

STUDIA MUSICOLOGICA UPSALIENSIA

LEVIN CHRISTIAN WIEDES
VISSAMLING

EN STUDIE I 1800-TALETS
FOLKLIGA VISSÅNG

AV

JAN LING

WITH AN ENGLISH SUMMARY

UPPSALA MCMLXV

FÖRORD TILL WEBBPUBLIKATIONEN

Jan Lings *Levin Christian Wiedes vissamling. En studie i 1800-talets folkliga vissång* publicerades 1965 och är en bearbetning av Lings licentiatavhandling i musikkforskning vid Uppsala universitet. Det totala materialet utgörs av ca 450 sånger som nedtecknats av pastorsadjunkten och folkmusikinsamlaren Levin Christian Wiede (1804-1882) och dennes medarbetare.

Detta tidiga arbete präglas av det intresse för musikens sammanhang som sedan kom att känneteckna hela Lings musikvetenskapliga gärning. Arbetet är på flera sätt nydanande inte minst genom att det tydligt framhåller de enskilda sångarnas musikaliska miljö. Ling kunde också genom en egen framtagna metod visa på olika musikaliska tidslager i sångarnas melodirepertoarer.

Ling studerade piano vid Kungl. Musikhögskolan 1955-1958 samtidigt som han studerade musikvetenskap i Uppsala för professor Carl-Allan Moberg. Det var genom Moberg som Ling kom att intressera sig för den folkliga musikkulturen. Arbetet med Wiedes vismaterial skedde till stor del under den tid Jan Ling arbetade som amanuens vid Svenskt visarkiv, där den dåvarande arkivchefen Bengt R Jonsson uppmärksammade honom på samlingen.

Licentiatavhandlingen lades fram 1961 och den bearbetning som denna publikation utgör gavs ut i serien *Studia Musicologica Upsaliensia* på Almqvist och Wiksells förlag 1965. Lings tidiga vetenskapliga produktion utgörs nästan uteslutande av folkmusikstudier. Hans doktorsavhandling från 1967 var en musikutnologisk instrumentstudie av nyckelharpan, som för övrigt också finns som webbpublikation på Svenskt visarkivs hemsida. Avhandlingen fick stor betydelse, inte bara inom organologin utan också för folkmusikutövare och instrumentbyggare. Inte minst bidrog den starkt till den revival för nyckelharpan som växte fram i landet under 1960- och 70-talen. En annan betydelsefull publikation var Lings handbok *Svensk folkmusik. Bondens musik i helg och söcken* (1964), som fick stor betydelse för undervisningen i folkmusik på universitets- och högskolenivå.

Denna webbversion av boken har bearbetats så till vida att Lings melodikommentarer har placerats direkt i anknytning till transkriptionerna för att underlätta läsningen.

Sorgligt nog fick Jan Ling inte uppleva återutgivningen av *Levin Christian Wiedes vissamling*. Han avled hastigt den 3 oktober 2013 i Göteborg innan arbetet med webbpublikationen hade avslutats. Jan Ling blev 79 år.

Stockholm den 26 november 2013

Dan Lundberg

FÖRORD

Föreliggande studie av Levin Wiedes vissamling söker i första hand lösa vissa av de på 1800-talet upptecknade vismelodiernas källkritiska och analytiska problem. Frågeställningar av denna art har penetrerats av professor Carl-Allan Moberg i ett flertal skrifter. Denna undersökning är närmast att betrakta som en fortsatt tillämpning av de rön som Moberg utvunnit genom sina grundläggande studier. En preliminär version av arbetet framlades som licentiatavhandling 1961 och såväl vid utarbetandet av denna som av föreliggande utformning har författaren av professor Moberg erhållit en för arbetet stimulerande och ovärderlig handledning.

Vismelodier kan inte behandlas tillfredsställande utan sidoblickar på tillhörande texter. Utan Svenskt visarkivs kataloger och register hade exempelvis den del av undersökningen som gäller relationen mellan text och melodi varit i det närmaste praktiskt ogenomförbar. Denna del av undersökningen tillkom delvis under min amanuens-tid vid Svenskt visarkiv, vars föreståndare, fil. lic. Bengt R. Jonsson, gjorde mig uppmärksam på Wiedes samling.

Lic. Jonsson och fil. lic. Ulf Peder Olrog har givit mig många värdefulla upplysningar om visorna och deras bakgrund; framförallt gav arbetet med *Preliminär förteckning över Sveriges medeltida ballader* 1958–59 under Jonssons ledning en utomordentlig introduktion till denna visstudie, och inför arbetets tryckläggning har Jonsson utfört en kritisk granskning speciellt värdefull för undersökningens första del.

Samarbetet med musikpedagog Anders Sparf har varit av betydelse för arbetets analytiska del. Åtskilligt av nedan redovisade teknik att karakterisera melodier och melodi-grupper har jag inhämtat genom arkivar Thorkild Knudsen vid Dansk Folkemindessamling i Köpenhamn. Fil. dr Ernst Emsheimer vid Musikhistoriska museet har orienterat mig i facklig litteratur och givit värdefulla synpunkter på manuskriptet.

En inspelningsresa tillsammans med sektionsschef Matts Arnberg, Sveriges Radio, gav vissa fragment från 1800-talets vissång. Intrycken från miljön och kontakten med traditionsbärarna i sen tid har varit av stor betydelse vid utarbetandet av tredje kapitlet.

Värdefulla anvisningar och råd har jag dessutom erhållit av fil. lic. Claes M. Cnattingius, fil. kand. Margareta Jersild, fil. kand. Birgit Kjellström, fil. kand. Märta Ramsten och intendent Mats Rehnberg. Min hustru Britt har utfört den språkliga granskningen och biträtt vid de tidsödande efterforskningarna av meddelarna i husförhörlängder.

Översättningen av sammanfattningen har utförts av Brian Willson, B. Mus. Notexemplen har renskrivits av fröken Märtha Westerdahl.

Genom arkivarie fil. dr Stig Stenströms försorg har Kungl. Vitterhets-, Historie- och Antikvitets Akademien, Stockholm, tillåtit avfotografering av melodierna i Wiedes samling, vilka följaktligen har kunnat återges i faksimile.

Publiceringen av arbetet har möjliggjorts genom anslag från Statens Humanistiska Forskningsråd.

Faktorerna vid Almqvist & Wiksells Boktryckeri AB, Gösta Nyström och Arne Söderqvist, har nedlagt en utomordentlig omsorg vid arbetets tryckläggning.

Denna framställning behandlar blott några få av de många forskningsuppgifter som är förknippade med Wiedes samling. Det är min förhoppning att föreliggande studie och faksimile-utgåva av melodierna skall stimulera till många specialstudier för ökad kännedom om den folkliga vissången under 1800-talet.

Stockholm i september 1964

JAN LING

I. DEN WIEDESKA SAMLINGEN.

UPPKOMST, DATERING OCH PROVENIENS

Uppteckningsarbetet av den svenska folkmusiken vid 1800-talets början är med få undantag begränsat till folkliga visor. Någon insamling för musikens egen skull var det inte tal om: romantikens visintresse var huvudsakligen litterärt inriktat, och melodierna ansågs som ett mer eller mindre nödvändigt bihang. Upptecknarnas musikaliska skolning var synnerligen skiftande, musikamatörer med ganska diffusa begrepp om musikärens grunder i den ena polen, kompositörer med en allt fastare förankring i romantikens tonspråk i den andra. Vilken av dessa två ytterlighetstyper som gått mest illa åt materialet vid uppteckningen är svårt att avgöra. Frågan är emellertid av stor vikt och kommer att behandlas längre fram i detta arbete.

Levin Christian Wiede (1804–1882) började sin verksamhet som upptecknare ett par decennier efter pionjärerna på området, L. Fr. Rääf (1786–1872), A. A. Afzelius (1785–1871) och J. H. Wallman (1792–1853).

Wiede besatt ypperliga kvalifikationer som samlare: rika kunskaper, noggrannhet, en för sin tid ovanligt fördomsfri inställning till materialet samt en andlig resning, som präglar hela hans livsverk. Hans uppoffrande nit för andras arbeten omvittnas av hela hans omgivning¹ och hans goda förbindelser med hög och låg över hela Vikbolandet var en grundförutsättning för samlingens tillkomst.² Den wiedeska samlingen är förknippad med en rad yttre händelser i insamlarens levnadsförlopp, vilka helt naturligt påverkat materialets storlek och beskaffenhet.

Levin Christian Wiedes farfarsfar var klockare i Husby-Odensala i Uppland. Levins farfar var sadelmakare i Vadstena, och sadelmakarsonen Isaac blev präst. Släkten hette från början Widman, och namnet Wiede infördes först av Isaac under dennes gymnasietid. Levin Christians mor var prostens Paul Ahlborgs dotter, Sara Sophia, gift första gången med komminister Nils Regnell i Gladhammar och efter dennes död, året efter giftermålet, vederbörligen »konserverad» av dåvarande vikarien i Gladhammar, Isaac Wiede. Isaac och Sara Sophia Wiedes levnadshistoria är en enda lång kedja av sjukdomar och ekonomiska besvärigheter. Familjen befann sig nästan i misär, och andre sonen, Levin, blev en alltför stor belastning. Han skickades till de myndiga morföräldrarna i Locknevi, där han stan-

¹ Wiede gjorde t. ex. en stor del av förarbetet till Rääfs Ydre-beskrivning, vilket Rääf samvetsgrant anger i förordet. Se även Rääfs brev till Wiede, exempelvis L St LB 53a nr 22. Se även Br 53a nr 5. Jfr även brev till G. Klemming angående Wiedes erbjudan att visor skulle ställas till förfogande vid R. Bergströms Geijer-Afzelius-utgåva, citerat nedan s. 17 f.

² L St LB Br 53 nr 200 (brevutkast): »Att man som PastorsVikarie förlorar den popularite man sås. Adj. lyckats vinna, är en klar sak. I detta afseende var jag särdeles lycklig i Ö. Husby ty under min 3-åriga Adjunkt-tid kan jag ej påminna mig hafva något enda obehag i mitt förhållande till sockneboarna.»

nade tills studierna tog sin början i Linköping 1815, och han vistades blott vissa tider hos föräldrarna i Säby. Morföräldrarnas ekonomiska stöd ägde han så länge Paul Ahlborg var i livet (fram till 1820).¹

Den första kontakten med musiken fick Wiede sålunda i en prästerlig miljö, och sannolikt var det redan under denna tid han lärde sig läsa noter och hantera violinen.

Wiedes intresse för visorna vaknade mycket tidigt: »Redan som skolgosse började jag samla dylikt 'krafs'», skriver han 1879 i ett brev till Kungl. bibliotekets chef, Gustaf Edvard Klemming;² detta »svärmeri för folkvisor» fick sedan förnyad aktualitet i samband med tillkomsten av A. I. Arwidssons *Svenska fornsånger* (1834–42), och visintresset flammade åter upp, då en ny upplaga av Geijer–Afzelius' *Svenska folkvisor från forntiden* aviserades på 1870-talet (se s. 17 f.).

Det synes ganska troligt, att Wiede även i sitt första insamlingsarbete från 1818–20 fått impulsen från någon samling, som relativt nyligen utkommit i tryck. Det är mycket sannolikt, att prosten Ahlborg ägde Geijer–Afzelius' *Svenska folk-visor*, som hade kommit ut några år tidigare, eller P. D. A. Atterboms *Poetisk kalender* 1816, i sitt bibliotek. Kanhända får Wiedes överlämnande av sin första samling till Atterbom 1823 tolkas som ett indicium för att dennes kalender verkat direkt inspirerande. Samlingen saknar anmärkningsvärt nog melodier i den till Atterbom överlämnade utskriften,³ men ett flertal av dessa och även andra från denna tid ingår i senare samlingar.⁴

Wiedes uppväxttid och -plats erbjöd synnerligen rika tillfällen till fynd för en »fornforskare». »Min födelseort är Calmar Läns djupaste skogbyggder, hvilkas invånare ännu torde framställa taflan af forntidens lynne och seder, språk och bildning. *Traditionens* källådror flöda der ännu i ymnigt mått ... I Jönköpings Län har en stor del af min barn-domstid förflutit, der allmogen har kanske än mera troget än på förutnämnda ställe be-

¹ Uppgifterna sammanställda ur Wiedes handskrivna genealogi i L St LB, *Svensk slägtkalender* för år 1887, s. 242, prosten Paul Ahlborgs brevsamling, L St LB Br 54 samt husförhörlängder (se VaLA, Locknevi C: 5 s. 48, A I: 3 s. 136, A I: 4, 5 s. 155).

² KB, Ep. K. 3: 15 Klemmings brevsamling nr 56, brev av den 1.11.1879.

³ Den melodisamling C.-A. Moberg hänvisar till i STM 33 1951, *Från kämpevisa till locklåt*, s. 24, not, har ej kunnat återfinnas, vare sig vid författarens besök sommaren 1960 eller vid förnyad förfrågan 1961 på L St LB.

⁴ I slutet av tredje bandet i wiedeska samlingen på KVHAA finns en visgrupp, rubricerad med romersk trea. Wiede presenterar samlingen på följande vis: »Hösten år 1823 aflemnades till d.v. Hr. Akademiedocenten Mgr Atterbom i Upsala en samling af Svenska Folkvisor, upptecknade i Locknevi af Kalmare Län och Säby Socken af Jönköpings län omkr. åren 1818–1820. Boken var in 8:^o, bunden i Welskt band med fin tät stil, och utgjorde 12 ark. Visorna saknade Melodier, men som prof å dessa, följer nu sex sådana, för hvilkas riktighet kan fullt ansvaras. Ö. Husby d. 4 November 1844.» Fem av dessa ingår i den senare samlingen, här återgivna som nr 65: 2, 112: 2, 290, 294, 299. Mig veterligen gjorde inte Wiede några uppteckningsresor till Locknevi och Säby under Vikbolands-perioden. Sannolikt tillhör samtliga visor med Ortsbeteckningarna Säby och Locknevi uppteckningsperioden 1818–20. Fyra av de ovan nämnda melodiernas texter återfinns på s. 1, 10, 14 o. 25 i den till Atterbom avsända samlingen. Nr 114: 1 utgör sannolikt melodin till *Herr Lage och Jon* s. 139 i Atterboms samling, nr 160 melodin till *Sven Svanevit* på s. 175 och nr 207: 2 melodin till *Kung Karl och klosterrov* på s. 157. Här följer slutligen en rad visor med Ortsangivelse Säby eller Locknevi som saknas i den tidiga samlingen: nr 7: 1, 228: 4, 231: 3, 4, 241: 2, 243 och 269. I allmänhet synes melodierna lämnade som jämförelseobjekt till de senare upptecknade. Antalet melodier tillhörande Locknevi- och Säby-traditionen uppgår till minst 15. (Se även s. 34 f.)

varat sina forntidsminnen», heter det i brev till riksantikvarien Bror Emil Hildebrand (1806–1884) den 13 april 1844.¹

1823 började Wiede sina studier i Uppsala och hans intresse för folkvisan hade utmärkt jordmån i den romantiskt-konservativa universitetsandan, och bland hans landsmän återfinns bl. a. Atterbom och A. F. Lindblad. Ett brev av den 2 mars 1824 från Wiede till C. F. Dahlgren ger en talande bild av inställningen till folkvisan i romantikens Uppsala: »... På min kammare sutto några kamrater och spelade korrt: i detta hvimmel tog P. G. min Altviol, och då händelsevis några Folkvisors melodier lågo upptecknade på Bordet, så var det sköna stycket straxt färdigt. ... Jag äger samma paper på hvilket Folkwisorna och parodien stå och det går aldrig ur min hand.»²

Wiedes inställning till folkmusiken kan redan fastställas som romantisk: det är fädernas forntidsminnen som skall räddas till eftervärlden och dessa må gärna förskönas genom konstmusikalisk bearbetning.

Wiede vistades sporadiskt i Uppsala fram till 1828. Drömmen om att bli läkare eller magister krossades av brist på ekonomiskt bistånd. En sista möjlighet, ett stipendium, förlorade han i den slutgiltiga lottdragningen, och följande år, då han var självskriven, hade han överstigit stipulerad ålder. 1826–28 vistades han som informator hos överstelöjtnant D. M. Klingspor på Tvärdala, en tjänst som gav blygsamt ekonomiskt och kulturellt utbyte. I oktober 1827 hade Wiede bestämt sig för levnadsbana. »Likväl är det ej utan mycken rörelse jag måste öfvergifva mina käraste önskningar: att en gång bli Läkare el' Magister. Gudskelof att jag numera hunnit den stadga, att fullkomligt kunna styra min vilja till det, som jag nu mera anser mig nyttigast.»³

Wiede prästvigdes den 25 april 1830, och redan påföljande dag tillträdde han ett vikariat i V. Husby. Detta blev upptakten till en synnerligen ambulerande tillvaro, och fram till 1845 innehade Wiede inte mindre än sex olika befattningar som pastorsadjunkt eller pastorsvikarie på Vikbolandet.⁴

Wiedes insamlingar av fornminnen var emellertid blott delvis betingade av impulser från andras publikationer. Utan riksantikvarien Bror Emil Hildebrands ekonomiska och moraliska stöd hade de wiedeska samlingarna sannolikt stannat vid ett ganska blygsamt omfång. 1842 träffade Wiede riksantikvarien i Stockholm och erbjöds ett stipendium för insamling av fornminnen. Av någon anledning tackade han först nej; kanhända var det de krävande pastorssysslorna som fick honom därtill. I brev av den 6 mars 1844 uttryckte Wiede sin djupa ånger över att han avböjt stipendiet och var beredd att bidra till »det höga intressanta målet, en utvidgad kännedom af forntiden ...».⁵ För att verkligen visa sin goda vilja skickade Wiede några prov. Möjligen har denna omkastning inte enbart sin förklaring i en nypåkommen känsla för forntiden: Wiede var i penningknipa och ett nytt stipendieerbjudande hägrade.

Wiedes prästerliga förpliktelser, särskilt i samband med de tätt återkommande husför-

¹ KVHAA Wiede, L. brev till B. E. Hildebrand (1844–81).

² KB. Ep D 2: 1, Bref till C. F. Dahlgren I, 139. Denne P. G. är samme Per Gustaf Yckenberg, vars musikstycken omnämns i ett nedan cit. brev (s. 22). Musikstycket har ej återfunnits bland Wiedes paper.

³ Brev från L. Wiede till Isaac Wiede den 12 oktober 1827 (L St LB Br 54 109 a).

⁴ Se Wiedes merit- och tjänsteförteckningar, L St LB »Wiede-paper».

⁵ KVHAA Wiede, L. brev till B. E. Hildebrand (1844–81).

hören, gav goda kontakter med skilda befolkningsgrupper.¹ En blick på den brökiga skara meddelare som finns representerad i samlingen tyder på att Wiede under vis-svärmeriets anfäktelse inte underlät att fråga någon som kom i hans väg, om denne hade någon visa att rädda åt framtiden.²

Under pastorsvikariat i Dagsberg och Krokek (1840–44) började Wiede sitt stora insamlingsarbete, och under det därpå följande vikariatet i Östra Husby tillkom samlingens huvuddel. Wiede konstaterar i likhet med alla samlare av folkmusik, att han är ute i sista minuten. I samband med en utfästelse att sända diplomatarier och folkvisor till riksantikvarien uttrycker Wiede sin pessimism i följande ordalag: »... Likaså /sändes/ af gamla folkvisor, som börja altmera småningom dö ut. Numera finns föga sådana i Dagsberg; en och annan äldre person hade der gifvit mig hänvisning på denna, Ö. Husby socken, såsom rik på fornsånger i deras barndom: men då jag ändtligen hitkommer, finnes här föga att uphemta, utan hänvises jag nu åter längre ut mot kusten och skogbygden till Rönö och Jonsbergs socknar. Så skulle man kunna /sic:/ nästan kunna till tiden följa sådana traditioners aftagande och undergång ...»³

Men efter två år har Wiede lärt känna sina församlingsbor och fått upp bättre spår. I ett brev till riksantikvarien daterat den 18 febr. 1846 anser sig Wiede kunna fördubbla de redan meddelade visornas antal men betonar samtidigt att traditionen inte på långt när kan jämföras med Smålandsbygdens. Wiedes visintresse sköt det dagliga knoget i bakgrunden och Hildebrands uppmuntran sporrade honom till förnyade ansträngningar att rädda visorna till eftervärlden. Ett led däri var hans omfattande upprop i såväl Vikbolands-trakten som långt utanför Östergötlands gränser. Wiede vände sig till kolleger och andra som kunde vara intresserade av de klingande forntidsminnena, och ur ett fragment till ett sådant uppropsbrev må följande citeras. Det riktar sig till någon av Wiedes bekanta med begäran, att han skulle hjälpa honom vid samlandet av gamla folkvisor.⁴ »Får du derfore, vid tillfälle af ett muntert lag, ett dansnöje, eller under en resa, eller i skogen, eller från ladugården, eller från Waggan höra ett sångstycke, en lek, en visa, vare sig hvilken slagdänga som helst så bönfaller jag, att du värdigas taga reda på den, och i likhet med närlagda prof anförtro den åt papperet. 20 st blanketter (hälften enkla, hälften dubbla) medfölja till ditt begagnande dervid, och torde jag om 3 *ne* månader få glädja mig åt deras återkomst hittillbaka fullskrifna med hvar sin visa. Än lyckligare vore, om Organisten ville åtaga sig biträda med att redigera melodierna.»⁵

Denne 1800-talssamlares utgjutelse är lika tidstypisk som unik, lika respektabel som otillfredsställande inför nutida vetenskaplig syn på materialet. Romantikens lyriska svärmeri för den enkla sången har blandats med ett ovanligt intresse för sången i alla dess

¹ Detta belyses av hans brevväxling med kollegan A. Edler i Krokek, där i brev från 1843 bl. a. omtalas att Wiede skall hålla husförhör i Dagsberg. Se L St LB Br 53a nr 51 och 52.

² Wiede fick god hjälp av sina meddelare, som gav honom anvisning på vissångare i deras bekantskapskrets. Se anteckning på nr 41: »Tvenne Ankarströmsvisor sjungas af Båtsman Krumm vid Vällingstad.» En anteckning på ett här ej citerat konceptblad (ks 31) lyder: »Båtsman Kämpe på Skälfs ägor en lång karl.»

³ KVHAA Wiede, L. brev till B. E. Hildebrand (18 aug. 1844).

⁴ Wiede fick också uppgifter om sångare av kolleger, se anteckning på konceptblad (ks 309): »Ström maja sjöng i fjol husförhöret för pastor Törnberg Hr Peder o. liten Kerstin. Hos Håkan Persson i Reseberga.»

⁵ Brevutkast i fragment funnet i L St LB, L. Wiede, Folkvisor (13 nr) nr 2.

former, där t. o. m. slagdängorna får plats, en vidsynthet som var mycket sällsynt bland upptecknare under denna tid. Organistens bistånd vid redigeringen var kanske inte enbart till fördel för materialets vetenskapliga kvalitet: eventuella särdrag i materialet kan ha försvunnit vid melodiernas anpassning efter dåtida konstmusikaliska taktindelningar och tolkning till dur eller moll utan hänsyn till eventuella egenheter i en folklig uppförandep Praxis. Men vi har dock fått ett tillfredsställande melodiskelett som skulle ha saknats, om inte socknens fackmusiker förbarmat sig över visan. Wiedes maning sändes ut i minst 50 exemplar enligt en lista över medhjälpare som han gjort upp med sedvanlig pedantisk noggrannhet: datum, upptecknare och antalet avsända papper har uppställts i prydliga kolumner (se bil. nr 1). Listan omfattar inte alla Wiedes bidragsgivare men är med säkerhet hans första allvarliga försök att mobilisera en medhjälparkår.

Wiedes insamling av Vikbolands-material började 1842 under hans vistelse i Dagsberg.¹ Före denna tidpunkt stod nämligen Wiedes forntidsintresse på sparlåga: vi har redan påpekat att han tidigare samma år tackat nej till ett stipendium för fornminnesforskning. Men året därpå var insamlingsverksamheten i full gång, året 1843 har Wiede själv noterat på viskoncept som motsvarar visbunt nr 1 i Vitterhetsakademien. I oktober 1844 mottog Wiede genom riksantikvariens försorg 50 Rdr i stipendium, och i gengäld iordningställde han stenfynd och folkvisor att uppsändas till Stockholm. Denna samling låg klar redan i augusti men avskickades inte förrän i november. Wiede meddelade då Hildebrand, att han avsänt stenviggar och »50 folkvisor från Vikbolandet med omkr. 70 melodier och något annat småplock».

Meddelandena om visförsändelserna i brevväxlingen Wiede–Hildebrand kompletteras i några fall av notiser i akademiens protokoll. I protokoll justerat den 11 februari 1845 uttrycker sålunda akademien sin tacksamhet för den översända gåvan: »§ 29. För akademien anmäldes och uppvisades PastorsAdjunkten L. Wiedes redan i slutet af förledet år insända gåfvor, bestående af 1° Uppteckningar af 50 folkvisor med varianter och musik, från Wikbolandet i Östergötland, samt några prof på den tryckta vislitteratur, som bland allmogen i närvarande tid utsprides.» Den i Wiedes brev nämnda sändningen är identisk med den som upptas i protokollet, vilket verifieras såväl av kronologiska skäl som av beskrivningen av försändelsens innehåll. Huruvida detta är den första försändelsen från Wiede kan inte avgöras med hjälp av ovanstående uppgifter. Angivelsen av melodiantal hjälper oss föga, då var och en av de tre första buntarna innehåller 50 visor och omkring 70 melodier.

Den 1 maj 1845 satte sig Wiede åter i förbindelse med riksantikvariern, beklagande den magra vintern som blott givit »Femtio andra Wisor, några Sagor o. d. ...», och den 9 juli meddelade han, att dessa 50 visor avsänts. Den tredje försändelsen aviserades i citerade brevväxling Wiede–Hildebrand den 9 januari 1846: »... 50 Folkvisor och ännu något krafft, torde jag nästa postdag få äran öfversända.» I protokoll justerat den 7 april 1846 § 69 följer bekräftelse på att visorna kommit akademien tillhanda. »... Derjemte hade Hr. Wiede

¹ Det första beviset för att Wiede börjat sin upptecknargärning finns i några sånglekar, som Wiede sänt till Arwidsson, och vilka nu ingår i Arwidssons handskriftssamling KB Vs 2: 2, s. 598. Där förekommer följande notis: »Sjöngs i Dagsbergs prestgård i Östergötld d. 10 Aprill 1842. af Johannes Poulsen Öyerens hustru Maria Olddotter, nu 28 år gl. som år 1838 hitkom från Brandvolds trieskow (capell) till Grue Præstegjeld i Solöers fögderi av Hetemarkens amt i Norrige.» — Denna notis har jag erhållit av fil. lic. B. R. Jonsson.

till Akademien förärat ytterligare i 2^{ne} omgångar 100 äldre och nyare folkvisor, med upptecknade melodier, sådana de ännu sjungas på Wikbolandet.»

På marknadsdagen den 9 juli 1846 befann sig Wiede i Norrköping och passade på tillfället att skicka »de länge alltför länge dröjande Folkvisorna». Detta är den fjärde buntan som avsånts. Den 27 februari 1847 kom äntligen ett meddelande, som ger oss möjlighet att fastställa, vilka buntar som avses i de olika notiserna: »Bland nu remitterade Folkvisor saknas n° 201–220, eller just ett tjog av de genuinare, hvilka jag ej hunnit ännu ordna.» Därmed har vi bekräftelse på att de ovan relaterade sändningarna innehöll visorna 1–200. De återstående 20 i femte buntan kom redan i mars samma år.

I slutet av 1844 uppmanades Wiede av vänner och bekanta att söka den ledigförklarade bibliotekstjänsten vid Linköpings Stiftsbibliotek. Genom bl. a. riksantikvariens förord erhöll han tjänsten 1845 och tillträdde den 1 maj 1847. I och med att Wiede avflyttade till Linköping lämnade han för alltid Ö. Husbytraktens sångare och sångerskor, och hans eget insamlingsarbete får betraktas som i det stora hela avslutat.

Wiedes bibliotekstjänst var förenad med viss undervisning vid läroverket, och där fann han två nya auditorier för sitt visintresse: kolleger och elever. Den 2 januari 1848 dyker det ånyo upp ett meddelande om visor i brev till Hildebrand: »Vid min afflyttning från Ö. Husby förledne vår hade jag samlat 25 nya folkvisor, och trodde mig kunna till emot hösten få 50-talet fullt till meddelande, men aldrig en enda har jag sedermera öfverkommit: få se hvad en och annan djekne under heljen kan påträffa!»

Men redan tidigare hade Wiede erhållit uppteckningar från bidragsgivare vid Linköpings gymnasium, dels av studiekamraten från Uppsala, matematiklektorn A. F. Sondén (1807–1885), dels med den sistnämnde som förmedlare av gymnasisten P. H. Ringwall (1825–1851). Detta framgår såväl av visornas placering i samlingen som av följande brev daterat den 31 augusti 1846: »Käraste Broder! Åter sändas några visor, två upptecknade af underteknad de öfriga af Gymnasisten Ringwall. De flesta har du förut men med mer och mindre betydande afvikelser. Min No 73 har det företräde för ditt på Linköpings Hållstuga upptecknade exemplar, att det förra är läs-(och sång)bart. Ringwalls 171 synes fullständig. Grimborg samt Alonzo och Imogine äro väl allt för gamla bekanta men efter Ringwall trålat med att uppteckna dem må de följa med. Tre andra synns mig icke förr intagna i din samling, hvaribland den om 'Drottning Dagmar' med en dålig och 'Jungfrun' med en ypperlig melodi. Satis. tuus A. F. Sondén.»¹

Fortfarande inflöt bidrag från f. d. kolleger på Wikbolandet, bl. a. en aktningsvärd samling från prosten P. E. Rudebeck (1796–1862): »Min bäste herr Bibliothekarie! För någon tid sedan nämner Löfström, att han redan för flera år sedan blifvit af Tit. anmodad att utur bygden här anteckna några af Allmogens gammaldags visor; men beklagade att han ej kunnat fullgöra detta uppdrag. På hans begäran sänder jag några af dem jag här tillfälligtvis kommit att uppskrifva så som de blifvit mig föresjungna. Huruvida jag kunnat någorlunda uppfatta rytm och tonarter, lemnar jag derhän; men sänder emedlertid hogsående /inneliggande/ visor med noggrannhet antecknade efter föredraget. Jag tviflar mycket att de äro af något synnerligt värde genom en högre ålder; men några saknar ej återljuden deraf och förefalla mig andas af den forna åldriga ljufheten i melodien; ehuru, märk-

¹ L St LB Br 53 nr 94.

ligt nog, den poetiska skönheten i sången icke uppbäres af något dylikt i orden. Möjligen har Tit. alla dessa förut, och kunna de då endast tjena till collationering. Vist d. 15 mars 1850. Högaktnings- och vänskapsfullt Pehr Er. Rudebeck.»¹

I november 1850 hade Wiede ställt samman nya folkvisor och i juli 1851 var det sedvanliga antalet (50) klara; de skulle blott renskrivas. Denna renskrivning kom tydligen inte till stånd, i varje fall slutar den av akademien erhållna samlingen med nr 250 och den ovan omtalade buntens finns blott bevarad i koncept.

Den sista notisen om visor före uppehållet fram till Ekebybornaperioden finns i brev till Hildebrand den 24 januari 1854: »Äfven har jag omkr. 50 Folkvisor ända från Wikbolandstiden, som nu i 6 år väntat på sista handläggningen.» Inte heller denna sista »handläggning» synes ha blivit av. Formuleringen visar att Wiede åsyftat konceptbunt 300–350, där ett stort antal visor bär proveniens- och meddelarangivelser från Vikbolandet. Den sista bunt, 350–399, innehåller övervägande visor upptecknade av Sondén och Rudebeck samt avskrifter av tryckta visor.

Det finns inga spår av Wiedes ambitioner som vissamlare under åren 1854–72. Hans intressen försköts i historisk riktning. Större delen av hans diplomatarieinsamling och hans genealogiska arbeten tillkom under denna tid. Han sysslade dessutom en hel del med att samla mynt, och sist men inte minst med en avhandling om Birkas läge, som är Wiedes enda tryckta undersökning.²

Skötseln av biblioteket och undervisningen tog sin rundliga tid och kraft, särskilt som Wiedes förmåga att hålla disciplin var omvittnat undermålig. Han gifte sig 1854 med sitt kusinbarn Augusta Josephine Widman, och det ekonomiska ansvaret som följde därav tvang honom till ständiga provpredikningar på jakt efter ett välavlönat pastorat. Inte heller Wiedes förkunnarbegåvning var enligt krönikörer³ av något större format och hans pastoral-examen vittnar ej om anmärkningsvärda teologiska intressen.⁴ 1868 blev han emellertid förordnad till kyrkoherde i Västra Husby och 1876 i Ekebyborna pastorat. Kontakten med landsbygden gav vis-svärmeriet en injektion. Wallmanska samlingen kopierades och avskriften skickades till Vitterhetsakademien.⁵ Originalet behöll Wiede och fortsatte att införa visor i häftet, som blott var halvskrivet men redan försett med notlinjer. Denna samling överlämnades 1926 av döttrarna Wiede till Linköpings Stiftsbibliotek, där den återfanns vid materialsamlingen till föreliggande arbete.⁶ Vid den planerade nytgåvan av Geijer-Afzelius' *Svenska folkvisor*, erbjöd sig Wiede att ställa sin samling till biblioteksmannen och folkloristen Richard Bergströms (1828–1893) förfogande. I brev av den 1.11.1879⁷ bad han Klemming meddela Bergström detta men fick tydligen intet riktigt besked, ty i brev av den

¹ L St LB Br 53 nr 155.

² *Nytt svar på den gamla frågan: Hvar låg Ansgarii Birka? Afhandling, uppläst i Östgöta Fornminnesförening d. 20 Dec. 1875.* Norrköping 1876. — Om avhandlingens emottagande, se Bengt Cnattingius, *Östergötlands fornminnesförening och Östergötlands museum*, meddelanden från Östergötlands fornminnesförening, 1933–34, s. 15.

³ Jfr K. G. Odén, *Östgötars minne*, 1902, 4957 Levin Christian Wiede.

⁴ Se L St LB »Wiede-papper», Meritförteckningar, diplom m. m.

⁵ KVHAA, brev från Wiede till B. E. Hildebrand, 26 maj 1875 o. protokoll samma år (§ 172).

⁶ Se J. Ling och B. R. Jonsson, *Två meddelanden rörande »Wallmans samling»*, Arv vol. 16 1960 s. 137–143.

⁷ KB Ep 3: 15 nr 56.

30 december samma år skrev Wiede åter till Klemming angående detta ärende: »Huruvida Tit. Bergström önskar erhålla bidrag till editionen af Folkvisorna, vet jag ej. Emedlertid användas lediga stunder till komplettering och kopiering af mina samlingar, som, åtminstone hvad som vidkommer visornas melodier, ej torde sakna sitt värde. Låt mig veta något härom beder en tacksam vän, L. C. Wiede.»¹

Bergströms svarsbrev ger en bild av den uppskattning Wiede rönt på äldre dar och redogör för intressanta utgivningsplaner, som emellertid ej blev förverkligade. »Höglärde hr Kyrkoherde! I ett bref till G. E. Klemming d. 1 a November 1879 har hr Kyrkoherden omnämnt den nya upplaga af Geijers och Afzelii samling af svenska folkvisor, som under-tecknad har för händer, och tillika gjort anbud om bidrag, med hvilka hr Kyrkoherden vore hågad rikta samlingen. Att få förvalta en sådan gåfva, icke till mig utan till den fosterländska forskningen, vore dess mera smickrande för mig, som anbudet göres af en man, hvilkens förtjenster om våra folktraditioners bevarande äro de största, någon nu lefvande inlagt; det är mig icke obekant, hvilka vackra uppteckningar af hr Kyrkoherdens hand förvaras af Vitterhets-Akademien. Imellertid har jag ingen användning för den för upplagan i fråga; för att något begränsa kommentarerna i den, hvilka i alla fall svält ut så, att förläggaren klagat deröfver, har jag bestämt mig för att denna gång icke upptaga något otryckt nytt, så frestande det än flere gånger varit. Det är deremot min afsigt, att, om tid och förhållanden tillåta det, strax efter den Geijer-Afzeliska samlingens fullbordande förbereda en egen samling, och jag behöfver icke säga, huru oskattbart det vore, att för denna få begagna mig af hr Kyrkoherdens samlingar — naturligtvis under öppet och fullständigt angifvande af denna källa. Om jag också icke nu omedelbart använder hr Kyrkoherdens anteckningar, vore det ett stort nöje att förelöpigt få genomgå dem; och ville hr Kyrkoherden medgifva, att de tills vidare deponerades på Kongl. Biblioteket, mot dess qvitto, blefve detta bra hugnesamt. Jag öfverlemnar saken åt hr Kyrkoherdens välvilja och intresse för folkpoesien.»²

Huruvida Wiede deponerade sin samling eller ej vet vi inte. I varje fall blev Bergströms planer på att utgiva en egen samling aldrig förverkligade. Wiedes vissamling blev därmed liggande på Vitterhetsakademien utan att nämnvärt ha påverkat utforskningen av svensk visa.

Ovanstående undersökning ger de kronologiska hållpunkterna för den wiedeska samlingens tillkomst, vilka kan sammanfattas enligt följande:

1818–20. Insamling av visor i Säby och Locknevi socknar i Småland. En volym innehållande endast texter skänktes till Atterbom 1823 och finns f. n. på Landsmålsarkivet i Uppsala. En samling om 10 melodier, tidigare befintlig i Linköpings St LB, har ej återfunnits trots förnyad efterforskning. Melodier ur denna tidiga grupp ingår i Vikboland-samlingen. Uppteckningarna från Säby och Locknevi kommer i fortsättningen att benämnas *Småland-samlingen* och den till Atterbom sända volymen *Atterbom-samlingen*.

1842–47(53). Viskollektionen från detta tidsavsnitt finns i flera avskrifter. En renskrift sändes i olika omgångar till KVHAA, vilken går under beteckning *huvudsamling*, (hs). De olika buntarna om 50 visor avsändes till KVHAA vid följande tidpunkter: nov. 1844 (1–50), maj 1845 (51–100), jan. 1846 (101–150), juli 1846 (151–200), febr. och mars 1847

¹ KB Ep 3: 15 nr 59. Sthlm 6.1.1880.

² L St LB Br 53 nr 574.

(201–250). I *konceptsamlingen*, (ks), ingår förutom flera utkast till och avskrifter av visorna i hs 1–250, visor, som Wiede upptecknat efter 1847, samt bidrag från medhjälpare. Konceptsamlingen är numrerad till 399. Däri ingår visor avskrivna ur Arw, GA, Hammerichs *Reiseminder*, Dybecks *Runa* m. fl. En *avskrift av huvudsamlingen* finns på Musikhistoriska museet (MMW). I denna ingår dessutom ett fåtal visor som ej återfunnits i huvudsamlingen. *Diversesamlingen*, (ds), består av i första hand avskrifter av Arw och GA, men dessutom av sånglekar, instrumentala låtar och vissa värdefulla koncept. »Kämpavisor m. m.» är beteckning på en bunt innehållande i huvudsak avskrifter av historiska visor. Sistnämnda samling, ks och ds inlöstes av KVHAA från red. O. Fredriksson i Skeninge 1918. Visorna från denna period kallas *Vikboland-samlingen*.

1872. Avskrift av de delar av Wallmans samling som ej tryckts av Arwidsson, (KVHAA). Visor inskrivna i samma volym som »Wallmans samling», återfunnen sommaren 1960 i L St LB.

Beträffande konceptnoteringarna får dessa ej utan vidare betraktas som primärmaterial i förhållande till huvudsamlingen. I den förra ingår nämligen även avskrifter, som Wiede förfärdigat för andra vissamlares räkning (Södling, Bergström, m. fl.). Det är mycket troligt att även Musikhistoriska museets exemplar tillkommit i samma syfte.¹

¹ Beträffande källorna till de melodier som ingår i denna undersöknings melodibilaga, se speciell kommentar s. 101 ff.

II. UPPTECKNARNA

Insamlingsarbetet av den svenska folkmusiken under 1800-talet bjuder på åtskilliga lika viktiga som besvärliga problem, som måste få sin lösning för bestämmandet av de upptecknade melodiernas källvärde. Fältarbetarna var inte många till antalet, och den lilla grupp som skapade de första materialsamlingarna hade mycket skiftande kvalifikationer.¹ Vi möter en *fackmusikaliskt skolad grupp*, som rör sig i 1800-talets litterära och antikvariska kretsar och där får impulser eller direkta uppmaningar att teckna ned allmogens sång, exempelvis tonsättarna E. Drake (1788–1870), J. N. Eggert (1779–1813) och J. Chr. Fr. Hæffner (1759–1833). En annan kategori utgör de romantiskt svärmiska *musikamatörerna*, som utan att äga en grundläggande musikutbildning genom daglig träning lyckats nå en anmärkningsvärd skicklighet i melodinedteckningen. En av dem var R. Dybeck (1811–1877).² En tredje grupp innefattar bl. a. A. A. Afzelius och G. O. Hyltén-Cavallius (1818–1889), *textupptecknare utan ens elementära musikkunskaper*. Deras melodiuppteckningar har uttytts av någon musikalisk fackman i bekantskapskretsen eller också har insamlarna sjungit melodin för någon notkunnig, som tecknat ned den efter deras föredrag.³ Den sistnämnda gruppens melodibidrag har kritiserats mycket hårt och det är givet att melodier, som nedtecknats på ovan beskrivna sätt, har förlorat åtskilligt av sin ursprungliga lydelse. Det är emellertid inte alldeles självklart, att den första av nämnda upptecknargrupper innefattat de bäst rustade företrädarna för folkmusikaliskt fältarbete. Förutom musikalisk skolning finns nämligen andra komponenter i folkmusikupptecknarens kapacitet att ta hänsyn till: hans inställning till materialet och tillvägagångssätt vid nedtecknandet.

Upptecknarna uppmärksammade visserligen skillnaden mellan allmogesång och konst-sång, men de bevarade uppteckningarna visar ytterst sällan spår av försök att visa detta noteringsmässigt. Av konceptstadier kan vi i enstaka fall finna vissa antydningar, t. ex. tvekan mellan stor och liten ledton, men att medvetet söka notera något *utöver* det som fick plats mellan de konventionella notlinjerna och taktstrecken var ofta helt främmande för den romantiska folkmusikinsamlingen.⁴ Det gällde snarare att försöka förvandla allmogesången till herrskapsvisa, till båtnad för visintresserade mamseller och folkviseentusiaster. För kompositörer hemmastadda i det musikaliska hantverket var det en lätt sak att

¹ Det folkmusikaliska uppteckningsarbetet i Sverige har utförligt behandlats av C.-A. Moberg, *Från kämpevisa till locklåt* STM 33 1951 s. 5–52.

² Se C.-A. Moberg, *Richard Dybeck och folkmusiken* Arv vol. 4 1948 s. 1–27.

³ C. E. Södling, *Svenska Folkmusikens Historia* (MA manuskript i två band) s. 108. — Avsnitten har citerats av Moberg a. a. STM 33 1951 s. 11 och 21. De bevarade melodiuppteckningarna efter Hyltén-Cavallius (KB Vs 3: 4) vederlägger inte det tillkomstsätt Södling beskriver.

⁴ Hæffners uppsats i *Svea*, Tidskrift för vetenskap och konst, Uppsala 1818 (senare avtryckt i GA: 2 del III s. VII–XIV), är det första försöket i vårt land att karakterisera den vokala folkmusikens särart, och hans iakttagelser anses i princip riktiga (se E. Dal, *Nordisk folkeviseforskning siden 1800*, s. 145 f). Av Hæffners melodiuppteckningar finns tyvärr blott de slutgiltiga renskrifterna bevarade, se Bergel, Musikkommentar till Kungl. Gustaf Adolfsakademiens utgåva av GA, 1960, bd IV s. 119.

forma melodin efter konstmusikaliska mallar. Melodierna inklämdes sålunda i ett tonalt och rytmiskt schema efter romantiskt-konstmusikaliskt mönster, och i värsta fall kunde melodierna »förskönas» med konstnären-upptecknarens egna musikaliska infall.

Skiljaktigheterna konstmusik-folkmusik tog sig ofta uttryck i ett misstroende mot allmogens musikaliska gåvor. Följande citat ur brev från kyrkoherde R. Kajerdt till Wiede är ett belysande exempel: »... Det svåraste var, att få rätt på en säker sångare, emedan dermed mycket varierades, såsom förhållandet är med metern i sjelfva visan, och hvarvid vi låtit bero, så att första versen är normen för noterna eller musiken ... På några ställen blef jag i tillfälle att få afhöra exequerandet af sången, men som sagt är, med skiljaktigheter, och tyckes denna folkvisa, i sin sjelfvaste hembygd, redan hafva upplevat sin tid.»¹

Kajerdt utgår från att finna en enhetlig version av visan i dur eller moll och med en entydig taktart. Med denna förhandsinställning kan reaktionen inte bli annat än den brevet ger prov på. Exemplet skulle kunna mångfaldigas och uppfattningen är tyvärr inte bunden till romantikens tidevarv. En ytlig kontakt med folklig sångkonst innebär ofta en missuppfattning av dess särart: tonala egenheter, frirytmskt framförande och variationsteknik tolkas som falsksång, bristande rytmkänsla och osäkerhet om melodin av en bedömare som utgår från sin samtids konstmusikaliska kriterier.² Den wiedeska samlingens källvärde är beroende av frågan: vilka kvalifikationer för uppteckningsarbete hade Levin Christian Wiede och hans medarbetare och hur gick de tillväga? De tre viktigaste sidorna hos en folkmusikupptecknare, musikalisk skolning, inställning till vokal folkmusik och tillvägagångssätt, skall nagelfaras särskilt noga beträffande Wiede med hjälp av samtida vittnesbörd och hans egna melodikoncept.³

Brevväxling och biografiska notiser, som i övrigt ger goda upplysningar beträffande Wiedes personalia, har mycket litet att förtälja om hans musikutbildning. Av den numera försvunna melodisamlingen *Melodier till Tio gamla Folkvisor ur Folkets mun upptecknade vid Säby kyrka 1820 af L. Wiede* framgår, att han redan under barndomen måste ha fått en elementär musikalisk skolning, antingen i morföräldrahemmet eller vid läroverket i Linköping. Ett brev från 1824 meddelar att han var ägare till en altfiol, som han även spelade på (se s. 13). Det är möjligt att fader Isaac undervisat sonen i violinspel, i varje fall har de musicerat tillsammans, vilket bl. a. framgår av ett brev från fadern till Levin, daterat Säby den 17 februari 1829: »Tänk, hvilken skön Musik, när nu 3 komma tillsammans, du, och jag och den nu ankomne Violisten, och uppstämman med hvarandra! Mätte det ske snart, åtminstone i Sommar! Imedlertid skall den främmande Musikanten hafva frihet att för sig sjelf meditera.»⁴ Ett par brev från C. F. Dahlgren juli och september 1823 ger

¹ Brevet finns i ks mellan visorna 299 och 300, och är daterat Kristi himmelfärdsdag 1848. Brevet åsyftar *Wakthultawisan* från Malexander sn, vars melodi återgivits i melodibilagan som nr 277.

² Därmed är ej sagt att inte falsksång och rytmiska oegentligheter skulle förekomma bland folkliga sångare, som en följd av bristande musikalitet. Här fordras en undersökning av varje enskild sångares kvalifikationer.

³ Medhjälparnas bidrag uppgår till omkring 25 % av samtliga, fördelad på 17 bidragsgivare. Undersökningen av deras kvalifikationer har gjorts mera översiktlig med hänsyn till de relativt få upptecknade visorna per upptecknare. Vid den melodiska analysen har nästan uteslutande Wiedes uppteckningar blivit föremål för behandling.

⁴ L St LB Br 53 nr 31 l. — Wiedes fiol nämns i ett par andra brev, se Br 53 nr 31a: »... att jag hithemtat den åstundande Violin med Stråke, hvilken senare jag dock önskade Du kunde umbära ...». Br 53 nr 57: »... Det bud som hämtade din Violin hos Tit. Carlsson ...».

ytterligare belägg för Wiedes praktiska musikaliska utövning: »... Angående musiken du medtog, så behåll den, tills du kan hitskicka afskriften med något *säkert* bud»;¹ »så beder jag dig vara god 1mo, vid din genomfart, till fru Yckenberg återlemna Y-s Musikstycken, 2° behålla hos dig, tills du anländer till Upsala, afskriften af dem ...».²

Wiedes notpiktur vittnar om en högt uppdriven notskrivningsteknik, vilken han sannolikt tillägnade sig genom att kopiera tryckta musikalier. Huvudparten av Wiedes bevarade avskrifter är folkvisor: ds I innehåller sålunda större delen av Arw i avskrift och ds II större delen av GA. Som tidigare påpekats har dessa samlingar betytt mycket för Wiedes visintresse, något som ytterligare framgår av hans brev till Hildebrand av den 30 oktober 1844 med tack för ett stipendium på 50 Rdr:³ »... — I fall det icke altför mycket inkommoderar, vågar jag ödmjukast anhålla, att af den bestämda summan afsattes betalning för första och andra delarna af Arvidsons Fornsånger, som för upptecknandet af Folkvisor skulle vara mig af stor nytta. Jag äger nemlⁿ förut den tredje delen, men icke de tvenne första, och det är dessutom orätt att ej äga verket komplett. Deremot har jag förut Poetisk kalender af 1816, de trenne delarna af Geyers och Afzelii visor, samt hvad som utkommit af den sistnämndes Sagohäfder.»

En undersökning av nummerföljden i den wiedeska samlingen visar att GA varit mönster, åtminstone vad beträffar insamlingen 1842–53.⁴ Wiede har nämligen uppordnat varje bunt om 50 visor i samma ordningsföljd som motsvarande texttyper hos GA och låtit dem som saknar motsvarighet hos GA (mestadels yngre visor) inlemmas i bokstavsordning. Arvidsons tvenne första delar var inte av samma betydelse. Wiede hade inte tillgång till dem vid renskrivningen av de två första buntarna, vilket framgår av brevcitatet ovan och kommentaren till visa nr 65.

Varför kopierade Wiede GA och Arw, då han ägde dessa verk? Sannolikt var det i studie-syfte, då Wiede ville skapa en samling som *så nära som möjligt följde de tidigare visutgåvorna*. Därför lärde han sig deras melodier och texter med hjälp av den gamla beprövade avskrivningsmetoden. Kopieringen kan också ha haft till syfte att framställa ett så stort antal lämpliga visor som möjligt i den styckevis-publikation av visor som Wiede planerade (se s. 24). En tredje möjlighet, att kopieringarna gjorts i samband med avskrivningarna av de egna samlingarna på 1870-talet, är mindre trolig, såväl att döma av ds' innehåll i övrigt som av bläckfärg och notpiktur.

Wiedes flitiga kopierande, som inte bara omfattade musikalier utan även medeltida texturkunder och vetenskapliga arbeten, var en ypperlig inlärningsmetod. Även beträffande visorna gav Wiedes noggranna studium av tidigare samlingar, som ovanstående brevcitat och konceptutskrifternas typbestämningar ger belägg för, en god överblick av materialet. Men vi måste också fråga oss om detta studium varit helt ofarligt för hans arbete som upptecknare. Wiede kan nämligen vid avskrivningen, med avsikt eller ej, ha skapat sig *en musikaliskt förutfattad inställning* till materialet, som i sin tur lett till ogynnsamma resultat: melodifraser, som Wiede lärt sig under avskrivningsprocessen *kan* ha påverkat hans upp-

¹ L St LB Br 53 nr 5.

² L St LB Br 53 nr 11.

³ KVHAA. Wiede, L. brev till B. E. Hildebrand (1844–81).

⁴ Konceptsamlingens melodinedskrifter är dessutom försedda med hänvisning till motsvarande nummer i GA.

fattning av de melodier han upptecknade under sitt fältarbete. Särskilt kunde detta gälla sådana avfattningar som a priori mycket nära överensstämde med GA:s melodier. Det finns en hel rad sådana: Wiede nr 101 och 217 står påfallande nära GA: 1 nr 2, detsamma gäller Wiede nr 160 och GA: 1 45, Wiede nr 202 och GA: 1 4.¹ Åtskilliga fler exempel skulle kunna anföras. Nära varianter och paralleller är emellertid ytterst vanliga i folkligt melodimaterial och lika närstående varianter kan uppvisas bland källor, som bevisligen inte kan ha haft något med Wiedes samling att göra.² Försöken att skilja ut vad som kan vara traditionssamband och vad som kan vara ev. påverkan från GA i Wiedes melodiuppteckningar har i stort sett varit förgäves. Dock framgår av uppställningen av visorna, att Wiede fått *mallarna* för sina uppteckningar från GA:s samling, och vi måste räkna med möjligheten, att minnesbilder från den tryckta samlingen kan ha medverkat vid detaljutformningen av Wiedes melodier.

Wiede berör själv på ett par ställen i sin kommentar till visorna melodiernas nedteckning: »Melodien, så oharmonisk den än ljuder, är med allra största omsorg upptecknad», »... äfvenså är melodien något osäker och sväfvande, fastän vid visans meddelande afseendet mest blifvit fästadt vid denna».³ Wiede var känd för en samvetsgrannhet långt utöver det vanliga. Hans avskrivningar av medeltida handlingar väckte stor beundran hos samtidens kännare, och hela hans läggning var pedantens. »... jemte säker hand och säkert öra är Wiede begåvad med en otroligt stark komparationsförmåga,⁴ som finner de mest aflägsna melodilikheter, hvarigenom hans uppteckningar, gjorda af en amatör, äro vida säkrare än dylika i allmänhet ...», skriver Södling i *Folkmusikens Historia*,⁵ vilket väl stämmer överens med ovan redovisade iakttagelser. De allmänmusikaliska betingelserna hos folkmusikupptecknaren Wiede kan ej belysas mer än så på grund av källmaterialets ofullständighet.

I ett skrivet föredrag,⁶ daterat den 22 februari 1869, ger Wiede en översikt av folkvisans historia från äldsta tid fram till Grundtvigs insamlingsarbete. Föredraget bygger på Geijers företal i GA, vilket anges i slutet, och stora delar citeras ordagrant. Wiedes egna reflexioner är emellertid av vikt i detta sammanhang. Han betygar bl. a. sin beundran för GA och

¹ I den senaste upplagan av GA, Uppsala 1960, har Sture Bergel i kommentarbandet (bd IV) uppställt balladmelodier tillhörande samma textträd i synopsis, där ovan givna ex. överskådligt kan avläsas (se resp. s. 130 f., 231, 138 f.). Bergel har i huvudsak sammanställt variantöversikterna med utgångspunkt från Sv. visarkivs register. Se Bergel a. a. s. 126.

² Se Bergel a. a. s. 134 melodi nr VI och VII, s. 146 nr XXIII och XXIV, s. 160 nr VIII och VII, s. 234 nr VII och V, s. 242 nr III och IV, s. 168 nr IX och X, s. 174 nr XVI och XVII, s. 178 nr II och III, s. 182 nr V och VI, s. 212 nr VII och VIII samt s. 218 nr V och VI.

³ Se kommentar till nr 71 respektive 130. — Jfr även anm. till de i ks ingående Smålandsmelodierna: »Visorna saknade Melodier, men som prof å dessa, följer nu sex sådana, för hvilkas riktighet kan fullt ansvaras.» Formuleringen gör det troligt, att Wiede för dessa melodier ägt koncept från nedteckningstillfället.

⁴ Exempel på Wiedes komparationsförmåga kan utläsas i de melodisynopsis som Wiede uppställt och som återfinnes i bl. a. ds II s. 1262 och ds I s. 988 samt kommentar till visa nr 249.

⁵ Södling a. a. s. 108 (citerat av Moberg a. a. STM 33 1951 s. 24). — För en gångs skull strör Södling superlativer omkring sig. Han är i övrigt ganska kritisk mot samtidens och föregångarnas uppteckningsteknik. Södlings omdöme är ofta färgat av personliga relationer. Men det är knappast troligt att berömmet av Wiede skulle vara en följd av deras nära vänskap. (Se brevväxling i L St LB Br 53. Wiede ställde som ovan nämnts sina visor till Södlings förfogande och skickade honom dessutom en diger uppsats som finnes bland Södlings papper på MM). Det preciserade omdömet motsäger en dylik misstanke.

⁶ KVHAA: Wiede, L. *Anteckningar om folkvisor* s. 18 f.

Arw, vilkas direkta betydelse för Wiede påpekats tidigare i framställningen. Den romantiska attityd, som framgick av brevet till C. F. Dahlgren, dyker upp i renodlad form: »... Men hvad som kanske mera än allt annat bragt Folkvisan åter till heders så väl in- som utrikes är deras musikaliska föredrag af sådana sångerskor som Johanna v. Schoulz, Jenny Lind och Christ. Nilson». Wiede har längre fram i uppsatsen citerat Geijer ordagrant beträffande folkvisans hemvist i »friska luften och skogarne» och även Geijers anmärkning om omöjligheten att omplantera visan i konstmusikalisk miljö.¹ Men denna mening har Wiede sedan strukit över, eftersom den inte alls stämmer överens med den uppfattning han redovisat i ovanstående citat!

Wiede ser allmogensången som något i sig självt ofullkomligt, vilken först i konstmusikalisk upphöjelse vinner sin fulländning.² Men han saknade förutsättningar att själv vidtaga sådan »förbättring», och ingenting tyder heller på att han medvetet omformat visorna efter en estetisk uppfattning. Dessutom motsäger Wiedes filologiska och historiska bildning samt hans vetenskapliga grundsyn riktigheten i en sådan beskyllning. På samma sätt som Wiede avritade runstenar och kyrkklockor sökte han fästa en bild av det klingande »fortidsminnet» på papperet, antecknade meddelarens namn och ibland ett och annat om sångsätt, melodityp och funktion.³

Varför samlade Wiede då in dessa allmogens ofullkomliga alster? Naturligtvis var det först och främst för det antikvariska ändamålets skull. Men Wiede hade dessutom en annan avsikt: befordrandet av folkbildning. I ett brev till Hildebrand av den 30 oktober 1844 skriver han: »... En idé sysselsätter mig, och den hemställes till kännarens bepröfning, om nemlⁿ i stället för det usla drafvel, som nu utgör Folkets litteratur i visväg (och hvaraf jag har äran äfven meddela några prof,) en ordentligare och snyggare omgång folkvisor med deras melodier kunde vid något tryckeri *stykkevis* upläggas, med den omsorg, att den äfven hos »*bildade*» personer påräknade någon afsättning, och hvarpå de visor jag har äran lemna afskrift torde tjena som prof. Som ställningen nu är, gifves ingen medelväg mellan de dyra verken af Arvidsson m. fl., som endast köpas af literatörer ex professo, och de uselheter, som af sättrarne upläggas och af kringstrykande dalkullor &c spridas ...»⁴

Bedömningen av de yngre visorna är som synes hård, och man frågar sig varför Wiede tog med dem i samlingen. Svaret finner vi i kommentarerna till visorna:⁵ det var för att

¹ »Och deras offentliga framträdande för konstkännarens näsor är egentligen en strandning på det torra», skriver Geijer. Föredraget har citerats av Dal a. a. s. 158. Dal har inte observerat att Wiedes föredrag är till stor del en avskrift och tolkar citatet som Wiedes omdöme om Dybecks folkmusikkonserter.

² Jfr även kommentar till nr 106: »Den märkvärdigt vackra melodien har af en Musikkännare i Norrköping blifvit mottagen och fyrstämmigt behandlad. Dess försök torde kunna framdeles meddelas» I denna form föreligger visan i L St LB Wiede, L. *Folkvisor med register* (28 nr): nr 9. »Musikkännaren» kan möjligen vara J. B. Struwe.

³ Se kommentarerna i vilka Wiede ofta ger värdefulla anmärkningar om melodin, t. ex. nr 89: »Äfven melodien, ehuru liggande i dur, då den förra är i moll, har det gemensamt, att den, likasom de främmande (plaga) kyrkotonarterna, ej slutar med skalans grundton.» — 130: »Den dalkulla, efter hvilkens muntliga föredrag, visan är upptecknad, sjöng densamma mycket långsamt, och med länge uthållna cadenser, likasom det varit en choral ...» — 53: Efter ett (i Borås år 1827) tryckt exemplar sjöngs denna visa i Ö. Husby sn på Wikbolandet år 1845 ...»

⁴ Brevet tidigare citerat av Dal a. a. s. 157. — Samma idé har sysselsatt även tidigare insamlare, se B. R. Jonsson, *August von Hartmansdorff som balladsamlare*, 1960 s. 1.

⁵ Se t. ex. kommentar till nr 127.

rädda melodierna. För en gångs skull är det texterna som åkt snålskjuts på melodierna i en svensk visinsamling och inte tvärt om.

På grundval av vad ovan anförts kan Wiedes kvalifikationer sammanfattas på följande sätt: han ägde en musikalisk skolning på borgerlig allmänbildningsnivå, specialträning för folkvisuppteckning genom kopiering av tryckta vissamlingar, intresse och kännedom om allmogens sång från barndomen, god kontakt med meddelarna och sinne för vetenskaplig noggrannhet. Farliga för hans insamlingsarbets kvalitet var däremot hans romantiska idéer om folkmusikens förädlande genom konstmusikalisk bearbetning liksom en (måhända omedveten) påverkan från tidigare tryckta vissamlingars melodier.

Den positiva sidan av Wiedes meritlista väger alltså tyngre i vågskålen. Han hade faktiskt förutsättningar att göra en märklig insats i svensk folkmusik. Tyvärr har han icke tillfullo utfört den. Visintresset var i själva verket relativt perifert i jämförelse med andra av mångsysslaren Wiedes vittförgrenade arbetsområden. Hans uppteckningar ger visserligen prov på iakttagelseförmåga av den vokala folkmusikens uppförandepraktiska egenheter, men ger trots detta endast en torftig bild av visans melodi. Wiede håller sig inom de ramar, som den svenska folkmusikens romantiska materialsamlare utstakat för sig.

Ett stycke vidare på vägen vid vår bedömning av den wiedeska samlingens källvärde kan vi emellertid komma genom att studera förloppet i hans nedteckningsarbete. Det finnes belysande detaljer, som framgår av några första utkast till melodierna. Dessa gör det möjligt att komma »bakom» den slutredigerade melodin till en avfattning, som stått närmare den klingande förlagan.

Då dr Christian Stenhammar höll sin parentation över Wiede vid prästmötet 1882, kom han även in på dennes folkmusikaliska insamlingsarbete: Wiede vandrade ofta nog »bygden kring, forskande efter hvad af forna tiders historia och sed kunde fortleva bland folket, dervid icke sällan jemväl bärande violinen under sin arm, för att kunna uppteckna icke blott orden utan äfven melodierna till de folkvisor, som han då här och der lyckades att uppleta ...»¹ Enligt Stenhammars beskrivning skulle således Wiede ha använt sig av ett instrument vid nedteckningen.² Vissa av Wiedes melodier är nämligen försedda med bokstavsnotering, som verkar vara intavolerad med hjälp av instrumentet. Bokstavsnoteringen förekommer nästan uteslutande³ ovanför en på notlinjer noterad melodi (se nr

¹ *Linköpings stifts herdaminne*. Ekebyborna pastorat. Del II hft 2 s. 298. (Cit. av C.-A. Moberg a. a. STM 33 1951 s. 24 och N. Dencker: *Värmlandsvisans melodi* STM 11 1929 s. 106, not).

² Efter ett upprop i Östgöta Correspondenten 21.2.1961 om privatägt arkivmaterial eller muntliga upplysningar gällande L. Chr. Wiede fick författaren kontakt med en fosterdotter till Wiedes döttrar, läroverksadjunkten Irene Deutler-Thorborg, bosatt i Köping, som brevledes meddelat mig följande: »Kyrkoherde Wiedes dotter, f. d. postexpeditören Sigrid Wiede, min fostermoder sedan 1920, har flera gånger berättat att hennes far vandrade omkring på landsbygden (Vikbolandet) med fiolen och upptecknade folkvisor.» Några detaljer av berättelsen kunde fru Thorborg ej erinra sig vid telefonförfrågan, ej heller huruvida Sigrid Wiede fått uppgiften från fadern eller läst den i Stenhammars parentation. — Fru Thorborg skickade mig även melodidelen till GA: 1 tillhörande Wiede. I denna hade Wiede uppgjort ett register till i Ahlströms 300 folkvisor ingående GA: 1-nummer.

³ Bokstavsnotering har även använts då notlinjerna mankerat på grund av utrymmesbrist eller tidsnöd. I ks-samlingen 147 återfinnes t. ex. följande:

a b b g b a f
Du tycker du är riker o råder öfverallt.

353). I renskriften har Wiede korrigerat efter tabulturnotskriften (se nr 43:2). Även om Wiede använt sig av fiolen vid nedteckningen synes detta ha varit på ett stadium då själva skissen förelåg i färdigt skick. Vi behöver knappast befara att han »tog ut» melodierna med fiolens hjälp.

Dessa första skisser kan vi i ett fåtal fall studera tack vare Wiedes sparsamhet med papper. De konceptblad som hitintills givit mycket knapphändiga upplysningar om Wiedes upp-
teckningsteknik gömmer under bläck eller senare blyertsskrift ibland Wiedes första noterings-
ringsskiss, tyvärr i flertalet fall så omsorgsfullt utsuddad att den är otydbar. Men några
avläsbara exempel finns dock bevarade, vilka sammanförda ger en närmare belysning av
Wiedes nedteckningsteknik.

Dessa fem notskisser återfinnes under en senare bläck- el. blyertsnotering i ks-delen till visorna med ks nr 1, 211, 218, 298 och 323.¹ Wiede har sålunda först prickat in melodi-
linjen och endast på de ställen melodin ej är syllabisk eller en ton hålls ut exceptionellt länge,
markerat detta med olika notvärden. Därefter har melodin rytmiserats, inklämts i passande
taktart och slutligen renskrivits.²

I register till ks bunt V (visorna 250–300) har Wiede likaledes använt sig av siffernotering. Möjligen kan
den sistnämnda vara inspirerad av Johannes Dillners notskriftsexperiment. I vissa fall synes Wiede ha utgått
från en redan gjord uppteckning och korrigerat denna efter en ny variant. (Se nr 34: 1, 2.)

¹ Renskrifterna till ovanstående skisser återfinns i melodibilagan nr 337: 1, 2, 201, 208 och 212. På grund
av skissernas otydlighet fanns det ingen möjlighet att återge dem i faksimile.

² Bergel a. a. s. 330 »... en nära nog fullständig svit koncept, som visserligen ibland kan te sig som 'första
renskrift' men som dock för oss närmare visans ursprungliga gestalt än den prydliga renskriften.» Beträffande

Vi skall studera ännu ett exempel: melodin har noterats och därefter har Wiede kastat ned nyckelorden i de olika verserna till visan:¹

Wiedes otaliga nedskrifter av samma melodi bjuder på avvikelser som kan belysa hans behandling av den upptecknade melodin. Han gör t. ex. små förändringar av det rytmiska förloppet, vilket förekommer mycket ofta i slutfall.² Rytmen blev sannolikt utsatt för schematisering vid noteringen för att passa in i regelbundna taktarter. Men osäkerheten beträffande melodifrasernas slut visar, att Wiede *sökt finna ett lämpligt sätt* att utmärka en *egenhet* i sångsättet. Ledtonen kan ibland variera mellan stor och liten från koncept- och första renskrivningsstadium till den slutgiltiga utformningen.³ Detta kan vara indicier för i folklig sångpraxis förekommande »svävande intervall».⁴ Vissa melodier är försedda med alternativ notering, t. ex. nr 5, 89: 1 m. fl., vilket bör betyda att Wiede sökte visa variationer i sångsättet av melodin. Dessa dubbelnoteringar är sannolikt inte korrigeringar, då de även förekommer i renskrivna versioner.

Wiedes uppteckningar återger sannolikt inte den tonart, i vilken sångarna sjöng. Av konceptstadierna framgår att Wiede först noterat melodin i C-dur och a-moll och sedan transponerat den vid renskriften till favorittonarterna B-dur och f-moll.

Wiedes uppteckningsteknik kännetecknas av två förnämliga egenskaper: (1) uppteckningen gjordes vid sångens exekverande, vilket framgår av såväl konceptens utformning, de därpå nedkastade anteckningarna (t. ex. tips om andra sångare), som av Stenhammars berättelse om Wiedes vandring med fiolen under armen; (2) Wiede kontrollerade sannolikt melodierna med hjälp av fiolen.⁵

konceptsamlingens värde måste vi, som ovan nämnts, för varje enskilt fall söka avgöra, huruvida visan utgör en tidig renskrift eller *en sen avskrift* i det kopieringsarbete som Wiede utförde för bl. a. Bergströms och Södlings räkning.

¹ Citerade utkast återfinns på visa ks 210. Slutgiltig renskrift, se melodibilagan nr 104. nr 81: 2 visar en melodi i halvfärdigt skick: slutdelen är blott inprickad medan mittdelen redan har korrigerats med ovanför liggande bokstavsnotering.

² Jfr hs 4 och ds I s. 47, ds II s. 1020 o. 1121. — hs 5 och ds I s. 26, 27 o. 53. — hs 12 och ds I s. 38. — hs 15 (a) och ks 15 version 1. — hs 30 (a) och ds I s. 156 och ks 30 version 1.

³ hs 11 och ds I s. 200. — hs 25 version 1 och ks 25 version 1. — hs 28 och ds II s. 1044. — hs 30: 2 version 2 och ks 30 version 1. — hs 67 version 3 och ds II s. 872. — hs 117 och ks 125. — hs 136 version 1 och ks 144. — hs 204 version 1 och ks 215. — hs 241 version 1 och ds II s. 639.

⁴ Se Bergel a. a. s. 139. Se även Moberg a. a. STM 32 1950, s. 22, not 1 och nedan s. 68.

⁵ Den danske insamlaren Evald Tang Kristensen (1843–1929) har ett tillvägagångssätt vid nedteckningen som nära överensstämmer med Wiedes. Arkivar Thorkild Knudsen vid Dansk Folkemindesamling, Köpenhamn, är sedan flera år sysselsatt med ingående studier av Kristensens uppteckningsteknik. I ett brev till författaren den 23 januari 1964 lämnar Knudsen följande upplysningar om Tang Kristensen, vilket ger en värdefull parallell till vad som ovan angivits beträffande Wiede. »Den største indsamler i det 19. århundrede var Evald Tang Kristensen. Han var ikke fremragende musikalsk skolet og var ikke i stand til at nedskrive

De första utkasterna och de slutgiltiga renskrifterna uppvisar blott smärre avvikelser beträffande tonhöjdsnotering, och de skissartade nedteckningarna har förvånansvärt få rättelser. Föreliggande undersökning verifierar sålunda Södlings uppgift om Wiedes säkra hand och öra. I Wiedes egna kommentarer har vi funnit hur han särskilt bemödat sig om melodiernas upptecknande. Men tyvärr låter han oss ej veta, huruvida han ansåg melodi-nedtecknandet besvärligt.¹

Wiede tillhör musikaliska fältforskare av typen musikamatörer, som genom självstudier uppnått en aktningsvärd nedteckningsteknik, och bland sina samtida är han närmast att jämföra med R. Dybeck. Wiedes vetenskapliga skolning, pedantiska läggning och samvetsgrannhet är egenskaper, som borgar för materialets värde. Hans uppteckningar bör följaktligen ur källkritisk synpunkt räknas bland de förnämsta som tillkom under 1800-talet, trots insamlarens romantiska inställning till materialet.

Wiede har upptecknat närmare 75 % av de omkr. 450 visorna i samlingen.² Närmast efter honom följer A. F. Sondén med 27 visor, P. U. Stenhammar 15, E. Rudebeck 12, P. E. Ringwall 10, A. B. Wærnelius 6 och M. Hultin 5, 11 bidragsgivare³ med enstaka visor (sammanlagt 17 st.), samt slutligen 30 nummer som saknar upptecknarangivelse. Medhjälparna fördelar sig i stort sett på tre kategorier: präster, organister och djäknar.

Wiedes upprop hade inte någon större framgång; bidrag inflöt visserligen, men kvantitativt var det en blygsam skörd. Av de många prästerliga kollegerna visade blott ett fåtal några ambitioner att uppteckna visor. Även om vistraditioner fanns, var sockenherdarna i allmänhet inte roade av att teckna ned församlingsbornas mer eller mindre skabrösa visor,

en melodi blot ved ørets hjælp, men måtte finde tonerne på en violin. Til gengæld var Kristensen en overordentlig omhyggelig og udholdende indsamler. Hans efterladte papirer og dagbøger indeholder talrige notater og forarbejder i forbindelse med de enkelte melodier, således at det er muligt at følge optegnelsesprocessen i alle dens stadier. Den første skitse indeholder ofte kun melodiens vigtigste toner, men intet om melodirytme og taktinddeling. Derefter følger måske hans forsøg på at rytmisere melodien og inddele den i passende takter, hvilket i nogle tilfælde sker i umiddelbar fortsættelse af den første flygtige nedskrift af meloditonerne, i andre tilfælde åbenbart først, når han ved en senere lejlighed træffer den samme sanger. Først derefter renskrives melodien, og den tilrettelægges eventuelt til trykning. Sammenholdes hele rækken af forarbejder til den endelige udformning af melodien, viser det sig ofte, at Kristensen til stadighed retter eller ændrer det melodiske og rytmiske forløb. I nogle tilfælde kan sådanne ændringer opfattes som korrektioner af hørefejl og misforståelser. I andre tilfælde er ændringerne imidlertid af en sådan art, at de absolut ikke kan skyldes en hørefejl ved første optegnelseslejlighed, men må afspejle sangerens ændring af melodien fra vers til vers eller fra dag til dag. I enkelte tilfælde gør Kristensen selv opmærksom på folkemelodiernes foranderlighed i sangerens mund, eller han beskriver vanskeligheden ved at finde visse toneafstande på violinen. Begge dele betragter han som en rigdom ved den ægte folkesang.»

¹ Beträffande textnedteckningen klagar Wiede i ett brev till Hildebrand (Östra Husby d. 26 juli 1845) över svårigheten att teckna ned sagor, medan däremot visnedteckning är förhållandevis lätt: »Wisans *bundna* form tillåter inga avvikelser vid anteckningen, hvarföre dertill knappt fordras större talanger än en vanlig renskrifvares eller rättare snabbskrifvares.»

² 328 av Wiede upptecknade melodier har återgivits i melodibilagan.

³ Dessa är följande: C. F. Blidberg, år 1845 organistelev hos organist Allard i Ö. Husby; Dahlström, organist i Gusum; R. Kajerdt, kyrkoherde i Malexander; L. D. Klöver (visor upptecknade under »resor i Werdalen i Trondiemts amt», ej medtagna i denna undersökning); J. Odén, organist i Å sn; P. H. Spaak i Södermanland; J. V. Stylin i Qvarsebo; C. E. Södling; C. F. Thålin, organist i Qvillinge; Törnbom, organist i Skärkind; samt A. F. Ölander, lärare vid Linköpings gymnasium.

vilkas »fortidsvärde» säkerligen betvivlades av fler än prosten Rudebeck. De kyrkans män som bidrog till insamlingen hade mestadels liksom Wiede huvudintresset utanför kyrkan, t. ex. A. F. Sondén, riksdagsman och en stor del av sina mannaår matematiklektor vid Linköpings gymnasium¹ och P. E. Rudebeck, f. d. docent i Uppsala.² En tredje prästman som bidragit till insamlingen, A. B. Wærnelius,³ härstammade från en organistsläkt och drevs säkerligen av sitt nedärvda musikintresse. Sondén tecknade själv ned visornas melodier, men det finns också exempel på, att prästerna överlät denna angelägenhet till organisten, vilket som bekant Wiede föreslog i sitt upprop. Sålunda anmärker kyrkoherde R. Kajerdt i ovan citerat brev, (se s. 21) att visan, den s. k. Wakthultavisan (se nr 277) varit hos hans organist Åhlström för översyn, och det är mycket troligt att flera av prästerna använt sig av upptecknings- och redigeringshjälp. I konceptsamlingen finns en lista (se bilaga 2) över upptecknare och ort, och denna ger exempel på att organist och präst tillsammans representerar sin socken. Sist i raden står »Ö. Husby-Wiede & Alard» (Allard), vilket skulle kunna kasta en skugga på Wiedes upptecknarära. Organisten och postmästaren Johan Henrik Allard skulle således ha varit Wiede behjälplig med melodinedteckning, utan att denne angivit detta i något enda fall. Då föregående undersökning givit tillräckligt många belägg för Wiedes omfattande och självständiga uppteckningsarbete och notpikturen är hans, bör vi likväl kunna utgå ifrån, att Allards hjälp varit av så underordnad betydelse, att Wiede ej funnit anledning att särskilt ange detta.

Organisterna, utbildade i stiftstaden Linköping eller i enstaka fall vid MA i Stockholm, Blidberg i Ö. Husby, Törnbom i Skärkind, Dahlström i Gusum, Thålin i Qvillinge och Odén i Å m. fl. ägde givetvis tillräckliga praktiskt musikaliska förutsättningar för själva nedteckningsarbetet, men förmodligen intet därutöver, och melodierna är utformade efter konstmusikaliska mallar.

Djåknegruppens bidragsgivare är: P. H. Ringvall,⁴ som samlade in visor under ferierna i Ringarum socken; dåvarande byggmästareleven och blivande kompositören Per Ulrik Stenhammar,⁵ som samlade visor dels i Regna, dels under senare praktikanttjänstgöring i Uppland, och Måns Hultin,⁶ som bidragit med några visor från Södra Tjust. Såväl djåknarnas som organisternas manuskript är bevarade, men blott i renskriven version, som inte utsäger något om uppteckningsmetoden.

¹ Anders Fredrik Sondén (1807–1885), lektor i Linköping 1835–46. Han innehade under denna tid åtskilliga vikariat som församlingsherde, var 1846 kyrkoherde i Skede, och 1856 i Qvillinge. Sondén har bidragit med visor såväl från barndomen (se nr 322 med årtals- och ortsangivelse 1820) som från sin tjänstgöringstid som präst (V. Stenby, Risinge). (Se bl. a. Odén a. a. nr 5005, *Svenska män och kvinnor* VII s. 127.)

² Pehr Erik Rudebeck (1796–1862) kyrkoherde i Vist 1831, prost 1841, kyrkoherde i Åby 1853, kontraktsprost 1862 (se *Linköpings stifts herdaminne* V hft 2 s. 204–208. — Odén a. a. nr 4701).

³ Anders Benjamin Wærnelius (1792–1872), kyrkoherde i Gårdeby 1845, prost. 1856 (Se *Linköpings stifts herdaminne* III hft 1 s. 63 och Odén a. a. nr 4547.)

⁴ Odén a. a. nr 5748: (Studenter 1848) »Per Henrik Ringvall, f. Ringarum 1825 2/10, frldr Lars Nilsson bonde, och Kristina Eriksdotter. D. drunkn. i Sthlm 1851. — ogift».

⁵ Per Ulrik Stenhammar (1829–1875), tonsättare och arkitekt, musikalisk autodidakt så när som på en kortare studietid hos A. F. Lindblad, skrev religiösa vokalkompositioner varav några ingår i *Sions sånger*.

⁶ Se Måns Hultin, *Valda skrifter*, 1875, inledningskapitlet »Måns Hultins person och författarskap» III–XX, skrivet av Anders Flodman.

Sammanfattning

Melodierna i den wiedeska samlingen är torftiga skelett av den levande musikaliska bilden. Den folkliga visans relativt fria meter, där melodin smidigt anpassar sig efter textens krav, har sammanlänkats med en regelbunden taktart. Melodins ständiga förändring från strof till strof har visserligen Wiede sökt visa genom dubbelnotering, men att åskådliggöra den levande melodin är han och hans medhjälpare inte mäktiga. Flera av den folkliga vis-sångens tonala och rytmiska egenheter kan ej studeras i den wiedeska samlingen och inte heller i någon annan av 1800-talets vissamlingar.¹ Men materialet håller gott och väl för en *typologisk* undersökning av visorna. Så länge det gäller allmänna analysmetodiska problem: form, skaltyp och melodik, kan man med full tillförsikt utgå från de skelett upptecknarna lämnat och verkställa en skiktning av materialet i typologiska huvudgrupper för bestämning av ålder och ursprung.

Ovanstående undersökning torde ha visat, att den wiedeska antologin intar en framstående ställning bland våra samlingar av vokal folkmusik från 1800-talet. Samlingarna 1818–20 och 1842–53 faller inom en tidsperiod, då dessa genrer av folkliga visor utgjorde en musikaliskt funktionell realitet för stora delar av vår befolkning.

Nästa kapitel skall ägnas åt den miljö och de sociala betingelser, under vilka visornas exekutörer levde och sjöng.

¹ Jfr Mobergs studie på grundval av Runö-materialet STM 20 1939, s. 42, och uppteckningarna efter fonogram s. 30–36, samt sammanställningen s. 41. Se även samma författare, *Från Abbé Vogler till John Morén*, Kyrkohist. Årsskr. 1935 (1936), s. 233 not 4.

III. SÅNGARNA, VISREPERTOAREN OCH MILJÖN

Visorna var 1800-talets i särklass mest spridda och omtyckta förströelsemedel, en »kleinkunst», som utan hinder kunde förenas med arbetssysslorna¹ och inte ställde några högre sångtekniska krav på exekutören. Vissångarna själva och deras omgivning ansåg vanligen att en god sångare kännetecknades av en stor repertoar och genomträngande stämma.²

Den tidsperiod, under vilken wiedeska samlingen tillkom, ligger inom det skede som betraktas som industrialismens genombrott i vårt land.³ På landsbygden upplöstes det gamla bysamhället och kommunikationsväsendet utbyggdes, vilket hade till följd att befolkningen övergav sin nedärvda kultur, inte minst på det musikaliska området.

En annan faktor av ödesdiger betydelse för allmogemusiken och den gamla vistraditionen utgjorde väckelserörelsen, vars kolportörer förde en obarmhärtig utrotningskamp och medvetet slet av de sköra trådarna till den gamla musiktraditionen.⁴ Utåt visade det sig tydligast i väckelsens förhållande till spelmansmusiken: fiolen stämplades som ett djävulens verktyg och slogs sönder av omvända spelmän och spelmanshustrur. Inte heller

¹ Kombinationen sång-arbete var den vanliga, i synnerhet vid arbete inomhus. — Måns Hultin, en av Wiedes medhjälpare ur djäknegruppen, ger en bild av hur väl förberedd han är för upptecknarvärvet, och nämner därvid att han »vet nog att få gummorna till att sjunga, medan de spinna». (Brev från M. Hultin till L. Chr. Wiede 9.1.1852, L St LB Br 53 nr 170). — Gunnar Granberg intervjuade en sagesman om visor sommaren 1935: »Di sjongde förr, sôm han sa bonnaviser. Si förr då hadde di viser sôm va lätta å sjonga, men nu så ä de bötta då gamla

Vaför skall i bringa mig att sjonga
Jag sôm kan en liten visa jag
ja vill håller dansa med de onga
hela natten intill ljusan dag.

Dä va sånna där, sôm va lätta å kömma på. (OBS! Det här sagda gäller främst arbetet — spinning e. dl. under s. k. uppsittarkvällar)» (ULMA Ögl. Västra Ryd 10696, s. 22). — Se även ULMA Ögl. St: Anna 1207, s. 46: »För övrigt sjöng man mycket i det dagliga arbetet, såväl vid mjölkning, som ute på sjön när man lade garn.» — ULMA Uppl. Skäfthammar, 3333: 2, s. 13: »Gummorna satt vid spinnrocken hos varandra och sjöng.» — ULMA Vrml. Ölserud 3265: 16, s. 9: »Kvinnorna brukade gärna sjunga då de spann.»

² Ella Rydén, Eksjö, f. 1898, berättade om sin morfar, f. 1816, av vilken hon lärt sig sin visrepertoar, att han ansågs vara »en verklig storsångare för han hade sån stark röst och kunde så många visor och psalmer». (Intervju i samband med Matts Arnbergs Östgötaresa 1960 för insamling av folkmusik). — Se även Moberg, *Vallåtar I*, s. 69 f. — Samma gäller folksångare utanför Sverige, se t. ex. Georg Herzogs översiktsartikel »song» i *Standard dictionary of folklore, mythology and legend*, s. 1034.

³ Se A. Montgomery, *Industrialismens genombrott i Sverige*, 1931.

⁴ Se N. Bolander, *Samfund och sångbok*, 1954, s. 250–54. B. ger ett otal exempel och hänvisar till övrig litteratur. I framställningen anlägges en moralisk aspekt på problemet och lekstugorna bedömes betydligt hårdare än vad t. ex. E. Arbman gör i *Allmogemusik, kyrkan och väckelsen*, 1932. Bolander betonar den »moraliska slapphet» som behärskade ungdomens nöjen, s. 54–55. Med hänsyn till detta anser han väckelserörelsens åderlåtning av allmogemusiken vara »... av tämligen ringa vikt och betydelse i jämförelse med de påtagliga moraliska och religiösa värden som denna väckelse obestriddligen tillfört vårt folk», s. 254.

vissången skonades.¹ Visornas textinnehåll var vanligtvis synnerligen världsligt, och än i dag göres av äldre människor en skarp åtskillnad mellan »visor» och »sånger».² Ökad läskunnighet innebar dessutom att man mer och mer sjöng efter tryckta texter och följde med tidens populära visflora.³ Den äldre vistraditionen ersattes sålunda av frireligiösa sånger eller yngre visor, som ofta spreds i skillingtryck, och de som sjöng de muntligt traderade visorna blev allt färre. Sätillvida hade Wiede rätt, då han klagade över att vara ute i sista minuten som vissamlare. Men väl att märka: detta gällde den *äldre* visrepertoaren! De yngre visorna »tryckta i år» stod i sin fulla blomstring, och beträffande denna hade Wiede outsinliga källor att ösa ur.

För att få en inblick i 1800-talets folkliga sångvärld fordras en presentation av de olika vistyper som förekom och vi stannar därför ett ögonblick vid texterna. Den wiedeska samlingen kan texttypologiskt⁴ uppdelas i två hälfter: den *ena* innefattar muntligt traderade visor av äldre karaktär: ballader,⁵ efterklangvisor, skämtvisor, barnvisor; den *andra* utgöres av yngre visor, flertalet sådana som förekommer i skillingtryck men även lokala visor i nyfabrikation.⁶ Barnvisan och leken har haft en bestämd funktion i de lägre samhällslagren och även skämtvisan hänvisar, vad innehåll och typ beträffar, till detta socialskikt.

Annat är förhållandet med balladen, vars innehåll i såväl detalj som helhet speglar en medeltida högreståndsvärld och utgör prov på ett inflytande från annan miljö. Balladernas innehåll skiljer sig beträffande motivval inte nämnvärt från de yngre visorna spridda i skillingtryck: båda innehåller mest berättelser om sviken kärlek, olyckor och brott, båda ger utlopp åt det mänskliga behovet av sensation och frosseri i andras fördärv. Men den yngre visans miljö och stil är en annan; i dessa kunde varje piga och dräng känna sig väl hemmastadda.

Dessa »draffel och uselheter», som Wiede kallar de tryckta visorna, är vi ganska väl orienterade om beträffande spridningsvägarna. Vi kan urskilja tre olika vägar på vilka

¹ V. Carlheim-Gyllenskiöld, *Visor och melodier*, SvLm VII: 7 s. 14: »Hon /sångerskan/ ville inte för allt i världen sjunga dem /visorna/ hemma hos sig, ty bredvid bodde ett par läsare, som hon var rädd skulle öfverfalla hanne, ifall hon sjöng så gudlösa saker; därför kom hon hem till mig: där fans inga läsare att frukta för.»

² Äldre personer med frireligiös inställning sjunger överhuvudtaget inte visor: »jag sjunger bara sånger», är en vanlig replik och tonfallet låter ofta påskina det olämpliga i att syssla med visor. (Uppgiften är baserad på Matts Arnbergs och författarens iakttagelser vid insamling av visor.)

³ Se B. R. Jonssons otryckta licentiatavhandling, *Äldre svensk visdiktning och vistradition* I s. 6-10 om läskunnigheten fram till 1800, som ställes i relation till vissång efter tryckta texter. Wiede själv anger i sina kommentarer visor som sjöngs efter tryck.

⁴ Den texttypologiska undersökningen har gjorts på Svenskt visarkiv av B. R. Jonsson och U. P. Olrog, och här utnyttjas arkivets register (se även inledningen och kommentaren till notbilagan). Den procentuella fördelningen på olika vistyper i samlingen är följande: ballader 40 %, skämtvisor 2 %, barnvisor 1,5 %, yngre visor i huvudsak spridda genom sena skillingtryck (SVAS) 28 %, efterklangvisor 3 %, danslekar 4 %, ej typbest. 21,5 %.

⁵ I anslutning till H. Schück och K. Warburg, *Illustrerad svensk litteraturhistoria* del I s. 292, senare K. I. Hildeman i *Ny illustrerad svensk litteraturhistoria*, *Ballad och vislyrik*, s. 228 och B. R. Jonsson i *Volkslied, Schwedische Volkskunde*, Festschrift für Sigfrid Svensson, 1961, s. 493, kommer i denna framställning att användas beteckningen ballad. Huruvida samtliga ballader i den wiedeska samlingen funnits i Sverige redan på medeltiden är ännu inte utrett. Jonsson har i sin otryckta lic.-avhandling framhållit att åtskilliga ballader kan ha inkommit till Sverige i relativt sen tid såsom översättningar från danskan.

⁶ Dessa nya texter skildrar ofta en bestämd händelse eller är en nidvisa över någon misshaglig person. Wiedes kommentar till visa nr 75 är ett belysande exempel.

visorna fördes ut över östgötabygden: dels via marknader, dels från Malmsläotts exercisplats, och slutligen genom vandrande skillingtrycksförsäljare.

Försäljarna utgjordes av tiggare, blinda eller gårdfarihandlare, och inköparna var främst drängar, pigor, knektar och beväring. Under marknadsbesöket inköptes de tryckta visorna från någon försäljare, ofta en blind eller invalidiserad gubbe; kunde denne själv sjunga visan, blev köplusten desto större.¹ Malmslätt utgjorde ett viktigt viscentrum under 1800-talet: »där gjorde de inte annat än sjöng viser», påstod en sageskvinna på Vikbolandet.² 1800-talets indelte soldat och beväring hade ett omätligt behov av visor till underhållning vid marscher och i logement,³ och efter mötena vandrade åtskilliga visor ut på landsbygden.⁴ De kringvandrande försäljarna var synnerligen vanliga⁵ och ofta utgjorde visorna blott en av många handelsartiklar. Visor sjöngs ofta av försäljarna själva för att lätta upp stämningen och öka köplusten hos buttra bönder.⁶

I ks-delen av samlingen har Wiede på flertalet av sina uppteckningar angivit meddelarnas namn i tilltalsform. Dessutom har Wiede uppgjort ett fullständigt register över visor och meddelare (se s. 101), vars uppgifter verifierar och i vissa fall är fullständigare än anteckningarna på koncepten. I registret är ibland ett flertal namn angivna till en och samma visa. Sannolikt beror detta på att Wiede hört visan av flera sångare, men mestadels nöjt sig med att uppteckna blott en variant. Trots namnuppgifternas ofullständighet har i flera fall meddelare kunnat spåras i husförhörlängder, eftersom de kronologiska hållpunkterna för samlingens tillkomst är kända (se s. 18 f.) liksom Wiedes vistelseorter under denna tid.⁷

¹ N. M. E. U. Östergötland 25118 s. 341: »Marknadsdagen uppträdde diverse gyckelmakare: akrobater, vissäljare (!), tivoli, karusell, skjutbana, tärnings- och kortspel. Någon gång förekom även allvarligare nummer s. k. andliga sånger av blinda med fiolackompanjemang.» — L. Linnarsson, *Bygd, by och gård* 1948 I, s. 290, beskrivning från Mörlanda marknad: »Mitt i allt stojet gick en blind gubbe och sjöng visor, gapade och sjöng, så att det hördes lång väg. Var han gick fram, hade han en hop folk bakefter sig, mest ungdomar. Hade visan en refräng, dröjde det inte, förrän en och annan föll in i denna, och för var vers, som gick, blev deltagandet allt livligare. När gubben sjungit sin visa till slut, bjöd han ut den. Ja, då visste man hur visan gick, och tack vare sången, som livade och väckte intresset, gjorde gubben goda affärer.»

² Hilma Botvidsson, Kuddby, f. 1879, med tradition efter mormodern, som varit soldathustru (f. 1810). — Se anteckning på P. U. Stenhammars uppteckning nr 265: »sjungen på Linköpings Malm, Mötet 1847». En typisk beväringsvisa är nr 256 *Allt uti juni månad*. — Se även hustru Jägers repertoar.

³ Beträffande soldaten och vissången se bl. a. M. Rehnberg, *Svensk soldat*, 1944, E. Kumm, *Indelt soldat och rotebonde* 1949, kap. Marschvisor. — Även senare under 1800-talet levde vissången bland soldaterna. Karl Krantz, Sandstugan, Kisa, och Bror Sahlström, Österbymo, hade varit stamanställda under 1890-talet. De kunde vittna om vissången på »Malmen», och Krantz kunde en aktningvärd samling visor från denna tid (intervju och inspelning 1960).

⁴ N. M. E. U. Ögl. 17819 s. 155: »en beväringsvisa sjöng Pojkarna i början av 1880-talet när de kom hem ifrån Malmslätt ...».

⁵ ULMA Ögl. Norra Vi 6954 s. 43: »Vi köpte uttå sänne som geck omkring å sålde viser. Di hadde hunnretals viser å sälje.»

⁶ L. Linnarsson, I a. a. s. 286 (om knallar): »... kom jag in på något ställe, där de såg sura och trumpna ut, stämde jag upp knallarevisan ... Se, kunde man inte roga folket, fick man ingenting sälja.»

⁷ Namnuppgifterna vägleder nästan alltid till *bestämda socialgrupper*, men längre än så är det ibland omöjligt att följa meddelarna. Det finns exempelvis inte mindre än 2 personer (båda pigor) i Gyllinge med förnamnet Lovisa, och tre i Stensö med förnamnet Stina den aktuella tiden 1843–45. Likaså är det så gott som omöjligt att skilja mellan två soldatgenerationer i ett par fall, då båtsman- eller soldatnamnet även övertogs samtidigt med torpet, och den avskedade behöll sitt forna soldatnamn, även sedan han degraderats till kyrkvaktare eller fattighjon. — Namnskicket kan ibland vara en god vägledare. Svar på ULMA:s frågelista nr 3 från Ögl.

För att få en närbild av den miljö vari visan levde, skall vi söka beskriva de enskilda sångarna, så långt husförhörslängdernas torra data hjälper oss. Framför allt skall vi dröja vid de bidragsgivare, som lämnat en stor repertoar, och därvid granska visornas melodier ur källkritisk synpunkt: vissa säregna melodityper kan visa sig härröra från en och samma repertoar, och det gäller därvid att söka bedöma, huruvida detta är en följd av sångarens individuella sångsätt. På samma sätt måste vi klargöra, om en viss repertoar utsatts för påtagligt långt gången omsjungning och söndersjungning.

I en beskrivning av den enskilda sångaren och vid en bedömning av hans repertoar måste vi också ta ställning till, varifrån sångaren fått sina visor, dvs. traditionens liv. Ett försök att medelst personforskning söka klargöra traditionsförhållanden, baserat på hypotesen att visorna vore en släkttradition, visade sig inte ge något resultat med det begränsade underlag som i detta sammanhang stått till buds. De föregående traditionsleden är fördolda i en anonym befolkningsmassa, och så länge ej specialundersökningar finns att tillgå, kan vi blott uppställa hypoteser.

Meddelarna har i första hand grupperats efter de båda samlingarna: först behandlas meddelarna till den tidiga insamlingen 1818–20, därefter följer meddelarna från Vikbolandsperioden. De senare har uppdelats i grupper efter yrke och miljö för att belysa de här aktuella visornas fördelning på olika socialskikt.

Wiedes tidiga intresse för »kungavisor» resulterade, som tidigare nämnts, i en första insamling 1818–20, av vilka ett flertal melodier finns bevarade. Wiede har i samlingen angivit meddelarnas namn och vistelseort i förkortning, vars dechiffreering i ett fall har underlättats genom fullständigare upplysningar i en av Wiede ur minnet nedskriven visa från denna tid.¹

I Locknevi prästgård bodde i Wiedes barndom en hel rad släktingar, som den myndige prosten Paul Ahlborg försörjde.² Det är ganska naturligt att Levin Christians första uppteckningsförsök skulle gälla visor, sjungna av de närmaste anförvanterna, och däribland finns två, efter vilka visor med melodi är bevarade: faster Carin och mamsell Regnell. Faster Carin är den äldsta av Wiedes meddelare och är av den anledningen värd en närmare presentation.

FASTER CARIN var prosten Ahlborgs yngre syster Carin Pehrson dotter f. 18.1.1745 i Wiby sn Östergötland. Föräldrarna var ryttaren, sedermera mjölnaren, Peter Pålsson (Tollberg) f. 1713 och Elisabeth Persdotter f. 1714.³ Carin gifte sig med »bonden Anders i Wiby sn»,⁴ och 1808 återfinns vi henne i Locknevi prästgård, där hon »underhålles af hr prost. Ahlborg», som det heter i husförhörslängden från Locknevi 1820. Wiede har på konceptet givit

Drothems sn 2328: 1, s. 2 ger bl. a.: »Längre tillbaka i tiden användes 'mor-titeln' i regel endast till bond-hustrur och med dem jämställda kvinnor.» — Jfr nedan: Mor i Wisäter. — ULMA Ögl. Tjärstad sn 1890, s. 4: »Hantverkarfruar o. dyl. kallades vanligen madam + tillnamn, ...» Jfr nedan Madam Sandström. — Nicolovius, *Folklivet i Skytts härad*, s. 41: »... vi känna hemma hos oss ej till någon annan madame än klockarekvinnan». Jfr nedan madam Stenbäck. — Se även J. A. Lundell: *Personnamn i vardagslag*, Studier över sydsvenska personnamn, SvLm B 44, 1932–34.

¹ Enligt en konceptnotation (se kommentar till nr 160) bör nedskriften vara gjord på 1880-talet.

² Se VaLA, Locknevi AI 3 s. 136, AI 4 och 5 s. 155.

³ Modern tillhörde Abel-släkten, som kan följas tillbaka till 1500-talet. I släkten finnes smeder och klockare, yrkeskategorier kända för sin musikaliska utövning. Se *Svenska ättartal* XIII, s. 3.

⁴ Se Wiedes handskrivna genealogi i L St LB.

ortsangivelsen Vifolka, vilket är det härad, i vilket Wiby sn är beläget. Därav framgår att Carins visor åtminstone är en 1700-talstradition från denna del av Östergötland. Faster Carin var en stormeddelare, men tyvärr är blott melodin till en visa tillhörande den Atterbomska samlingen bevarad: nr 160 *Sven Svanevit*.¹ Nr 289, *Riddar Tynne*, bör även höra till faster Carins repertoar, eftersom den har ortsangivelsen »Vifolka» och det inte finns några tecken på att Wiede skulle haft fler meddelare från denna del av Östergötland. Likaså nr 157: 2 med meddelarangivelse faster Carin. Melodierna är närbesläktade med melodier till motsvarande texttyper, upptecknade under Vikbolandsperioden.

Samma sak gäller sångerskan med chiffret Dem. I. m. r i pr, dvs. MAMSELL INGA REGNELLS i prästgården (f. Bottnaryd 1791) sjungna visa om herr Lage och Jon (melodi: se nr 114: 1, text se Atterboms samling s. 139) upptecknad den 10.12.1818. En nära variant är den visa hustru Qvarsbom sjöng för Wiede 25 år senare.²

De övriga kända meddelarna var bondfolk i Källås i Säby sn,³ av vilka vi har anledning att stanna vid den med chiffret p.e.i.k. Bonden Anders Håkanssons i Källås piga hette Eva Petersdotter (f. Säby 1796) och det ligger nära till hands att tyda chiffret till pigan Eva i Källås. Men nu finns på två av de sena melodinedskrifterna i ds av p.e.i.k.-visorna nr 112: 2 och 344 antecknat namnet Eva Andersson resp. Eva Andersdotter, vilket skulle kunna syfta på Anders Håkanssons dotter Eva Lotta. Det är omöjligt att definitivt bestämma meddelaren utifrån dessa fakta, men båda alternativen pekar på att sångerskan har varit ung och levt i allmogemiljö vid uppteckningstillfället. Repertoaren är genomgående av textligt intressanta typer.⁴ Wiede har lämnat melodierna såsom en kommentar till närstående varianter på Vikbolandet. Inte heller hos denna sångares melodier finns någon typologisk skillnad i förhållande till det senare upptecknade Vikbolandsmaterialet.

Så länge den första melodisamlingen är försvunnen har vi inga bevis för att melodierna till Wiedes smålandsuppteckningar nedskrevs samtidigt med texterna. Detta är dock troligt med hänsyn till Wiedes egen försäkran om melodiernas riktighet (se s. 12 not 4).

Insamlingarna i Locknevi och Säby socknar i Småland gjorde Wiede som student under jul- och sommarferier 1818–20 av uppteckningsdata att döma. När sedan under 1820–30-talet de ekonomiska bekymren blev alltmer trängande och den slitsamma informatorstjänsten började, finner vi inga prov på Wiedes insamlingsarbete. Det finns emellertid ett par meddelarangivelser som kan tyda på att intresset ej alldeles slocknat. Tre av Wiedes meddelare var nämligen bosatta på Tvärdala⁵ där Wiede med svett och möda sökte hamra in kunskaper och vett i den obegåvade Carl Gustaf Klingspor. Meddelarna var hans arbetsgivare ÖFVERSTE KLINGSPOR, dvs. överstelöjtnanten och riddaren David Magnus Klingspor f. i Lerbo 1783 och dennes hustru i andra giftet ÖFVERSTINNAN KLINGSPOR, stiftsjungfrun Catharina Maria von Yhlen f. 1799 på Äggeby i Ö. Husby.⁶ Överstinnan har

¹ Se nämnda samling s. 175.

² Visans nordiska stamträd är mycket homogent, såväl vad beträffar melodi som text. För en översikt av melodierna, se Bergels synopsis a. a. s. 234–235.

³ Se VaLA, Säby AI: 7b s. 225.

⁴ Melodierna återfinns på följande nummer i melodibilagan: nr 7: 1, 15: 2, 28: 2, 112: 2, 344, 290, 299. Motsvarande texter se Atterbom-samlingen s. 31, 33, 17, 14, 48, 25, 10.

⁵ VaLA, V. Husby AI 11 s. 24 (Klingspor), s. 28 (Sandström).

⁶ Se G. Elgenstierna: *Den introducerade svenska adelns ättartavlor* del IV, 1928, s. 163.

sjungit en folkvisa, nr 55 *Kerstin stalldräng* med en melodi av yngre typ, och översten har bidragit med en i skillingtryck vida spridd visa, nr 240 *Klippingshandskar*.¹

Den tredje vissångaren är MADAM SANDSTRÖM, en hos rättaren boende änka vid namn Magdalena Sandström f. Linköping 1777. Hennes visa, *Axel och Valborg*, nr 291, är en nära variant till GA:1 25. Liksom tidigare konstaterats beträffande visan *Herr Lage och Jon*, är stamträdet synnerligen homogent även beträffande de danska och norska grenarna.²

Troligen har Wiede tecknat upp dessa visor redan under sin tid som informator.

Den insamling som tar sin början 1842 är av bättre vetenskaplig halt än melodierna till den tidiga samlingen. Konzeptutkast och brev ger oss möjlighet att konstatera, att denna samling är tillkommen med vetenskaplig målsättning, upptecknad på ort och ställe, samlad under överinseende av en vetenskaplig institution, vilken Wiede hyste den största vördnad inför. Då inte heller ur typologisk synpunkt melodierna till den tidiga samlingen speglar ett äldre traditionsled, är vikbolandsmaterialet utan tvekan det viktigaste i Wiedes insamlargärning ur musikvetenskaplig synpunkt.

I den wiedeska samlingen finns meddelare av vitt skilda samhällskategorier representerade. Till ett högre socialt skikt kan förutom översteparet Klingspor räknas DEMOISELLE JOHANNA MARIA NYSTRAND f. Ö. Stenby 27.2.1812;³ EMILIE DAHLSTRÖM f. Ringarum 10.5.1836,⁴ dotter till Wiedes studiekamrat Per Erik Dahlström, på 1840-talet kyrkoherde i Ö. Ny; pastorn i Kisa, LILJEDAHL;⁵ rusthållaren ANDERS GABRIEL WESSIN f. 1781, »kronoaf läningen i Egby» i Dagsberg.⁶

Till ett annat skikt räknas hantverkare och »klockårekvinnan». Denna grupp är företräd av tre meddelare med enstaka visor: fältskärsgesällen A. M. BORGSTEDT f. 1771 »död utfattig i Norrkpg» enligt Wiedes handskrivna genealogi;⁷ SADELMAKARE WESSBERG, sannolikt identisk med den kopparslagare Gottfrid Wessberg i Norrköping som återfinnes i nämnda genealogi,⁸ »sockneskräddaren» i Ö. Husby, LARS LARSSON i PILTORP f. 1818 i Ö. Husby⁹ och den tidigare nämnda madam Sandström. Förutom dessa tre finns två framstående vis-sångerskor, vars biografiska data och visrepertoar skall granskas närmare: Jungfru Ringström och madam Stenbäck.

JUNGFRU RINGSTRÖM. Sångerskans identitet är ej fastställd.¹⁰ Jungfru Ringströms reper-

¹ Någon »adelstradition» är det med all sannolikhet inte tal om ens beträffande överstinnans visa. Den är, för att använda ett av Wiedes favorituttryck »av det wikbolandska folkidiomet». Melodin till *Klippingshandskar* har fått en uttömmande monografisk behandling av N. Dencker i *Studier och uppsatser tillägnade Otto Andersson*, 1929.

² För översikt av melodierna se Bergels melodisynopsis a.a. s. 196–197.

³ VaLA Ö. Husby AI 15 s. 100, 16 s. 112. Visa sjungen av Demois. Joh. Nystrand: nr 275.

⁴ Visa sjungen av Emilie Dahlström: nr 167.

⁵ Visa sjungen av Pastor Liljedahl: nr 143.

⁶ Visa sjungen av A. G. Wessin: nr 237. Enligt Wiede en Bellmansmelodi, se kommentaren till visan.

⁷ Visor sjungna av A. M. Borgstedt: nr 87, 92, 99.

⁸ Visor sjungna av sadelmakare Wessberg: nr 3, 36, 320.

⁹ VaLA Ö. Husby AI 15 s. 407, 16 s. 447. — Visor sjungna av L. Larsson i Piltorp: nr 121, 171, 186.

¹⁰ I ks 170 (motsv. 159) står upptaget namnet Inga Christina Ringström, Ringarum. Denna person har ej återfunnits vid genomgång av husförhörlängderna från Ringarum den aktuella tiden. I Gyllinge bodde 1851 en mamsell Magdalena Ringström, men hon bör kunna uteslutas såväl av kronologiska skäl som av ovanstående namn- och ortsangivelse. Jungfru Ringström är i kommentar till visa nr 214 förknippad med Vänersborg.

toar är en homogen balladflora. Melodierna är däremot en brokig samling med inslag av recitativisk melodik (201) Ack Värmeland-typ (272: 2)), formelbunden melodik (208)¹ och yngre harmoniskt koncipierad dur-melodik (297). Detta tyder på att vi här har en musikalisk sångerska, som återger olika traditionsskikt med föredömlig trohet.²

MADAM STENBÄ(E)CK, f. Helena Wettergren föddes den 12 mars 1780 i Simonstorp, Simonstorp sn. Madam Stenbäcks föräldrar var gästgivaren Carl Wettergren och hans hustru Helena Ericsdotter. Hon var den sjätte av sju syskon. År 1800 gifte hon sig med hemmabrukaren i Myckelmåsa Jonas Ericson, som avled av förkylning redan 1811, varefter änkan flyttade till Skenäs Kungsgård och ingick förlovning med därvarande arrendatorn Eric Olofsson, nybliven änkeman. På Skenäs Kungsgård bodde förutom ägaren, lagman Johan Aspling, stiftsfröken Ebba Cathr. Hägerflycht, och det är möjligt att Helena här haft kontakt med »högre ständs-miljö». Fästmannen dog emellertid samma år. 1813 återfinner vi Helena i Ö. Husby, där hon i januari tar ut lysning med klockaren och organisten Joh. Er. Stenbeck. Organisten Stenbeck dog redan 1825, men änkan bodde kvar på Berga utjorden, som hon ägde på förpantning fram till 1849, och det var under denna tid Wiede måste ha träffat henne.³ Visrepertoaren är, liksom jungfru Ringströms, genomgående ballader, varav dock ett par ligger mycket nära skillingstryck (nr 151 och 163).

Melodierna är i flertalet fall symmetriskt byggda. Materialet representerar en rad olika formtyper inom balladmelodifloran. Den symmetriska byggnaden är signifikativ för åtskilliga svenska balladmelodier, vilket ofta kan vara tecken på en långt gången omsjungning. Om visorna inlärts under barndomen i gästgiveriet, vid det korta uppehållet i Skenäs, genom förmedling av organist Stenbeck eller på annat sätt, har vi ingen möjlighet att avgöra. Nr 164 är av en typ som finns bland Ö. Husby-meddelarna. Trots detta är det troligt att repertoaren är en *Smålandstradition*. Vi vet av Wiede att folkvisan levde rikt i dessa trakter under 1800-talets början.⁴

Vi har sålunda här i denna medelklassgrupp *två verkligt förnämliga traditionsbärerskor* med ett äldre vismaterial. Att jungfru Ringström och madam Stenbeck är representerade enbart med ballader behöver dock inte betyda, att de haft endast sådana på sin repertoar. Det var som tidigare nämnts just dessa äldre vistexter Wiede var speciellt intresserad av och det är mycket möjligt att han kan ha ratat de yngre visorna då en rik skörd av äldre fanns att tillgå.

Vikbolandets sjungande bönder och bondhustrur representeras endast av NILS NILSSON I KORTTORP Ö. Husby, f. 1789,⁵ och av MOR I WISÄTER, HäradsHAMMAR.⁶ Böndernas intresse för vissången var i allmänhet inte så stort; kanske hade väckelserörelsen, och även

¹ En sammanfattande diskussion om melodik finnes nedan s. 69 ff.

² Visor sjungna av Jungfru Ringström: nr 201, 204: 2, 207: 1, 208, 218: 2, 272: 2, 297.

³ VaLA Ö. Husby I 15 s. 122, 16 s. 139. — Visor sjungna av madam Stenbeck: nr 151, 152, 153, 154: 2, 155, 163, 164, 166, 168.

⁴ Vi måste hålla möjligheten öppen för att madam Stenbäcks visor liksom Wiedes övriga smålandsuppteckningar kan vara en traditionslänk förbunden med den 1600-talstradition Petter Rudebeck upptecknat och som finns presenterad i 1500–1600-talets visböcker. Se B. R. Jonsson, *Petter Rudebecks visuppteckningar*, Folkloristica, festskr. Dag Strömbäck 1960 s. 58–62.

⁵ Husförhörlängderna ger flera alternativ, troligast dock en man f. 6.11.1789. Se VaLA Ö. Husby AI 15 s. 10, 16 s. 344. Visa sjungen av N. Nilsson i Korttorp: nr 43: 4.

⁶ Sångerskans identitet ej fastställd. — Visa sjungen av Mor i Wisäter: nr 137.

högkyrkan, ett fastare grepp om den vid jorden bundna befolkningen. Visorna är av yngre typ, förutom möjligen den sånglek som Mor i Wisäter sjöng.

1840-talet var en svår tid i Östra Husby. Hungersnöden härjade, skaror av svältande och tiggande gick från gård till gård. Fattigstyrelsens protokoll från Ö. Husby detta år-tionde är en gripande skildring av nöden bland socknens backstusittare och fattighjon. Framförallt var det barnen som skickades på tiggarstråt. Husförhållandena obarmhärta anmärkningskolumn registrerar i sin lapidariska stil de otaliga kringströvande barnen med ett enda ord: »tigger». Av de 39 som 1846 förnedrade sig till att »ligga socknen till last» fick fem av de allra mest nödställda hjälp, däribland två av våra meddelare, båtsman Brax från Bylingstad och båtsman Krum från Wällingstad. Dåvarande prostén, David Uddo Widén, Wiedes överordnade, har skrivit dessa fattigstyrelseprotokoll. På ett för tiden gängse sätt uppmanades församlingsborna att utdriva utsocknes tiggare (framförallt de från Härads-hammar), men även en för tiden ovanlig omsorg om de egna omvittnas i följande citat: »Hvad åter Socknens egna fattiga barn angå, ville Styrelsen fälla för dem en öm och trogen förbön, att herbergera dem, om de äro husvilla, att kläda dem, om de äro utan kläder och mätta dem, om de äro hungriga.»¹

På en synnerligen låg social status levde flertalet av de meddelare, som vi nu kommer till. Livgrenadjärer och båtsmän, pigor och drängar led vanligtvis ingen nöd i sin krafts dagar. Men bland de äldre var umbärandena stora, ty efter ett slitsamt liv återstod för de utarbetade och gamla blott backstugans hunger eller fattigstugans dystra tillvaro.²

Bland tjänstefolket på bondgårdarna finns inte mindre än fjorton meddelare, bland dem en manlig och fyra kvinnliga traditionsbärare av format: Botvid i Skälf, hustru Allard, Stina i Stensö, Lovisa i Gyllinge och Brita Lena i Glädingstad. En konceptutskrift motsvarande nr 212, är försedd med meddelarangivelsen BOTVID I SKÄLF. I kommentaren till samma visa skriver Wiede: »Med undantag af dess oeffterrättliga ortografi är visan *ordagrann*t afskriven efter en uppteckning, som blifvit besörjd af en bonddräng, hvilken äfven meddelat melodien.» Denne Botvid i Skälf har haft en handskriven visbok och de däri ingående visorna har av Wiede förtecknats (se bilaga 3).³

I Skälf bodde under den aktuella perioden blott en dräng vid namn Botvid, nämligen Botvid Persson f. 1.6.1810 i Östra Husby, »försvarslös vid mantalskr 1844»,⁴ dvs. utan ärligt arbete, samma år dräng hos nämndeman Jonas Jönsson i Skälf, 1846 inhysehjon hos hovjägmästare Ekenstam, samma år daglönare i Oklunda. Botvids visor är sannolikt hämtade

¹ VaLA Ö. Husby sn, fattigstyrelsens protokoll 1828-48, daterat 5 dec. 1846 (Ö. Husby K IIIa 1 s. 117).

² Se Lars Levander, *Fattigt folk och tiggare*, 1934, Gustaf Utterström, *Jordbrukets arbetare* I-II, 1957 och John Granlund, *De obesuttna*, 1943 s. 14 ff., i Den svenska arbetarklassens historia.

³ Av de upptagna visorna har Wiede enligt meddelarangivelser i ks bevisligen upptecknat åtta. På grund av att vi inte vet, varifrån de icke meddelarangivna visorna kommer, kan vi inte avgöra, om dessa åtta är de enda i samlingen som härrör från Botvid i Skälf, och följaktligen inte heller säga något om Wiedes urvalsprincip.

Ett belägg som kan tyda på tillvaron av ännu en liknande handskriven visbok och ej en buntad skillingtrycksvolym i stil med Glädingstad- och Konungssundvisboken omtalas i L St LB, L. Wiede: Folkvisor med register (28 nr) nr 9: »Anders Anderssons enka Anna Greta i ett torp bortom Åbacka har en tjock visbok.»

⁴ VaLA Ö. Husby AI 15 s. 56, — Wiedes anmärkning att visan *upptecknats* av en dräng utesluter inte helt ett andra meddelaralternativ, nämligen nämndemannen Botvid Jonsson f. 1795, den aktuella tiden bosatt i Skälf (se VaLA Ö. Husby AI 15 s. 64, 16 s. 71). Men att ägaren till visboken skulle vara en annan än den dräng som upptecknat en av visorna verkar mindre troligt.

från en begränsad krets och flertalet av melodierna återfinner vi som varianter eller paralleller på andra ställen i samlingen. En vandringsmelodi av yngre snitt utgör t. ex. nr 225 (jfr 83). Nr 212 är en nära variant till hustru Eggs visa nr 24, och Stinas i Stensö visa nr 23. Nr 228: 1 *Den fromma fru Signild* kan utgöra en söndersjungen version¹ av Gleismans melodi i Åhlströms *Skaldestycken satte i Musik*, IV: 2, men även en folklig nybildning i samma stilart. Uppbyggnaden med endast två melodiska motiv i växling ab skall vi finna vara en ganska vanlig företeelse i förbindelse med yngre texter (se s. 54 ff.). Materialet i övrigt visar tendenser till samma slags förslitning. Men vi kan inte påstå, att detta är direkt beroende på sångarens bristande musikaliska begåvning: nr 212 visar att han är en trogen återgivare av en vistradition, liksom nr 268, som är en övertagen melodi använd av J. G. Naumann i operan *Gustaf Wasa* (uppf. ffg. i Sthlm 1786), spridd tack vare Bellmans användning av densamma till Fredmans sång 21: *Nu lunkom vi så småningom* ...²

HUSTRU ALLARD,³ Stina Jonsdotter f. Tjellmo 1778, gift med daglönaren Anders Allard och under 1840-talets förra del bosatt på Broby. Inhysing och fattighjon 1847. Hustru Allards visor är av yngre slag; där återfinns bl. a. »Skutten Anders» Örlins nidvisa, nr 75, en visa av Målaren Wassberg i Tjellmo, nr 78,⁴ samt tre andra visor av samma typ men utan denna hänvisning till lokala skaldeförmågor. Melodierna är helt i stil med tidens smak och de två folkliga visorna är sannolikt kontrafakter med melodier lånade från samtidens schlagerflora.

STINA I STENSÖ (identitet ej fastställd).⁵ Stina i Stensö tillhör Wiedes förnämsta traditionsbärare med inte mindre än sexton ballader och en efterklangsvisa. Materialet låter sig uppdelas i ett moll- och ett durskikt, men sluttonerna ger oss ingen rättvis bild av melodiernas modusförhållande: en melodi som har ren durprägel, t. ex. den signalartade nr 21, har ett mycket oväntat slut i moll, medan nr 10 skulle passa utmärkt med ett durslut. Vi har exempel på recitativartad melodik i inledningsmotivet till nr 12: 1, formelmelodik i nr 6. Vi finner även melodier som sannolikt är omsjungningar efter en senare musikalisk modeströmning: nr 33 är en durtyp, harmoniskt koncipierad i 1800-talets nya vismanér, men dess ursprung och förebild är utan tvekan nr 32. Nr 19 ger associationer till Östgöta-regementets igenkänningssignal. Stina utgör sålunda en sångerska med ett rikt och omväxlande melodimaterial med vissa särdrag, som avslöjar påverkan från ett yngre musikaliskt skikt.⁶

LOVISA I GYLLINGE (identitet ej bestämd).⁷ Lovisa använder sig av melodier av skilda

¹ Melodisynopsis nedan s. 61 visar att Gleismans melodi sjungits på landsbygden och utsatts för folklig omformning.

² Visor sjungna av Botvid i Skälf: nr 209: 2, 212, 225, 228: 1, 255, 268, 287, 288.

³ VaLA Ö. Husby AI 15 s. 153 och 16 s. 172. Visor sjungna av hustru Allard: nr 34: 1, 69, 75, 78, 86, 98.

⁴ Se kommentar till nr 75 och 78.

⁵ Kan vara (1) Stina Maja Jonsson f. Qvarsebo 26.4.1799, se VaLA Ö. Husby AI 15 s. 276; (2) Stina Jonsdotter f. V. Husby 19.5.1787, se VaLA Ö. Husby AI 15 s. 278, 16 s. 302; (3) Stina Cajsa Andersson f. Jonsberg 1817, se VaLA Ö. Husby AI 15 s. 274, 16 s. 303. Av flyttningarna under den aktuella uppteckningstiden visar sig alternativ (2) vara det mest troliga.

⁶ Visor sjungna av Stina i Stensö: nr 2, 6, 9, 10, 12: 1, 12: 2, 14: 1, 19, 21, 23, 25: 2, 26: 1, 28: 1, 29, 31, 33, 49, 54.

⁷ Kan vara (1) Pigan Maria Lovisa Ekström f. Qvarsebo 23.9.1819, se VaLA Ö. Husby AI 15 s. 102; (2) Pigan Maria Lovisa Holmberg f. Qvarsebo 14.4.1820, se VaLA Ö. Husby AI 15 s. 101, 16 s. 114.

slag; *en* kategori har en skalstruktur som tillhör en mollmelodityp vanlig i svensk folkvisa (se s. 78 f.), kännetecknad av en centrering kring *a' h'* med kadensering över *e' giss'* till tonikan *a'* (nr 15: 3, 22, 25: 1, 34, 46).¹ En annan är Ack Värmeland-typen, som här sjunges såväl till en skillingtrycksvisa (nr 193: 1) som till två ballader (nr 7: 2 och 132). En tredje typ av yngre karaktär utgörs av nr 5, 66: 2, 76: 1 och 80. Lovisas repertoar upptar såväl ballader (7 st.) som en efterklangsvisa samt 9 yngre visor ur skillingtryck. Hennes melodier har närstående varianter i samlingen (se kommentar till notbilagan under resp. melodinumner) och repertoaren är synbarligen en trogen återgivning av vistraditionen *utan* de tendenser till omformning och nybildning som vi fann hos Stinas i Stensö melodier.²

BRITA LENA I GLÄDINGSTAD (identitet ej fastställd).³ Brita Lena sjunger visor av yngre karaktär, flertalet populära skillingtryck. Hennes repertoar är föga differentierad. Av Wiedes notering att döma verkar det, som om Brita Lena haft en egenart att hålla ut fras-sluten, sannolikt en återspeglning av tidens koralsångspraxis (jfr t. ex. nr 200 och 178: 1). Hennes melodimaterial är av ett yngre slag med många beröringspunkter med Botvids melodier.⁴

Bland övriga representanter i tjänstehjonställning är det få som lämnat visor av äldre typ.⁵ Till undantagen hör drängen CARL ADAM MOBERG i Haninge, f. Linköping 1826, som sjöng visa nr 90,⁶ och BRITA STINA I GLÄDINGSTAD, som sjöng visa nr 211. Mestadels sjöng de samtida marknadsvisor. Drängen ANDERS ÖSTERBERG, född i Vingåker 1794, vid uppteckningstillfället i tjänst på Skenäs Kungsgård exekverade en visa med sådan bravur, att t. o. m. Wiede blev imponerad.⁷

Soldat- och båtmanstorpens invånare bildar en stor grupp. Här finner vi även de största och intressantaste visbestånden. Förutom fyra storsångerskor: hustru Boglina, hustru Egg, hustru Jäger och hustru Qvarsbom finns en kvinnlig och fem manliga representanter. Visorna tillhör såväl en yngre som äldre genre och vi kan iaktta variantsammanhang mellan meddelarnas melodier.

Hustru Qvarsboms visa nr 101 är sålunda en nära variant till båtsmannen Wærns visa nr 217 och hustru Qvarsboms visa nr 111 är en variant till hustru Eggs visa nr 18.

¹ Melodierna anges transponerade till minsta antalet förtecken (se s. 67).

² Visor sjungna av Lovisa i Gyllinge: nr 5, 7: 2, 14: 2, 15: 3, 22, 25: 1, 34: 1, 36, 43: 3, 46, 48: 1, 66: 2, 68, 76: 1, 80, 84, 132, 187, 192: 1.

³ Kan vara (1) Pigan Brita Lena Andersson f. Ö. Husby 19.9.1814, se VaLA Ö. Husby AI 15 s. 91, 16 s. 102; (2) Bonddottern Brita Lena Botvidson f. Ö. Husby 14.1.1822, se VaLA Ö. Husby AI 15 s. 91, 16 s. 102.

⁴ Visor sjungna av Brita Lena i Glädingstad: nr 124, 126: 1, 128, 129, 131, 139, 140, 147, 178: 1, 195, 200, 315.

⁵ Till denna grupp hör förutom nedan angivna: Tjocka Fia hos Hans i Berga (identitet ej fastställd): nr 115: 3; Lagergrens Gustaf (Kyrkoherdens i Regna dräng, Gustaf Andersson f. Torpa 15.7.1826 se VaLA Ö. Husby AI 15 s. 86): nr 89: 1, 127; Calle hos Per i Berga (Carl P. Carlsson f. Rönö 4.2.1821, se VaLA Ö. Husby AI 15 s. 118, 16 s. 135): nr 220; Inga i Vicklö (Pigan Inga Lotta Håkansdotter f. Ö. Husby 18.4.1829, se VaLA Ö. Husby AI 15 s. 44): nr 301. Ej identifierade meddelare som av namnskick att döma hör till denna grupp är Lisa i Reseberga: nr 7: 3, Per på Rumnskad: nr 70; Per Olsson, »döfhjon i Stenby, Järstad»: nr 100; Pers hustru på Gärdet: nr 125; Appuna Lena: nr 216; Anna i Vintersbo: nr 35, 43: 2; Carl i Asptorp: nr 169; Botvid i Mastad: nr 315.

⁶ Visor sjungna av Calle Moberg: nr 73, 90.

⁷ Se här kommentar till nr 248. Drängen Österbergs och Båtsman Österbergs visor kan ej åtskiljas i mer än två fall: nr 248, som enligt Wiedes anmärkning är sjungen av drängen, och 239, som enligt konceptpåskriften är sjungen av båtsmannen. De övriga visorna med påskrift »Österberg» är nr 185, 223, 247.

HUSTRU BOGLINA var kyrkvaktare Joh. Peter Boglinas hustru Brita Cajsa Carlsdotter f. i Sjögestad 26.10.1796, på 1840-talet fattighjon och bosatt på Fattighuset i Ö. Stenby,¹ dotter till torparen Carl Larsson och hans hustru Cajsa Samuelsdotter, Rappestad. Hon började tjäna piga 1811 hos bonden Nils Jonsson på Norrgården i Östra Tollstad. Kyrkvaktare Boglina dog 1850, hustrun två år senare. »Efterlemnar 1. Son, mindre vetande, och 3 omyndiga döttrar»² står det i dödboken. Visrepertoaren består av sex ballader, en visa av efterklangstyp och två yngre visor. Melodierna kännetecknas av ett par särdrag, bl. a. förekommer en märklig tonupprepning i samband med att slutfrasens sista ord upprepas (nr 57). Den tidigare nämnda skalstrukturen (se s. 40) finns t. ex. i nr 58, 59, 63, 96. Samtliga dessa tillhör textligt balladgenren. Här finns även exempel på harmoniskt koncipierade durvisor, t. ex. nr 56: 1, 57, 62, 79, 89: 2, 97: 2.³

HUSTRU EGG, Ingeborg Olofsdotter f. i Ö. Husby 10.10.1797. Fadern, bonden Olof Carlsson och modern Brita Jonsdotter var båda födda i Ö. Husby och vid Ingeborgs födelse bosatta i Gäddestad. Familjen flyttade 1803 till Broby. 1817 sattes bonden Olof på undantag. Ingeborg började tjäna piga från omkr. 1812, omväxlande i Dagsberg och Ö. Husby socken och var städslad på inte mindre än sex ställen fram till år 1822, då hon gifte sig med livgrenadjären Anders Egg och flyttade till Lifgrenadiertorpet 58 Egeby i Dagsberg sn. Mannen befordrades till korpral 1833 och familjen flyttade till soldattorp nr 65, Beteby. 1845 blev korpral Egg dömd av häradsrätten för snatteri och undergick »enskilt skriftemål» 1845 samt degraderades till livgrenadjär. Han var enligt husförhörslängderna »fruktad» och åtalad för stöld samt avskedades 1847. Samma år dog hustrun efterlämnande fem minderåriga barn. Dessa fakta i kombination med husförhörsuppgift från år 1826 att deras fosterdotter intagits på spinnhus ger en skrämmande bild av socialt elände. I denna miljö levde Ingeborg Olofsdotter, då hon 1843 sjöng sina visor för pastorsvikarie Wiede.⁴ Hennes repertoar är imponerande: sjutton ballader, därav en av pastischtyp (nr 17), två högfrekventa skillingtryck och en yngre historisk visa. Melodier av yngre typ med fast dur- och mollmelodik (nr 1, 17, 27, 30: 1, 47) är uppblandade med melodier med pentatonisk prägel (nr 4 och 50), kyrkotonal färgning (nr 32) och sextonsmelodik (nr 20). Melodierna i hustru Eggs repertoar har ett gemensamt stildrag: melodilinjén rör sig genomgående stegvis eller med små intervallsprång, sällan överstigande ett tersintervall. Melodin formas ofta i ett slags kretsande kring vissa bestämda stödtoner, vilket framgår speciellt tydligt av visa nr 39, som är en omsjungning av nr 275 i Hæffners koralbok: »Dig o Herre käre ...»⁵ Av speciellt intresse är en grupp av hennes balladmelodier, som presenteras i nedanstående synopsis (se notex. s. 42).

Nr 15: 1 domineras som synes av en musikalisk fras och i de övriga melodierna, nr 24, 13: 1, och 18, kan vi iaktta hur en och samma melodifras uppträder till omkväden av olika text och skilda balladtyper. (De olika fraserna har ringats in och utmärkts med bokstäver.)

Sådana fasta tonformler är vanliga i melodier till äldre muntligt traderade vistexter. Vi

¹ VaLA Ö. Stenby AI 11 s. 143.

² VaLA Ö. Stenby C4 s. 742.

³ Visor sjungna av Hustru Boglina: nr 34: 1, 56: 1, 57, 58, 59, 62–64, 65: 1, 79, 89: 2, 96: 1, 97: 2.

⁴ VaLA Dagsberg AI 10 s. 18, 11 s. 22.

⁵ Visan är ett viktigt belägg för att skillingtrycken verkligen sjöngs till den anvisade melodin.

The musical score consists of two systems, each with four staves numbered 1 to 4. The time signature is 2/4. The first system shows four staves with various melodic fragments. Staves 1 and 2 have fragments labeled 'a' and 'b'. Staff 3 has a fragment labeled 'b' with a triplet. Staff 4 has a fragment labeled 'b'. The second system continues the fragments. Staves 1 and 2 have fragments labeled 'c+d'. Staff 3 has a fragment labeled 'e'. Staff 4 has a fragment labeled 'b'. A dashed line indicates a continuation from the previous page.

(Se föregående sida.)

har redan påträffat flera sångerskor, som har sådana melodier på sin repertoar. Eftersom melodier med denna melodik förekommer hos flera olika sångerskor, vars goda musikalitet ofta kan dokumenteras med hjälp av ett studium av hur väl de framför till ursprunget kända melodier eller håller isär ett stilistiskt brokigt melodimaterial, kan den inte förklaras som en tillfällig omsjungs-företeelse. Det synes mera sannolikt att den utgör en speciell typ av melodibyggnad, i vilken dylika vandrande formelmotiv utgör själva kärnan i melodin.

I denna framställning användes begreppet formelmelodik för sådana melodier (se även s. 69 f.).¹

En sångerska av samma format som hustru Egg är HUSTRU QVARSBOM, född Anna Ericsson. Hon var dotter till en båtsman, Eric Julle, och hans hustru Maria Olsdotter, båda födda i Östra Husby 1734. Anna var född i Ö. Husby den 16.11 1774. Hennes liv gestaltade sig på ungefär samma sätt som hustru Boglinas och hustru Eggs: från 1789 pigttjänst i en otalig mängd bondgårdar inom Ö. Husby, avbruten av en ettårig städsla hos komminister Cederlöf 1804–05. Den 23 april 1811 ingick hon äktenskap med den 14 år yngre båtsmannen Sven Qvarsbom på Tväggerstad, Utan Gerstads ägor. 1818 fick de en dotter Maja Lena, som år 1840 gifte sig med skräddaren Magnus Sunesson. Även dottern har sjungit visor enligt Wiedes konceptangivelse till visa nr 101. Svärsonen övertog torp och soldatnamn efter Sven Qvarsboms avsked 1846 och den äldre generationen flyttade till fattigstugan. Qvarsbom blev kyrkvaktare och uppbar även pension (han tituleras »Gratialist» i husförhörlängderna) medan hustrun levde som fattighjon. Hon var »sjuklig utan arbetsförmåga», och de slarvigt nedkastade anteckningarna i dödboken vid hennes frånfälle 1847 ger associationer till prosten Widéns tidigare citerade protokoll.²

Hustru Qvarsboms visor består på ett undantag när av ballader och uppgår till 19 st., därav 1 sjungen efter ett skillingtryck (se kommentar till visa nr 118). Recitativisk melodik har vi redan mött hos jungfru Ringström och Stina i Stensö, men hos hustru Qvarsbom återfinns den som *ett genomgående stildrag*, ofta genomsyrande hela melodier (se nr 102, 104–106, 108, 118). Är det oförmåga att dra sig till minnes melodin, som gör att ovan nämnda sångerskor sjunger på samma ton första versraden igenom och är det en renodlad konsekvens av en sådan primitiv melodibildning vi möter i nr 104 och 118? Eller har vi här reminiscenser från en gammal nedärvd sångpraxis? Ser vi på övriga melodier hos hustru Qvarsbom, ger oss dessa besked om en normal melodibildning, och som exempel på väl bevarad tradition följer här nedan tre melodier: Den första är hämtad ur 1697 års koralbok (nr 195), den andra är sjungen av Brita i Glädingstad (nr 211), den tredje av hustru Qvarsbom (nr 113)³ (Se notex. s. 44).

Den melodiska överensstämmelsen är så stor, att visorna utan tvekan på ett eller annat sätt har en gemensam traditionsgrundval. Även om vi för närvarande inte kan dra några slutsatser om de recitativartade melodiernas ålder (se s. 69), kan vi inte utan vidare avfärda dem som tillfälliga förslitningar. De många exemplen på recitativiska inslag i melodier av äldre prägel hos olika meddelare med god musikalitet emotsäger en sådan mer eller mindre plausibel förmodan.⁴

Den fjärde storsångerskan i båtsmans- och soldatkretsen är HUSTRU JÄGER. Maja Stina Jönsdotter var född i Kuddby 3.5.1813, oäkta dotter till pigan Stina Larsdotter f. 1785.

¹ Visor sjungna av Hustru Egg: nr 1, 4, 8, 11, 13: 1, 15: 1, 17, 18, 20, 24, 27, 30: 1, 32, 39, 41, 44, 45, 47, 48: 1, 50.

² VaLA Ö Husby CI 5 s. 363. — Se även Ö. Husby AI 15 s. 398, 16 s. 438.

³ En opublicerad undersökning om melodierna till *Slottet i Österrik* har i form av en 3-betygsuppsats i musikforskning vid Uppsala universitet 1963 utförts av fil. kand. Margareta Jersild, som sparat ovan citerade förlaga.

⁴ Visor sjungna av Hustru Qvarsbom: nr 26: 2, 102–106, 108, 109: 1, 111, 113, 114: 2, 116–119, 156: 1, 295: 1, 309.

1

2

3

1

2

3

1

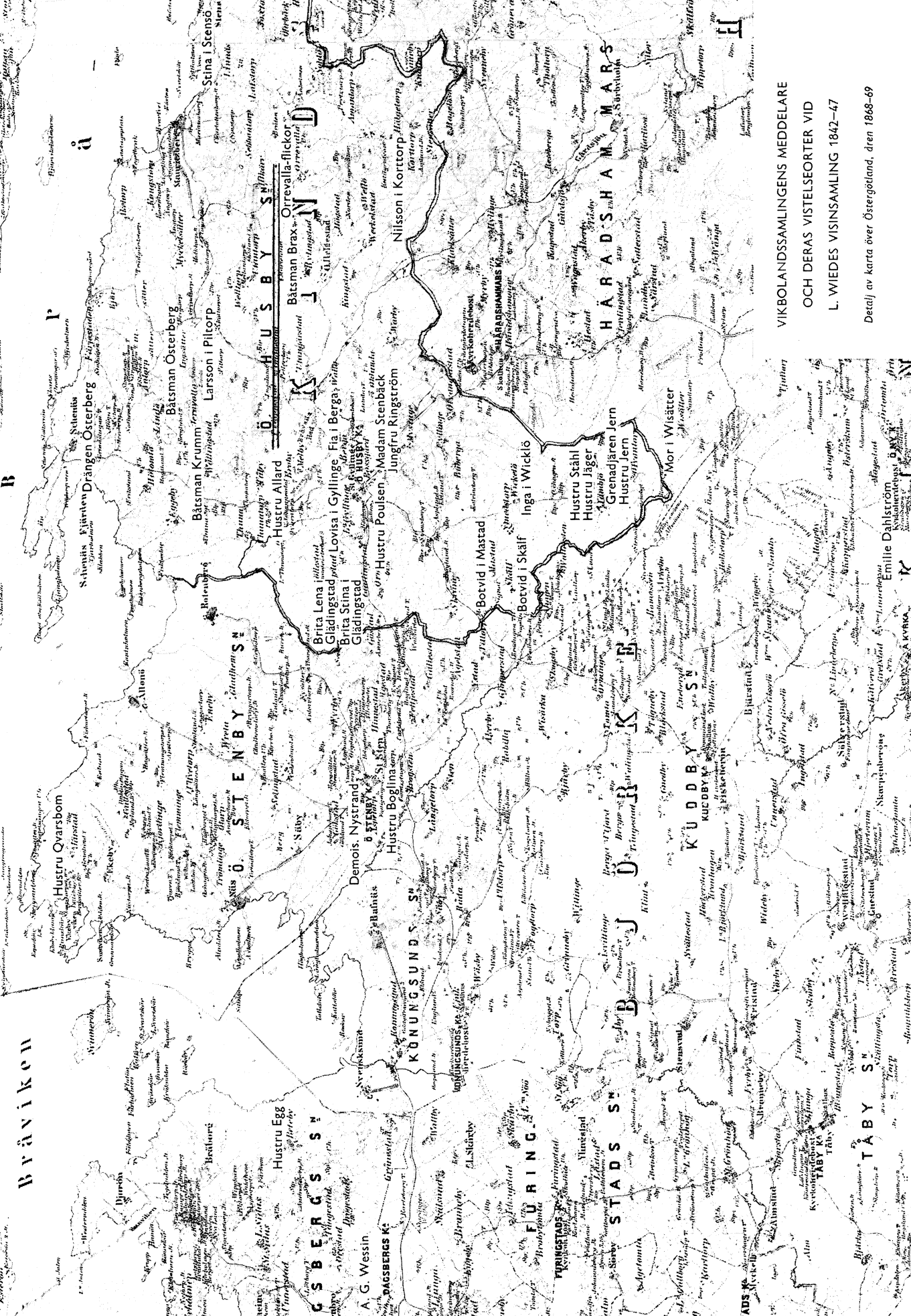
2

3

(Se föregående sida.)

»Uppgiven fader» drängen Jöns Erik på Bjärby. Sina första barnaår tillbragte Maja Stina hos mormodern, men redan vid 4 års ålder upptogs hon som fosterdotter av bonden Lars Svensson och hans hustru i Å sn. Efter pigttjänst i åtskilliga år gifte hon sig med livgrenadjär Anders Petter Olofsson Jäger och flyttade till soldattorpet på Jemjö rote i Ö. Husby sn.¹ Hennes repertoar omfattar nytt och gammalt och gör intryck av att vara en levande visvärld: av de nitton visorna är fem ballader (av vilka en är Staffansvisan, som följer ett känt skillingtryck), två danslekar, sex yngre högfrekventa skillingtrycksvisor och fem andra yngre visor (av vilka hustru Jäger gjort en själv med anledning av hennes förste fästmans

¹ Under Wiedes upptecknarperiod bosatt därstädes. Se VaLA Ö. Husby AI 15 s. 42, 16 s. 46.

bortgång, nr 183). Melodierna är fördelade på äldre och yngre typer, ofta i relation till visans texttyp. Repertoaren har inga speciella särdrag. Melodin till nr 183 har hustru Jäger sannolikt förfärdigat själv: två melodiska motiv av yngre treklangsmässig typ upprepas till de tre textraderna.¹

Bland soldater och båtsmän finns några strömeddelare: HUSTRU STÅHL från Jemjö,² BÅTSMAN WÆRN från Simonstorp,³ BÅTSMAN KRUMM från Wällingstad,⁴ BÅTSMAN BRAX från Bylingstad,⁵ HUSTRU JERN, Jemjö, GRENADJÄREN JERN, Jemjö,⁶ BÅTSMAN ÖSTERBERG,⁷ och BÅTSMAN LÄRKA.⁸

Traditionsbärarna är att finna inom ett anmärkningsvärt litet geografiskt område, huvudsakligen Ö. Husby sn (se karta), och ofta håller sig meddelarna inom samma eller närliggande socknar hela livet igenom. Men det finns även *främmande inslag* bland Wiedes Vikbolandssångare. Förutom Vandrane dalfolk från Mora,⁹ som säkerligen tillhörde de vandrane försäljarna har vi en norsk sångerska, HUSTRU POULSEN, som Wiede upptecknade visor efter 1842 i Dagsberg prästgård;¹⁰ värmländska gruvarbetare; bruksförvaltaren i Gusum, JOHAN FREDRIK SVANEBECK f. 1813,¹¹ som sjöng visor från Värmland; och en och annan stadsfröken.¹² I allmänhet skiljer sig inte dessa visor från dem som sjöngs på Vikbolandet. Ett undantag utgör dalkullans visor nr 134 och 142, som är vispolskor helt i enlighet med dalatradition.¹³

Innan vi sammanfattar ovan gjorda iakttagelser, skall här nämnas något om den uppförandepraxis, som vi kan utläsa av notbilder och komplettera med Wiedes egna uppgifter.

Wiede har till nr 130 gjort en liten anmärkning beträffande dalkullans föredrag: »Den dalkulla, efter hvilkens muntliga föredrag, visan är upptecknad, sjöng densamma mycket långsamt, och med länge uthållna cadenser, likasom det varit en choral». Vi har tidigare haft anledning att anta att en av Wiedes Vikbolandsmeddelare hade ett liknande sångsätt, nämligen Brita Lena i Glädingstad. Dessutom har vi sett exempel på hur en psalmmelodi apteras till en skillingtryckstext, ett förfarande som av Wiede själv betecknas som mycket

¹ Visor sjungna av Hustru Jäger: nr 56: 2, 154: 1, 159, 162, 170, 172, 173: 1, 174, 177, 180–184, 188, 190, 206: 3, 235, 279.

² Visor sjungna av Hustru Ståhl (identitet ej fastställd): nr 150, 199.

³ Visor sjungna av Båtsman Wærn (identitet ej fastställd): nr 205, 217.

⁴ Visor sjungna av Båtsman Krumm (Anders Ekström Krum, f. 31.3.1817, se VaLA Ö. Husby AI 15 s. 183, 16 s. 206): nr 77, 226.

⁵ Visor sjungna av Båtsman Brax (Erling Nilsson Brax f. 2.5.1820, se VaLA Ö. Husby AI 15 s. 360, 16 s. 398): nr 16, 35, 36, 42.

⁶ Visa sjungen av Hustru Jern: nr 109: 2. Grenadj. Jern: nr 304. (Grenadj. Nils Fredrik Jern f. 27.6.1819 och hustru Anna Jonsdotter f. 26.8.1818, se VaLA Ö. Husby AI 15 s. 41 och 16 s. 45.)

⁷ Visa sjungen av Båtsman Österberg (identitet ej fastställd): nr 239.

⁸ Visa sjungen av Båtsman Lärka (identitet ej fastställd): nr 149.

⁹ Visor sjungna av Dalkullan från Mora eller Vandrane dalfolk från Mora: nr 123, 130, 133, 134, 142, 146, 198.

¹⁰ Visor sjungna av Hustru Poulsen: nr 37, 38. I ms till Arwidssons *Fornsånger* finns flera av hennes visor, flertalet lekar. — Se ovan s. 15 not.

¹¹ Visor sjungna av J. Fr. Svanebeck: nr 189, 194.

¹² Visa sjungen av Fröken af Nordin: nr 281. Denna visa har Sondén upptecknat.

¹³ Musikkonsulent Anders Sparf anser att de tillhör Boda-traditionen, vilket verifierades vid Sparfs och författarens inspelningar därstädes 1961, varvid dessa polskor kunde beläggas i levande tradition.

vanligt: »Visan om Riddaren Sankt Göran, om den sköna Dorotéa m. fl. träffas ej så sällan: de sjungas då ur de tryckta exemplaren, och vanligtvis gå de på någon Psalmmelodi.»¹ Härav har vi möjlighet att sluta oss till en del av de yngre visornas uppförandep Praxis: *de sjöngs tydligen i dåtidens släpiga koraltempo med uthållna sluttoner, en musikstil som sångarna var väl förtrogna med genom församlingssången i kyrkan; melodier av instrumental karaktär sjöngs däremot sannolikt med dansrytmmarkering och med försök att anknyta till instrumentallåtarnas utsirningsteknik i form av förslag o. dyl., vilket framgår av notationsättet* (se t. ex. nr 241: 1 och 241: 2).

Sammanfattning

De enskilda repertoarerna har visat att sångarna i allmänhet synes vara tillförlitliga traditionsbärare, där den enskilde meddelaren har förmåga att återge melodier, tillhörande vitt skilda genrer. Vi kan också genom jämförelser av olika varianter konstatera en utomordentlig fasthet i traditionen. Detta gäller i synnerhet de äldre, muntligt traderade visorna, såväl textligt som melodiskt; yngre visor förvanskas snabbare och apteras gärna på »folkliga melodier», dvs. melodier med ett eller två treklångsbundna melodimotiv i enlighet med tidens moderna musikaliska strömningar. En genomgång av melodibilagans kommentar visar att populära melodier ofta sjunges till en mängd texter, och i sådana fall uppvisar anmärkningsvärd traditionsfasthet. Särdrag i melodiken (recitativisk melodik, formelbunden melodik) är inte enbart knutna till individuella sångsätt utan uppträder hos flera goda sångare och kan sålunda betraktas som företeelser, signifikativa för stoffet i dess helhet.

Wiede har haft sångare ur alla samhällskategorier, från högadliga officerare till fattighjon, ett bevis så gott som något för vissångens stora utbredning under 1800-talet. Som var att vänta utgjorde visan ingen högre ståndskonst; i de få fall där högre ståndspersoner är bidragsgivare synes det troligt, att dessa hämtat sina visor ur lägre socialskikt. Bland klockarekvinnor, tjänstehjon, soldater och soldathustrur fann Wiede sina förnämsta meddelare; här frodades en levande vissång, med all sannolikhet en daglig underhållning. Kvinnans utomordentliga roll som bärare av äldre tradition visar sig även i denna undersökning: bland »stormeddelare» finns endast en manlig, Botvid i Skälf, och hans bidrag förbleknar i jämförelse med det material som de sex verkligt stora sångerskorna lämnat. Bland strömedelarna återfinns manliga representanter, men på få undantag har de haft yngre visor på sin repertoar. Storsångarna bör rimligen ha haft lätt att memorera och det är fullt i enlighet därmed som husförhörslängdernas betygsättning av katekeskunskap är anmärkningsvärt hög för traditionsbärarna med rik repertoar.

Visorna av yngre skillingtrycksnitt har spritts av kringvandrande försäljare, marknadsångare och hemvändande soldater under en tid då läskunnigheten var relativt utbredd.

Inflytelser av visor från en borgerlig musikalisk miljö kan påvisas och hur detta repertoar-tillskott införlivats i dessa lägre samhällsskikt har gjorts ett försök att skissera i samband med behandlingen av melodiernas formbyggnad (s. 56 ff.).

¹ Kommentarer till nr 211. Ett flertal skillingtryck har Wiede själv apterat till den angivna koralmelodin, t. ex. ks 294 *Sverges sol har nu gått neder* (Norrköping 1771), till gamla Sv. ps. 378 *Solen går nu åter neder* och ks 295 *Så gick i Herrans namn åstad* (tryckt i år) till gamla Sv. ps. 219 *Hvar man må nu väl glädja sig*. Dessa melodier har ej avtryckts i melodibilagan då de ej utgör uppteckningar i vanlig bemärkelse.

När det gäller de äldre genrerna, framförallt balladerna, som endast i mera begränsad omfattning ingick i tidens skillingtryck, får man i stället räkna med äldre ort- eller släktbundna traditioner. Dessa muntligt bevarade visor kan i vissa fall ge möjlighet till studier av kulturföreteelser, som för länge sedan försvunnit i de kretsar, där de ursprungligen odlats.¹

Den genremässiga uppspaltning av 1800-talets viskömplex som textforskarna kunnat utföra och som utnyttjats i ovanstående repertoaröversikt saknar hitintills en musikalisk motsvarighet. Finns det möjlighet att genom melodisk analys skikta stoffet i olika genrer med musikvetenskapliga hjälpmedel? Hur förhåller sig i så fall de olika textgenrerna till melodigenrerna? För att kunna besvara dessa frågor skall här användas i musiketnologi och visforskning vedertagen analysmetodik och visorna kommer att skärskådas med avseende på form, skaltyp, melodik och rytm.

¹ Av utomordentligt stort intresse i detta sammanhang är balladen. Textforskarna har gjort vittgående hypotesbyggnader över ålder och traditionssätt (Sverker Ek: *Den svenska folkvisan*, 1924, samme författare: *Den svenska folkvisan*, s. 38-54, Nordisk kultur IX 1931), som varit nödvändiga för den kommande forskningen. Utmärkta specialundersökningar har kastat ljus över vissa genrer, t. ex. K. I. Hildeman: *Politiska visor*, 1950. En sammanfattande källkritisk översikt över balladens utveckling, som den framgår av visornas språk, på avbildningar och i den folkliga traditionen förbereds av B. R. Jonsson.

IV. MELODIERNAS FORMBYGGNAD

Textbyggnaden är vismelodiernas ryggrad. En melodityp kan förekomma till de mest skilda strof typer och melodin kan ibland anpassas till en text av den folkliga sångaren.¹

Visorna har uppdelats på grundval av textbyggnaden i två huvudgrupper: visor med omkväde och visor utan omkväde. Den första gruppen, som består nästan uteslutande av ballader, fördelas på underavdelningar enligt de av litteraturhistorikerna uppställda strof-formerna: 2-rading med slutomkväde, 4-rading med slutomkväde och 2-rading med mellan- och slutomkväde.² Den andra gruppen uppdelas efter antalet strofrader. Till-sammans uppgår dessa underavdelningar till tio, och de till varje underavdelning hörande visorna undersökes var för sig beträffande melodins byggnad. Visorna kommer därvid att grupperas efter melodiernas form.

I samband med beskrivningen av olika melodier användes vissa ord och uttryck i speciella betydelser, vilka fordrar en närmare förklaring:

Med *motiv* förstås i det följande *melodimotiv*: omkvädesmotiv = omkvädets melodiska utformning, första versradsmotiv = första versradens melodiska utformning osv. Ett motiv utgör således den del av melodin som sträcker sig över en strofrad. Dess längd är helt be-roende av textradens längd.

Varianter är inom folkmusiken den vedertagna benämningen på två melodier med nära likheter och samband. Dels har variantbegreppet använts i en mycket vid bemärkelse, varvid endast melodilikheter utgjort den avgörande faktorn, dels i en trängre, där även utommusi-kaliska egenskaper såsom textgemenskap eller traditionssamband varit avgörande faktorer. I denna framställning användes variant i den senare definitionen, som Thorkild Knudsen formulerat på följande sätt i sin uppsats *Model, type og variant*: »Skal et antal melodiop-tegninger regnes for varianter af samme type og derved muliggøre en beskrivelse af typen og tillade slutninger med hensyn til et melodiforløbs forandring eller forvandling i den mundtlige tradition, da er det i mange tilfælde nødvendigt ud over påvisningen af ydre lighed også på anden måde at godtgøre eller sandsynliggøre det antagne afhængighedsfor-hold mellem de enkelte varianter, først og fremmest derved at melodiop-tegningerne er forbundet med samme teksttype eller er optegnet efter sangere, som kan antages at have del i samme slægtstradition eller egnstradition.»³

I denna framställning reserveras således variantbegreppet till att gälla olika versioner av en och samma melodi, vars skiljaktigheter betingas av omsjungs-fenomen, exempelvis individuella melodiutformningar av särpräglade musikaliska begåvningar bland traditions-bärarna, förslitning genom en muntlig tradering eller liknande. I den mån melodilikheter

¹ Beträffande en melodis omformning och smidiga anpassning till skilda folkmusikaliska funktioner, se C.-A. Moberg, *Två kapitel om svensk folkmusik*, kap. 2 *Ro, ro till fiskeskär*, STM 32 1950 s. 25-49.

² Se Nordisk kultur IX, 1931, Innledning s. 3 eller Ny ill. svensk litteraturhistoria del I 1955 s. 229 f.

³ Th. Knudsen: *Model, type og variant*, Dansk Musiktidsskrift 3 1961 s. 80.

råder men traditionssamband ej kan påvisas, eller med starka indicier förmodas, benämnes melodierna *paralleller*. Grupper av varianter och paralleller, som t. ex. utgör skilda förgreningar på en vandringsmelodi, kan sammanföras till olika *melodityper*.¹

Teckenförklaring: För motiv till strofraderna användes små latinska bokstäver (a, b, c etc.), för motiv till omkvädesrader versaler (A, B, C etc.).

Motiv som ej är helt identiska åtskiljes medelst siffror nere till höger om bokstaven: a₁, a₂, a₃ etc.

Identisk upprepning, som av upptecknarna angivits med repristecken, sättes inom parentes med siffran 2 framför: 2().

A. Melodiformstrukturer till visor med omkväde

Visor med omkväde består i den wieseska samlingen av i huvudsak ballader. De melodiska formstrukturerna i denna del är således av speciellt intresse, då de ger möjlighet till en parallellundersökning till den textforskarna utfört beträffande strofformerna av ifrågasvarande texttyp och vissa kontinentala visgenrer (se s. 52 ff.).

En uppordning av de omkring 150 visorna efter strofformen ger följande fördelning: 2-rading med slutomkväde: 36 %, 4-rading med slutomkväde: 11 % och 2-rading med mellan- och slutomkväde: 53 %.

1. 2-rading med slutomkväde

En efter strofformen anpassad melodistruktur aaB är relativt rikt företrädd.² Se t. ex. nr 7: 3 *Näcken bortför jungfrun*³ aaB, nr 104 *Den bortsålda* a₁a₁A₂B, och nr 154: 2 *Herr Peder och fru Malfred* aaB, nr 298 *Jungfruns förvandling* a₁a₂B.

Melodier, vars två versradsmotiv inte kan ges samma beteckning men dock företer likheter är exempelvis nr 110: 1 *Rudegull seglar bort* abC, i vilken slutfraserna företer samma linje, och nr 112: 1 abCD med ungefär samma inledningsfras i de båda versraderna.⁴

Några av melodierna byggda aaB synes vara söndersjungna versioner ur variantstammar eller nybildningar av den enkla formelartade typ, som bl. a. är kännetecknande för den enkla barnramsan. Ett sådant exempel är nr 210: 2, där en enda melodifras upprepas fyra gånger, två gånger för varje versrad med en kadensartad avslutning till slutomkvädets text. I detta fall är det inget tvivel om att vi har att göra med en primitiv melodibildning, sannolikt utan anknytning till variantstammen i övrigt.⁵ Oftast är emellertid bestämningen av söndersjungning betydligt mer komplicerad. Nedanstående två varianter av *Duvans sång*, nr 26: 2 och 27, får belysa detta (se notex. s. 50).

Hur bör dessa två varianter uppfattas? Den första har strukturen aaB medan den senare bör betecknas abC även om versradsmotiven är besläktade. En viss vägledning ger undersökningen av en större variantmassa: i variantsamlingen i Svenskt visarkiv (DgF 104) före-

¹ Sammanställningar av varianter och paralleller gives i Kommentar till melodibilaga.

² Förutom de i texten givna exemplen, se även tre melodier tillhörande en och samma texttyp: nr 18, 19, 209: 2.

³ Titlarna till visorna är citerade efter Sv. visarkivs register.

⁴ Se även nr 157: 2 och 330.

⁵ Se Sv. visarkivs balladsamling, DgF 274 och S. Bergel a. a. s. 224 f.

(Se föregående sida.)

kommer aaB-formen blott en enda gång.¹ Många versioner av visan har dessutom ett mellanomkväde, som saknas i båda de ovan citerade versionerna. Sannolikt är aaB-formen en tillfällig bildning, tillkommen därigenom att det slagkraftigare melodimotivet trängt ut det andra. Några säkra iakttagelser av formförändring i samband med folklig omsjuning låter sig emellertid inte göras, om inte ursprungsmelodin är belagd. Men ett större variantmaterial kan ändå anses ge utslag för vissa *tendenser* beträffande formstrukturens förändring.

Melodier, i vilka versraden och omkvädet har samma motiv, återfinnes i denna grupp (1), exempelvis nr 334 *De två systrarna* 2(a)b2(A) och nr 56: 2 *Agneta och havsmannen* abCB (se även nr 11). Det första exemplet synes dock vara en yngre melodibildning i den treklangsmässiga tonika-dominantstil, som är så typisk för 1800-talets folkliga stilideal. Nr 56: 2 är däremot av speciellt intresse. Sångerskan har upprepat andra versraden, både text och melodi, i form av en extra tillsats till omkvädet. En visa uppförd av försångare och kör kännetecknas ofta av att vissa delar av strofen upprepas i refrängdelen. Det är inte helt osannolikt att formen kan förråda en uppförandepraxis av denna art, särskilt då det har visat sig att ett sådant uppförande av balladen förekom i vårt land så sent som inemot slutet av 1800-talet.²

¹ Se även Bergel a. a. s. 264 f.

² Från 1890-talets Vilhelmina berättade fru Anna Grady (f. 1891) vid en inspelning i Katrineholm 1961 (se M. M., Luxorarkivet band nr 25), hur farmodern under uppsittarkvällarna satt framför den öppna bras-spiseln, omgiven av gårdens folk, och sjöng stroferna i balladen, medan de övriga sjöng omkvädena. Den visa som därvid föredrogs, hade den typ av melodiform och versradsupprepande omkväde som presenterats här ovan. Visorna av denna särartade form, som Otto Andersson kallar »upprepningsstrof». (Se t.ex. Anderssons undersökning *Upprepningsstrofen* i *Studier i musik och folklöre*, s. 203–260 för en utförlig framställning, i

Relativt ofta möter en formbyggnad, där textradernas båda motiv tillsammans bildar en sluten melodi, medan omkvädesmotivet utgör ett mer eller mindre löst påhängt kadensmotiv. Detta kan exempelvis iakttas i de två parallellerna nr 7: 2 *Näcken bortför jungfrun*, och nr 132, *Stolts Margareta drunknar*. Båda synes vara närbesläktade med Värmlandsmelodins första motiv, här omskapad i en enda melodibåge, som spänner över de båda versraderna, medan omkvädet fått sitt eget motiv.¹

Flertalet av melodierna är försedda med tre sinsemellan helt olika motiv, som tillsammans bildar en enhetlig melodi. Man kan dock ofta spåra en viss anknytning till strofformen, därigenom att andra versradsmotivet ofta är förskjutet och rör sig i ett annat läge än det första.²

2. 4-rading med slutomkväde

4-rading med slutomkväde är sparsamt representerad i Wiedes samling och ger därför ej någon säker bedömningsgrund. Melodierna är övervägande byggda efter strofformen: nr 119 *Hertig Magnus och trollen* ababCDE och nr 291 *Axel och Valborg* ababC. En sidoblick på melodier till denna stroftyp utanför Wiedes samling ger en rad belägg för att melodin följer textens strofbyggnad, vilket således synes vara det vanliga.³

3. 2-rading med mellan- och slutomkväde

Över 50 % av de med omkväde försedda visorna har såväl mellan- som slutomkväde. Några visor har en melodibyggnad som svarar mot strofens delning i versrader och omkväden: nr 64 *Herr Olof och älvorna* aB₁aB₂.⁴ Andra melodier har blott samma motiv i de båda versraderna: nr 90 *Bonddrängen* aBaC.⁵

I en tredje kategori återfinnes emellertid mellanomkvädets motiv i slutomkvädets: nr 218: 1 *Havsfruns tärna* aBcB. Den senare visan och nr 335 har samma melodi och samma omkvädestexter, men tillhör i övrigt två olika ballader. Den samhörighet mellan melodi och omkväde, som iakttagits beträffande Färökväderna⁶ och som även antagits gälla den svenska balladen,⁷ exemplifieras således av ovanstående två visor. Flera sådana fasta kombinationer melodi-omkväde förekommer emellertid ej bland de i denna framställning undersökta balladerna. Även utanför Wiedes samling är de mycket sällsynta och kan på intet sätt sägas vara signifikativa för balladmelodierna såsom de bevarats i 1800-talets svenska tradition.

Ett flertal melodier har motivgemenskap mellan första versrad och mellanomkväde. Ofta är det sista frasen av versraden som upprepas, anpassad efter den kortare texten:

vilken även hänvisas till andra forskares åsikter.) Gradys uppgift att det korta omkvädet plus upprepningen av första halva versraden och hela andra sjöngs av kören ger ett konkret uppförandepraktiskt belägg som inte stöder tidigare teorier. Frågan är emellertid om sena traditionsbelägg kan föras in i diskussionen kring det medeltida balladutförandet utan en rad reservationer. Författaren hoppas att få möjlighet att belysa problemet i annat sammanhang.

¹ Se även nr 29, 30: 1, 111.

² T. ex. nr 8, 26: 1, 58, 154: 1, 159.

³ GA: 1 7, GA: 1 48, GA: 1 95, Arw 33A, Arw 80.

⁴ Nr 118, 155 och 167.

⁵ Nr 114: 1, 114: 2, 166.

⁶ Se Hj. Thuren, *Folkesangen paa Færøerne*, 1908 s. 76, 78.

⁷ Hildeman a. a. 1955 s. 241.

nr 6 *Broder prövar syster* $a_1 A_1 b C$.¹ Även melodier med motivsläktskap första versrad-slutomkväde förekommer, exempelvis nr 15: 1 *Kerstin stalldräng* $a_1 B c A_2$.² En överblick av övrigt svenskt balladmateriel ger dock förhållandevis få belägg för denna form.³

Melodierna till 2-rading med mellan- och slutomkväde består i allmänhet av fyra helt olika motiv, som tillsammans bildar en homogen melodi. I likhet med den sist behandlade gruppen till 2-radingar med slutomkväde är andra versradsmotivet förskjutet, ofta en ters uppåt i förhållande till det första med bibehållande av dess bågform. Bågformen är ofta så markerad att den isolerar versrader och omkvädesrader: nr 65: 2 *Herr Peder och hans syster* $a B c D$.⁴

De omkvädesförsedda visorna som presenterats i denna avdelning är uteslutande ballader. Åtskilliga melodier visar otvetydiga prov på söndersjungning och materialet är följaktligen svårt att handskas med, så snart det börjar bli fråga om ursprungsproblem av olika slag. Efter-som textforskarna beträffande balladen sökt vinna klarhet om dess ålder och ursprung genom jämförelser med parallellföreteelser ute på kontinenten⁵ är det motiverat att pröva, om en jämförelse av melodierna till respektive texttyper kan utföras på liknande sätt och ge resultat som pekar i samma riktning.

Flera textforskare har framdragit den franska medeltida carolen som en trolig förebild till den medeltida nordiska riddarvisan. Man har påvisat att carolen har en mot den nordiska dansvisan svarande strofbyggnad⁶ och givit exempel på samma slag av strof typer.⁷

Hur förhåller sig byggnaden av melodierna, kan överensstämmelse mellan dem ge belägg för att även den nordiska balladen, sådan den företräds i Wiedes samling, har en uppbyggnad som låter oss anta ett samband med den franska medeltida carolen eller åtminstone en tidigare uppförandepraxis med försångare och kör? Fr. Gennrich har ingående utforskat den medeltida visans musikaliska uppbyggnad. Bland de typexempel han anger i sina undersökningar under avdelningarna som han döpt till »Litaneitypus» och »Rondeltypus» finns omkvädesförsedda strofformer, vilka i vissa fall anknyter till de ovan presenterade. I avdelningen »Litaneitypus» ingår en form benämnd »Laisensstrophe», kännetecknad av ett och samma motiv till versraderna, medan refrängen fått ett annat motiv:⁸

α	α	α		α	β	β
a	a	a		a	b bzw. B	
$\overbrace{ab}$	$\overbrace{ab}$	$\overbrace{ab}$		$\overbrace{ab}$	c bzw. C	

¹ Se även nr 62, 153, 212. — Åtskilliga belägg finnes utanför Wiedes samling, se t. ex. GA: 1 9, S. Landtmanson, *Folkmusik i Västergötland*, s. 22 (Frillans hämnd), Drake a. a. nr 66, Arw 99, GA: 1 17, Drake, *Sv. folkmelodier* I, 19.

² Nr 15: 2, 164.

³ Drake a. a. nr 133, FSF V: 1 1934 nr 15 m.

⁴ Se t. ex. nr 15: 3, 23, 28: 1, 32, 33, 101, 105, 109: 2, 117, 152 m. fl.

⁵ En utförlig redogörelse för olika framställningar ger Dal a. a. Afsnit III B »Visernes herkomst og vandrings».

⁶ Den första att påvisa detta var Gaston Paris. Förhållandet fransk medeltida dansvisa-nordisk ballad har senare bl. a. behandlats av Paul Verrier, *Le vers français* (1931-32). Se även Thuren a. a. s. 35. För litteraturhänvisningar se Dal a. a. s. 293.

⁷ De franska parallellstroforna finns avtryckta, bl. a. i Nordisk kultur IX s. 12.

⁸ Gennrich: *Grundriss einer Formenlehre des mittelalterlichen Liedes*, s. 47 1932. Vid citering av Gennrichs formstrukturer återges dessa exakt efter originalet.

Den första gruppen, 2-rading med slutomkväde, har en musikalisk uppbyggnad som skulle kunna betecknas såsom en förenklad laisstrof, med en strofkropp om blott två versrader. 4-rading med omkväde (grupp 2), med den vanligen förekommande formstrukturen ababC liknar närmast en särutveckling av »Ballade», tillhörande »Rondeltypus». Skillnaden består i att den franska visan har en strofkropp om sex led i stället för den svenska visans fyra:¹

$$\begin{array}{c|c|c|c} \alpha & \beta_1 & \alpha & \beta_2 & \gamma & \delta & \varepsilon \\ a_7 & b_7 & a_7 & b_7 & b_7 & c_7 & C_7 \end{array}$$

Inom rondeltypen ingår en del enkla formstrukturer, som står närmare den tredje ovan exemplifierade strotypen: 2-rading med mellan- och slutomkväde. De uppkom enligt Gennrich vid »die Improvisation eines *rondel*, mit dessen Tanz die Gesellschaft ihre *caroles*, ihre Tanzvergnügen bestritt».²

Vorsänger:	Chor:	Vorsänger:	Chor:
α	α	$\alpha\beta$	$\alpha\beta$
a	A	ab	AB
Zusatz.	Refrain.	Zusatz.	Refrain.

Den än i dag på Färöarna levande kedjedansen, vars medeltida ursprung anses vara ytterst sannolik, har textlig samhörighet med den övriga nordiska balladen. Thuren har i sin avhandling om *Folkesangen paa Færøerne* gjort en jämförelse mellan kvädena och de uppteckningar av danska ballader, som han samtidigt utförde på platsen. Han finner det märkligt, hur de senare trots den muntliga traditionen bevarat sin egenart, och gör därefter följande intressanta distinktion mellan de två vistyperna: »Versmelodien har i tonal Henseende en langt fastere Form i den danske Folkevisen end i det færøske Kvad. Aarsagen hertil maa søges i Forskellen paa de færøske og de danske Omkvæd. Medens de færøske Kvad-omkvæd er saa lange, at Færingernes Sans for Melodi fuldt ud tilfredsstilles, medens Omkvædet afsynges, saa at de for Versets Vedkommende hovedsagelig retter Opmærksomheden paa Teksten og lader Versmelodien bevæge sig i stereotype Vendninger, er det danske Omkvæd meget kort — oftest kun en Strofe — hvorfor der lægges større Vægt paa Udformningen av Versmelodiens Tonalitet.»³

De ovan presenterade balladmelodierna hör mycket nära samman med de danska och står således i samma relation till kvädena som dessa.

I textforskarnas skickligt uppbyggda indiciekedja beträffande samhörigheten mellan den nordiska medeltida balladen och den franska högmedeltida dansvisan ingår flera osäkra moment beroende av bristen på källmaterial.⁴ Ett reservationslöst övertagande av dessa forskningsresultat vid en behandling av melodierna är således metodiskt olämpligt

¹ Gennrich a. a. s. 80.

² Gennrich a. a. s. 61.

³ Thuren a. a. s. 260. Se även a. a. s. 145 f., och s. 153.

⁴ Senare forskning har yttrat sig med allt större försiktighet och källkritisk sans. (Se t. ex. Hildeman, a. a. 1955 s. 244–253 Balladproblemen.) B. R. Jonsson har i sina forskningar betonat vikten av att betrakta balladen inte bara som litteraturhistoriskt utan jämväl folkloristiskt problem. I ett flertal uppsatser har han konkret belyst olika frågeställningar av central betydelse (se litteraturförteckningen s. 95).

och kan leda till cirkelbevis.¹ Melodiforskningen är dessutom nästan helt hänvisad till 1800-talsuppteckningar av den art som behandlas i denna framställning och saknar de relativt rika balladkällor från 15–1600-talen som står textforskarna till buds. På grundval av framförallt de senare har textforskarna kunnat påvisa en medeltida språkdräkt, idéinnehåll och rekvisita i balladen. Men detta kan inte styrka samhörigheten mellan de under 1800-talet upptecknade balladmelodierna och dem som under medeltiden sjöngs till balladen, om vi inte kan bevisa att 1800-talsmelodierna är oskiljbart knutna till texterna, relativt opåverkade vad beträffar omsjungning och tillhörande en ålderdomlig melodityp. Beträffande omsjungningen har vi redan mött och kommer att möta än fler exempel på kraftig förändring av melodiernas form under muntlig trädning. De övriga frågorna behandlas längre fram i samband med undersökningen av melodiernas materialskala. Det är ett tillräckligt stort problemkomplex för musikforskaren att endast söka avgöra om och i hur hög grad 1800-talets balladmelodier återgår på en medeltida förlaga. En ekvation med de medeltida balladmelodierna som obekant faktor och 1800-talsballadens och den franska högmedeltida visans som kända, kan inte utföras med bibehållande av en vetenskaplig målsättning. Jämförelser mellan visgenrer från så olika tidsskikt och miljöer och med så många okända mellanled måste utföras med största försiktighet.

Ett kännetecken för de franska högmedeltida dansvisorna var melodiernas utformning efter strofens versrader och omkväden. Exempel på detta har även påvisats bland balladmelodierna i Wiedes samling. Då ett utförande med försångare och kör är belagt under 1800-talet (se s. 50 not 2) och den därvid sjungna melodin har en av de aktuella uppbyggnaderna, kan dessa melodier eventuellt utgöra ett indicium för en sångpraxis, som överensstämmer med den högmedeltida franska. Sambands- och ursprungsfrågan är det emellertid i detta sammanhang säkrast att lämna därhän om vi inte vill riskera att hamna i rena spekulationer utanför de fakta materialet erbjuder.

Kvadmelodiernas form, där huvudvikten lägges vid omkvädet, är av en annan skapnad än de i Wiedes samling ingående balladerna, en typskillnad som är av största betydelse vid diskussionen av 1800-talsballadens relation till en medeltida *dansvisa*. Denna sista jämförelse tillåter oss ej ens att uppställa några hypoteser beträffande ett koreografiskt utförande efter färökvädenas mönster av balladerna i Wiedes samling i den form de bevarats.

B. Visor utan omkväde

Visorna i denna avdelning tillhör inte en homogen textgenre. Materialet är ur textsynpunkt synnerligen disparat: omkvädeslösa ballader, lyriska visor från vitt skilda tidsepoker,

¹ Denna svaghet vidlåder i viss mån T. Norlinds undersökningar av ballader (se skrifter upptagna på litteraturförteckningen s. 96). Norlinds iakttagelser ger ofta en utmärkt karakteristik av melodierna, men vid de sammanfattande slutsatserna förleds han till otillbörliga tolkningar, ofta med hänvisning till mindre väl underbyggda undersökningar på textsidan. Han gör heller inte helt klart för sin uppfattning om relationen mellan text och melodi. S. Bergel har i två arbeten, kommentarbandet till GA, tredje uppl., 1960, och kommentarboken till Sveriges Radios skivserie *Den medeltida balladen*, 1962 (red. Matts Arnberg) behandlat balladmelodier och problemen omkring dessa. Han har därvid exemplifierat vissa kännetecknande stildrag hos genren, vilket utgör musikforskningens första uppgift på detta fält. Först därefter kan historiska frågeställningar behandlas.

skämtvisor, nidvisor och sentida skillingtrycksvisor. Strofformerna är många men de olika melodibyggnaderna ännu fler.

1. 2-radingar

2-radingarna tillhör textligt ofta balladen. De består av visor som synes vara sena pastischbildningar: nr 2 *Liten Karin* a2(B). (Se även nr 50.)

2. 3-radingar

En metrisk byggnad som överensstämmer med balladens 2-rading med slutomkväde kännetecknar 3-radingarna. Några av dem tillhör också ur text-typologisk synpunkt balladen: nr 45 *Näcken förför jungfrun* 2(a)bc.¹ En andlig visa: nr 34 *Ack Herre Gud Fader* har också formen abc. N. Schiørring har med hjälp av skillingtryckens melodiangivelser kunnat påvisa den danska versionens samhörighet med en balladmelodi.²

3. 4-radingar

Flertalet 4-radingar karakteriseras av ett metriskt schema med höjningar 4-3-4-3 och rimflätning a-b-a-b, eller 4-4-4-4 och a-a-b-b. Båda strofformerna förekommer rikligt i 15-1600-talsvisor i Sverige och Danmark. Ofta utgör de översättningar eller bearbetningar av tyska visor.³

4-radingen uppvisar melodibyggnader av snart sagt alla tänkbara kombinationer av två till fyra melodimotiv. Inom en och samma variantstam kan ofta ett flertal melodiska byggnadsformer beläggas, vilket är ännu ett bevis för hur den folkliga omsjungningen omvandlar melodins byggnad: nr 67: 1 *Ack högaste himmel* abba, nr 67: 2 abca, nr 67: 3 2(ab)2(bc).

Följande melodibyggnader kan beläggas i den wieseska samlingen:⁴

1. aaba, 2. abab, 3. abba, 4. abac, 5. abca, 6. abbc, 7. abcb, 8. abcd.

4. 5-radingar

5-radingar förekommer i svensk och dansk visa redan från 15-1600-talen, dock ej i samma utsträckning som 4-radingar. I den wieseska samlingen uppträder de blott sparsamt. I flera exempel upprepas den tredje versradens text och melodimotiv: nr 14: 1 *Oväntad bröllopsgäst* 2(ab)2(ccd).

Den musikaliska formen abccd framhäver ofta en textlig samhörighet mellan strofrad tre och fyra t. ex. nr 227: 1 *Bonden och räven* 2(ab)2(ccd) och nr 231: 3 *En krigsman så bård* abccd.

Förutom denna melodibyggnad med samma motiv till versraderna tre och fyra finnes ett fåtal formtyper, vilka kanske utgör omsjungningar utifrån ursprungsmelodier med ovan

¹ Se t. ex. nr 46, 96, 162.

² Se Schiørring a. a. bind I, s. 62 och även s. 66, 84, 85.

³ Beträffande svensk visa, se B. R. Jonssons opublicerade licentiatavhandling del II, där visornas strofform angivits. På motsvarande sätt har Schiørring i sin doktorsavhandling utmärkt de danska visornas strofform. Uppgiften om strofformernas frekvens utanför Wiedes samling beträffande svenskt och danskt material bygger på sammanställningar ur dessa två arbeten.

⁴ Se följande exempel i melodibilagan för de olika formtyperna: 1: nr 99. — 2: nr 66: 2, 125. — 3: nr 67: 1, 89: 2, 149. — 4: nr 163, 181. — 5: nr 41, 68, 77. — 6: nr 67: 3, 84. — 7: nr 301. 8: nr 17, 48, 133 m. fl.

presenterade formbyggnad. Sådana är t. ex. nr 14: 2 *Oväntad bröllopsgäst* $a_1ba_2a_2b$.¹ Några melodier till 5-radingar består slutligen av olika motiv till samtliga versrader såsom nr 223 *Ack lycklig du lantman* abcde.

5. 6-radingar

De relativt fåtaliga visorna med sex versrader uppvisar inte mindre än 14 olika formstrukturer, men 11 är företrädade av blott en melodi vardera.² Bland de övriga finnes en 6-rading med ett tre gånger upprepat ab-motiv: nr 139 *Jag wille nu skrifva* ababab, en andra typ, som här exemplifieras av nr 93: 2 *Statt stilla du yngling* ababcb samt en tredje nr 228: 2-4 *Den fromma fru Signild* ababcd.

6. 7-radingar

7-radingen består av ett mindre antal melodiska formtyper med ett flertal belägg för varje.³

1. ababcab, 2. ababccb, 3. ababcdb, 4. ababccd, 5. ababcde. Därutöver förekommer ett par enstaka formtyper.⁴

7. 8-radingar

1. ababccab, 2. ababcdab, 3. ababccde. Därutöver ett antal enstaka förekommande formtyper.⁵

Förutom ovanstående grupper finns några visor, vilkas versrader överstiger åtta, exempelvis nr 87 och 213. Beträffande melodibyggnaden följer dessa visor strofformen: parstrofen med melodiupprepning av ett ab-motiv och den övriga delen i varierande utformning: nr 87 *Märta lilla* $ab_1ab_2c_1c_2d_1abd_2$.

Åtskilliga av de ovan behandlade visorna härstammar vad texten beträffar från 15-1600-talen, men större delen utgöres dock av 17-1800-talsvisor, spridda i och sjungna efter skillingtryck.⁶ Flera av författarna till de yngre visorna har spårats och i några fall är även kompositörerna till melodierna kända. Då någon gång en känd komponerad melodi följer texten ut till sångarna i soldattorp och bondgårdar finns goda möjligheter för ett studium av omsjungningens och söndersjungningens lagar. Tyvärr kan vi blott räkna med att finna sådana ursprungsmelodier i ytterst begränsad omfattning. Viskommersen gällde uteslutande texter, och melodierna apterades ofta av sångarna själva, som därvid var helt hänvisade till

¹ Se även nr 231: 1 $ab_1ab_2b_1$.

² T. ex. nr 226 aabccd, nr 124 abcde₁e₂, nr 72 abcded.

³ Se följande exempel i melodibilagan för de olika formtyperna: 1: nr 35, 128, 173: 1, 193: 1, 278: 2. — 2: nr 193: 2. — 3: nr 144, 190, 310 (denna visa finnes tryckt i Åhlström a. a. VIII, 1. Åhlströms melodi är helt olik denna uppteckning). — 4: nr 75, 92, 258. — 5: nr 288.

⁴ Se såsom exempel melodibilagan nr 143 aabbac.

⁵ Se följande exempel i melodibilagan för de olika formtyperna: 1: nr 70, 97: 2. — 2: nr 100. — 3: nr 141. Dessutom följande enstaka formtyper: nr 147 $a_1ba_1ccda_2d$, nr 240 $abac_1dc_2ac_1$, nr 78 $a_1b_1ba_2cdcd$.

⁶ Wiede har i kommentarerna till visorna angivit vilka som förekommit i och sjungits efter skillingtryck: se nr 53, 66, 68, 72, 77, 80, 81, 84, 85, 93, 94, 113, 115, 118, 121, 122, 124, 125, 128, 131, 133, 138, 141, 144, 145, 149, 173, 174, 185, 186, 187, 188, 190, 193, 196, 197, 198, 207, 221, 223, 228, 234, 237, 238, 239, 240, 247, 254, 270, 277, 283, 286, 302, 307. — Se även ovan s. 41 och N. Dencker: *De karolinska koralernas användning till skillingtrycksvisor*, STM 20 1938 s. 137.

melodierna i den egna repertoaren. Först i och med att Johannes Dillners siffernotskrift började användas även till skillingtryckstexter av världslig art fick allmogen möjlighet till direkt kontakt med en ursprunglig melodi utan muntliga mellanled. I vilken utsträckning melodierna spreds med hjälp av den dillnerska notskriften är emellertid inte utrett.¹ Den allmänt kända koralmelodirepertoaren utnyttjades flitigt i skillingtryckens melodiangivelser. De kringvandrande försäljarna använde liksom sångarna själva melodier ur det egna melodiförrådet. Då dalkullorna sålde visor till pigor och drängar på den östgötska landsbygden, sjöng de exempelvis till nya skillingtryck melodier, vilka var kända i deras hemtrakt.

De till texterna komponerade melodierna måste däremot ha trängt ut till allmogen genom förmedling av andra samhällsklasser. Säkerligen har hemmusicerandet i prästgårdar och herrgårdar därvid varit av betydelse. Många av de nyare visorna var skrivna av skaldar, populära även i dessa kretsar, och flera av visorna, sålda genom skillingtryck, ingick också i *Skaldestycken satte i Musik* och liknande samlingar med melodi och pianoackompanjemang. Man kan mycket väl tänka sig att den visintresserade tjänsteanden kunde lära sig skillingtryckets melodi genom att lyssna till musiken från salongen. Nicolovius berättar från Skytts härad i Skåne hur ivrigt de yngre bland tjänstefolket sökte ta efter de nya danser, som de kunde beskåda genom herrskapsfönstren.² Det ligger nära till hands att anta, att tillvägagångssättet varit ungefär detsamma beträffande spridningen av nya populära vismelodier till allmogen. Även de ambulerande teatersällskapen, som på marknader uppförde vaudeviller av skiftande karaktär, har bidragit till att föra ut en ny melodirepertoar. De receptiva bland åhörarna försökte även göra efter mimiken när de inför ett eget auditorium sökte återge vad de inhämtat. Wiede skriver i kommentaren till nr 248: »Bland alla sångstycken torde närvarande, såsom hemtadt ur en modern och utländsk teaterpjäs, '*den lille Trumslagaren*', med minsta skäl förtjena namn af och plats jemte Svenska Folkvisan. Den angifves dock här såsom prof på den utmärkta fattningsförmåga och bildsamhet vår råa allmoge någon gång ådagalägger. Wisan sjöngs ord för ord och ton för ton så, som hon här återgifves, af en torparedräng, A. P. Österberg, under Skenäs kungsgård i Östra Husby socken. Hur nära eller fjerran den kan komma till *Teaterns* Rataplan kan jag, i brist på tillfälle till jemföre, icke bestämma, men säkert är, att sångaren, äfven i afseende på utförandet, gjorde sin sak så väl som mången sångare på scenen.»³ Men omsjungningen av en konstmelodi kunde också leda till att den mer eller mindre helt undanträngdes av en melodi som landsbefolkningen var mer förtrogen med. I Jacob Bernhard Struwes operett *Torparen*⁴ ingår en visa, som tydligen vunnit spridning bland allmogen. Nr 258 är en version av denna, upptecknad av Per Ulrik Stenhammar under hans verksamhet som

¹ L. Johansson har skrivit en översiktlig monografi om Dillner med titeln *Prosten Johannes Dillner i Östervåla och hans psalmodikon*, Fataburen, s. 19 ff. 1944. Se även A. Hallenberg, *Upplandsprosten som reformerade kyrkosången*, Upplands fornminnesförenings årsbok, s. 117 ff. 1953.

² Nicolovius, *Folklivet i Skytts härad*, 1957 s. 96.

³ Den teaterpjäs, ur vilken Wiede anger visan vara hämtad, finns upptagen i F. A. Dahlgren, *Stockholms Theatrar 1737-1863*: »1973. Rataplan eller Den lille trumslagaren, vaud. 1 a. af Sewrin och Vinzentini (Rataplan ou le Petit tambour) öfv. af Graffman: D. /=uppförd på Djurgårdsteatern/ 36 g. 2 maj 1835-27 aug. 1845 M. (musik arr af J. N. Ahlström)» ... Ett handskrivet partitur med vaudeville-musik på MAB finnes, men visan är ej med i denna version av pjäsmusiken.

⁴ Se Dahlgren a. a.: »2368. Torparen, dram med sång 2 a. af C. G. Nordforss, musik af J. B. Struwe i A. /=Arsenalteatern/ 16 sept.-11 nov. 1803».

kyrkbyggare i Uppland. Stenhammar ger en rad ortsbestämningar, vilket bör innebära att visan var ganska allmänt spridd i de angivna socknarna. Den version av visan, som Stenhammar upptecknade 1847, har endast behållit motivet till andra versraden intakt, i övrigt har Struwes melodi ersatts av *Om sommaren sköna*-melodin, med vilken den även i original har vissa beröringspunkter. Vi har således ett exempel på folklig förändring av melodin på ett mycket ingripande sätt: en populär melodi uttränger så gott som helt originalet och endast ett karakteristiskt motiv kvarstår. Den första melodin ingår i operetten (se handskrivet partitur på MAB, första akten No 4 s. 171 ff.), den andra utgör Stenhammars uppteckning:

Tyvärr finns mestadels ingen meddelarangivelse på de visor, vars ursprungliga melodiförlaga kan beläggas. I flera fall måste man därför räkna med möjligheten att visorna sjungits av någon i de kretsar, vilka haft tillgång till originalet och tillräckliga musikaliska resurser att tillgodogöra sig melodin, eller att Wiede kopierat den från ej angiven källa. Särskilt misstänkta är de fall, där visorna är ovanligt litet förvanskade, exempelvis nr 328, som i Wiedes manuskript även saknar ortsangivelse.¹ Melodin, komponerad av Ol. Åhlström, finns tryckt i *Skaldestycken*, del 12 nr 14 och återges nedan som version 1 medan den andra melodin är nr 328 (Se notex. s. 59).

Ett annat sådant exempel, nr 325, har till förlaga en tonsättning av Otto Jonas Lindblad.² Visserligen är en del av melodin utelämnad i Wiedes nedskrift, nr 2 i nedanstående synopsis, men i övrigt överensstämmer den mycket nära med originalet (Se notex. s. 60).

Ett flertal melodier till Anna Maria Lenngrens visa *Den fromma fru Signild* ger dock möjlighet till relativt säkra iakttagelser, hur en till visan hörande melodi följer med skillingtrycksversionen ut bland allmogen. Förutom ortsangivelser har Wiede i ett fall uppgivit namnet på en av sångarna, Botvid i Skälvf. »Märkvärdig är mängden af dess varierande

¹ Överhuvudtaget är dock meddelar- och ortsangivelser sparsamma i senare delen av konceptsamlingen.

² Publicerad i *Sångarens bibliotek* 2 saml. s. 161.

(Se föregående sida.)

melodier. Dess normalmelodi återfinnes, troligen författad /komponerad/ av fru Lenngrens Svåger, Krigsrådet Ol. Åhlström, i *Skaldestycken, satte i Musik 4de delen ...*» skriver Wiede i kommentaren till visan. Enligt angivelse i *Skaldestycken* skall musiken vara komponerad av 'Gleisman', dvs. musikamatören Carl Erik Gleisman (1767–1804). Andra och tredje versionerna i nedanstående synopsis har form, materialskala och även detaljer gemensamma med förlagan (första versionen). De två sista däremot är svåra förvanskningar av originalmelodin, vilket i den förstnämnda inneburit en förenkling av byggnaden till två motiv i växling ab, i den andra en förvandling av visan från moll till dur. (Melodi nr 1 är hämtad från *Skaldestycken*, del 4 nr 2, nr 2–5 utgör olika versioner upptecknade av Wiede och återgivna i melodibilagan under nr 228: 4, 3, 1 och 2.) (Se notex. s. 61.)

Inslaget av melodier med känt ursprung är som sagt mycket litet, och åtskilligt finns för framtida forskning att klarlägga på detta fält. Men säkert kommer ursprunget ofta att förbli förborgat, och utan efterforskning via texten är det nästan omöjligt att annat än i enstaka fall kunna ringa in melodins kompositör. Därtill kommer att versionerna, upptecknade efter folkliga sångare, ofta utsatts för ovan påvisade förslitning, vilket i hög grad försvårar identifieringsarbetet.

Den väldiga flora av melodier som finns upptecknad från 1800-talets förra hälft kan delvis sammanföras till komplex av närbesläktade melodier. Som exempel må nämnas en samling mollmelodier, vilka fördelar sig på följande tre parallellgrupper: A. nr 46, 145: 1, 185, B. nr 67: 1, 77, 81: 2, 149, 176: 1, 309, C. nr 68, 81: 1, 176: 2, 187.

Trots att melodierna representerar olika musikaliska formtyper utgör de ett förgrenat varianträd. Textsamhörigheten mellan olika förgreningar styrker antagandet om ett melodiskt samband. Samtliga melodier har samma strofform.

Det finns emellertid också exempel på hur en och samma melodi kan uppträda till olika strofformer. Den s. k. Värmlandsvisans melodi förekommer t. ex. dels till en rad texter av samma strofbyggnad: nr 43: 1, 128, 173: 1 och 193: 1, dels till flera andra med en helt

(Se s. 58.)

skiljaktig textbyggnad: nr 7: 1, 11, 61, 132, 272: 2. I och med en ny strofform har naturligtvis även melodin fått en annan utformning.¹

Textförfattarna använde sig medvetet av gamla kända metriskas schemata och rimflätningar för att texten skulle passa till bekanta melodier. Skillingtryckens melodiangivelser²

¹ En monografi om denna melodi har publicerats av N. Dencker, *Värmlandsvisans melodi*, STM 11 1929. Värmlandsvisans melodi är typologiskt samhörig med de tre presenterade parallellgrupperna. Därutöver kan ett flertal förgreningar till dessa påvisas i samlingen: se t. ex. parallell- och varianthänvisningar i *Kommentar till melodibilaga* under nr 31, 43, 48 m. fl. Det är möjligt att Anders Fryxells användning av denna typ av melodier i sitt sångspel *Värmlands-Flickan* (»Sångspel i tre Acter. Af A. Fryxell. Tryckt i Poetisk kalender för år 1822, s. 45–117 samt 5–9 af musikbilagorna. Upsala (1821). 12:0» Se G. E. Klemming, *Sveriges dramatiska litteratur till och med 1875*, Sthlm 1863–1879, s. 221) kan ha medfört en nyspridning och återupplivning av denna melodityp, som så nära synes vara förknippad med 1700-talets och tidiga 1800-talets lyriska diktning med anknytning till folkliga motiv. Se t. ex. nr 43, *Förgäfvets uppå stigen* författad av Samuel J. Hedborn; nr 193, *I Rodala socken* av Anders Pettersson; nr 81, *Jag gick mig ut* av Nils Rylander; nr 173, *Ack Östergötaland och Finspånge län* av Anders Örlin m. fl. Jfr Wiedes kommentar till nr 173. — En värdefull förteckning över skillingtryck med kända författare (tillgänglig på Svenskt visarkiv) har uppgjorts av U. P. Olrog och från denna har flertalet av ovanstående uppgifter hämtats. Flera skillingtryck med kända upphovsmän vad beträffar texterna är dock försedda med melodier av yngre snitt, enkla treklangsmässigt uppbyggda durmelodier. Se t. ex. nr 124 *Buon giorno mio* av K. A. Nicander; nr 231 *En krigsman så bald* av C. A. Kullberg. Den sistnämnda visan är även representerad med en melodityp av annan prägel (nr 231: 3). Mollmelodierna synes utgöra en relativt homogen melodigenre. Flera äldre texter har förbindelse med tysk visa, exempelvis *Oväntad bröllopsgäst* (se s. 77). På stilistisk grund synes denna melodigenre ha mycket gemensamt med de melodier som bl. a. via koralvisan infördes från Tyskland speciellt under 1600-talet. Se därom Erich Burger, *Deutsche kirchenmelodien in Schweden*, 1932. Konkreta variantbelägg som ovan nämnda visa och nr 112 och 210 med dess från Tyskland sannolikt via en andlig visa inkomna melodi (se s. 43 f.) stöder ett antagande om ett sådant samband. (Om melodierna till *Slottet i Österrik*, se förutom den tidigare angivna publicerade uppsatsen av Jersild även *Deutsche Volkslieder mit ihren Melodien I*, s. 250–276.)

² Att man verkligen använde sig av dessa melodiangivelser har tidigare påvisats (se s. 41). Ett dylikt samband existerar mellan visorna nr 224 *Ack menlösa toner* och 93 *Statt stilla du yngling*, vilka sammanknyts inbördes genom melodiangivelser till *En Herredag i höjden*. Detta, och flera andra liknande företeelser, har utretts av U. P. Olrog i en ännu opublicerad undersökning (Sammanställningar till SVAS).

(Se s. 59.)

är ett tecken på att melodirepertoaren varit relativt konstant; melodilån från en äldre visa till en yngre måste ha inneburit att melodirepertoaren delvis förnyades långsammare än textrepoaren. Dessa melodilån har också haft till följd att melodierna inte ens genre-mässigt går att datera efter texterna.

De textmetriska formerna bland visorna i föreliggande samling överensstämmer nära med danska och tyska visor. Beträffande melodiernas byggnad är parallellerna betydligt färre:¹ flertalet formstrukturer i utländska källor är av den typ som använder en följd

¹ En genomgång av L. Erk & Fr. Böhme, *Deutscher Liederhort* 1893-94, Schiørning a. a. bind II (Melodibilag), J. Zahn, *Die Melodien der deutschen evangelischen Kirchenlieder* (1889-93), *Sv. psalmboken* m. fl.

olika motiv. Även om vi kan påvisa en rad formtyper, som är gemensamma för vår samling och ett främmande vismaterial, återstår åtskilliga, som endast förekommer hos Wiede. Förklaringen till detta framgår exempelvis av melodierna till *Den fromma fru Signild*: en musikalisk form med ursprungligen en rad olika motiv kan av traditionsbärarna förenklas till en formstruktur, byggd på enbart två växelvis upprepade motiv. Exemplet illustrerar tillsammans med nr 258 (se nedan s. 57 f.) och dess förlaga en viktig princip i folklig melodibildning: *framträdande motiv i en melodi kan uttränga mera svårmemorerade, varvid nya formstrukturer uppstår. Sannolikt är flera av de funna formtyperna skapade genom sådan förändring av den ursprungliga melodins byggnad.*

Vissa strukturer uppträder i så stor skala, att de kan sägas företräda bestämda formprinciper i materialet. Även i visor av denna art finns säkerligen melodier som uppkommit genom folklig omsjungning, men strukturerna som sådana är inte tillfälliga konstruktioner utan byggmallar, kända i betydligt äldre visgener.

Gennrichs formlära innefattar en avdelning som han kallar »Sequenztypus», i vilken ingår formtypen »Der reduzierte Strophenlai»:¹

I.	II.	III.
$\alpha\beta$	γ	$\alpha\beta$
ab	b	ab
$\alpha\beta$		
ab		

Denna motsvarar en av de strukturer, som vi redan mött bland 7-radingarna, 1. $ababcab$. En annan formtyp inom samma avdelning heter hos Gennrich »Die Laiausschnitte III. Gruppe»:²

I.	II.	III.
$\alpha \quad \beta$	γ_1	β
$a_{10} \cup b_{10}$	$a_{10} \cup$	b_{10}
$\alpha \quad \beta$	γ_2	
$a_{10} \cup b_{10}$	$a_{10} \cup$	

Strukturen återfinns ovan under 7-rading 2. $ababccb$. Inom »Hymnentypus», utgörande fjärde och sista avdelningen i Gennrichs formlära, finns under »Die kirchliche Hymne»³ samma former som 2- till 4-radingen härövan.

En annan underavdelning till »Hymnentypus» har Gennrich givit beteckningen »Die Kanzone»:⁴

Stollen	Gegenstollen	Abgesang
$\alpha \beta$	$\alpha \beta$	$\gamma \delta$
$a_8 b_8$	$b_8 a_8$	$a_8 b_{10}$

andra, gav visserligen belägg för flertalet av ovan angivna melodiformer, men i förhållande till melodier med en rad olika motiv var de försvinnande få.

¹ Gennrich a. a. s. 191.

² Gennrich a. a. s. 226.

³ Gennrich a. a. s. 233.

⁴ Gennrich a. a. s. 244.

Formen är densamma som hos en av 6-radingarna: ababcd. Likaså möter vi bland 7-radingarna samma musikaliska form som nedanstående typexempel hos Gennrich:¹

$$\begin{array}{c|c|c} \alpha & \beta & \\ \hline a_6 & b_6 & \end{array} \quad \begin{array}{c|c|c} \alpha & \beta & \\ \hline c_6 & b_6 & \end{array} \quad \begin{array}{c|c|c} \gamma & \delta & \varepsilon \\ \hline d_6 & b_6 & e_7 \end{array}$$

En »Variation der Kanzonenstrophe», som kännetecknas av en upprepning i Abgesangdelens avslutning av det motiv, som antingen börjar eller slutar Stollendelen, kallar Gennrich för »die Rundkanzone». Den uppträder bl. a. i följande form:²

$$\begin{array}{c|c|c} \alpha & \beta & \\ \hline 4a \smile & 4b & \end{array} \quad \begin{array}{c|c|c} \alpha & \beta & \\ \hline 4a \smile & 4b & \end{array} \quad \begin{array}{c|c|c} \gamma & \delta & \beta \\ \hline 4c & 4c & 4c \end{array}$$

och återfinnes bland 7-radingarna ovan ababcdb.

Dessa formstrukturer är inte knutna till någon bestämd tidsperiod, utan förekommer i visor från medeltiden fram till 1800-talet. Vi ser således, hur en rad allmänt förekommande melodibyggnader kännetecknar åtskilliga av visorna i Wiedes samling.

Konstvisor har assimilerats av de lägre befolkningslagren, och som ovan påvisats har även formtyper, kända från andra miljöer, företrädare i Wiedes samling. Ofta har dock en förändring av melodin inträtt, en omsjungning eller söndersjungning, med återverkningar på melodins form. Denna omsjungning kan gestalta sig så att antalet motiv minskas, och på de uteslutna motivens plats inträder upprepningar av motiv med förmåga att tränga in i sångarens musikminne, eller utbytes delar av den främmande melodin mot motiv ur den traditionsbundna melodirepertoaren. Denna process, som alstrar nya, ofta enklare formstrukturer, kan betraktas som *ett formskapande av de folkliga sångarna*.

Ett par kvantitativt stora grupper har en rad olika motiv i uppbyggnaden, t. ex. 2-radingen med mellan- och slutomkväde och 4-radingen utan omkväde. En melodistruktur bestående av blott två motiv är relativt vanlig. Förutom de enstaka formtyperna, som vanligen synes bildade genom omsjungning, kan de övriga indelas i två underavdelningar till den musikaliska form som är allmängiltig i stora delar av det västerländska kulturrummet, nämligen *barformen*.³

Barform utan upprepning av delar ur Stollenparet förekommer bl. a. i följande former: 2-rading med slutomkväde: aaB, 4-rading med slutomkväde: ababC, 6-rading: ababcd, 7-rading: ababccd, ababcde och 8-rading: ababccde.

¹ Gennrich a. a. s. 244.

² Gennrich a. a. s. 247.

³ Beträffande barformen skriver Kurt Gudevill följande: »Es muss vielmehr als eines der wichtigsten formalen Grundgesetze überhaupt angesehen werden, abgesehen davon, dass es sich als Liedform vom frühen MA. an bis in unsere Zeit in lückenloser Folge nachweisen lässt. Denn das ihm zugrunde liegende Prinzip von Parallelität und Gegensatz ist sowohl in vielen der kleinsten motivischen Einheiten als auch in formalen Anlagen von grösster Dimension wirksam; und zwar gilt diese Feststellung nicht für die Vokalmusik allein» (MGG I, sp. 1260).

Barform med upprepning av delar ur Stollenparet s. k. »Reprisenbarform» finnes belagd bland 4-radingar: aaba, 6-radingar: ababcb, 7-radingar: ababcab, ababccb, 8-radingar ababccab, ababcdab.

Denna sista del av undersökningen av visornas form har således visat att ett stort antal formstrukturer överensstämmer med allmänna konstmusikaliska byggnadsprinciper. Dock finnes en del säregna inslag, av vilka flertalet synes utgöra folkliga omformningar av en ursprungsmelodi.

V. MELODIERNAS TONALA, MODALA OCH RYTMISKA EGENHETER

En genreindelning av melodierna måste baseras på företeelser i melodimaterialet, som är av grundläggande betydelse för melodin och dessutom relativt oförändrade under den folkliga omsjungen. Försök i den riktningen har delvis givit mycket goda resultat, som sedermera varit av stor betydelse vid katalogisering och uppordning av ett melodiskt stoff.¹ Metoderna har anpassats efter de olika undersökningsmaterialens specifika beskaffenhet. Det har nämligen visat sig att det som är karakteristiskt för exempelvis de ungerska vismelodierna kan vara mindre väsentligt för de tyska eller svenska.

Melodiernas källkritiska värde är av stor vikt vid en analytisk undersökning. Många osäkra faktorer vidlåder melodierna i 1800-talets folkliga svenska visa på grund av deras alltför schematiska notering. Den fixering av melodin, som en enstaka nedtecknad version innebär, är en godtyckligt vald projicering av den ständigt varierande musikaliska organism, som vismelodin utgör i en levande folkmusiktradition. I Wiedes uppteckningar finns visserligen antydningar om den folkliga visans morfologiska egenheter,² men för en ingående analys av dessa företeelser måste annat material anlitas, varvid vi nästan utan undantag är hänvisade till de sena inspelningar, som synes återge ett folkligt sångsätt med anknytning till 1800-talspraxis. Uppteckningarna är ur denna synpunkt förvillande, då de framstår som slutgiltiga dokumenteringar, medan de i själva verket är schematiseringar av ett mycket komplicerat och variabelt musikaliskt förlopp. De förverkligar inte melodins rytmiska förändring vid dess anpassning till textens förlängning eller förkortning, ej heller intonationsavvikelser annat än i form av växlande notering av ett intervall.

En studie av melodiernas tonförråd kan däremot med relativt stor säkerhet utföras på ett upptecknat material av den art som ifrågavarande samling erbjuder. Sådana undersökningar är mycket vanliga och sedan decennier tillbaka vedertagna såsom fruktbar metod inom musiketnologi och folkmusikforskning.³ Men tillvägagångssätt och värdering av resultat är högst skiftande från en forskare till en annan. Analysförfarandet är ofta grovt, och det kan i många fall diskuteras om inte alltför stor vikt läggs vid likheter, som vid

¹ Ett sådant arbete är B. Bartók, *Das ungarische Volkslied*, 1925. Thorkild Knudsen, arkivar vid Folke-mindesamling II, Köpenhamn, har sökt indela melodierna efter en klassificering i *Model, type og variant* (se Dansk Musiktidskrift nr 3 maj 1961, s. 79-92), medan man vid Deutsches Volksliedarchiv i Freiburg i Br. katalogiserat melodierna på grundval av incipit, form, ambitus, etc. således en mera mekanisk uppdelning (se J. Lansky/W. Suppan: *Der neue Melodien-Katalog des Deutschen Volksliedarchives*, *Fontes artis musicae*, Vol. X, 1963 s. 30-40). En utmärkt översikt av olika äldre och nyare katalogiseringssystem ger Dal a. a. s. 389-398.

² Se översikten av de enskilda meddelarnas repertoarer samt s. 27 och 34 ff.

³ Ur metodisk synpunkt utgör E. von Hornbostels uppsats *Melodie und Skala* i Peters Jahrbuch, 1913 s. 11 ff. en av de första och metodiskt mest betydelsefulla.

närmare betraktande visar sig vara mer eller mindre tillfälliga eller av annan anledning utan bevisvärde.¹

Inom nordisk vismelodiforskning har knappast något problem diskuterats så ingående som just skalan och dess ursprung. Inom dansk forskning har huvudspörsmålet varit relationen mellan den gregorianska sången och den till balladen knutna melodifloran. Resultaten av alla dessa undersökningar är delvis förvirrande och motsägande och har knappast fört oss närmare problemets lösning.² Inom den nuvarande danska forskningen har Thorkild Knudsen helt frångått typen av skalundersökning och utifrån helt andra utgångspunkter sökt komma tillrätta med olika tonala frågor. Vi har anledning att återkomma till Knudsens undersökning längre fram.

På svenskt område finns tidigt vissa ansatser till bestämning av »den gamla nordiska skalan», som J. Chr. Fr. Hæffner kallar den. I den ofta citerade uppsatsen i tidskriften *Svea: Tidskrift för vetenskap och konst*, 1818³ framlägger Hæffner sina speciella iakttagelser:

»Den gamla nordiska skalan är: *d, e, f, g, a, b, c, d upp- och nedåt*; så vidt den nämligen på klaveret kan uttryckas; ty äkta sångare och sångerskor bland allmogen, på hvilkas öron den moderna musiken ej haft någon inflytelse, taga i denna skala, efter hvad man kunnat iakttaga, tonerna *b* och *c* högre än vi. Huru de öfriga tonerna sväfvä, kan jag ej ännu med säkerhet säga. Man borde, för att fullkomligt bestämma skalan, hafva hört och jemfört folksången i de flesta av rikets provinser. Undersökningen vore intressant. Men till att anställa den är jag för fattig, och hvem vill väl bestå kostnaden?»⁴

Karl Valentin (1853–1918) betonar i sin undersökning från 1885, *Studien über die schwedischen Volksmelodien*, molltonartens betydelse för framförallt den vokala folkmusiken.⁵ På grundval av en ingående undersökning av relationen dur-mollmelodier i samlingsverket *Svenska låtar*⁶ har slutligen Moberg påvisat hur sannolikt en tidigare vokal och mollartad tradition trängts undan av »en söderifrån och från kusttrakterna framträngande, vanligen instrumental och durbetonad melos».⁷

Wiedes brev informerade om hur den äldre muntligt traderade visan redan under 1840-

¹ Den typ av forskning som på grundval av ett fåtal melodier med mer eller mindre diskutabla yttre likheter söker spåra samband mellan folk och kulturer, ger fritt spelrum åt spekulationer.

Vid en undersökning av ett ur många synpunkter skört och ofullständigt källmaterial, som det ofta är fråga om i samband med ursprungsfrågor inom musiketnologi och folkmusikforskning, är sannolikt tvivlarnas försiktighet att föredra framför fantasternas hypoteser. (Jfr Wiora: *Zur Frühgeschichte der Musik in den Alpenländern*, Schriften der Schweizerischen Gesellschaft für Volkskunde, Basel 1949 s. 3.)

² Se Dal a. a., s. 55 ff. (Peter Grønland); s. 75 ff. (P. A. Berggreen); s. 89 f. (Thomas Laub); s. 112 f. (E. Abrahamsen). Dal har givit överskådliga sammandrag av olika forskningsinsatser, omfattande även de svenska bidragen (kap. 10, 11 och 12).

³ Avtryckt i tredje delen av GA:2, s. VII–XIV.

⁴ GA:2 del 3 s. VII.

⁵ Valentin: a. a. s. 21: »Es ist mehrfach hervorgehoben worden, dass die nordischen Lieder ein auffallend melancholisches Gepräge tragen und sich mit Vorliebe in den Molltonarten bewegen» (se även s. 56 beträffande instrumentallåtarna). Talrika exempel på en sådan för folkmusiken irrelevant tolkning av dur- och mollartade melodier ger Moberg i *Två kapitel om svensk folkmusik*, STM 32 1950, s. 5 f.

⁶ *Svenska låtar* (24 bd, 1922–40) utgivna av Nils Andersson och Olof Andersson.

⁷ Moberg a. a. STM 32 1950, s. 13.

talet var hårt trängd av en yngre skillingtrycksburen sångunderhållning i Östra Husby och angränsande socknar (se s. 32). Vi skall undersöka om melodierna i föreliggande samling ger prov på olika musikaliska skikt och börjar med att granska skaltyperna.

Skaltpyper

För att lättare kunna jämföra melodiernas skaltpyper anges de liksom tidigare i framställningen *transponerade till minsta antalet förtecken*. Dur- och mollmelodier transponeras följaktligen till C-dur respektive a-moll och tonikan kommer att hamna på c respektive a. På samma sätt kommer en frygisk melodi att hamna med finalis på e osv. Melodier med ett fåtal toner kan i vissa fall inordnas med sluttonen på flera platser i en diatonisk skala. I dessa fall angives möjliga alternativ. Melodierna benämnes efter slutton för att om möjligt undvika termer (t. ex. kyrkotonarternas benämningar) som kanske saknar relevans i sammanhanget.

En undersökning av melodiernas skaltpyper visar att övervägande delen av samlingens melodier är diatoniska och dessutom har slutton och tonalt centrum på c eller a dvs. är dur- och mollmelodier. Men det förekommer också en grupp diatoniska melodier, som ej slutar på a eller c och följaktligen inte utan vidare kan betraktas som dur- eller mollmelodier. Det är en större grupp melodier med e-slut (nr 4, 34: 1, 169, 214, 292: 1, 294), ett par d-slutmelodier (nr 20, 38, 208), en g-slutmelodi (nr 206: 3) och slutligen en melodi med slutton h (nr 63). Melodier med sådana anomalier som de ovan presenterade skulle eventuellt kunna ha uppkommit genom bristande musikalitet hos sångarna eller slarv vid uppteckningen. Men granskar vi traditionsbärarna till angivna melodier finner vi att det är goda sångare som föredragit melodierna. Ej heller kan melodierna avfärdas såsom felaktigt nedtecknade. Wiede skulle knappast ha släppt igenom ett uppenbart slarvfel, och då ingrepp i melodierna från medhjälparna gjordes, var det för att anpassa melodierna efter en samtida konstmusikalisk mall (se t. ex. kommentar till nr 313: 1). En andra möjlighet vore att dessa melodier på något sätt stod i förbindelse med gregoriansk sång. Melodierna med e-slut har flertalet den för frygisk kyrkoton kännetecknande fallande ledtonen (nr 4, 169, 214, 292: 1) och ambitus e'-e''. Det är ganska sannolikt att dessa melodier har *indirekta* förbindelser med den gregorianska koralen genom en påverkan från de många frygiska melodier som förekom i församlingssången.¹ Detsamma gäller sannolikt även melodin med d-slut (nr 38) med den doriska sexten. Ett direkt samband med gregoriansk koral kan knappast ens förmodas beträffande melodierna i den wiedeska samlingen även om där förekommer exempel på melodier med recitationston och vissa bestämda tonfigurer (jfr t. ex. melodi nr 104). Dyliga primitiva musikaliska bildningar kan uppkomma på flera tider och platser oberoende av varandra.²

Övriga affinala melodier (t. ex. nr 63 och 208) synes ej ha ett så framträdande tonalt

¹ Om folkliga melodier med frygisk tonartsmelos, se Moberg a. a. STM 32 1950, s. 24.

² De folkliga koralernas melodier ger i enstaka fall prov på ett sångsätt som synes gå tillbaka på gregoriansk sångpraxis, se Moberg, *De folkliga koralvarianterna på Runö*, STM 21 1939, s. 37-43. Beträffande eventuellt samband mellan gregoriansk koral - svensk folkmusik, se även Moberg a. a. STM 32 1950, s. 24 f. För hänvisning till övrig litteratur vari Moberg tar upp problemet till behandling, se samma författares undersökning *Om vallåtar* II, STM 41 1959, s. 35, not 40.

centrum att de behöver sluta på en bestämd slutton. Dessa melodier tillhör den kategori melodier, som har en formelbunden melodik. Den tonala enheten brister även i en rad melodier i dur, som kopplats samman med en avslutningsdel i moll eller, omvänt, mollmelodier med ett oväntat durslut.¹

Bland *melodierna med a-slut* kan vi genast urskilja en mycket stor grupp melodier i vilka sjätte tonsteget saknas. De skulle således också kunna betecknas såsom melodier med *d-slut*. Inte mindre än ett 80-tal av de återgivna melodierna har detta tonförråd. Av dessa har ett 10-tal melodier stor ledton, återstoden liten ledton.² Inom en och samma variantgrupp kan olika versioner tecknas med omväxlande stor och liten ledton,³ vilket kan bero på att nedtecknaren gjort sådan mer eller mindre godtycklig bestämning av en dubbeltydig intonation, ett s. k. »svävande intervall» som tidigare diskuterats.⁴

Även utanför Wiedes samling återfinns vi denna skaltyp hos melodier inom den äldre svenska folkmusiken. På denna bygger t. ex. en stor del av vallåtarna sina ropformler.⁵ Sluttonen är emellertid inte godtyckligt vald, utan utgöres av en permanent kadenston *a*, vilket sannolikt innebär att ett tonalt medvetande stabiliserat melodin efter konstmusikens normer. Melodierna kan uppdelas i två typologiskt skilda grupper, varav den ena bl. a. kännetecknas av relativt liten ambitus inom oktaven *e'-e''* medan den andra har ett betydligt vidare omfång, som sträcker sig från *e'* upp till *a''*. Bland de senare finns en stor grupp i vilken *f''* smugit sig in, en förändring, som ger en *konventionell mollmelodik*.⁶

Melodier noterade med såväl sext som septima liten och stor⁷ kan utgöra exempel på den typ av melodier Haeffner åsyftar vid beskrivningen av den nordiska skalan: i ett flertal fall bör nämligen denna notering på samma sätt som den växlande noteringen av ledtonen kunna tolkas som »svävande intervall». I Wiedes samling utgör sådana melodier emellertid en blygsam grupp jämfört med *a-slutmelodierna* utan ett sjätte tonsteg.

Överstigande kvarten i funktion av ledton till dominanten förekommer vid mer eller mindre detaljtrogna upprepningar av motiv, i melodier av såväl äldre som yngre karaktär.⁸

¹ Nr 24, 65: 1, 104, 114: 1, 155 och 162 samt 89: 1 är några sådana exempel.

² Här några exempel: Med liten ledton: nr 6, 15: 3, 22, 25: 2, 28: 1, 30: 2, 59, 64, 82, 107, 108, 110: 1, 134, 227: 1. — Med endast stor ledton: nr 18, 19, 162.

³ Se t. ex. nr 13: 1, 109: 1-2. Bergel har påvisat hur septiman kan tecknas olika i koncept och sista renskrift, se a. a. 1960 s. 138 f. Se även nr 77, 89: 1, 81: 1.

⁴ På samma sätt uppfattar Knudsen denna typ av notering, se a. a. s. 82: »I eks. 5 bemærker man en vekslen mellem noteret stor og lille sekst, hvilket meget vel kan afspejle en intonationsmåde, som lader dette interval være svævende: ...» I samma tidskrift (Dansk Musiktidsskrift, maj 1961 nr 3) har N. Schiørring i en uppsats, *Omsyngning og inkonstans* (s. 74-79), konstaterat följande: »De næsten 100 år gamle eksempler på tonal vaklen hos Evald Tang Kristensen, som under de forhold, hvorunder nedskrivningen har fundet sted, kunne tydes både som usikkerhed hos sanger og nedskriver — hvis ikke Tang Kristensens egne foran citerede ord, der viser hans klarhed over fænomenet, talte derimod — kan i dag ses også inden for det fællesnordiske melodi-repertoire» (s. 78). Schiørring anför bl. a. en bandupptagning av en balladmelodi av äldre snitt: »En nærmere gennemgang af de 24 strofer, tapeoptegnelsen omfatter, viser, at der i det særligt betydningsfulde tetrachord a-e i takt 3 intoneres forskelligt fra gang til gang, snart dorisk (fis) snart frygisk (f), uden at intonationsforskellen dog er klart defineret som en halvtones afvigelse» (s. 78 f.).

⁵ Se Moberg a. a. STM 41 1959 s. 19 ff.

⁶ Se även s. 71, De enskilda tonernas kvantitativa fördelning i melodin.

⁷ Se nr 32, 67: 1-2, 68, 101, 106, 113, 117, 160, 187, 211.

⁸ Se 28: 1, 185, 217, 254: 3, 309.

Denna andra ledton synes utgöra ännu ett steg mot en mollmelodik med latent harmoniskt förlopp.

Bland *melodierna med c-slut* utfaller ett fåtal med ofullständiga skalor: nr 7: 3, 253, 335, 336 saknar sjätte tonsteget medan nr 334 saknar ledton. Nr 330 består av blott fem toner *g'-h'-c''-d''-e''*. Dessa melodier är byggda på ständigt upprepade melodifraser, men exemplen är alltför få och heterogena till sin karaktär för att kunna tolkas som någon enhetlig folklig melos, vilket kan vara fallet med de sextlösa *a*-slutmelodierna. Eventuellt skulle man kunna tänka sig en »durifiering», då det anmärkningsvärt nog är sexten som saknas även i dessa durartade melodier.

c-slutmelodierna är till 95 % diatoniska durmelodier, men utgör trots detta ingen homogen grupp. Skillnaden mellan de olika melodierna ligger emellertid inte i själva skaltypen utan främst i melodilinjens utformning (se nedan).

Ett fåtal av dessa durmelodier har vissa kromatiska inslag. C:a 15 melodier använder sig av såväl *f* som *fiss*, varvid den senare tonen förekommer i förbindelsen *fiss-g*, ofta i mellankadenseringar.¹ På samma sätt användes *b* vid sidan av *h* i form av en utvikning på subdominantsidan.² Kromatiska inslag kan också utgöra tillfälliga avvikelser, exempelvis nr 99, och nr 265.

Skaltyperna i den wiedeska samlingen ger en något mer differentierad bild av de folkliga melodierna än vad som framgått av tidigare undersökningar. Haeffners »nordiska skala» är företrädd, men inte i en utsträckning som tillåter oss att betrakta denna som ett kännetecknande stildrag. I stället förekommer ofta en *mollskala*, som saknar sjätte tonsteget, och vars karaktär förändras i och med att detta tonsteg inträder och får en mer framträdande ställning i melodin. Ledtonen till dominanten i moll liksom inslaget av olika kromatiska skaltoner i dur röjer inträngandet av en ny, harmoniskt koncipierad melodik.

De melodier som ej har c eller a som avslutningstoner består av en grupp med ganska tydliga kännetecken för frygisk och i ett fall dorisk kyrkoton medan andra antagligen har en ganska godtyckligt vald slutton, då de ej är tonalt bestämda efter konstmusikens tonartsmallar.

Melodilinjens rörelse och kontur

I denna framställning har tidigare på ett flertal ställen påvisats melodier som varit »recitativiska» eller »formelbundna» till sin uppbyggnad.

Detta folkliga recitativ kan i sammanhanget knappast ha något samband med den gregorianska koralens organisation, från vilken den är så avlägsen såväl beträffande tid som miljö. De fåtaliga beläggen räcker inte till för att beteckna detta recitativiska inslag som ett typiskt stildrag för någon större del av materialet. Melodierna kan vara konstruktioner inom den relativt primitiva musikaliska miljö som meddelarna levde i, men man kan inte helt utesluta möjligheten att de utgör en rännil från en musikalisk kultur, vars ursprung och ålder vi inte känner av brist på folkmusikaliska och världsliga melodikällor överhuvudtaget från äldre tid i vårt land.

Formelmelodiken utgör på ett helt annat sätt ett betydelsefullt kännetecken för upp-

¹ Se nr 16, 17, 36, 62, 79, 90, 97: 2, 127, 135, 184, 207: 1, 210: 1, 293, 302, 307.

² Se nr 89: 2, 112: 1, 120, 123, 181, 242.

byggnaden av ett stort antal melodier. Vad som åsyftas med denna beteckning är som redan tidigare nämnts en melodiuppbyggnad med små bågmotiv, ofta inom kvart- eller kvintram om en eller två taktens längd, vilka har utkristalliserats till fasta tonformler. Ett slagkraftigt formelmotiv kan helt dominera en melodi och återkommer i åtskilliga melodier i en meddelares repertoar (se s. 42 ff.). Melodierna rör sig stegvis, ej gärna med språng överstigande en stor ters.

Upptäckten av dylika formelmotiv är inte ny: Tobias Norlind påvisade olika sådana i sina undersökningar redan på 1930-talet.¹ På liknande sätt har Thorkild Knudsen i sin uppsats från 1961 framlagt en teori, vilken bl. a. går ut på att det i ett stort antal melodiupppteckningar finns »musikaliske indfald, hvis melodiske eller rytmiske idé umiddelbart karakteriserer forløbet af melodioptegnelse's enkelte melodiske led».² Denna typ av musikaliska »indfald» har Knudsen döpt till »intonationer», som ganska fritt rör sig i olika variantgrupper och i de varianterna överordnande »typ»- och »modell»-grupperna.

Norlind tolkar formelmelodiken på ett speciellt sätt och ser däri slutstadiet i en utvecklingskedja från det enkla ropet. Detta evolutionistiska betraktelsesätt har utsatts för hård kritik³ och kan ej försvaras inför den alltmer facetterade och komplicerade bild av musikens uppkomsthistoria som framlagts under de senare decennierna.

Knudsens argumentering är på ett helt annat sätt underbyggd genom noggranna och djupgående analyser av ett stort material. De melodier, som Knudsen exemplifierar sin framställning med, går förbluffande väl att inordna i »typer» och »modeller». Denna uppordning av melodierna måste dock sannolikt föregås av en utsortering av »gesunkenes Kulturgut» såsom rokokovisor och yngre konstmusikaliskt stoff som utgör ett så markant inslag i föreliggande samling eftersom systemet förutsätter en folklig melodibildningsprincip.⁴

I den wiedeska samlingen kan en större grupp melodier, tillhörande nästan uteslutande äldre texttyper såsom ballader, barnvisor och sånglekar, samordnas inom en typ av formelbundna melodier, som har många förbindelsestrådar med den danska folkliga visans melodier.⁵ Men en dur-moll-präglad tonalitet med känsla för sluttonens betydelse synes vara mer framträdande i dessa svenska 1800-talsmelodier än i de motsvarande danska, som varit föremål för Knudsens undersökning.

Större delen av melodierna kännetecknas emellertid av en tersuppbyggnad med harmonisk prägel. Till denna typ hör flertalet melodier till den yngre skillingtrycksburna visfloran. Melodierna har i allmänhet ovedersäglig dur- eller mollkaraktär, varvid dur överväger. Exempel på en »pre-dur-moll-melodik» i form av den äldre typ av tersskiktning, som antagits av C. Sachs såsom stilkriterium för en äldre europeisk melodiflora, finns även företrädd i svensk folkmusik⁶ och kan också påvisas bland balladmelodierna i föreliggande

¹ Se t. ex. uppsatsen, *Hur gammal är den svenska folkmusiken?* STM 12 1930 s. 15.

² A. a. s. 88.

³ Se Moberg a. a. STM 32 1950 s. 46 f.

⁴ Detta kapitel är ett försök till en sådan första skiktning. Det visar sig att ungefär samma problem uppstår vid nedanstående undersökning av de enskilda tonernas kvantitativa betydelse.

⁵ Knudsen tar upp åtskilliga svenska melodier vid exemplifieringen i den ovan citerade uppsatsen. En komparativ undersökning av ett större melodimaterial från de nordiska länderna, knutna till ett och samma textkomplex, skulle utgöra ett intressant studieobjekt.

⁶ C. Sachs, *The rise of music in the ancient world east and west*, 1944 s. 300 f. Se Moberg a. a.

samling.¹ Men det är ofta mycket svårt att med säkerhet skilja ut sådana till synes äldre tersuppsygda melodier från dur-moll-tonala melodier med latent harmonisk grundval.

De enskilda tonernas kvantitativa fördelning i melodin

Ett konstitutivt och relativt oförändrat element i den folkliga vismelodin är *tonernas inbördes förhållande kvantitativt sett*. Visserligen sker förändringar av tonernas antal och längd vid vismelodins anpassning efter olika strofer, men dessa fluktuationer är sällan sådana att de påtagligt rubbar tonernas kvantitativa storleksordning.

Vid utarbetandet av ett katalogiseringssystem vid Svenskt visarkiv 1960 gjorde författaren i samarbete med musikpedagog Anders Sparf talrika experiment för att finna en fruktbar uppordningsmetod.² Ett av dessa försök gällde hur de enskilda toner som förekommer ofta eller företräds av långa notvärden inverkar på melodins karaktär. Resultatet blev över förväntan och vi ansåg oss kunna fastställa att den eller de toner (i relation till sluttonen), som upptar en kvantitativt stor del av melodins längd, i hög grad präglar den folkliga melodin, varvid *en ton som tidsmässigt upptar mer än en fjärdedel av en melodis längd (25 %) utgör en viktig centralton för ifrågavarande melodi. En ton som upptar mindre än en tjugondedel av melodin (5 %) och inte har en viktig placering³ utgör i flertalet fall en sporadiskt förekommande språng- eller genomgångston och är utan konstitutiv betydelse för melodin.*

En melodi, i vilken ingår en ton, som tidsmässigt upptar 30 % eller mer av melodins längd, är i flertalet fall av särpräglad typ: recitativisk, formelbunden eller uppbyggd av en ständigt upprepade ackordfigur.

Toner som upptar 15–20 % av en melodis längd synes vara av medelstor betydelse.

Ett stort antal symboler erfordras för att kunna åskådliggöra de enskilda tonernas kvantitativa betydelse. Ur flera synpunkter är det lämpligt att använda olika tidsvärdessymboler, som ställs i relation till tonens procentuella förekomst i melodin. Såsom medelvärdesymbol användes fjärdedelsnot (gäller alltså ton som upptar 15 % av melodins längd). De olika tonernas kvantitet, uttryckt i procent, kommer därvid att erhålla följande symboler: 35–40 tecknas med två brevis, 30–35 med en brevis, 25–30 helnot, 20–25 halvnot, 15–20 fjärdedelsnot, 10–15 åttondelsnot, 5–10 sextondelsnot och slutligen mindre än 5 procent tecknas trettotvåondelsnot.

Fastställandet av tonernas procenttal kan göras på följande sätt: typexemplet nr 6 består av 7 takter om 6 åttondelar vardera, vilket gör 42 åttondelar. Tonen *a'* förekommer i ett tidsvärde av åtta åttondelar. Talet 8 utgör ca 19 % av 42 och *a'* tecknas följaktligen i

STM 32 1950 s. 18, och Bergel, *Den medeltida balladen* (red. Matts Arnberg), Sthlm 1962 s. 99 f. och samma författares kommentar till GA uppl. 1960 s. 133, 241 m. fl. Se även Wioras skrifter, t. ex. *Die deutsche Volksliedweise und der Osten*, 1940 s. 16.

¹ Se nr 5, 7: 2, 11, 31, 43: 1, 49, 61, 115: 2, 117, 128, 132, 138: 3, 153, 163, 169 m. fl.

² Den melodikatalog, som sedan 1960 upplägges vid Svenskt visarkiv är delvis baserad på skiktning av melodierna efter tonernas kvantitativa fördelning. Sedan 1962 har denna katalogisering utförts av fil. kand. Margareta Jersild. En presentation av melodikatalogen är avsedd att publiceras i tidskriften *Arv*, 1965.

³ Det förekommer ytterst sällan att sådana kvantitativt obetydliga toner uppträder såsom t. ex. slutton till de olika motiven.

strukturen med en fjärdedelsnot.¹ Även paustiden ställs i relation till melodins hela längd, (alternativ-notering, i detta fall *g'* i stället för *h'* i takt 5, tecknas med alternativ-tonerna inom parentes).

För att göra tonförrådet överskådligt uppställs tonerna i stigande följd efter att först ha transponerats till minsta antal förtecken. Motivens sluttoner anges med fermat: samtliga (utom i sista motivet) utmärkes med fermat *under* tonen och en siffra, som visar vilket motiv i ordningen det gäller. Det sista motivets slutton (=melodins) tecknas med fermat *över* gällande ton. Man erhåller därvid en materialskala av följande utseende:

För att en ton skall anses ha konstitutiv betydelse för melodin ur kvantitativ synpunkt måste den således omfatta minst 15 % av melodins längd. Dessa toner benämns i det följande *framträdande toner*.

En sådan uppställning av materialskalorna ger möjlighet till en differentiering utöver själva skaltypen. Olika kombinationer av *framträdande toner* uppdelar melodierna i en rad olika grupper, av vilka huvudgrupperna presenteras och kommenteras.

A. Melodier med *a*-slut

1. Melodier med framträdande ton *h*.

Typexempel:

nr 96: 2

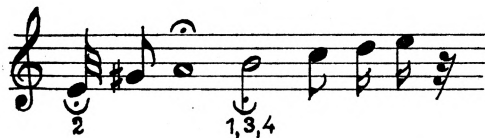

nr 108

Denna grupp omfattar ett tiotal melodier i samlingen.² Samma typ av centrering har flera av melodierna med *e*-slut, t. ex. nr 34: 2, 169 och 292: 1. Ambitus *e'*-*e''*. Sexten i skalan förekommer någon gång och därvid i melodins övre register (*f''*). Melodierna är på ett undantag när knutna till balladtexter.

2. Melodier med framträdande toner *a*-*h*.

Typexempel:

nr 82

nr 152

¹ För att undkomma denna räkneoperation uppställde A. Sparf en tabell i vilken man genast kan avläsa det sökta procenttalet och dess symbol.

² Se t. ex. nr 91, 96: 1, 2, 170.

Melodiernas ambitus är $e'-e''$ med några enstaka exempel med sprängton uppåt (g'') eller nedåt (c'). f förekommer i ett par melodier såsom genomgångston (se t. ex. nr 106). Hela materialet kännetecknas av en formelmelodisk uppbyggnad. En koralmelodi, som avviker något från koralboksavfattningen, ingår i denna grupp (nr 39). Texterna är flertalet ballader, åtskilliga skämtvisor, barnvisor och danslekar, samt några i skillingtryck.¹ En av skillingtrycksmelodierna utgöres av den ovan nämnda koralmelodin, en annan förgrening av ett variantträd, vars huvuddel är förlagd till nedan representerade grupper. Fiskeskärsmelodin är företrädd med flera versioner.²

3. Melodier med framträdande toner $a-h-c$.

Typexempel:

nr 209: 2

nr 227: 1

Melodierna har i stort sett samma kännetecken som ovanstående grupp (A 2). Koncentrationen kring tre toner på bekostnad av övriga toners kvantitativa storlek betyder att melodierna är än mer formelartade till sin uppbyggnad. Ambitus överstiger mera sällan oktaven $e'-e''$ och flertalet har ett omfång inom en kvint- eller sext-ram. De 26 melodierna är fördelade på 15 ballader, 3 sånglekar, 4 vispskor och 4 yngre vistexter, därav 3 spridda genom skillingtryck.³

De ovan behandlade grupperna synes vara typologiskt besläktade. Till samma skikt hör även två mindre grupper med resp. framträdande ton a och olika kombinationer av framträdande toner (a)-(h)-(c)- d .⁴

3. Melodier med framträdande toner $a-c$.

Typexempel:

nr 68

nr 342

I melodier där c är en kvantitativt betydande ton är melodiernas karakteristika helt andra än då h är framträdande. Formelartade melodier förekommer mera sällan i denna

¹ Melodier till ballader: 15: 3, 25: 2, 30: 2, 106, 152, 177, 289, 337: 1. — Melodier till skämtvisor och danslekar: nr 82, 269, 352. — Melodier till skillingtryck: 39, 43: 4.

² Nr 25: 2, 82, 352.

³ Melodier till ballader: nr 12: 3, 32, 46, 64, 105, 111, 157: 1, 2, 206: 1, 209: 2, 220, 299. — Melodier till sånglekar: nr 227: 1, 314: 1, 329. — Vispskor: nr 87, 134, 271. Melodier till yngre texter: nr 69, 345, 350.

⁴ Framträdande ton a : nr 70, 204: 1, 113, 211. Framträdande toner: (a')-(h')-(c'')- d'' : nr 71, 144, 171, 190, 346.

grupp, som domineras av treklangsmässiga och harmoniskt koncipierade melodier, i vilka *f*:s ställning är betydligt mer framträdande än i tidigare presenterade melodier. Denna nya melodiflora är i huvudsak apterad till yngre texter, medan ett relativt fåtal ballader återfinns i gruppen.¹

4. Melodier med framträdande toner *c-e*.

Typexempel:²

nr 118

nr 240

Den kvantitativa fördelningen *c-d-e* innefattar två melodityper: den ena består av recitativiska och formelartade melodier till balladtexter och danslekar, närmast besläktade med *a-h-c*-gruppen bland *a*-slutmelodierna (se A 3), den andra av enkla, treklangsmässiga melodibildningar, vilka sannolikt tillhör ett yngre melodiskt skikt.¹ Melodierna nr 99 och 240 bör räknas till denna senare kategori,² och likaså nr 143, 226, 237, 268, vilka samtliga bär tydliga spår av 1700-talets galanta stil. Nr 268 är för övrigt en melodi med känd förlaga (se s. 39).

2. Melodier med framträdande toner *c-d*.

Typexempel:

nr 140

nr 10

Gruppen består av melodier av två olika typer analogt med den föregående avdelningen: en yngre harmonikal durmelodik och en mera formelbunden utan tonal stabilitet. Den förra typen av melodier är företrädesvis knuten till yngre skillingtryckstexter, den senare till balladtexter.³

Övriga grupper med *c*-slut uppvisar ungefär samma fördelning av melodier på en äldre och en yngre textflora. Melodierna till de äldre texterna har en relativt liten ambitus (mindre än en oktav) och centrering kring två till fyra framträdande toner, medan de yngre

¹ Med två undantag är de melodier som tillhör detta yngre skikt knutna till yngre texttyper: nr 9, 78, 80, 97: 1, 99, 120, 143, 183, 236: 1, 322 m. fl. Samtliga melodier tillhörande det äldre skiktet är apterade till balladtexter: nr 12: 1, 156: 1, 114: 2, 206: 2, 118, 205, 253, 336 m. fl.

² Sistnämnda melodier har talrika paralleller i utländska källor. Melodin har behandlats av G. Brandsch, *Deutsches Lehngut in finnischen Volksweisen* (JbVf II, 1930 s. 102), och N. Dencker, *Melodin till Klippingshandskar* (Studier och uppsatser tillägnade Otto Andersson 1929 s. 52-56). Brandsch återger bl. a. en visa ur Erk-Böhme: »Schwarzes Band, du musst vergehen» (nr 720) vars melodi nästan exakt överensstämmer med våra två paralleller. »Die Melodie geht sicher, wie nachweislich manche andere, auf ein Menuett zurück», anser Brandsch, och Dencker har hittat en text med melodiangivelse »en angenehm Thon som är en Minu(e)tto». »Man skulle kanske kunna förmoda att melodien till Klippingshandskar är en gammal internationell dansmelodi från början av 1700-talet» skriver Dencker, vilket stämmer ganska väl med vad som framkommit vid denna undersökning.

³ Företrädare för ett yngre melodiskt skikt är t. ex. nr 200, 224, 231: 2, 310, 324. — En äldre melodik kännetecknar däremot nr 33 och 343. Sistnämnda melodi tillhör samma variant- och parallellgrupp ur vilken Dybeck hämtade melodin till sin dikt *Du gamla du friska*, som sedermera blev vår nationalsång. Se Otto Andersson, »*Du gamla, du fria*» i *Finland*, (Om visor och låtar 1960), s. 9 ff. med hänvisningar till tidigare undersökningar om visan.

lig senmedeltida vistyp.¹ Men gränslinjerna mellan de olika grupperna är delvis vaga och melodivarianter och paralleller hamnar ibland i skilda grupper. Durmelodierna är till sitt flertal så pass nykomna i den folkliga repertoaren, att de ännu ej stabiliserat sig i ett fast tonalt skikt i likhet med de två *a*-slut-grupperna. De melodier som bär denna nya durmelodik i en formelbunden eller recitativisk melodilinje hör inte samman med de övriga typologiskt sett. Dessa är troligen omformade efter en ny musikalisk moderiktning från en äldre, ej tonalt bunden, melodik. På samma sätt har vi förmodat, att en betydligt större grupp *a*-slutmelodier erhållit sin mollprägel först, då de låstes fast i ett tonalt centrum som tidigare saknats. Dessa antaganden är emellertid ovissa, tills de mödosamma komparativa undersökningarna med daterade inhemska och utländska melodikällor fullbordats.

En skiktning av melodierna *enbart* efter tonernas kvantitativa fördelning kan således ej läggas till grund för en genreindelning, men vissa säkra data har framkommit som fört ett steg vidare ifråga om melodiernas karakterisering.

En viktig men svåråtkomlig dimension återstår dock: melodiernas rytmiska utformning.

Melodiernas rytmiska utformning

»De gamla i sina samquämer eller krets sångare frågade fan efter tackten, de behöll blott Mel: och utvidgade tackten efter stafvelserna.»² Hæffners drastiska karakterisering överensstämmer i princip med de resultat som framkommit i föreliggande undersökning.

Inpassandet av melodierna mellan taktstreck och i en genomgående taktart innebar i många fall en schematisering av en levande vismelodis rytm. Sångarnas egenartade rytmiska uppförandemanér, som inte bara nämns av samtida upptecknare utan även framgår av inspelningar från kvarlevande 1800-talstraditioner under 1950-talet och senare,³ kan följaktligen ej studeras i föreliggande material.

Användningen av konventionella taktstreck och taktartsbeteckningar är emellertid inte helt missvisande. En stor del av melodierna är synbarligen så pass sent övertagna från en konstmusikalisk repertoar, att de bibehållit ursprungets rytmiska organisation. Men även många av de formelbundna melodierna låter sig klämmas in mellan taktstreck enär de vanligen är intimt koordinerade med textens meter. *Detta innebär att balladtexternas knittel med fyra höjningar i varje versrad ger upphov till en motsvarande musikalisk betoning, markerad antingen med ett dubbelt så långt notvärde, dvs. en fjärdedelsnot i stället för genomgående åttondelsnoter i upptecknarnas notering, eller med placering närmast efter taktstreck.* Denna »balladrytm» om man så vill, är antingen noterad i jämn eller sammansatt taktart, varvid den förra utgör mer än 80 %.⁴ Av melodiernas notering att döma synes även rytmen ha medverkat till

¹ Till en (c)-(e)-(g) grupp hör t. ex. nr 36, 203: 2, 292: 3, 302. Schiørring påvisar att de danska varianterna till nr 292: 3, *Oväntad bröllopsgäst*, kan följas till »tyska forformer fra 15 årh. og fremefter» (a. a. I s. 134). En nära variant till nr 36 har Schiørring publicerat i den digra melodibilagan, a. a. del II nr 60.

² Brev till A. A. Afzelius 12.6.1814. Citerat efter Dal, a. a. s. 136.

³ En utmärkt dokumentation av folklig sångkonst i vår tid utgör Sveriges Radios skivor med titeln *Den medeltida balladen RELP 5004*. Lena Larsson från Ytterby är en av de meddelare, vars föredrag synes återgå på ett folkligt sångmanér med rötter i 1800-talet.

⁴ Av de omkring 450 melodierna i samlingen är över 60 % noterade i 4/4-delstakt, 5 % i 2/4-delstakt, 20 % i 3/4-delstakt och 15 % i 6/8-delstakt.

att förläna dessa melodier en speciell stil. De ständigt återkommande betoningarna av textens fyra tryckstavelser, ofta med hjälp av olika långa notvärden i gruppering en fjärdedel plus två åttondelar¹ ger melodierna en isorytmisk prägel, som associerar till en äldre eller primitivare form av melodibildning.

De i samlingen ingående recitativiska melodierna har sannolikt blivit mest illa åtgångna vid noteringen. Det frirytmska sångsätt, som kan utläsas med hjälp av konceptnoteringarna, har insnörts i helt ovidkommande taktartsschemata.²

De formelbundna och recitativiska melodierna kännetecknas av syllabisk stil, endast i undantagsfall förekommer två toner till en textstavelse, och då till en betonad sådan.³ Längre tidsvärden förekommer blott i omkvädesmotiv och kadenstoner, där melodin synes ha haft en vilopunkt.

Även flertalet av de harmoniskt koncipierade melodierna har en mot textmetern svarande rytmisk accentuering. En mycket stor grupp melodier i detta yngre skikt kännetecknas också av långt uthållna sluttoner, vilket, som redan anförts, överensstämmer med tidens koralångpraxis och bör ses såsom en påverkan därifrån.⁴ *Dessa yngre melodier uppvisar dock en helt annan formell organisation, en uppbyggnad i tvåtaktsmotiv sammanförda till fyrataktmotiv och åttataktperioder. Olika slag av ornament⁵ såsom dubbelslag, drillar, för- och efterslag, snabba 16-delspassager i den treklangsmässiga melodilinjén stöder antagandet, att dessa melodier har sina rötter i ett förklassiskt »galant» stilsikt.* Flera av melodierna har också spårats till 1700-talets konstmusik och än fler kommer säkert att identifieras vid framtida melodiforskning.

De noterade prydnadsnoterna i form av för- och efterslag kan i vissa fall vara dubbeltydiga. Särskilt i kadensartade sammanhang förefaller de symbolisera en ansättning av tonen under huvudtonen med snabbt glissando upp till densamma, ett manér som även påträffas bland folkliga sångare i vår tid.⁶

En särställning ur rytmisk synpunkt utgör vispolskorna. Deras rytm är avhängig ett koreografiskt utförande, vilket dominerar med tyngdpunkter på ettan och trean i takten, medan textmetern är en underordnad faktor. Melodier noterade i $\frac{3}{4}$ -takt, utgöres på ett par undantag när av sådana vispolskor. Flertalet vispolskor har i övrigt egenskaper som sammanfattas under stilsikt I härnadan.

Sammanfattning

Wiedes samling innehåller melodier som på grundval av skiljaktiga egenskaper kan sägas företräda två olika stilsikt:

I. Det första, sannolikt äldre, kännetecknas av trång ambitus, kvint till oktav, formelartad eller recitativisk melodik samt en mollartad skaltp som ofta saknar det sjätte ton-

¹ Se t. ex. nr 7: 2, 9, 10, 15: 1-3, 24, 27, 32, 119, 151, 165, 188 m. fl.

² Se t. ex. nr 10, 104, 118, 201.

³ Se nr 13: 1, 15: 2, 62, 108, 109: 1 m. fl.

⁴ Se t. ex. nr 89, 179, 200, 246, 345.

⁵ Nr 66: 2, 98, 121, 163, 173: 2, 182, 183, 224, 233, 237 m. fl.

⁶ Jämför Lena Larssons från Ytterby sångsätt, *Den medeltida balladen*, RELP 5004 skivside 4.

steget och vars septima varierar mellan stor och liten. Oktavramen utgöres av $e'-e''$ och de kvantitativt framträdande tonerna är h resp. $a-h$. Den rytmiska organisationen ansluter sig till knittelversens meter med fyra rytmiska accenter i varje motiv, motsvarande versradens fyra höjningar.

II. Det andra stilsiktet består av melodier med en ambitus från oktav till duodecima, harmoniskt koncipierad treklangsmelodik, skaltyper dur eller moll. Kvantitativt framträdande toner är grundtonen och dess ters eller kvint. Durmelodierna synes tillhöra en markant yngre genre, delvis med kromatiska inslag, som röjer utvikningar mot såväl dominant som subdominantsidan i ett latent harmoniskt förlopp. Uppbyggnaden följer ett konventionellt åtta-taktigt periodmönster. Ornamenteringen tyder på en inverkan från förklassisk melodik.

Blandningar mellan ovan uppställda stilsikt har redan påvisats i framställningen. En ålders- och typbestämning av en enskild melodi måste därför göras med största försiktighet. Det första stilsiktet består i huvudsak av melodier förbundna med äldre i muntlig traditionburna texter såsom ballader, skämtvisor och sånglekar, medan det andra till sin huvuddel är melodier knutna till yngre i skillingtryck spridda visor.

VI. SAMMANFATTANDE DISKUSSION

Levin Christian Wiede och hans medhjälparstab insamlade ett material som erbjuder musikfolkloristen ett rikt arbetsfält. 1800-talets vissång, företrädesvis i de lägre samhällslagren, passerar revy: det är sjungande pigor, drängar, daglönare, soldater och soldathustrur, tiggare, fattighjon och även klockarkvinnor och hantverkare liksom en och annan prästdotter och högadlig officersfamilj. *Sången som ett livsbehov* skulle man kanske kunna rubricera kapitel III, ty för de lägre befolkningsgrupperna betydde visan en flykt från verkligheten till sagans värld, antingen den handlade om *Alonzo och Imogine* eller *Herr Olof och älvorna*. Bortser vi från den sociala miljön, har vi samtidigt förlorat visans levande bakgrund och därmed lämnat fältet fritt för spekulationer om bl. a. kvarlevande ballader från 1200-talets ringdansande östgötariddare.

Samlingens tillkomstdata, upptecknarna och sångarna har blivit föremål för lika stor uppmärksamhet som själva melodierna i denna undersökning. Detta till synes perifera arbete för musikforskaren är nödvändigt för en källkritisk bedömning av materialet. Lämnas det åsido, blir även forskningsresultaten om musiken tvivelaktiga. Först när de källkritiska frågorna lösts och man kan avgöra på vilka punkter samlingen motsvarar eller icke motsvarar kraven på olika analysförfaranden, kan en undersökning av melodiernas egenskaper äga rum.

Fördelen med den wiedeska samlingen är inte bara, att den källkritiskt står på en mycket hög nivå jämfört med många andra samlingar av vismelodier under 1800-talet, utan dessutom att den har en omfattning och rikedom som gör det möjligt att få ett tvärsnitt genom folklig vissång, framförallt inom en och samma socken, Östra Husby. Undersökningen av meddelarna gav fakta för en beskrivning av den miljö, i vilken melodierna sjöngs, och möjlighet till källkritisk bedömning av den enskilde sångarens repertoar. Men den gav även ett negativt resultat: möjligheten att med husförhörslängdernas hjälp utläsa något om traditionssamband vare sig i sidled eller djupled visade sig vara obefintlig. Värdet av dessa mödosamma undersökningar är således delvis begränsat.¹

I wiedeska samlingen finns melodier, vilka är formelbundna eller delvis recitativa. Stilistiskt är dylika melodier således företrädare för en primitiv eller ålderdomlig genre. De förefaller ibland vara organiserade utan deciderat tonalt centrum, men flertalet har stabiliserat sig i en dur- eller moll-tonart genom påverkan från nyare musikaliska strömningar.

¹ Meddelarnas betydelse för förståelsen av folklig kultur har varit föremål för specialundersökningar av olika slag. Senast har Ragnar Bjersby i en doktorsavhandling *Traditionsbärare på Gotland vid 1800-talets mitt*, Uppsala 1964, behandlat problemet och därvid givit en omfattande sammanställning av »Folkminnesforskningen och traditionsbärarna» (kap. 1). Det bör betonas att föreliggande undersökning av traditionsbärarna endast sträcker sig så långt som författaren ansett sig ha omedelbar nytta av vid bedömningen av det melodiska stoffet. En detaljundersökning av traditionsbärarna ur andra aspekter faller utanför ramen för denna framställning.

Melodierna har en trång ambitus och ofta en centrering kring ett par toner. Ett fåtal melodier har *e*-slut och frygisk ledton, medan flertalet kadenserar på *a* men fortfarande uppvisar ambitus *e'*-*e''* och en centrering kring *h* och *a* *h*.¹ Om melodierna i fråga ursprungligen haft en »frygisk» melodik men sedan omsjungsits i riktning mot moll² är och kanske förblir okänt. Den utomordentligt flitigt utnyttjade skalan *e'*-(≠)*g'*-*a'*-*h'*-(*c''*)-*d''*-*e''* vari *c* intar en relativt underordnad ställning, har pentatonisk prägel, som delvis är skönjbar även i formelbundna melodier med *c*-slut och med *c*-*d*-*e* som framträdande toner. En pentatonisk skaltyp kan likväl påvisas i så vitt skilda musikgenrer att den inte utgör ett stilkriterium, som hjälper oss att komma närmare frågan om ursprunget.

Melodier med ovanstående karakteristika hör i huvudsak samman med äldre texter, såsom ballader, skämt- och barnvisor. Det råder knappast något tvivel om, att de utgör det *typologiskt äldsta skiktet*. Men det är inte heller någon tvekan om att detta under tidens lopp utsatts för en ingripande omvandling. Denna procedur synes ha bestått i en påverkan från yngre melodiskikt, kanske främst den rika flora av utpräglade mollmelodier som genomsyrar en stor del av 1700-talets och det tidiga 1800-talets folkliga visa med lyriska texter, men även från ett senare durmelodiskikt.

Även om flertalet balladmelodier kan räknas till ett äldre skikt av melodier kan detta inte användas som bevis för deras samhörighet med en medeltida dansvisa; vi saknar det medeltida jämförelsematerialet, och det i sammanhanget speciellt intressanta danskvädet från Färöarna³ har en annan musikalisk struktur än den »nordiska balladen» i Wiedes samling.

Utpräglade mollmelodier intar i samlingen en framskjuten ställning till sena skillingtryckstexter men också i stor utsträckning till s. k. efterklangsvisor. Melodigenren synes ha sina rötter i den tyska melodiflora, som trängde in i landet ibland via koralvisan under 15-1600-talet. Detta viktiga skikt av melodier skulle sannolikt kunna spåras genom parallellundersökningar i utländska källor och t. o. m. själva infartsvägen kartläggas på motsvarande sätt som Nils Schiørring gjort i sin undersökning på danskt område.

Mycket sent, kanske först kring sekelskiftet 17-1800, intränger en flora treklangsmässiga, harmoniskt koncipierade durvisor, vilka sannolikt har påverkat ovan skisserade melodiskikt, som bl. a. medfört omsjuningningar från den äldre mollartade melodiken och även yngre mollmelodier till dur.

De yngre visorna har en nära anknytning till framförallt konstvisan på 17-1800-talen. Vi har sett exempel på hur visor av kända kompositörer assimilerats av folket och därvid undergått förändringar som delvis kan karakteriseras som ett nyskapande. En undersökning av vaudeville-litteraturen under 1700-talet skulle säkert ge betydligt fler ursprungsmelodier till de upptecknade folkliga visorna.

Någon allmän förklaring till hur äldre melodier kan ha bevarats bättre hos vissa sångare

¹ B. Stäblein söker i sitt bidrag till artikeln *Deutschland* i MGG Band 3 sp. 272-286 på andra grunder göra gällande att en *e*-melodik är särskilt karakteristisk för tysk medeltidsmusik.

² Wiora har påvisat hur en frygisk melodi lätt omformas till moll, se a. a. Jbf VIF VII s. 149: »Die theoretisch möglichen Arten der Umzentrierung werden wohl um so häufiger tatsächlich vorkommen, je mehr Hauptstufen, Formeln und Kadenzen die betreffenden Tonarten gemeinsam haben ... Phrygische Weisen mit dem Grundton *e*, deren zweiter Hauptton die Quarte ist wandeln sich leicht nach *a*-moll oder *a*-äolisch ...»

³ Se H. Grüner-Nielsen, *De færøske kvadmelodiers tonalitet i middelalderen* (Færoensia I), Khvn 1945. — Se även ovan s. 53.

är omöjligt att ge. Här inverkar en rad faktorer såsom själva inlärningsprocessen, meddelarens inställning till sina visor m. m., vilka beträffande föreliggande samling synes förborgade för forskningen.

Själva sångsättet är en annan viktig aspekt som blott belyses genom vissa anteckningar och notationsdetaljer av Wiede. Det gäller då närmast tempi och en del rytmiska detaljer. Ett studium av inspelade visor på 1900-talet tyder på, att enstaka sångare relativt säkert fullföljer en sångpraxis från åtminstone 1800-talet. Den kan hjälpa oss att delvis dechiffrera och fylla ut den torftiga 1800-talsbild Wiedes samling ger i detta hänseende. Men en sådan komparativ undersökning förutsätter en grundläggande analys av 1800-talsuppteckningarna, om vi skall bli i stånd att urskilja, vad som kan vara gammalt eller nytt i det inspelade materialet och därmed relevant i sammanhanget.

Inom den folkliga vissången var situationen redan vid slutet av 1800-talet en helt annan än då Levin Wiede vandrade omkring med sin fiol och sina små anteckningslappar för att samla prov på allmogens »råa» sångkonst. Den muntligt traderade vissången försvagades snabbt och de rester av folklig sång, som insamlats från och med slutet av förra seklet och fram till våra dagar, erbjuder delvis helt andra problem, eftersom vi här bl. a. måste räkna även med sekundärtraditioner, en påverkan från uppteckningar publicerade i skolsångböcker och liknande.

Wiedes insamling intar såsom källa en absolut särställning inom svensk vokal folkmusik. Utan hans storartade arbetsinsats skulle vi veta betydligt mindre om den musikaliska självunderhållning, ibland på överraskande hög estetisk nivå, som utgjorde det kanske viktigaste förströelsemomentet hos breda befolkningslager vid denna tid.

SUMMARY

CHAPTER I

The Wiede Collection. Origin, Date and Provenance

The present study sets out to solve certain problems concerning the source and analysis of the nineteenth century Swedish folksong melodies. The material consists of a collection of folksongs containing about 450 tunes, noted down by Levin Christian Wiede (1804-1882), a curate, together with a team of helpers who contributed together around 25 % of the whole collection.

The songs were collected between 1818 and 1820 and between 1842 and 1853 in Småland and in the northern part of Östergötland called Vikbolandet. Up to now these collections have existed only in manuscript.

Wiede was interested in folksongs even as a child, inspired by the interest in folk culture which prevailed in Sweden during the first decade of the 19th century. As did his contemporaries, Wiede interpreted this folk culture mainly as depreciated upper class culture. This romanticising antiquarian interest in things mediaeval had already provided the stimulus for editions of Swedish folksongs, which presumably served as Wiede's models.

There was an extremely rich tradition in folk culture where Wiede spent his youthful years, and he was utterly convinced that the people had conserved part of the spiritual culture of mediaeval times, both in language and customs. This romantic attitude was fostered more than ever in the conservative university milieu in which Wiede lived during his studies at Uppsala between 1823 and 1827. We can read in letters how Wiede is of the opinion that the folksongs become really beautiful only when they have been decked out in the musical style of the time.

After having been ordained in 1830, Wiede served as curate and deputy pastor in various parishes in Vikbolandet. It was during his stay in Dagsberg in 1842 that he began working in earnest on his collection of folksongs, while the bulk of the material was collected when he was curate in Östra Husby between 1844 and 1847. His priestly duties, especially that of the parish catechetical meeting, gave Wiede good contacts with various kinds of people, and he questioned members of all classes as to whether they had any songs to sing to him.

Wiede received economic and moral support in his efforts as collector of ancient monuments from Bror Emil Hildebrand, the custodian of national monuments. The songs formed part of the consignments of archaeological finds which Wiede sent regularly to the Royal Swedish Academy of Letters, History and Antiquities in Stockholm. This sanction on the part of an academic institution was of the utmost importance for both quality and quantity of the material. Even as he was beginning collecting in Östra Husby in August 1844, Wiede laments the fact that the older songs are beginning to die out. But as he gets into closer contact with his parishioners, the number of informants and songs increases.

He also sought to interest his colleagues and acquaintances, appealing to them to collect old songs in their home villages, and succeeded in this way in increasing his collection by about a hundred songs. He exhorted his colleagues to seek their organists' assistance when noting down tunes.

By collating information in correspondence and the Royal Academy's minutes, we can date the various song consignments as follows: nos. 1 to 50 Nov. 1844, nos. 51 to 100 May 1845, nos. 101 to 150 Jan. 1846, nos. 151 to 200 July 1846 and nos. 201 to 250 Feb. and March 1847. The songs included in the draft collection are drafts and copies of the earlier collection, together with (from no. 257 onwards) songs transcribed after 1847, and contributions from his helpers.

Wiede's own commentaries and notes concerning the place of origin, when collated with a manuscript of the texts, have made it possible to account for a number of tunes from this period in the later collection (1844-53). Wiede had included these in the first place for purposes of comparison. A faint revival of his interest came in 1872 in the form of copies and some few newly noted songs, and marked the close of Wiede's work.

CHAPTER II

The Collectors

The people collecting Swedish folksongs during the 19th century were in the first place professionals with musical training, secondly musical amateurs and thirdly those who noted down texts without even the most elementary musical knowledge. These latter usually tried to teach themselves the tunes while they noted the song and then waited for a chance to sing it to someone who could write down the tune in musical notation. Members of the first category, on the other hand, had a tendency to alter the tune to a considerable extent, introducing what were taken to be aesthetic improvements in accordance with the musical taste of the times. Those most fitted for such fieldwork appear to have been the members of the second group, and it is among them we find L. Wiede. His quite solid musical training of the normal middle class type was complemented for the task in hand by the innumerable copies Wiede made of previous editions of folksong melodies. His scientific schooling and his familiarity with and friendship for the folksingers are two further guarantees for the veracity of his transcriptions. Efforts to capture peculiarities of performance such as neutral intervals and details concerning rhythmical agogics, tempi or nuances are extremely rare, and can be collected only by exploring the various rough drafts noted of the tune. Wiede used a violin for checking his transcriptions. By collating certain small fragments of contemporary first drafts which have come down to us we can reconstruct Wiede's technique: first he wrote down the tune itself with small dots without giving the time values except in those cases where the tune is not syllabic or when one note is exceptionally long. After that he forced the tune into a suitable time signature. Probably both pitch and rhythm were schematised, and no attempt has been made to indicate particular ways of singing in the notation. Certain peculiarities of notation show that a special way of singing with folk intonation and special rhythmical effects was used; leading notes vary between major and minor in various stages of the work from draft to final copy. This probably means that the seventh degree was neutral, that is to say, somewhere between major and minor.

Similarly, a number of songs have been written out with long note values at the end of the phrases, which should mean that the final notes were held out a long time: Wiede makes a remark to this effect in one of his commentaries.

Wiede's helpers, who contributed about 25 % of the tunes, were ministers, organists and grammar school boys. The largest contribution came from A. F. Sondén, a minister and mathematics teacher, who noted down 27 songs, followed by P. U. Stenhammar, student of architecture and later composer, who contributed 15, E. Rudebeck, a minister, with 12 and P. H. Ringvall, a grammar school boy, with 10. All of the helpers seemed to have been able to reproduce the tunes in a satisfactory way.

The tunes in the Wiede collection do not reproduce the relatively free metre of folksongs, in which the tune is adapted to the requirements of the text, but instead are forced into a system of regular barlines. Wiede has, however, tried to reproduce the constant alterations of the tune from verse to verse by means of double notes. Many of folksong's tonal and rhythmical peculiarities can be studied neither in the Wiede collection nor in any other 19th century collection. But as far as problems of general analytical methods, forms, types of scale and melodic structure are concerned, we can have complete confidence in the skeleton version left us by the transcribers, and can sort the material out into typological groups to arrive at its age and origin.

The Wiede collection occupies an important position among our collections of vocal folkmusic from the 19th century. At the time they were collected, songs of just this type were a real part of the life of many Swedes.

CHAPTER III

Singers, their Repertoire and Milieu

Singing songs was by far the nineteenth century's most widespread amusement. It satisfied the lower class's musical needs before the coming of the Industrial Revolution and the revivalist movements. Increased literacy brought with it an increased amount of singing from ballad sheets, and those songs which were handed down orally became steadily fewer. The Wiede collection includes examples of both these types of songs: older songs in the oral tradition such as medieval ballads, humorous songs, and children's songs, and also more recent songs, made popular via ballad sheets, together with locally composed songs.

The singers are in many cases anonymous. None of Wiede's helpers found it worth the trouble to note anything about the executants of the songs. Wiede himself gave the informant's name on many draft versions, which in addition can be checked and supplemented from an index of songs and singers. In spite of the fact that his information regarding names was often incomplete, the informants have in many cases been identified in parish registers. By identifying the various singers and finding out their milieu we are able to discover the songs' social background. Each repertoire has also been examined and an estimate made of the individual singer's qualifications. Among other things it can be proved how an individual's singing technique has altered the traditional version of the song. However, in the present collection there is no possibility of charting possible links in traditions on the basis of investigations among informants. The individual repertoires have shown that the singers seem in general to have been reliable bearers of tradition; they were in a position to reproduce

tunes of very different kinds. By comparing variants we are able to establish a relatively uncorrupted tradition. In particular is this the case with the older songs, those which have been handed down orally, both in point of text and melody. The more recent songs became corrupted more quickly. We can see by looking through the supplement of tunes that popular tunes were often sung to many texts, and that they in such cases maintain a remarkable degree of stability of tradition. Special melodic characteristics (quasi-recitative; tunes with melodic formulas) are not bound up with individual styles of singing: on the contrary, they re-appear in the repertoire of many good singers and can thus be regarded as phenomena of significance for the songs themselves.

Wiede's singers come from all social classes, a proof of the folk-song's wide distribution in the nineteenth century. But, as could be expected, the song proved not to be at home in the upper classes; in those cases where members of the upper class are informants, it seems probable that they took their songs from lower classes. It is sextons' wives, farmhands, soldiers and their wives who provide Wiede with his best informants; among them was cultivated a vital folksong tradition, forming in all probability a daily habit. The exceptional roll which women played as bearers of the old tradition is shown also in the present investigation: there is only one man among the chief informants, and his contribution seems insignificant in comparison with the material provided by the six really important women singers. In the rank and file of the informants we find men, to be sure, but with few exceptions they had more recent songs in their repertoires.

Up to now there has been no musical equivalent to the generic division of the texts of nineteenth century songs adopted by research workers, which has been used in the present work in summarizing repertoires. Is it possible to divide up the material into various genres by means of melodic analysis carried out with musicological methods? If so, what connection is there between the various text genres on the one hand and the melodic genres on the other? In order to answer these questions, analytical methods accepted in the fields of musicethnology and folksong research will be used here: the songs will be divided up with regard to form, type of scale, melodic features and rhythm.

CHAPTER IV

The Structure of the Tunes

With regard to the structure of the tune, the songs have been divided up into two main groups on the basis of the form of the text: songs with refrains, a group consisting mainly of medieval ballads; and songs without refrains, containing the other songs. When describing the various tunes, we shall use the word "motive" for that part of the tune which covers one line of the text. By the word "variant" I shall mean different versions of one and the same tune, but the mutual relations between them must be strengthened by relationships between the texts or demonstrable effects of the handing down process. Tunes which have considerable outer resemblances but which lack the above connections will be called "parallels". The melodic motives corresponding to the lines of the text are indicated by small letters, those corresponding to the lines of the refrain with capitals. Motives which are not identical are differentiated by means of figures placed below and to the right of

the letters. Identical repeats, indicated by the transcriber by means of repeat signs, are here indicated by brackets preceded by the figure 2.

That special organisation of melodic motives in verses and refrains which, in the case of the medieval French carol, was linked with performance by a chief dancer on the one hand and a ring of dancers singing the refrain on the other, is represented by isolated examples in Wiede's collection. This method of performance by soloist and chorus is documented in the Swedish nineteenth century tradition by one song, the tune of which possesses the structure in question. It might therefore be possible to assume that a few ballads in Wiede's collection were previously performed in a similar way, without necessarily indicating any direct connection with the mediaeval French carol. The majority of the ballad tunes have no such special construction, however.

The songs without refrains are divided up according to the number of lines in the text; i.e. the melodic motives and the form of the tune are shown. Well-known melodies which have become an integrated part of the repertoire of the social class in question have been studied in an effort to ascertain what happens to those tunes when they are handed down orally. In many cases the tune has become altered in the wear and tear of general performance, the number of motives in the song can be diminished, and, in place of the motive which has been removed, the singer uses repetitions of motives which stand out in his memory, or exchanges certain parts of the less-known tune for motives taken from the traditional melodic repertoire. This process, involving as it does the creation of new and often simpler structures, can be considered to be a formal creative activity on the part of the folk singer. The tune belonging to a text with a certain form of stanza can easily be fitted to other texts with the same form of stanza, and this fact was taken advantage of by the singers when adapting tunes to the newer songs which were being made popular by means of the ballad sheets. But the folk singer is also able to fit a tune to many different forms of stanza, and in so doing radically alter the tune's contours. A form which has escaped this alteration at the hands of folk singers to a very great extent is the bar form, different types of which appear with songs both with and without refrains.

The Tonal, Modal and Rhythmic Characteristics of the Tunes

Any division of tunes into genres must be based on melodic phenomena of fundamental importance for the tune, which have remained relatively unaltered in the course of many performances by folk singers. The degree of veracity which can be ascribed to any version of the tune is of the greatest importance in analytical research. There are many uncertain factors inherent in the tunes belonging to the nineteenth century Swedish folksongs, due to their notation, which was too schematic. The melodic standardisation implicit in a single written-down version is an arbitrarily chosen projection of the perpetually varying musical organism constituted by the tune when it is part of a vital musical tradition. And although Wiede's notes contain hints of the folksong's morphological characteristics, these are unfortunately insufficient to provide a basis for a thorough analysis.

On the other hand, a study of the tonal vocabulary of the tunes can be made on the basis of transcribed material of the type represented by the present collection with a sufficient degree of certainty.

To facilitate comparison between the different tunes, we shall refer to versions which have been transposed so that they require the least number of accidentals. Tunes which use a minor or major scale will thus have *a* or *c* respectively as their tonic.

A small group of tunes finishing on *e* or *d* possess in addition to the type of scale other characteristics of the Phrygian and Dorian church modes, respectively. Some tunes cannot be included in any of the above groups; they lack a tonal centre.

About 80 of the tunes in the collection use a minor scale with no sixth. These tunes could thus also be said to belong to the Dorian mode.

Of those tunes finishing on *c*, 95 % are diatonic major tunes; however, in spite of this they do not form a homogeneous group (see below).

Tunes finishing on *d* or *e* with characteristics reminiscent of the church modes would appear to have some connection with the surviving characteristics of hymns, which the informants were well acquainted with from congregational singing. Those tunes with haphazard keynotes appear to represent exceptions to the conventional pattern of keys. The fact that these tunes are characterised by frequent use of melodic formulae (see below) seems to indicate that they are possibly examples of a primitive or perhaps an older type of melody. In the same way, certain *a*-minor tunes without sixth would seem to belong to a group of their own with special characteristics.

Many of the tunes are definitely major or minor, and in all probability have been taken over relatively late from other social groups. The difference between the various melodic types, however, is often not a matter of the actual scale but more a question of the shape of the melodic line.

Those quasi-recitative tunes contained in the collection are most probably examples of primitive folk melodies, but the possibility that they represent a throw-back from a musical culture, the origin and age of which are at present unknown to us, cannot be excluded.

Melodic formulae are an important characteristic of the construction of a great number of the tunes. By the designation "melodic formulae" we mean those small motives, with a range of a fourth or fifth, lasting one or two bars, which form the basis of the melody and which can become crystallised to fixed tonal formulae. A striking motivic formula can permeate large parts of an informant's repertoire. The tunes move by step, in any case seldom with jumps of more than a major third. In the Wiede collection, this type of melody is represented by a very large group of tunes which belong almost entirely to older types of text such as ballads, children's songs and singing games.

The greater part of the tunes are characterised by a "harmonic" construction based on thirds, however. Most of the tunes belonging to the younger, ballad sheet songs are of this type. The tunes are usually unmistakably major or minor, major predominating. Examples of pre-major-minor melodic construction of the older type, with layers of thirds, which has been adopted by C. Sachs as criterion of an older European melodic style, also occur especially in Swedish folk music, however, and can also be detected among the ballad tunes in the present collection.

An essential and comparatively invariable element in folk tunes is that constituted by the tonal material's mutual relationship seen quantitatively. The number of notes and their length changes when the tune is fitted to the various stanzas, naturally, but these fluctua-

tions are seldom such as to disturb the quantitative distribution according to different pitches in any obvious way.

A number of practical experiments undertaken in conjunction with the task of cataloguing tunes at the Swedish Archives of Folk Songs have shown that the note or notes (placed in relation to the keynote) which account for a quantitatively large part of the length of the tune give the folk tunes their distinctive character: a scale step which accounts for more than a quarter of the length of the tune has been found to be an important centre for the tune in question. A scale step which accounts for less than one twentieth of the length of the tune (5 %) and which is not important by virtue of its position is in the majority of its appearances a leaping note or passing note, occurs only sporadically and is of less constitutive importance for the tune. Those steps which account for fifteen to twenty per cent of the length of a tune are taken to be of moderate importance. A melody with a step which takes up thirty per cent or more of the tune's length is in the majority of cases of a special type; quasi-recitative, characterised by formulae or constructed of continually repeated triadic figures.

In order to illustrate the quantitative importance of the individual steps, we shall use various note values as symbols for the percentage of time which that step takes up within the tune. A crotchet represents an average length (i.e. is used for steps which take up fifteen per cent of the length of the tune). (For the remaining symbols and their values see p. 71 in the complete Swedish version).

Each scale step's percentage can be ascertained in the following way: first the length of the tune in quavers is calculated. The example given for type number 6 consists of seven bars of six quavers each, making forty two quavers in all. The note *a'* occurs for a total of eight quavers' time. This number eight is about nineteen per cent of forty two; therefore *a'* is inserted in the structure as a crotchet. The time taken up by rests is also shown in proportion to the complete length of the melody. (Alternative notation: in the example, *g'* instead of *b'* in the fifth bar is written with alternative notes in brackets.)

To be reckoned as of essential importance for the tune from a quantitative point of view, a step must thus take up at least fifteen per cent of the length of the tune. Such steps will be called *prominent steps* in what follows. An arrangement of this sort—which can be called a “material scale”—provides a possibility of differentiating tunes in addition to assigning them to the various types of scale. Various combinations of prominent steps form the basis for dividing up the tunes into a number of different groups.

Groups with *b*, *ab*, *abc* as prominent notes are typologically related and belong usually to an older type of song which has been handed down orally. The tunes are characterised by melodic formulae. Tunes where the quantitative importance of *c* has increased at the expense of *b* often have a different, triadical and harmonic conception. This latter is even more pronounced in those tunes where *c-e* has a prominent place.

Major tunes, on the other hand, have proved not to be amenable to division into different clearly defined types in this way. It has been shown, for instance, that songs characterised by formulae and those constructed mainly out of triads do not differ in their quantitative distribution of melodic degrees.

When the tunes are forced in between bar lines in an all-pervasive time signature, this involves in many cases a schematisation of the rhythm of the living folk tune. On the other

hand, such use of conventional bar lines and time signatures is not completely misleading. Many of the tunes have obviously been taken over so late from the repertoire of serious music that they have retained the rhythmic organisation of the original. But many of those tunes characterised by the use of formulae can also be forced between bar lines as they are usually intimately coordinated with the metre of the text. This means that the metre of the ballad text with four stresses per line gives rise to a corresponding musical accentuation, either by means of the use of a double length note, e.g. a crotchet instead of the usual running quavers in the transcription, or by virtue of being placed immediately after the bar line. This "ballad rhythm" is noted either in simple or compound time, the first being the more common. To judge from the transcription, the rhythm has played its part in giving these tunes an isorhythmic flavour, reminiscent of an older or more primitive type of melodic construction.

The quasi-recitative tunes included in the collection are the ones which have suffered most in transcription. The free, rhythmical way of singing which we feel from the draft transcriptions to be appropriate has been forced between completely irrelevant bar lines.

Those tunes characterised by formulae and those of recitative-like nature can usually be distinguished by their syllabic style. Only exceptionally do we find two notes for one syllable. Notes longer than crotchets occur only in motives from the refrain and in cadences, where the tune seems to have a point of rest.

The majority of those tunes which are conceived harmonically also have a rhythmic accentuation corresponding to the metre of the text. Also among the more recent tunes, a very large group is characterised by long final notes, which, as already said, agrees with the usage of the time in the matter of hymn singing, and should be interpreted as an effect thereof. These more recent tunes, however, exhibit quite a different rhythmic organisation. They are constructed out of motives of two bars each, put together to form four bar motives and eight bar periods. The assumption that these tunes are rooted in a pre-classical "galant" stratum is supported by the various kinds of ornaments such as mordents, trills, rapid semi-quaver runs etc., in a melodic line of pronounced triadic nature.

Conclusions

Wiede's collection includes tunes representing two different styles as can be seen by comparing various characteristics.

1 The first, probably the older, style has the following characteristics: narrow compass, a fifth to an octave; melody built up of formulae or with quasi-recitative nature; a minor type of scale without sixth and with a neutral seventh degree. The octave compass is e' to e'' , and the quantitatively prominent notes are b or $a-b$ respectively. The rhythmic organisation is connected with the metre of the ballad verse with four accents in each motive, corresponding to the four stresses in each line of the text.

2 The other style consists of tunes with a compass of between an octave and a twelfth, harmonically conceived melodies based on triads, in major or minor. Quantitatively prominent notes are the keynote and the third or fifth. The major tunes seem to belong in part to a very much younger genre, with chromatic flavour, paving the way for modulations towards both the dominant and the sub-dominant side in a progression of latently harmonic

character. The periods are conventional eight bar units. The ornamentation suggests the influence of preclassical melodies.

The above styles are very often mixed. This means that we must be very careful in deciding on the age and type of individual tunes. The first style is found mainly in tunes connected with old texts, handed down orally, such as ballads, humorous songs and singing games, while the second contains for the most part tunes to more recent songs which became popular in ballad sheets.

(Translated by Brian Willson, B. Mus.)

OTRYCKTA KÄLLOR

Kungliga Biblioteket, Stockholm (KB).

- Ep. D 2: 1. Bref till C. F. Dahlgren.
- Ep. K 3: 15. G. Klemmings brevsamling.
- S 163 Svenska Folk-Melodier redigerade af E. Drake.
- Vs 2: 2 Manuskript till Arwidssons Svenska fornsånger.
- Vs 3: 4 G. O. Hyltén-Cavallius' och G. Stephens' vissamling.

Kungliga Musikaliska Akademiens bibliotek, Stockholm (MAB).

- Diverse vaudeviller, operetter o. a. i manuskript.
- Södling, C. E., Folkmusikens Historia I-II.

Kungliga Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien, Stockholm (KVHAA).

- Akademiens protokoll 1810-1900.
- Wiede, L., Anteckningar om folkvisor.
- Wiede, L. Chr., Svenska folkvisor samlade af 1-4 hsk bd 8: o (hs).
- Wiede, L. Chr., Folkvisor, konceptsaml. i 4 buntar, 1-200, 201-399, bnt 8: o (ks), Div. 1-2 (ds).
- Wiede, L. Chr., Kämpavisor, historiska visor m. m.
- Wiede, L., brev till B. E. Hildebrand 1844-81 (131 st + 2 bl).

Landsarkivet i Vadstena (VaLA).

- Husförhörlängder m. m. från Kronobergs och Östergötlands län.

Landsmåls- och Folkminnesarkivet i Uppsala (ULMA).

- Wiede, L., Traditioner af svenska Folkvisor, 1820.

Musikhistoriska Museet, Stockholm (MM).

- Wiede, L., konceptsamling.
- C. E. Södlings vissamlingar.
- Olof Anderssons variantregister till Svenska låtar.

Nordiska Museet, Stockholm (N.M.).

- Etnologiska undersökningar gällande Östergötland.

Stifts- och landsbiblioteket, Linköping (L St LB).

- Br 53, Levin Christian Wiedes brevsamling.
- Br 53a, Brev till Levin Christian Wiede.
- Br 54, Paul Ahlborgs brevväxling.
- »Wallmans samling».
- Wiede, L. Chr., Folkvisor med register 13 nr (1926:6).
- Wiede, L. Chr., Folkvisor med register 28 nr (1926:6).
- Wiede, L. Chr., Folkvisor, register 22 nr (1926:6).
- »Wiede-papper», Meritförteckningar, diplom m. m. (1926:6).
- Wiede, L. Chr., Genealogi i manuskript (1926:6).

Svenskt Visarkiv, Stockholm.

- Register m. m.
- Sveriges medeltidsballader. Preliminär förteckning (Sammanställd av Bengt R. Jonsson).
- Svenskt visarkivs skillingtrycksamling (SVAS) (Sammanställd av Ulf P. Olrog).

TRYCKTA KÄLLOR

- ARWIDSSON, A. I., Svenska fornsånger. 1-3. Stockholm 1834-42.
- Danmarks gamle Folkeviser*, udg. af S. Grundtvig, A. Olrik, H. Grüner-Nielsen m. fl. 1 ff. København 1853 ff.
- Deutsche Volkslieder mit ihren Melodien*, hrsg. vom Deutschen Volksliedarchiv 1 ff. Berlin & Leipzig 1935 ff.
- DYBECK, R., Runa. En skrift för fäderneslandets fornvänner. Stockholm 1842-50, 1865-76.
- Svenska Folkmelodier. Stockholm 1853-56.
- ERK, L., & BÖHME, FR., Deutscher Liederhort. 1-3. Leipzig 1893-94.
- Finlands svenska folkdiktning*, V: 1. Den äldre folkvisan, utg. av Otto Andersson. Helsingfors 1934.
- GEIJER, E. G., & AFZELIUS, A. A., Svenska folk-visor från forntiden, samlade och utgifne af 1-3. Stockholm 1814-16-18-46. — Ny betydligt tillökad upplaga utg. af R. Bergström och L. Höijer. 1-3. Stockholm 1880. — Kungl. Gustav Adolfs Akademiens utgåva, IV, s. 117 ff., musikkommentar av Sture Bergel. Band IV. Uppsala 1960.
- GENNRICH, FR., Rondeaux, Virelais und Balladen. Göttingen 1927.
- HÆFFNER, J. CHR. FR., Svensk Choralbok. 1. Stockholm 1820. 2. Uppsala 1821.
- HAMMERICH, P. F. A., Skandinaviske Reiseminder (*Brage og Idun* Høsthæftet 1839 s. 258 ff.). København 1839 og 1840.
- LANDTMANSON, S., Folkmusik i Västergötland. Musikbilaga. Uppsala 1915.
- SCHIØRRING, N., Det 16. og 17. århundredes verdslige danske visesang. Bind II. København 1950.
- Svenska låtar*, samlade av Nils Andersson. Stockholm 1922-40.
- Den svenska psalmboken* av Konungen gillad och stadfäst år 1937. Stockholm 1940.
- Then Swenska Psalmboken. Med the stycker som ther til höra ... Uppå Kongl. Maj:tz nådigste befallning av thet wyrd. Predikoämbetet Åhr 1695 öfwersedd och nödtorfteligen förbättrad. Stockholm 1697. Faksimiledition Malmö 1939.
- Visböcker, 1500- och 1600-talens*, utg. av A. Noreen m. fl. 1-3. Stockholm & Uppsala 1884-1925.
- ZAHN, J., Die Melodien der deutschen evangelischen Kirchenlieder. 1-6. Gütersloh 1889-93.
- (ÅHLSTRÖM, O.,) Skaldestycken satte i Musik. 1-18. Stockholm 1790-1823.

LITTERATURFÖRTECKNING

- ANDERSSON, O., Studier i musik och folklöre (Skrifter utg. av Svenska Litteratursällskapet i Finland nr 408). Åbo 1964.
- ARBMAN, E., Allmogemusiken, kyrkan och väckelsen (*Från Adalar och Fjäll, Härnösands stifts årsbok* 1932, s. 161 ff.). Sundsvall 1932.
- BARTÓK, B., Das ungarische Volkslied. Berlin & Leipzig 1925.
- BARTÓK, B., & LORD, A. B., Serbo-Croatian folksongs (Columbia university studies in musicology number 7). New York 1951.
- BAYARD, S. P., Ballad tunes and the Hustvedt indexing method (*Journal of American Folklore* Vol. 54, 1942, s. 248 ff.).
- Principal version of an international folk tune (*Journal of the International Folk Musical Council* Vol. 3, 1951, s. 44 ff.).
- BERG, G., & SVENSSON, S., Svensk bondekultur. Stockholm 1934.
- BERGEL, S., Musikkommentar till Kungl. Gustav Adolfs Akademiens utgåva av E. G. Geijer och A. A. Afzelius, Svenska folkvisor, IV s. 117 ff. Uppsala 1960.
- BEYER, P., Studien zur Vorgeschichte des Dur-moll (Musikwissenschaftliche Arbeiten, hrsg. von der Gesellschaft für Musikforschung nr 12). Kassel & Basel 1958.
- BJERSBY, R., Traditionsbärare på Gotland vid 1800-talets mitt (*ULMA* B: 11). Uppsala 1964.
- BOLANDER, N., Samfund och sångbok. Lund 1954.
- BOLTE, J., Deutsche Lieder in Schweden (*Zeitschrift für vergl. Literaturgeschichte*, Neue Folge III, 1890, s. 275 ff.).
- BOSE, FR., Musikalische Völkerkunde. Freiburg i. Br. 1953.
- BRANDSCH, G., Deutsches Lehngut in finnischen Volksweisen (*JbfVlf* II, 1930, s. 95 ff.).
- BRONSON, B. H., Melodic stability in oral transmission (*Journal of the International Folk Musical Council* Vol. 3, 1951, s. 50 ff.).
- Folksong and the modes (*The Musical Quarterly* Vol. 32, 1946, s. 37 ff.).
- BURGER, E., Deutsche Kirchenmelodien in Schweden (*Kyrkohistorisk årsskrift* 32, 1932, s. 105 ff.). Uppsala 1933.
- CARLHEIM-GYLLENSKIÖLD, V., Visor och melodier (*SvLm* VII: 7, 1892).
- CNATTINGIUS, B., Östergötlands fornminnesförening och Östergötlands museum (Meddelanden från Östergötlands fornminnesförening 1933–34). Linköping 1934.
- DAHLGREN, F. A., Förteckning öfver svenska skådespel uppförda på Stockholms theatrar 1737–1863. Stockholm 1866.
- DAL, E., Nordisk folkeviseforskning siden 1800. København 1956.
- DANCKERT, W., Das europäische Volkslied. Berlin 1938.
- Wandernde Liedweisen (*Archiv für Musikforschung* Jg. 2, 1937 s. 101 ff.).
- DENCKER, N., De karolinska koralernas användning till skillingtrycksvisor på 1700-talet (*STM* 20, 1938, s. 131 ff.).
- Melodien till Klippingshandskar (Studier och uppsatser tillägnade Otto Andersson på hans femtioårsdag den 27 april 1929, s. 52 ff.). Åbo 1929.
- Värmlandsvisans melodi (*STM* 11, 1929, s. 104 ff.).
- Den medeltida balladen.* En orientering och kommentarer till Sveriges Radios inspelningar. Under redaktion av Matts Arnberg. Stockholm 1962.
- Deutsche Volkslieder mit ihren Melodien*, hrsg. vom Deutschen Volksliedarchiv, 1. Berlin & Leipzig 1935.

- EK, S., Den svenska folkvisan. Stockholm 1924.
- ELGENSTIERNA, G., Den introducerade svenska adelns ättartavlor 1-9. Stockholm 1925-36.
- GENNRICH, FR., Grundriss einer Formenlehre des mittelalterlichen Liedes. Halle 1932.
- Aus der Formenwelt des Mittelalters. Darmstadt 1953.
- GRÜNER-NIELSEN, H., De faerøske kvadmelodiers tonalitet i middelalderen (Faeroensia I). København 1945.
- HÆFFNER, FR., Anmärkningar öfver gamla nordiska sången (*Svea*, Tidskrift för vetenskap och konst 1:a häftet. Upsala 1818, s. 100 ff., omtryckt i GA: 2 del 3 s. VII ff.).
- HAMMERICH, P. F. A., Skandinaviske Rejeminder (*Brage og Idun*, Høsthefter 1839, s. 258 ff.). København 1939 og 1840.
- HENDREN, J. W., A study of ballad rhythm with special reference to ballad music (Princeton Studies in English 14). Princeton 1936.
- HERZOG, G., Song (Standard dictionary of folklore, mythology and legend Vol. 2, s. 1032 ff.). New York 1950.
- HILDEMAN, K. I., Politiska visor från Sveriges senmedeltid. Uppsala 1950.
- Ballad och vislyrik (Ny illustrerad svensk litteraturhistoria I s. 223 ff.). Stockholm 1955.
- HOERBURGER, F., Zum Problem des Umsingens von Volksliedmelodien (Kongress-Bericht der Gesellschaft für Musikforschung Lüneburg 1950, s. 181 ff.). Kassel & Basel 1950.
- HORNBOSTEL, E. M. VON, Melodie und Skala. (*Jahrbuch der Musikbibliothek Peters* 19. Jg. 1913, s. 11 ff.).
- HULTIN, M., Valda skrifter. Norrköping 1875.
- JERSILD, M., Slottet i Österrik och Näktergalen (opubl. 3-betygsuppsats i musikforskning, Uppsala universitet, ventilerad 1963).
- JONSSON, B. R., August von Hartmansdorff som balladsamlare (Meddelanden från Svenskt visarkiv 12). Stockholm 1960.
- Volkslied (Schwedische Volkskunde, Festschrift für Sigfrid Svensson zum sechzigsten Geburtstag, s. 491 ff.). Uppsala 1961.
- Äldre svensk visdiktning och vistradition (opubl. lic.-avhandling i folkslivsforskning, Uppsala universitet, ventilerad 1958).
- KNUDSEN, TH., Model, type og variant (*Dansk Musiktidskrift* 3, 1961, s. 79 ff.).
- KUMM, E., Indelt soldat och rotebonde. Stockholm 1949.
- LANSKY, J., & SUPPAN, W., Der neue Melodien-Katalog des Deutschen Volksliedarchives (*Fontes artis musicae* Vol. 10, 1963, s. 30 ff.).
- LEVANDER, L., Fattigt folk och tiggare. Stockholm 1934.
- LING, J., & JONSSON, B. R., Två meddelanden rörande »Wallmans samling» (*Arv*, Tidskrift för Nordisk Folkminnesforskning vol. 16, 1960, s. 137 ff.).
- Linköpings stifts herdaminne*, af J. I. Hähl. Norrköping 1846-47.
- Linköpings Stifts herdaminne*, af J. A. Westerlund, J. A. Setterdahl m. fl. Linköping 1915 ff.
- LINNARSSON, L., Bygd, by och gård. (Skrifter utgivna genom Landsmåls- och Folkminnesarkivet i Uppsala ser. B. 4). Uppsala 1948.
- LOMAX, A., Song structure and social structure (*Ethnology* Vol. 1 No. 4, 1962, s. 425 ff.).
- LUNDELL, J. A., Personnamn i vardagslag. Studier över sydsvenska personnamn (*SvLm* B 44 1932-34).
- MOBERG, C.-A., Från kämpevisa till locklåt. En översikt över det folkmusikaliska uppteckningsarbetet i Sverige (*STM* 33, 1951, s. 5 ff.).
- Om vallåtar. En studie i de svenska fäbodarnas musikaliska organisation (*STM* 37, 1955, s. 7 ff.).
- Om vallåtar II. Musikaliska strukturproblem (*STM* 41, 1959, s. 10 ff.).
- Richard Dybeck och svensk folkmusik (*Arv*, Tidskrift för Nordisk Folkminnesforskning vol. 4, 1948, s. 1 ff.).
- Två kapitel om svensk folkmusik (*STM* 32, 1950, s. 5 ff.).
- MONTGOMERY, A., Industrialismens genombrott i Sverige. Stockholm 1931.
- Musik in Geschichte und Gegenwart*. Allgemeine Enzyklopädie der Musik. Unter Mitarbeit ... hrsg. von F. Blume. Kassel & Basel 1949 ff.

- NICOLOVIUS, Folklivet i Skytts härad, nytryck. Stockholm 1957.
- Nordisk kultur* IX, Folkvisor, folksägnar och folksagor. København 1931.
- NORLANDER, J., Svenska barnvisor och barnrim från äldsta tid till medeltidens slut (*SvLm* V: 5, 1885).
- NORLIND, T., Bilder ur svenska musikens historia från äldsta tid till medeltidens slut. Stockholm 1947.
- Den svenska folkmusiken under medeltiden (*Nordisk kultur* XXV, s. 98 ff.). Stockholm 1934.
- Hur gammal är den svenska folkmusiken? (*STM* 12, 1930, s. 5 ff.).
- Melodiken i den skandinaviska folkviseballaden (*Folkminnen och Folktankar* 24 1937, s. 51 ff.).
- Svensk folkmusik och folkdans. Stockholm 1930.
- ODÉN, K. G., Östgötars minne. Uppsala 1902.
- Om visor och låtar* (Studier tillägnade Sven Salén). Stockholm 1960.
- REHNBERG, M., Svensk soldat. Stockholm 1944.
- SACHS, C., The rise of music in the ancient world east and west. London 1944.
- SCHJØRRING, N., Det 16. og 17. århundredes verdslige danske visesang Bind I–II, København 1950.
- Omsyngning og inkonstans (*Dansk Musiktidsskrift* 3, 1961, s. 74 ff.).
- SCHÜCK, H., & WARBURG, K., Illustrerad svensk litteraturhistoria I. Stockholm 1926.
- Sohlmans musiklexikon*. Nordiskt och allmänt uppslagsverk för tonkonst, musikliv och dans. Stockholm 1948–52.
- STOCKMANN, D., Der Volksgesang in der Altmark. Von der Mitte des 19. bis zur Mitte des 20. Jahrhunderts (Veröffentlichungen des Instituts für Deutsche Volkskunde Band 29). Berlin 1962.
- Svenskt biografiskt lexikon*. Bd 1–15. Stockholm 1918–56.
- Svenska män och kvinnor*, Biografisk uppslagsbok. Stockholm 1942–55.
- Svenska ättartal*, utg. av Victor Örnberg. Årg. 1–4, 5–14. Stockholm 1884–87, 1889–1908.
- SZABOLCSI, B., Bausteine zu einer Geschichte der Melodie. Budapest 1959.
- THUREN, HJ., Folkesangen paa Faerøerne. København 1908.
- THUREN, HJ., & GRÜNER-NIELSEN, H., Nordisk Folkemusik. Faerøske melodier til danske kæmpeviser. København 1923.
- VALLENTIN, K., Studien über die schwedischen Volksmelodien. Leipzig 1885.
- WIORA, W., Die deutsche Volksliedweise und der Osten. Berlin 1940.
- Europäische Volksmusik und abendländische Tonkunst. Kassel 1957.
- Systematik der musikalischen Erscheinungen des Umsingens (*JbVlf* VII, 1941, s. 128 ff.).
- Zur Frühgeschichte der Musik in den Alpenländern (Schweizerische Gesellschaft für Volkskunde 32, 1949, s. 1 ff.).

FÖRKORTNINGAR

Arw	Arwidsson, A. I. Svenska fornsånger 1-3. Sthlm 1834-42.
D	Hänvisning till Svenskt visarkivs sångleksregistrant, ordnad av Nils Dencker (Se Arv årg. 1955 s. 109-149. — Särtryck utgivet som nr 3 i Meddelanden från Svenskt visarkiv.)
DgF	Hänvisning till Sv. visarkivs typindelning av svenska ballader i anslutning till Danmarks gamle Folkeviser. Har således betydelse av <i>balladtyp</i> .
ds	diversesamling. (Se s. 19.)
Ekl	Hänvisning till Sv. visarkivs typindelning efter Sv. Grundtvigs registrant »kaempevisens efterklang». Materialet behandlas i enlighet med Grundtvigs indelning av N. Schiørring i dennes disputats från 1950.
GA	Geijer, E. G. & Afzelius, A. A., Svenska folk-visor: upplaga I. 1814-1818, tecknas GA: 1; upplaga II. 1880, tecknas GA: 2.
hs	huvudsamling. (Se s. 18.)
JbfVlf	Jahrbuch für Volksliedforschung.
KB	Kungl. Biblioteket, Stockholm.
ks	konceptsamling. (Se s. 19.)
KVHAA	Kungl. Vitterhets- Historie och Antikvitets Akademien, Stockholm.
L St LB	Stifts- och landsbiblioteket, Linköping.
MA	Kungl. Musikaliska Akademien.
MAB	Kungl. Musikaliska Akademiens bibliotek.
MGG	Die Musik in Geschichte und Gegenwart.
MM	Musikhistoriska museet, Stockholm.
MMW	Musikhistoriska museets Wiedesamling.
NM	Nordiska museet, Stockholm.
Nordl.	Hänvisning till Svenskt visarkivs typindelning efter J. Nordlander, <i>Svenska barnvisor och barnrim</i> , SvLm V: 5, 1885.
Skv	Hänvisning till Svenskt visarkivs typindelning efter Sv. Grundtvigs »Skaemteviser».
STM	Svensk tidskrift för musikkforskning.
SVAS	Hänvisning till Svenskt visarkivs skillingtrycksamling, ordnad av U. P. Olrog efter visornas textbörjan.
SvLm	Svenska landsmål och svenskt folkliv.
ULMA	Landsmåls- och Folkminnesarkivet i Uppsala.
VaLA	Landsarkivet i Vadstena.

BILAGOR

I. Citerad efter L St LB, Wiede, L. Folkvisor (22 nr) nr 9

Blanketter till Folkvisor, att återfå:

1845. Maji	15. Häradschammar, J. A. Tornberg	20
	19. Borg och Löth. G. F. Ekström P. T. Thålin	20
	21. Ringarum F. A. Svanbeck	20
	25. Krokek ... L. Thålin	20
	Ripsa, Södermanl ^d G. F. S. Wijnblad	20
	26. Linköping A. Hedner	100
	Westerlösa E. v. Mellen	20
	Wist J. A. Löfström	20
	Svinstad S. F. Viridén	20
	Hvarf P. Blomberg	20
	Malexander N. R. Grentzelius	20
Junii	7. Ö. Ryd A. J. Gustafson	20
	W. Husby G. G. Klinspor	20
	Kimstad A. M. Lidén	20
	Finspong S. Hjertsäll	20
	11. Wånga P. A. Landelius	20
	16. Ö. Ny P. E. Dahlström	20
Julii	9. Mogata J. Östberg jun ^r	20
	Ö. Eneby P. Ulander	20
	29. Ö. Stenby P. G. Holmstedt	20
	Kullerstad P. H. Scherini	20
Augusti	4. Gusum J. Almén	20
	7. Blekinge Edv. Fornell	20
	9. Törnevalla C. H. Sundelius	20
	Gistad Lindhagen	20
	30. Stafsjö gm L. Fåhlin	20
	Krokek S. E. Willén	20
Septemb	1. Kuddby Kjörling	20
	7. Kuddby J. A. Odén	20
	10. Rök Sv. Björllingson	20
	Å. J. Odén	20
October	10. Skärkind J. Bergström	20
	Tingstad Lövendahl	20
	20. Säby Sv. Brunau	20
	Torpa Isr. Marström	20
	Asby F. L. Hultner	20
November	28. Ekeby A. A. Aurelius	20
	Rinna A. N. Björkeroth	20
	Linköping N. S. Loenbom	20
	Hellestad P. J. Emanuelson	20
	29. Ö. Tollstad A. J. Widén	20

December	12. Qvillinge F. Tollin	10
	24. Konungsund Lemke	20
	Ö. Stenby H' Gerh. v. Yhlen	20
	Tingstad Jonas O. Högström	20
	Norrköping Ad. Johansson	20
	Jonsberg Phalén jun'	20
	Björsäter C. Sandström	20
	Örtomta P. J. Björling	20
		990
	Risinge P. U. Stenhammar	20
		1010
	Dagsberg, Strand	
	Qvarsebo P. A. Stylin	
	Ö. Husby Alard	

2. Citerad efter konceptblad 389

Kuddby — Kjörling, Odén
 Styrestad — Lindbom & Linderson
 S. Johannes (?) — Tidman
 Dagsberg — Strand
 Furingstad — J. F. Boström
 Rönö — Reh binders inform
 Å — Löfgren & Odén
 Täby — Steinnordt
 Tingstad — Löwendahl
 Jonsberg — Phalén
 Ö. Stenby — P. G. Holmstedt
 Konungsund —
 Krokek — L. Tollin, S. E. Willén
 Häradshammar — J. A. Tornberg
 Qvarsebo — P. A. Stylin
 Ö. Ny — P. E. Dahlström
 Ö. Husby — Wiede & Alard

3. Citerad efter L St LB, Wiede, L. Folkvisor (22 nr) nr 5

*Botvids visor i Skjäl*¹

1. För ack om jag vore den rikaste karl XIII.8.
2. (Ynglinge Visa) Nu lider våra år, att vi ska exersera VIII.4 (1.8.)
3. Flickorna är falska emot sin fästeman 1.7.
4. (Bose Visa) Nu har jag hunnit till den tiden XII.8.
5. (Gesälle Visa) Vi skall supa sjunga och spela IV.6.
6. Det bodde en jungfru högt upp i land III.3.
7. (KrigsVisa) Hör nu på du Svenske man VI.8.
8. God afton mina goda herrar XI.8.

¹ Av ovanstående finns 8 upptagna i samlingen med meddelarangivelse »Botvid i Skjäl», nämligen nr 1, 5, 7, 16, 19, 24, 235 och »den fromma fru Signild». Se resp. nr 255, 288, 268, 212, 287, 209: 2, 225, 228: 1.

9. Lärkan hon spelar och göken han gal III.6.
10. Det var en gång jag tänkte på VII.6.
11. Det var en gång en dräng. 1.17. med gehäng.
12. (Namnsdagsönskan) O fröjdedag, o fröjdestund VIII.6.
13. (Nyårsönskan) O Flicka i din ungdomsvår IV.7.
14. (Namnsdagsönskan) Jag firat har Christinas dag IV.6.
15. (Giftermålsönskan) Allt sedan dig har hänt olyckan III.8.
16. Det bodde en spåqvinna uti vårt land XXIII.4.
17. Ja ingen lyckligare uppå vår jord kan vara 1.6.
(Statt stilla du yngling o se dig väl före. X.7)
- (18. Jag har idag min hjort förgyllt III.)
19. Uppå vår ort vid en herrgård XIX 6.
- (20. Ledsnad och trött men skapad blott att lida. V)
- (235 Ack ängslan nöd och jämmer, hvart XII)
21. Herr Peder o liten Kerstin (9)
22. Fröken Adelin hon gångar sig i (19)
23. Sist när på ljuflig blomsterplan (30)
24. Och hör du liten båtsman Hvad (37)
25. Lek.
Den fromma fru Signild
Visan om Hecken- är i andra boken.

KOMMENTAR TILL MELODIBILAGA

Melodibilagan upptar nära nog samtliga vokala melodier som Wiede och hans medhjälpare upptecknat. Därvid har i första hand konceptnotationerna (ks) publicerats, dvs. versioner, som ingår i ks. Denna har kompletterats med melodier från Musikhistoriska museets Wiedesamling och huvudsamlingen (hs). I vissa fall förekommer förändringar från koncept- till renskrivningsstadiet, bl. a. beträffande noteringen av vissa intervall. Detta behandlas översiktligt i texten s. 26 f. Läsaren får således i flertalet fall en version av melodin som Wiede ej gjort några ingrepp på vid den sista renskriften. Numreringen av melodierna följer fram till visa nr 250 numreringen i hs, som slutar vid detta nummer. De därpå följande melodierna har numrerats i löpande följd av författaren. Efter varje nummer anges källan, så t. ex. innebär nr 3 = ks 3, att den publicerade versionen är hämtad ur ks och där har nummerbeteckningen 3, liksom nr 1 = MMW 1 betyder att den meddelade versionen har sin förlaga i Musikhistoriska museets Wiedesamling, där den återfinnes som nr 1. Nr 28: 1 = hs 28 version 1 innebär att förlagan finns i huvudsamlingen.

De anmärkningar Wiede lämnat beträffande visorna har citerats i den utsträckning de ansetts vara av betydelse för framställningen i övrigt.

Meddelar-, Orts- och årsangivelser är enbart hämtade från anteckningar på konceptblad och kollationerade efter och kompletterade med data ur ett första versradsregister, som Wiede uppgjort, i vilket sångarnas namn angivits (L St LB Folkvisor /22 nr/ nr 11).

Varje visas texttyp anges i enlighet med dess registrering i Svenskt visarkiv (DgF, Ekl, Skv, SVAS osv.). (Se även s. 123). Korshänvisningar ges till närstående paralleller (p) och varianter (v). Melodierna återges i skala 1:2.

Lings melodikommentarer har placerats direkt i anknytning till transkriptionerna för att underlätta läsningen.

REGISTER ÖVER VISORNAS TEXTBÖRJAN

Vistitlar anges med kursiv. Numren inom parentes refererar till melodibilagan. Sidhänvisningarna som följer efter textbörjanangivelse är avsedda att ge läsaren möjlighet att finna var en och samma visa behandlas i olika avsnitt av undersökningen oavsett benämning, medan sidhänvisning beträffande vistitlar blott utgör anvisning om var visan anges med ifrågavarande titel. För texttypologiska jämförelser hänvisas till melodibilagans kommentar där olika texttyper i enlighet med Svenskt visarkivs registrering finns angivna. Två visor med samma D, DgF-, Ekl-, eller Skv-nummer tillhör således samma texttyp. Detta gäller även två visor med samma textbörjan och med beteckningen SVAS.

Ack ack se hur jag är bunden (nr 66: 1)
 Ack ack se hur jag är bunden (nr 66: 2) 40, 55, 78
 Ack ack se hur jag är bunden (nr 66: 3)
 Ack, att jag kunde så min sak i werlden föra (nr 171) 36, 73
 Ack damon mig tyckes att vintren är lång (nr 121) 36, 76, 78
 Ack Du min vän och hjertans flicka (nr 122) 74
 Ack du min vän och ädla ros (nr 172) 45
 Ack har du ej vilja att blifva min brud (nr 254: 1-2)
 Ack har du ej vilja att blifva min brud (nr 254: 3) 68
Ack Herre Gud Fader (nr 34: 1-2) 55
 Ack Herre huru länge skall jag ensammen gå (nr 34: 1) 26, 39 ff., 67
 Ack Herre huru länge skall jag ensammen gå (nr 34: 2) 26, 55, 72
 Ack huru skall det gå (nr 48: 3) 60
 Ack, högaste himmel och fallande jord (nr 67: 3) 55
 Ack, högaste himmel och fallande jord (nr 67: 5)
 Ack, högaste himmel och fallande jord (nr 181) 45, 55, 69, 76
 Ack, högaste himmel och lågaste jord (nr 67: 1) 55, 59, 68, 74
 Ack, högaste himmel och lågaste jord (nr 67: 2) 55, 68
 Ack, högaste himmel och lågaste jord (nr 67: 4)
 Ack, hör du lilla Herde täck (nr 221)
 Ack hör du täcka flicka (222: 1-2)
 Ack lifvet tungt och sorgligt är (nr 301) 40, 55
 Ack, lycklig, du Landtman (nr 223) 40, 56
 Ack menlösa toner (nr 224) 60, 75, 78

Ack om jag kunde komma (nr 115: 1) 74
 Ack om jag kunde komma (nr 115: 2) 71, 74
 Ack om jag kunde skriva (nr 139) 40, 56, 76
 Ack om jag kunde önska mig (278: 2) 56
 Ack, täckaste flicka utvaldaste vän (nr 35) 40, 45, 56
 Ack, ängslan, nöd och jemmer (nr 225) 39
 Ack Östragötland och Finspånga län (nr 173: 1) 45, 56, 59 f., 74
 Ack Östragötland och Finspånga län (nr 173: 2) 60, 74, 78
 Adjö hulda fader Adjö hulda Mor (nr 174) 45
 Adjö min lilla flicka (nr 338) 76
 Af hjertat jag dig älskar (nr 68) 40, 55, 59, 68, 73 f.
Agneta och havsmannen (nr 56: 2) 50
 Allsingen flicka lastar jag (nr 302) 69, 77
 Allt uti Juni månad (nr 256)
Alonzo och Imogine (nr 231: 1-4) 16, 80
 Ankarström han laddade pistolerna två (nr 226) 45, 56, 75
 Att älska trolösa Mathilda (nr 123) 45, 69
Axel och Valborg (nr 291) 36, 51

Bonddrängen (nr 90) 51
 Bonden gick sig åt villande skog (nr 227: 1) 55, 68, 73
 Bonden han körd' åt skogen efter ved (nr 227: 2) 76
Bonden och räven (nr 227: 1) 55
 Bondens getpiga hon lulla vall får (nr 28: 2) 35
Broder prövar syster (nr 6) 52
 Bränvin är mitt enda gull (nr 69) 39, 56, 73
 Buon gjorno mio Signor (nr 124) 40, 56, 60

- De blomstrande dagar uti min ungdomstid
(nr 304) 45
- De lekte Gulltärning (nr 291) 36, 51
- De två systrarna* (nr 334) 50
- Den bortsålda* (nr 104) 49
- Den fromma fru Signild (nr 228: 1) 39, 58, 62, 74
- Den fromma fru Signild (nr 228: 2) 56, 58, 62
- Den fromma fru Signild (nr 228: 3) 56, 58, 62, 74
- Den fromma fru Signild (nr 228: 4) 12, 56, 58, 74
- Den lefver helt förnöjder (nr 175) 76
- Den sjunde December då skuggan synes (syntes) lång (nr 176: 1-2) 59, 74
- Den unga Rossinnan var dygdig och skön (nr 125) 40, 55
- Der kommer en sommer så varmer och så mild (nr 37) 45
- Der växer up en lilja (nr 305)
- Det bodde en bonde allt söder om ö (nr 15: 2) 35, 52, 78
- Det bodde en enka allt söder under ö (nr 9) 39, 75, 78
- Det bodde en fru allt söder under ö (nr 154: 1) 45, 51
- Det bodde en fru allt öster öfver sjö (nr 154: 2) 37, 49, 76
- Det bodde en Fru uppå en ö (nr 205) 45, 75
- Det bodde en gubbe i Upland (nr 257) 76
- Det bodde en gubbe i vestanfjellskog (nr 258) 56 ff., 62, 74
- Det bodde en Herre i Linneve stad (nr 162) 45, 55, 68, 74
- Det bodde en herre långt söder under ö (nr 8) 43, 51
- Det bodde en herre på Österwalla ö (nr 7: 2) 40, 51, 71, 78
- Det bodde en herre på Österwalla ö (nr 7: 3) 40, 49, 69, 76
- Det bodde en Herre vid Hamburga bro (nr 36) 36, 40, 45, 69, 77
- Det bodde en jungfru så högt upp i land (nr 229: 1-2)
- Det bodde en skälm ibland alla (nr 39) 41, 43, 73
- Det bodde en spåqvinna uti vårt land (nr 24) 39, 41 ff., 68, 78
- Det bodde en spåqvinna uti vårt land (nr 212) 26, 38 f.
- Det bodde sju röfware allt uppå en skog (nr 5) 27, 40, 71
- Det bodde sju röfware vid en strand (nr 203: 1)
- Det bodde sju röfware vid en strand (nr 203: 2) 77
- Det ett är mest som grämer mig (nr 70) 40, 56, 73
- Det gick en jungfru i gröna lunden (nr 40)
- Det gick ett skepp från Gibraltars stad (nr 126: 1) 40
- Det gingo ett par systrar till sjöstranden ner (nr 335) 69
- Det hände sig uti Stockholms stad (nr 71: 1) 73
- Det hände väl sig uti Stockholms stad (nr 71: 2) 73
- Det kom ett skepp från Gibraltars stad (nr 126: 2)
- Det kommer en Kressman ridandes (nr 177) 45, 73
- Det ligger ett slott i Österrik (nr 113) 43 f., 68, 73
- Det satt en dufva allt på en qvist (nr 26: 1) 39, 51
- Det satt en fogel på liljeqvist (nr 296)
- Det sitter en fogel på liljoneqwist (nr 26: 2) 43, 49 f.
- Det sitter en fogel på Liljoneqvist (nr 27) 41, 43, 49 f., 78
- Det tjente en piga uppå Halländska bet (nr 127) 40, 69, 76
- Det var allt om en Lördagsafton (nr 120) 68, 75
- Det var den lilla Karin (nr 1) 41, 43
- Det var den lilla Karin (nr 2) 39, 55
- Det var den lilla Lisa och hennes kära mor (nr 21) 39
- Det war den unga Herr Peder (nr 17) 41, 43, 55, 69
- Det var en Lördagsafton (nr 178: 1) 40, 76
- Det var en Lördagsafton (nr 178: 2)
- Det var en Lördagsafton (nr 339)
- Det war en Söndagsafton (nr 259)
- Det var en Söndagsmorgon (nr 260)
- Det var en söndagsmorgon (nr 41) 43, 55
- Det var två ädela konungabarn (nr 333)
- Det växte up en lindorm på jungfrunes gård (nr 117) 43, 52, 68, 71, 74
- Det är så mången fara (nr 179) 74, 78
- Drottning Dagmar* (nr 230) 16
- Drottning Dammon hon ligger i Rimstad sjuk (nr 230) 16
- Du aftonens stjerna! (nr 306)
- Du Lilla Kyrkosocken, du är en rolig tröst (nr 128) 40, 56, 59, 71, 74
- Du som i höghet tror sällheten vinnas (nr 307) 69
- Duvans sång* (nr 26: 2) 49 f.
- Duvans sång* (nr 27) 49 f.
- En flicka, som har hafvit de friare fem (nr 73) 40, 76

En hvar som vill veta hvad kärleken är (nr 309) 43, 59
 En jägare gick sig att jaga (nr 74)
 En krigsman han bör hafva (nr 182) 45, 78
 En krigsman så bold och en Fröken så grann (nr 231: 1) 60
 En krigsman så bold och en Fröken så grann (nr 231: 2) 60, 75
 En krigsman så bold och en Fröken så grann (nr 231: 3) 12, 55, 60, 74
 En krigsman så bold och en Fröken så grann (nr 231: 4) 60
 En liten kärleksvisa jag skrifver till dig (nr 129) 40
 En liten sång jag sjunga vill (nr 130) 45
 En liten tid i verlden (nr 232: 1-2)
 En liten vacker visa jag nu sjunga vill (nr 340)
 En och två och tre och fyra (nr 314: 3)
 En riddare gick vid bäckens strand (nr 72) 56
 En tid jag tjent en herre (nr 75) 39, 56
 En visa jag nu sjunga vill (nr 131) 40, 76
 En visa jag nu sjunga vill (nr 183) 45, 76, 78
 En visa jag sjunger uti min enslighet (nr 233) 76, 78
 En visa jag vill sjunga och skrifva si så här (nr 185) 40, 59, 68
 En visa vill jag sjunga Allt om en flicka skön (nr 184) 45, 69
 En visa vill jag sjunga för sällskapet här (nr 42) 45
 En visa vill jag sjunga och skrifva si så här (nr 311)
 En visa vill jag sjunga Om tal i skriften finns (nr 234)
 En visa vill jag sjunga som nyligen är gjord (nr 76: 1) 40
 En visa vill jag sjunga som nyligen är gjord (nr 76: 2)
 En visa vill jag sjunga Tör hända hon blir Lång (nr 77) 45, 55, 59, 68
 En älskelig vän uti verlden jag har (nr 186) 36, 74
 Ena täcka daka vill jag ha (nr 308)
 Ensam i min låga koja (nr 310) 56, 75
 Ett bref af kärlekslängtan stor (nr 187) 40, 59, 68, 74
 Ett gott nytt år (nr 78) 39, 56, 75
 Fru Maja Greta gångar sig åt storgatan fram (nr 132) 40, 51, 60, 71
 Fru Margreta hon gångar sig båd' åter och fram (nr 261) 35
 Fru Rinna lilla talte till tärnan sin (nr 112: 2) 12, 35, 69, 76

Från Gottland vi lyckeligt marcherade (nr 236: 1) 75
 Från min födelsort så har jag vandrat (nr 133) 45, 55
 Fröken Adelin hon gångar sig i rosende lund (nr 332)
 Fröken Adelin hon gångar (sig) i örtagård (nr 12: 1) 39, 75
 Fröken Adelin hon gångar sig i örtagård (nr 12: 2) 39
 Fröken Adelin hon gångar sig åt rosande gård (nr 156: 1) 43, 75
 Fröken Adelin hon gångar sig åt rosande gård (nr 156: 2)
 Fröken Adelin hon gångar sig åt örtagård (nr 12: 3) 73
 Fröken Adelkin hon talte till tärnan sin (nr 103) 43
 Fyra daler har jag supit up (nr 262) 74
 För ack om jag vore den rickaste kar (nr 255) 39
 För Riddaren och Jungfrun de möttes uppå äng (nr 90) 40, 51, 69
 Förgäfves uppå stigen jag dig att möta går (nr 43: 2) 26, 40, 60, 74
 Förgäfves uppå stigen jag dig att möta går (nr 43: 3) 40, 60
 Förgäfves uppå stigen jag dig att möta går (nr 43: 4) 37, 60, 73
 Förgäfves uppå stigen jag dig att möta går (nr 43: 5) 60
 Förgäfves uppå stigen jag dig att söka går (nr 43: 1) 59 f., 71
 Förgäfves uppå stigen jag dig till mötes går (nr 353) 26
 God dag min vän och kära älskarinna (nr 79) 41, 69, 76
 God morgon på Er kära far (nr 300)
 Gosse din tro är bruten (nr 188) 45, 78
Grimborg (nr 202) 16
 Grimborg han sade till stallbrodren sin (nr 202) 16, 23
 Gubben och gumman talades vid (264) 76
Havsfruns tärna (nr 218) 51
 Helena hon gångar sig åt sjögestrand (nr 56: 1) 41
 Helena hon gångar sig åt sjögestrand (nr 56: 2) 45, 50
 Herr Adelin han tjente på konungens gård (nr 342) 73 f.
 Herr Hillerbrand han skjuter sin snäcka ifrån land (nr 218: 2) 37

- Herr Hjelmen han tjente på konungens gård (nr 294) 67
- Herr Karl gångar sig för sin Moder (nr 54) 39
- Herr Karl han går för sin fostermor in (nr 207: 1) 37, 69
- Herr Lage och Jon* (nr 114: 1) 12, 35 f.
- Herr Lager han tjente i Konungens gård (nr 114: 1) 12, 35, 51, 68
- Herr Lager han tjente i Konungens gård (nr 114: 2) 43, 51, 75
- Herr Lagerman och jungfrun de möttes uppå bro (nr 157: 1) 73
- Herr Lagerman och jungfrun de möttes åt på bro (nr 157: 2) 49, 73
- Herr Magnus han går sig till rosende lund (nr 119) 43, 51, 78
- Herr Malcom han sadlar sin gångare grå (nr 165) 78
- Herr Malkum han rider sig åt rosende lund (nr 116) 43
- Herr Olof han gångar sig åt lunden och ler (nr 33) 39, 52, 75
- Herr Olof han rider sig åt rosen gröna lund (nr 32) 39, 41, 43, 52, 68, 73, 78
- Herr Olof och älvorna* (nr 64) 51, 80
- Herr Peder, han gångar på sin fostermoders golf (nr 16) 45, 69
- Herr Peder han sadlar sin gångare grå (nr 343) 75
- Herr Peder han talte till moderen så (nr 153) 37, 71
- Herr Peder han tjenade i Konungens gård (nr 331: 1)
- Herr Peder han tjente i konungens gård (nr 331: 2)
- Herr Peder och fru Malfred* (nr 154: 2) 49
- Herr Peder och hans syster* (nr 65: 2) 52
- Herr Peder och Kerstin de sitta öfver bord (nr 204: 1) 73
- Herr Peder och liten Cherstin de sutto till bords (nr 204: 2) 37
- Herr Peder och liten Kerstin de sutto öfver bord (nr 102) 43, 74
- Herr Redderbold han tjente på Konungens gård (nr 101) 23, 40, 52, 68
- Herr Waldemar han sadlar sin gångare grå (nr 217) 23, 40, 45, 68
- Hertig Liljebrand han tjente på Konungens gård (nr 164) 37, 52
- Hertig Magnus och trollen* (nr 119) 51
- Herting Olof han gångar sig på gården och låter (nr 166) 37, 51, 76
- Hur du vänder dig och hur du svänger dig (nr 314: 1) 73
- Hur du vänder dig och hur du svänger dig (nr 314: 2)
- Hur kan jag vara nöjder (nr 80) 40, 75
- Huspigan är en wacker flicka (nr 265) 69
- Hvad glada muntra nöjen (nr 315) 40
- Hwar har du varit den långa natt (nr 266)
- Hvar har du varit så länge Dotter lilla kind (nr 25: 2) 39, 68, 73
- Hvar har du varit så länge? Gåsa lilla hvita (nr 214) 36, 67
- Hå hå, jag är nu femtio år (nr 267)
- Här är en som int' är ledsen ändå (nr 134) 45, 68, 73
- Hör till, I Kristne goda (nr 316)
- I en lund vid en bäck (nr 237) 36, 75, 78
- I en socken bor en Bonde (nr 238)
- I Rodala Socken och Valkinda by (nr 193: 1) 40, 56, 59 f.
- I Rodala Socken och Valkinda by (nr 193: 2) 56, 60, 76
- Inte vet jag hur länge jag bör tro (nr 271) 73
- Inte vill jag gifta mig än (nr 346) 73
- Ja du har varit min bästa vän (nr 180) 45, 74
- Ja frågger fahn ätte Herrgåhls Ohla (nr 189) 45, 76
- Ja ingen kan tänka ej heller nån kan tro (nr 239) 40, 45
- Ja skulle säje att min gubbe do (nr 137) 37
- Ja tusende gånger när jag mig påminner (nr 199) 45
- Jag borde ej skrifva, som inte är lärd (nr 135) 69
- Jag gick mig ut Af bara ideliga älskog (nr 269) 12, 73
- Jag gick mig ut en afton att spasserande (nr 236: 2)
- Jag gick mig ut i lunden Att höra fogla sång (nr 81: 1) 59 f., 68, 74
- Jag gick mig ut i lunden Att höra fogla sång (nr 81: 2) 59 f.
- Jag gick mig ut i lunden Att höra fogla sång (nr 81: 3) 60
- Jag hafver ingen kärare allt uppå denna jord (nr 136: 1-2)
- Jag sitter i min enslighet (nr 190) 45, 56, 73
- Jag står i tusen tankar (nr 270) 76
- Jag såg ett ljus i österland (nr 138: 1-2)
- Jag såg ett ljus i österland (nr 138: 3) 71
- Jag tjente hos en bonde (nr 82) 68, 72, 73
- Jag tror jag får börja (nr 317: 1-2)
- Jag var mig så liten jag miste min mor (nr 298) 49

- Jag war wäl inte mer än på mitt fjortonde år
(nr 191)
- Jag vet väl en gosse så fager och så fin (nr 45) 43,
55
- Jag vet väl hvar som står ett slott (nr 211) 40,
43 f., 68, 73
- Jag vill nu om falskheten skrifva (nr 140) 40, 75
- Jag är en liten lilja (nr 192: 1) 40
- Jag är en liten lija (nr 192: 2)
- Jag är husar till lif och själ (nr 141) 56
- Jag ömkar den som är en dräng (nr 345) 73, 78
- Jungfrun gångar sig åt högan berg (nr 14: 4)
- Jungfrun hon gångar på högan berg (nr 14: 2)
40, 56
- Jungfrun hon gångar på högan berg (nr 14: 3, 5)
- Jungfrun hon gångar sig åt högan berg (nr
292: 2)
- Jungfrun hon gångar sig åt sjögestrand (nr 252)
- Jungfrun hon går sig åt Kyrkan in (nr 215)
- Jungfrun hon går sig åt sjögestrand (nr 253) 69,
75
- Jungfrun satt i fenstret och sydde på silket röd
(nr 209: 1)
- Jungfruns förvandling* (nr 298) 49
- Kalundela talte till moder sin så (nr 347) 76
- Karin lilla stod uti qvarnen och mol (nr 297) 37
- Kerstin stalldräng* (nr 55) 36, 52
- Klippingshandskar jag Er lofvar (nr 240) 36, 56,
75
- Kom min lilla Sissa du (nr 348)
- Konungen och Hertigen de sutto till bords (nr
274)
- Konungen skulle till Vidingste fara (nr 272: 1)
- Kråkan sitter på kyrkotak (nr 318)
- Kung Gustaf Adolph tänkte Sjelf taga sig en brud
(nr 83) 39
- Kung Gustaf för sann (nr 143) 36, 56, 75
- Kung Karl och klosterrovet* (nr 307: 2) 12
- Kung Ring han satt i högbänk (nr 319)
- Kärlekens låga som mången hafver sårat (nr 84)
55, 74
- Lasse lille sade till sin broder (nr 242) 69
- Lasse låg på ugnen (nr 320) 36
- Liksom en liten lilja (nr 277) 21, 29
- Lille Karen, lille Karen, gå dansen för mig (nr
38) 45, 67
- Lilla Lisas moder hon sade så (nr 58) 41, 51
- Lilla vackra flicka om du vill (nr 85)
- Liten Cherstin hon går och funderar uppå (nr
208) 26, 37, 67
- Liten Karin* (nr 2) 55
- Liten Karin hon går sig på Konungens gård
(nr 15: 3) 40, 52, 68, 73, 78
- Liten Kerstin hon låter sig manskläder skära
(nr 15: 1) 41 ff., 52, 74, 78
- Liten Kerstin hon rider till Konungens gård
(nr 55) 36, 52
- Långt borta är jag kommen (nr 278: 1)
- Långt uppe i Norden på fjellryggens topp (nr
321)
- Låt oss lustiga vara (nr 243) 12
- Malena hon hade en stjuftdotter rik (nr 299) 35,
73
- Man, man är' vi (nr 303) 68
- Maria gångar sig åt Källaren (nr 295: 1) 43
- Maria gångar sig åt Källaren (nr 295: 2)
- Maria går sig åt källeflo (nr 59) 41, 68
- Maria hon gångar åt källaren (nr 22) 40, 68
- Med en blomkrans sedan fick (nr 195) 40, 74
- Med sorgse ton jag sjunga vill (nr 144) 56, 73
- Med såradt mod och tunga steg (nr 244: 1-2)
- Men hör Du liten Karin (nr 3) 36
- Michaelidagen, som faller in i år (nr 48: 2) 60
- Mig lyster i lunden att vara (nr 350) 73
- Mig tycktes i lunden ha varit (nr 196)
- Min kärlek den leker som löfven uppå lind (nr
245)
- Min vandring nu här slutad är (nr 279) 45
- Mormor, som ansade pullorna små (nr 213: 1-2)
56
- Månda'n och Tisda'n gesällerna spatsera (nr 86)
39, 56
- Märtha lilla hon sig ängslar (nr 87) 36, 56, 73
- Nog vet jag hvad jag borde vara (nr 323)
- Nu har jag tatt mej för ett annat rå (nr 246) 78
- Nu kommer första friaren (nr 146) 45, 76
- Nu reser jag bort (nr 147) 40, 56
- Näcken bortför jungfrun* (nr 7: 2) 51
- Näcken bortför jungfrun* (nr 7: 3) 49
- Näcken förför jungfrun* (nr 45) 55
- När dagen hafwer ändat (nr 280) 76
- När gossarna ta hyra (nr 247) 40, 76
- När jag var en liten dräng (nr 351)
- När jag war en liten gosse (nr 281) 45
- När jag va' en liten pilt (nr 148)
- O du käcka Leijonhufvud (nr 197) 74
- O Jesu! o Jesu! hvad är det för en röst (nr 293) 69
- O lufsens ljus vår Jesu kär (nr 88)
- Och brefvena de gingo både hastigt och fort (nr
313: 1) 67

- Och bondens getpiga hon gångar sig vall (nr 28: 1) 39, 52, 68
 Och båtsmän de skifta sina åror till att ro (nr 11) 43, 50, 60, 71
 Och det var Riddare Tynne (nr 289) 35, 73, 76
 Och Eder vill jag gifva en skjorta så fin (nr 168) 37
 Och flickan gick åt ängen (nr 235) 45
 Och Flickornas kärlek och liljan så skön (nr 341)
 Och getpigan gångar sig med getter och får (nr 62) 41, 69, 76, 78
 Och gubben kom från skogen hem (nr 263)
 Och gubben skulle täcka badstutak (nr 312)
 Och Gud nåda mej för mina barn små (nr 206: 1) 73
 Och hafsruen gick sej till ungersven fram (nr 63) 41, 67
 Och hertingen han gångar sig åt kammaren in (nr 313: 2)
 Och Hertingen han rider sig på Torparens gård (nr 109: 1) 43, 68, 78
 Och Hertingen han rider sig på Torparens gård (nr 109: 2) 45, 52, 68, 74
 Och hertingen och Jungfrun taltes vid uppå bro (nr 44) 43
 Och Hertingen rider sig åt hafsstranden ut (nr 167) 36, 51
 Och Hertingen rider sig åt Torparens gård (nr 13: 1) 41 ff., 68, 78
 Och Hertingen sökte i femtonde år (nr 218: 1) 51
 Och hvar har du varit, Dotter ädla min (nr 25: 1) 40
 Och hör du, liten båtsman (nr 18) 40 ff., 49, 68, 74
 Och hör du liten båtsman (nr 209: 2) 39, 49, 73
 Och hör du, liten båtsman (nr 111) 40, 43, 51, 73
 Och hör du liten gångarpilt (nr 57) 41, 76
 Och hör nu på du Svenske man (nr 268) 39, 75
 Och jungfrun gick på berget (nr 292: 1) 67, 72
 Och jungfrun gångar sig åt högan berg (nr 292: 3) 77
 Och jungfrun går på högan berg (nr 14: 1) 39, 55
 Och jungfrun hon gångar på sjöastrand (nr 6) 39, 52, 68, 71
 Och jungfrun hon gångar sig åt bryggan efter sand (nr 206: 3) 45
 Och jungfrun hon gångar sig åt sjögestrand (nr 106) 43, 68, 73
 Och jungfrun hon går till sjögestrand (nr 152) 37, 52, 72 f.
 Och jungfrun hon skulle sig åt ottensången gå (nr 201) 26, 37, 78
 Och jungfrun hon talte till sin broder så (nr 108) 43, 68, 72, 78
 Och jungfrun hon talte till sjömannen så (nr 155) 37, 51, 68
 Och jungfrun satt i kammaren (nr 19) 39, 49, 68, 74
 Och Jungfrun står vid sjögestrand (nr 47) 41, 43
 Och kom nu gosse så ska vi gå (nr 142) 45
 Och kom te mej om Söndag qväll (nr 241: 1) 46
 Och konungen han skulle åt främmand land fara (nr 272: 2) 37, 60
 Och Konungen och Drottningen de sutto till bords (nr 273)
 Och Konungen skulle åt främmand land fara (nr 65: 2) 12, 52, 74
 Och kära du, min Svärfar (nr 344) 35
 Och kära mor i spiseln (nr 275) 36
 Och Lagerwall och jungfrun de möttes åt på bro (nr 110: 1) 49, 68, 74
 Och Lagerwall och jungfrun de möttes åt på bro (nr 110: 2)
 Och Lemberg skulle resa bort (nr 276)
 Och Lilla Lisa och hennes kära mor (nr 161) 74
 Och lärkan hon sjunger (nr 322) 75
 Och Michaelidagen som faller in i år (nr 349) 74
 Och Mikaeli dag, som faller uti höst (nr 48: 1) 40, 43, 60
 Och necken han gångar sig till Elfvabostrand (nr 7: 1) 12, 35, 60
 Och nog kunde jag välle råda mig sjelf (nr 216) 40
 Och när som de kommo till tvättsten (nr 334) 50, 69
 Och ordena de kommo både hastigt och snällt (nr 149) 45, 55, 59, 74
 Och röj bort bord och röj bort stol (nr 207: 2) 12
 Och skepparen han seglar och lilla jungfrun samm (nr 206: 2) 75
 Och skepparen han tager sina ådror att ro (nr 10) 39, 75, 78
 Och Skepparn får i årorna (nr 104) 27, 43, 49, 67 f., 78
 Och Staffan var en stalledräng (nr 60)
 Och stallbroder talte till stallbroder sin (nr 4) 41, 43, 67
 Och Steg lille for till Allemo ting (nr 20) 41, 43, 67
 Och stjernorna på himmelen (nr 284: 3)
 Och Stylter han förde ett litet stycke bröd (nr 50) 41, 43
 Och systren hon talte till systemen så (nr 105) 43, 52, 73
 Och tag du nu din bössa (nr 96: 2) 55, 72

- Och Thursdagen den femtonde (nr 89: 2) 41, 55, 69, 78
 Och tjenaren han talade till spåqvinna så (nr 23) 39, 52, 74
 Och Töreses döttrar i Wänge (nr 337: 1) 26, 73
 Och ungersven han far sig åt grönaste äng (nr 64) 41, 51, 68, 73
 Och ungersven han gångar sig i grönaste äng (nr 286)
 Och ungersven han gångar sig åt grönaste lund (nr 169) 40, 67, 71 f.
 Och ungersven han rider sig till hafsfruens gård (nr 336) 69, 75
 Och ungersven och jungfrun de möttes på bro (nr 65: 1) 41, 68
 Och ungersven och jungfrun de möttes utpå bro (nr 158)
 Och Ungersven och Jungfrun de möttes åt på bro (nr 46) 40, 55, 59, 73
 Och Ungersven tager bössan (nr 96: 1) 41, 55, 72
 Och ungersven utvalde sig en rosande röd (nr 97: 3)
 Och ungersven utvalde sig en rosande röd (nr 97: 1) 75
 Och ungersven utvalde sig en rosande röd (nr 97: 2) 41, 69
 Och vill inte du så vill fälle jag (nr 329) 73
 Och vill ni veta hvad folk vi är (nr 100) 40, 56
 Och väl så vet jag hvar sju röfvare (nr 151) 37, 78
 Och åskan dundrar (nr 330) 49, 69
 Olof Adelin han tjente uppå Konungens gård (nr 49) 39, 71
 Om aftonen när allting var stilla och tyst (nr 89: 1) 27, 40, 68, 78
 Om alla berg och dalar de vure utaf gull (nr 31) 39, 60, 71, 74
 Om alla berg och dalar de vure utaf gull (nr 163) 37, 55, 71, 78
 Om alla berg och dalar vure vända uti gull (nr 115: 3) 40
 Om Michaelidagen, som faller in i år (nr 145: 1) 59
 Om Michaelidagen, som faller in i år (nr 145: 2)
Oväntad bröllopsgäst (nr 14: 1-2) 55 f.
 Per Tyresas döttrar i Wänge (nr 337: 2) 26
 Ramunder han vure sig en bättre man (nr 324) 75
 Redder Ohler han seglar sig söder om en ö (nr 210: 2) 49
 Ren sexton år det är i dag (nr 248) 40, 57
Riddar Tynne (nr 289) 35
 Riddar Olof han rider sig söder om ö (nr 210: 1) 69
 Riddar Olof han rider sig söder utom ö (nr 112: 1) 49, 69
 Ridder Olof han rider sig allt söder om en ö (nr 159) 45, 51
 Ridder Olof han rider sig åt sunnan skog (nr 107) 68
 Ro, ro te fager sjö (nr 282)
 Ro ro till skära (nr 352) 73
 Rosea lilla tjente på konungens gård (nr 61) 60, 71
 Rosia lilla tjente på konungens gård (nr 13: 2) 74
Rudegull seglar bort (nr 110: 1) 49
 Sara lilla Sara lilla sjung du för mej (nr 30: 1) 41, 43, 51
 Sara, lilla sara lilla, sjung du för mej (nr 30: 2) 68, 73
 Sara lilla åt qvarnahuset går (nr 29) 39, 51
 Sjung liten fogel på grönan qvist (nr 325) 58
 Skomakaren han kommer med hela sin rad (nr 91) 72
 Skön Anna hon går sig åt sjöastrand (nr 251)
 Sofia talte till Konungen så (nr 290) 35, 76
 Soldaten han sig ifrån kriget kom (nr 283: 2)
 Soldaten hem ifrån kriget kom (nr 283: 1)
 Staffa var en stalledräng (nr 220) 40, 73
 Staffa var en stalledräng (nr 170) 45, 72
 Statt stilla, du yngling (nr 93: 1) 60
 Statt stilla, du yngling (nr 93: 2) 56, 60, 74
 Statt stilla, du yngling (nr 93: 3) 60
 Stjernorna på himlahalvvet (nr 284: 1)
Stolts Margareta drunknar (nr 132) 51
 Stor under jag Er säga vill (nr 327)
Sven Svanevit (nr 160) 12, 35
 Sven Svanvik han gångar sig den vägen fram (nr 160) 12, 23, 35, 68, 74
 Sverges Kung! Din livvakt syns på fältet tåga (nr 94)
 Så gick jag mig åt lunden grön (nr 284: 2)
 Så kom te mej i måra qväll (nr 241: 2) nr 12, 46, 74
 Så var jag nu en så fager unger sven (nr 219)
 Säg mig utaf de fyra? Fyra äro fyra evangelister (nr 150) 45
 Till himmelen dit längtar jag (nr 198) 45, 74
 Till stads for Nippertippan (nr 285)
 Tro ej min vän jag krusar dig (nr 95).
 Trött jag wandrade på lifvets stig (nr 328) 58

Två ting för en vän till att välja (nr 200) 40, 75,
78

Täcka flicka, lilja skön (nr 249)

Unga Hertingen rider sig till sjögestrand (nr
118) 43, 51, 75, 78

Uppå vår ort vid en herrgård (nr 287) 39

Utvalda lilla Vän (nr 98) 39, 78

Vackra jungfru, lilla Vänsko (nr 99) 36, 55, 69,
75

Wakthultavisan (nr 277) 21

Vi ska supa sjunga och spela (nr 288) 39, 56

Å skulle de vare Vårs Herres behag (nr 92) 36, 56

Åh jänta åh ja (nr 194) 45

År sjuttonhundrasjuttiosju (nr 326)

Nr 1

Gey. och Afzelius nr 3
Wikbolandet.

(Hustru Egg)

1. MMW 1. Med.: Hustru Egg. – Ort och år: Wikbolandet 1843. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: DgF 101. – [v: 2.]

Nr 2

Gey. och Afzelius nr 3
Wikbolandet.

(Stina i Stensö)

2. MMW 2. Med.: Stina i Stensö. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: DgF 101. – [v, se nr 1.]

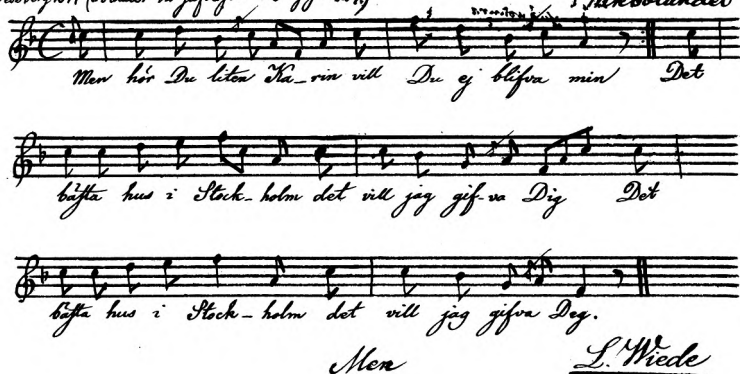
Wiedes kommentar: Visan är en variant af Geyers och Afzelii n° 3 »Liten Karin».

Nr 3

G. A. 3.

Wessberg 1844 (Soldator vid Jämsjöstad i Augusti 1824)

Wikbolandet

3. ks 3. Med.: Wessberg. – Ort och år: Wikbolandet 1844. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: DgF 101.

Nr 4

1843. Hustru Egg.

Geyers och Afzelius Nr 4.
Östergötland, Wikbolandet.

4. ks 4. Med.: Hustru Egg. – Ort och år: Wikbolandet 1843. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: DgF add 36.

Nr 5

Gay. o. Aff. nr. 5
Wikbolandet.

(Lovisa i Gyllinge)

Det bodde yttre rufare allt up på en flög E. mellan två konunga-riken; De flöto bort en jungfru i frän ett främmande land, Skön Anna mände hennes namn se-ra.

L. Wiede

5. ks 5. Med.: Lovisa i Gyllinge. – Ort: Wikbolandet. Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: DgF 258. – [v: nr 151, 203: 1, 203: 2.]

Nr 6

(Gay. o. Aff. nr. 8)
Wikbolandet.

(Stina i Stensö)

Och jungfrun hon gångr på fjö-a-fränd: Glöm aldrig bort mej; Der män-ga flepp de gingo i land, Men ute gör liden på fa-ger ö.

L. Wiede

6. ks 6. Med.: Stina i Stensö. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: DgF 381. – [p: 22.]

Nr 7:1

Och necken han gångr sig till Elf-va-bo-fränd klä-der han sig till en rufker herre-män Med den ä-ran.

L. Wiede

7: 1. ks 7 version 1. Med.: -. – Ort: Säby sn, Småland. Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: DgF 39. – [v: nr 7: 2. – p: nr 11, 43: 1, 61, 128, 132, 173: 1, 173: 2, 193: 1, 272: 2.]

Nr 7:2

Gay. o. Aff. nr. 11.
Wikbolandet.

(Lovisa i Gyllinge)

Det bodde en herre på Öfterwalla ö Han ha-de tre döt-tror och gramma voro de Med all ä-ra.

L. Wiede

7: 2. MMW 7. Med.: Lovisa i Gyllinge. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: DgF 39. – [v och p, se 7: 1.]

*Lisa i
Reseberg*

Nr 7:3

*Appuna. fr. Östergötland.
g. s. a. n. 11.*

Det bodde en herre på Österwalla. Han
hade tre döttrar och granna voro de Med all
a-ran

L. Wiede

7: 3. ks 7 version 3. Med.: Lisa i Reseberg.
- Ort: Appuna sn, Östergötland. - Uppt.: L.
Wiede. - Texttyp: DgF 39.

Nr 8

1843. Hustru Egg.

*Geyer och Appolina nr 14.
Östergötland, Wikbolandet*

Det bodde en herre långt föder under ö, Han
hade en dotter, som hette Mal-frö Den
skönaste går under Och

8. ks 8. Med.: Hustru Egg. - Ort och år:
Wikbolandet 1843. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp:
DgF 445.

Nr 9

(Stina i Stensö.)

*Geyer o. App. n. 14.
Wikbolandet.*

Det bodde en enka allt söder under ö Han
hade en dotter som hette Malmo-frö Den
skönaste går under

L. Wiede

9. MMW 9. Med.: Stina i Stensö. - Ort:
Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp:
DgF 445.

Nr 10

(Stina i Stensö.)

*Geyer o. App. n. 15
Wikbolandet.*

Och shepparen han tager sina ä-dron att ro Och sjöna jungfrun
vinder sina händer uti blå. Jag vill inte komma till det
turkiska landet att föderas.

L. Wiede

10. ks 10. Med.: Stina i Stensö. - Ort: Wikbo-
landet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF 486.
- [v: nr 26: 1. - p: nr 26: 2, 27, 115: 3.]

Nr 11

1843. Hustru Egg.

Leyer och Affektus N: 15.
Östergötland, Wikbolandet.

Och båt, män de flösta fina äro till att ro, Och jungfrun hon
vrider sine händer uti blod; Och nåda mig, som skall rippa det
hed-riktu landet att för - dörf - va. Och

11. ks 11. Med.: Hustru Egg. - Ort och år:
Wikbolandet 1843. - Uppt.: L. Wiede. - Text-
typ: DgF 486. - [v, p och H, se nr 7: 1.]

Nr 12:1

Stina i Stensö

Leyer o. Aff. n. 12
Wikbolandet.

Tröken Adelin hon gångar (fjg) i ör - ta - gård För
allt hvad som kärt är i verl - den Att plöcka fjg rofor både
hvita och blå Mig tyckes det är tungt till att lef va.

12: 1. MMW 12. Med.: Stina i Stensö. - Ort:
Wikbolandet. Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF
305. - [v: 12: 2, 12: 3, 332, 333.]

Nr 12:2

Stina i Stensö

Leyer o. Aff. n. 12
Wikbolandet.

Tröken Adelin hon gångar fjg i örtagård För
allt hvad som kärt är i werlden. Att plöcka fjg rofor både
hvita och blå Mig tyckes det är tungt till att lefva

12: 2. ks 12. Med.: Stina i Stensö. - Ort:
Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp:
DgF 305. - [v, se 12: 1.]

Nr 12:3

3re versionen:

Wikbolandet.

Tröken Ade. lin hon gångar vjg at ör - ta - gård För
allt hvad som kärt är i werl - den Att plöcka fjg rofor både
hvita och blå Mig tyckes det är tungt till att lef va.

12: 3. hs 12 version 3. Med.: -. Ort: Wikbo-
landet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF 305.
- [v, se 12: 1.]

L. Wiede.

Nr 13:1

1843. Hustru Egg.

Geyer och Affelius Nr 25.
Östergötland, Wikbolandet.

Och Her-tigen rider sig åt Tor-parens gård Med ära och med
dygd. - Och u-to för ho-nom hans käre-aste mänd' frö. Vi
vinna väl båd ro-for och lil-jor Och

13: 1. ks 13 version 1. Med.: Hustru Egg. -
Ort och år: Wikbolandet 1843. - Uppt.: L.
Wiede. - Texttyp: DgF 124. - [v: nr 13: 2, 109:
1, 2. - p: 15: 1, 15: 2, 15: 3.]

Nr 13:2

Variant nr 2.

Säby, fr. i Småland.

Ro-fia lilla tjente på ho-nungens gård Med all ära och dygd Men
unga Hertigens hjerta till Ro-fia lilla lag I vinnen väl båd
Ro-for och lil-jor. ---- vinnen väl båd ro-for och lil-jor.

13: 2. hs 13 version 2. Med.: -. - Ort: Säby sn.
- Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF add 1. -
[v och p, se nr 13: 1.]

Nr 14:1

(Stina i Stensö)

Gey. o. Aff. nr. 31.
Wikbolandet.

Och jungfrun går på hö-gan berg Hon skälar i djupen
dal Der fick hon se ett gångande skepp Der fick hon se ett
gån-gande skepp Som fullt med Gref-var var

14: 1. MMW 14 version 1. Med.: Stina i
Stensö. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede.
- Texttyp: Ekl B 47. - [v: 14: 2, 14: 4, 14: 5,
292: 1.]

Nr 14:2

Gey. o. Aff. nr. 31.

(Lovisa i Gyllinge)

Wikbolandet

Jung-frun hon går på hö-gan berg, Hon skälar i djupen
dal; Der fick hon se ett gån-gande skepp, Der
fick hon se ett gån-gande skepp, Som fullt med Grefvar var.

14: 2. ks 14 version 2. Med.: Lovisa i Gyllinge.
- Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Text-
typ: Ekl B 47. - [v, se 14: 1.]

Nr 14:3

Wikbolandet

Jung-frun hon gån-gar på hö-gan berg Hon skäddar i dju-pan
dal Der fick hon se ett gån-gande skepp Der fick hon se ett
gån-gande skepp Som fullt med Gref var var

14: 3. ks 14 version 3. Med.: -. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: Ekl B 47.

Nr 14:4

Wikbolandet.

Jung-frun gån-gar sig åt hö-gan berg Att djupa dalar
se Der kommer ett skepp från seglendes Der
kommer ett skepp från seglendes Der fullt med Grefvar var.

14 4. ks 14 version 4. Med.: -. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: Ekl B 47. - [v, se nr 14: 1.]

Nr 14:5

Wikbolandet.

Jungfrun hon gån-gar på hö-gan berg, Hon skäddar i dju-pan
dal. Der fick hon se ett gån-gande skepp Der fick hon
se ett gån-gande skepp Som fullt med Gref var var.

14: 5. ks 14 version 5. Med.: -. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: Ekl B 47. - [v, se nr 14: 1.]

Wiedes kommentar: ... Den här i fråga varande visan är ordagrant aftryckt ur Geyers och Afzelii samlingar II del. sid. 212. - Anføres alltså icke här.

Nr 15:1

1843 Hustru Egg.

Geyer och Afzelius Nr 33.
Hjems 112 653
Östergötland, Wikbolandet.

Liten Hon fön hon la-ter sig mans-kläder skära och den
lil-la Så gifvor hon sig till en fall-dräng att tjona i värt
fall har hon fönt i för lösa dom Så

15: 1. ks 15 version 1. Med.: Hustru Egg. - Ort och år: Wikbolandet 1843. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF 267. - [v: nr 15: 2, 24, 208. - p: 13: 1, 13: 2, 23, 212.]

Nr 15:2

Säby fr, Småland.

Det bodde en bonde allt fö-der om i Och den
lilla Han hade tre döt-ter och rana voro de i vort
ställe har hon fönt i för lön-don

15 2. MMW 15 version 2. Med.: -. - Ort: Säby sn, Småland. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF 267. - [v och p, se nr 15: 1.]

Nr 15:3

Gey. o. Afz. nr 33
Wikbolandet.

(Lovisa i Gyllinge)

Liten Kerin hon går sig på Konungens gård, Kungen
Rank-man. Be-höfver näst Kungen näst ställning i
är? Kapi-tän, tuli-ändan, tar ja liten Rankman!

15 3. MMW 15 version 1. Med.: Lovisa i Gyllinge. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF 267.

Wiedes kommentar: Anm.: Visan är en variant af den i Geyers och Afzelii samlingar anförda under titel: »Liten Kerstin stalldräng.» På Wikbolandet o. fl. st. förekomma än flera varianter, så till Melodi som text, hvilken sednare saknas på de flesta, utom första versen. En annan variant, som äfven saknar melodi, förekommer här ock ,..

L. Wiede.

Nr 16

Brax

S. A. 36.
Wikbolandet, Ö. Ny.

Herr Se-der, han gångar på sin föttermoders gaff, Han hammar och kna-
je-rar sitt hår, Så fra-gade han sin kärna föttermoder, Hvilken
död han i världen skulle få

L. Wiede

16. ks 17. Med.: Brax. - Ort: Wikbolandet, Ö. Ny. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF 376. - [v: nr 17.]

Nr 17

1843. Hustru Egg.

Geyer och Afzelius N: 36.
Östergötland, Wikbolandet.

Det var den un-ga Herr Se-der, Han knärfar och hammar sitt
hår, Så gån-gar han fjä-för sin föttermoder in Han
fra-gar hvad, död han skulle få Och

17. ks 16. Med.: Hustru Egg. - Ort och år: Wikbolandet 1843. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF 376. - [v: se nr 16.]

Nr 18

1843. Hustru Egg.

Geyer och Affekius Nr 37.
Östergötland, Wikbolandet

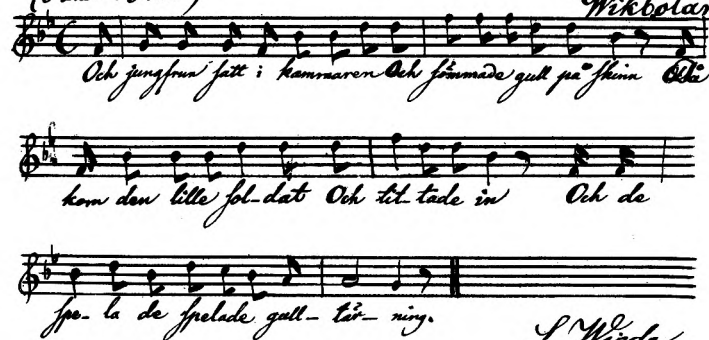

18. MMW 19. Med.: Hustru Egg. – Ort: Wikbolandet. – Uppt. L. Wiede. – Texttyp: DgF 238. – [v: nr 111, 209: 2.]

Nr 19

(Stina i Stensö)

Gey. o. Aff. nr 37.
Wikbolandet.

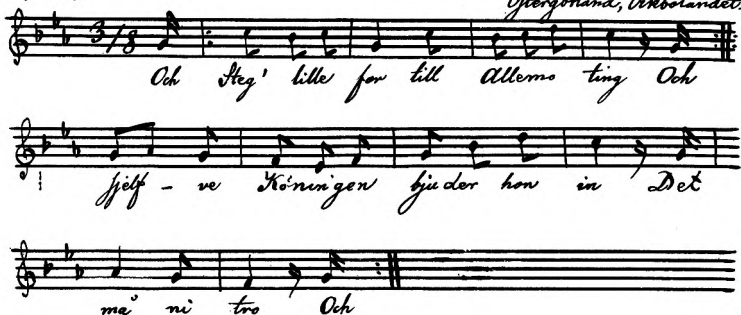

19. ks 18. Med.: Stina i Stensö. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: DgF 238.

Nr 20

1843. Hustru Egg.

Geyer och Affekius Nr 53.
Östergötland, Wikbolandet.

20. ks 20. Med.: Hustru Egg. – Ort och år: Wikbolandet 1843. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: DgF 76.

Nr 21

(Stina i Stensö)

Gey. o. Aff. nr 58.
Wikbolandet.

21. MMW 21. Med.: Stina i Stensö. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: DgF 271. – [v: nr 58, 161.]

Nr 22

(Lovisa i Gyllinge)

Wikbolandet.
Gey. 2. Aff. n. 62

Ma-ria hon gångr åt bäl- laren Lena bröt lif af
lindabärs- träd Den tappra hon ut bäl mjo och var jelf
träder hon daggen af jorden ned.

L. Wiede

22. ks 22. Med.: Lovisa i Gyllinge. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: DgF 98. – [v och p, se nr 6.]

Nr 23

(Anna i Stensö)

Gey. 5. Aff. n. 62
Wikbolandet.

Och tjeneren han talade till ja-ruinen ja för den
un- ga I dag skall du in- för hi-ningen ga för I
bedjen nu ja väl för Kung E- rik

L. Wiede

22. ks 22. Med.: Lovisa i Gyllinge. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: DgF 98. – [v och p, se nr 6.]

Nr 24

1842 Hustru Egg

Geyer och Affelins Nr 63 (ffr nr 33)
Göttingen, Wikbolandet.

Det bod- de en ja-ruinen u- ti vårt land, Och den
un- ga, Och allt hvad hon späd- de det hände för jam: I
be- den allt väl för Kung E- rik. Och

24. ks 24. Med.: Hustru Egg. – Ort och år: Wikbolandet 1843. – Uppt. L. Wiede. – Texttyp: DgF 42. – [v och p, se nr 23.]

Nr 25:1

(Lovisa i Gyllinge)

Gey. 5. Aff. n. 62
Wikbolandet

Och hvar har du va- rit, Dotter älla min? Jag har varit
hos min Amma Stuf- moder min för ack, ack Ondt
hafver jag

L. Wiede

25: 1. MMW version 1. Med.: Lovisa i Gyllinge. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: DgF 341. [v: 25: 2. – p: nr 82, 158, 214, 275.]

Nr 25:2

(Stina i Stensö)

Lapp. o. Afk. n. 68.
Wikbolandet.

Hvar har du vart så län-ge Dotter lilla kind
Jag var hos min Ann-ma När Huf-moder min Lör
aj, aj, aj! Ondt hafer jag!

25: 2. MMW 25 version 2. Med.: Stina i Stensö. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF 341. [v och p, se nr 25: 1.]

Nr 26:1

(Stina i Stensö)

Lapp. o. Afk. n. 70
Wikbolandet.

Det fatt en dypa allt på en quift Hon sjunger ja
vackert om vår Herre Jesu Christ I himmelen der är en flör
gläd-je

26: 1. ks 26 version 2. Med.: Stina i Stensö. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF 104. [v och p, se nr 10.]

Nr 26:2

Lika med hustru Eggs
vifa i a mell. h. Qvarsbom?

Wikbolandet.
Lapp. o. Afk. n. 70.

Det sitter en fogel på lil-jö-ne-quift Han
sjun-ger så vackert om vår Herre Jesu Christ När som
gud fänder ut fina nä-de.

26: 2. ks 26 version 3. Med.: Hustru Qvarsbom?. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF 104. - [v och p, se nr 10.]

Nr 27

1843. Hustru Egg.

Lapp. och Afk. n. 70.
Östergötl. Wikbolandet.

Det sitter en fogel på lil-jö-ne-quift Han sjunger ja
vackert om vår Herre Jesu Christ När som gud fänder
ut fina nä-de.

27. ks 26 version 1. Med.: Hustru Egg. - Ort och år: Wikbolandet 1843. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF 104. - [v och p, se nr 10.]

Nr 28:1

Variant n:o 1

Wikbolandet

Och bondens get-piga hon gångar fjärr Her ren min'

Hon öppna en vifta ja' vackert hon fang Om sommaren står

alla små fjög-lar de fjung-a väl.

28: 1. hs 28 version 1. Med.: Stina i Stensö.
- Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. -
Texttyp: DgF 243. [v: nr 28: 2.]

Nr 28:2

Variant n:o 2

Sibby fr, Småland.

Bondens get-piga hon lilla' väl får: Om

som-maren Så vackert hon fjunger ja' vackert hon grä'r Her'

alla små fjoglar de fjunga väl

28: 2. hs 28 version 2. Med.: -. - Ort: Wikbo-
landet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF 243.
- [v, se nr 28: 1.]

Nr 29

(Stina i Stensö)

Gep. o. Aff. n. 75.
Wikbolandet.

Så- na lilla åt quarnakufet går. Hon

sjunger långt fjärrare än lilla göken gal Allt

uti den ekegröna lun-den.

29. MMW 29. Med.: Stina i Stensö. - Ort:
Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp:
DgF 243. - [v: nr 30: 2, 297.]

Nr 30:1

1843 Hustru Egg.

Geyer och Affekius N:o 75.
Östergötland, Wikbolandet.

Såra lilla Såra lilla fjung du för mej (Sten)

gullid och gröna fjo-gar det vill jag gifva dig Allt

en- der den ekelund ja' grö- na Och

30:1. ks 30 version 1. Med.: Hustru Egg. -
Ort och år: Wikbolandet 1843. - Uppt.: L.
Wiede. - Texttyp: DgF 243.

Nr 30:2

Wikbolandet
f. o. a. n. 75

Sara lilla, sara lilla, sving du för mej Gull och gröna
ska-gar det vill jag gifva dej Allt under ekolunden
gröna

L. Wiede.

30: 2. ks 30½. Med.: -. - Ort: Wikbolandet.
- Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF 243. - [v,
se nr 29.]

Nr 31

Wikbolandet Östergötland.
f. o. a. n. 76

Om alla berg och da-lar de vore stäp gull Och alla
frömmar vän-da i vin Allt-fammans sa° villes jag
väga för dig Om du vore allra kä-rastens min.

L. Wiede

31. MMW 31. Med.: Stina i Stensö. - Ort:
Wikbolandet. - Upptecknare: L. Wiede. -
Texttyp: DgF 306. - [v: 115: 1, 115: 2, 163. -
p: 49. - Se även 48: 1.]

Nr 32

1843. Hustru Egg.
Geyer och Affelinus Nr 91.
Östergötland, Wikbolandet

Herr O. lof han rider sig åt ro-fongevna lund Under
är - lig Och Jung-frun hon satt uti be-ren och gröt för
säg mig hvem i följen Jungfru Le-na Och

L. Wiede

32. ks 32. Med.: Hustru Egg. - Ort och år:
Wikbolandet 1843. - Uppt.: L. Wiede. - Text-
typ: DgF 40. - [v: nr 33, p nr 107, nr 108.]

Nr 33

Geyer o. Aff. n. 91.
Wikbolandet.
(Stina i Stensö)

Herr O. lof han gångar sig åt lunden och ler Under
är - lig Der fick han se hvar jungfrus satt i be-ren och gröt Ni
säg mig hvem i följen Jungfru Le-nas

L. Wiede

33. MMW 33. Med.: Stina i Stensö. - Ort:
Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp:
DgF 40. - [v, se nr 32.]

Nr 34:1

(Hustru Boglina)...

Mor Alard i Broby.

Lovisa i Gyllinge

Wikbolandet

Ack Herre huru länge skall jag en-fammen gå
 Slätt ingen jag hafver att förlita mig up-på Mig
 tiden synes långsam att va-ra

34: 1. ks 34. Med.: (Hustru Boglina), Mor Alard i Broby, Lovisa i Gyllinge. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: SVAS.

Nr 34:2

Wikbolandet

Ack, Herre! huru länge skall jag en-fammen gå Slätt
 in-gen jag hafver att förlita mig up-på Mig
 tiden synes lång-sam att va-ra.

34: 2. hs 34. Renskriven version av nr 34: 1.

Nr 35

Brax i Bylingstad

(Anna i Vintersbo)

Wikbolandet

Ack, tack ofta flicka ut. vad dröjta vänner! Den enda som jag allvar up-på
 Ack om jag finge höra det som ma i-gen. Det var ut af de Ja-ta-ffe
 jor-den. Är du mig huld och tro-gen och inte förke-fullt ty här skall du
 ör-den.
 fin-na en vän som dig är huld Ja intill den ble. dröjta dö-den.

35. ks 35 version 1. Med.: Brax i Bylingstad (Anna i Vintersbo). – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: SVAS.

Nr 36

Wessberg, Brax Lovisa i Gyll.

Anna i Vintersbo

Wikbolandet

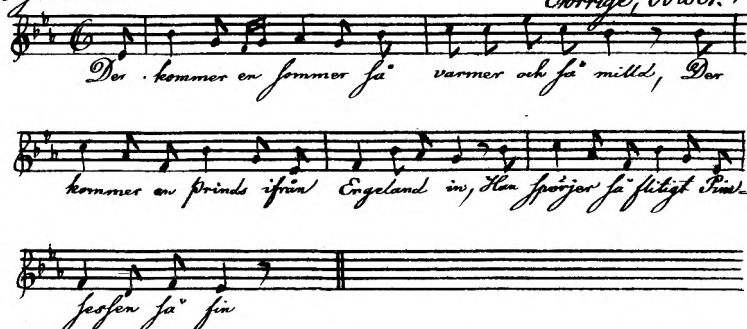
Det bodde en Herre vid Hamburga bro och han hade en dotter få
 fager och få tro Så kommer der en fagla en fjö-man till land-hus
 förgår från jung-fran, blev skall hon ha till man.

36. ks 36. Med.: Wessberg, Brax, Lovisa i Gyllinge, Anna i Vintersbo. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: Ekl B 64.

Nr 37

Hustru Poulsen

Norrige, Solöer

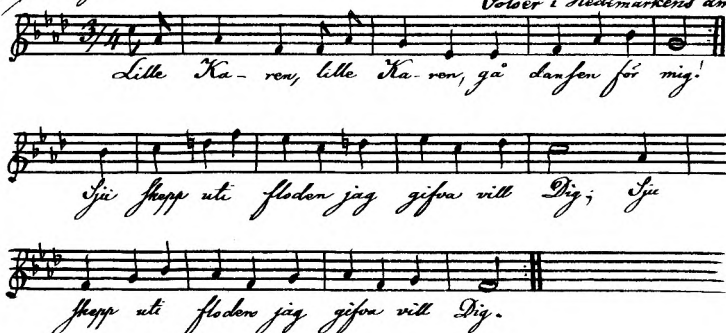
37. ks 37. Med.: Hustru Poulsen. – Ort: (Norrige, Solöer.) – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: Ekl B 39.

Nr 38

Hustru Poulsen

Got. 39 & 75

Solöer i Hedemarkens amt.

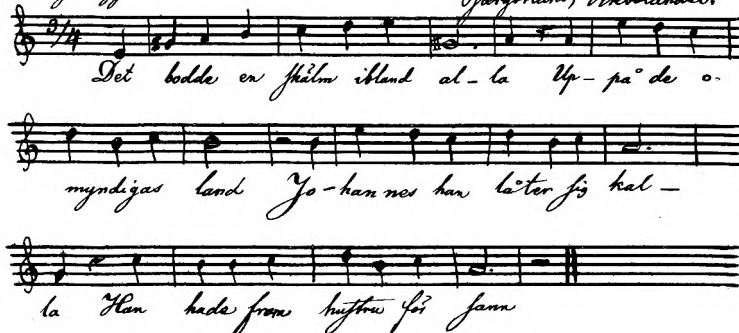
38. ks 38. Med.: Hustru Poulsen. – Ort: (Solöer i Hedemarkens amt.) – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: DgF 243.

Nr 39

1843. Hustru Egg.

Uo sönstags Psalmbooken N° 223.

Östergötland, Wikbolandet.

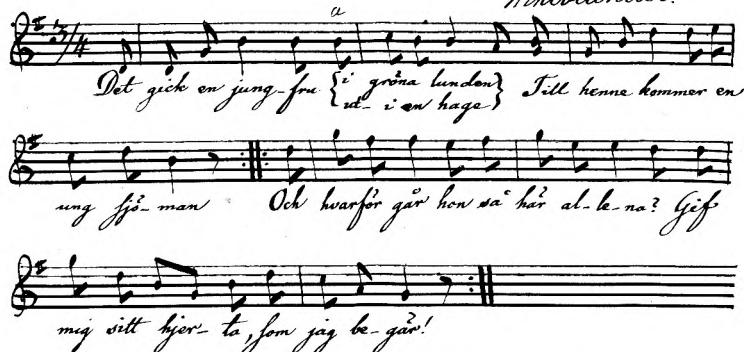

39. ks 39. Med.: Hustru Egg. – Ort och år: Wikbolandet 1843. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: SVAS.

Wiedes kommentar: Nya Sv. Ps. b. N° 223.

Nr 40

Wikbolandet.

40. ks 40. Med. –. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: SVAS (Ekl B 36).

Wiedes kommentar: Anm.: Visan är på Wikbolandet högst allmän, och nyttjas äfven som folklek, och är då af det s. k. Romantiska slaget, närmast svarande mot Arvidsons sånglek n° 22. Del. III. s. 229.)

Melodien är »den gamla Hanebopolskan».

Nr 41

*Tvorne Ankerström-rifor springa
af Båtsman Anker i Vellingstad* *Wikbolandet.*

Hustru Egg

Det var en fröjdlags-mor- gon det tändes up ett ljus
an- dra små by- ar och uti våra hus Sj- ku- lan hon träffade kung
Gv- stef för famn Herr Ankerström hon ropar: 'det är eld uti var flud'

41. ks 41. Med.: Hustru Egg. – Ort: Wikbolan-
det. – Uppt.: L. Wiede.

Nr 42

(Båtsman) *Wikbolandet.*

En vife vill jag springa för fjäll- skogen här Men helft för den
vännan som jag håller ja här En vife vill jag springa i en famna
lunder Men helft när det sker uti älfkonas flud

L. Wiede

42. ks 42. Med.: Båtsman Brax. – Ort: Wikbo-
landet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: SVAS.
– [p: nr 95.]

Nr 43:1

Hälla

Tör gifas uppå fligen jag dig ett söka gån Jag lyssnar ropar och jag lyssnar
Der viddet är som blåser och blåsan är som flår Men vännans röst jag intet höra
ätes
låter
Så flygarna de gå På himmelen den blå Så vandra mina
tankar och ingen hälsar på
Så jag finner vännen den jag söker

43: 1. ks 43 version 3. Med.: -. – Ort: Hälla,
Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp:
SVAS. – [v: 43: 4, p: se nr 7: 1.]

Nr 43:2

Vintersbo.

Tör gifas uppå fligen jag dig ett söka gån Jag lyssnar ropar och jag lyssnar
Der viddet är som blåser och blåsan är som flår Och vännans röst jag intet höra
ätes
låter
Och flygarna de gå På himmelen den blå Så vandra mina tankar och
intet hälsar på
Så jag finner vännen den jag söker

43: 2. ks 43 version 1. Med.: Anna i Vintersbo.
– Ort: Vintersbo, Wikbolandet. – Uppt.: L.
Wiede. – Texttyp: SVAS. – [p: 92. – Se även
nr 46.]

Nr 43:3

Gyllinge

Tör jag fås uppe i fogen jag dig att möta gå Jag lyssnar ropar och jag lyssnar
 Det väntar så som blifver och blyg är som flar Men vännens roft jag intet höra
 åter
 låter Och flygarna de gå på himmelen den blå På vandra mina
 tankar och ingen hula för Förrän jag finner vännen den jag söker

43: 3. ks 43 version 5. Med.: Lovisa i Gyllinge. – Ort: Gyllinge, Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: SVAS. – [p: 136: 2, se även nr 169.]

Nr 43:4

Korttorp

Tör jag fås uppe i fogen jag dig att möta gå Jag lyssnar ropar och jag lyssnar
 Det väntar så som blifver och blyg är som flar Men vännens roft jag intet höra
 åter
 låter Och flygarna de gå på himmelen den blå På vandra mina tankar och
 ingen hula för Förrän jag finner vännen den jag söker

43 4. ks 43 version 2. Med.: Nils Nilsson, Korttorp. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: SVAS. – [v och p, se nr 43: 1.]

Nr 43:5

Orrewalla

Tör jag fås uppe i fogen jag dig att möta gå Jag lyssnar ropar och jag lyssnar
 Det väntar så som blifver och blyg är som flar Men vännens roft jag intet höra
 åter.
 låter. Och flygarna de gå på himmelen den blå På vandra mina
 tankar och ingen hula för Förrän jag finner vännen den jag söker

43: 5. ks 43 version 4. Med.: -. – Ort: Orrewalla, Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: SVAS.

Wiedes kommentar: Denna vackra, på Wikbolandet allmänt omtyckta Folkvisa förräder en bildad författare; och sjunges allmänt under flera melodier, hvaribland 3^{ne} här anföras:

Nr 44

Hustru Egg Wikbolandet

Och hustrun och jungfrun talar vid uppe bro u li-u-li-u
 De lefnade här - an - den fin ä-ra och fin fro för pul-le-ri
 han - ten i ten - ten. Riddaren och kungen och knekten fun.
 pul - le - ri fram - fram

44. ks 44. Med.: Hustru Egg. – Ort och år: Wikbolandet 1843. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: SVAS.

Nr 45

1843. Hustru Egg.

Jager och Afsluttes Nr 11, 1843.
Östergötland, Wikbolandet

Jag vet väl en gos-se-jä-jager och ja-fin. Jag fin
Till ho-nom får
all min be-gä-ran Till ran Och

45. ks 45. Med.: Hustru Egg. – Ort och år: Wikbolandet 1843. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: DgF add 25. – [v: 46. – Se även nr 43: 2.]

Nr 46

(Lofsa i Gyllinge)

Lofsa o. Afsl. nr 11.

Wikbolandet

Och Ungersfrun och Jungfrun de möttes åt på bro, De
lofvade hvar-an-dra sin ära och sin tro, Så sent om en
lör-dags of-ton.

46. MMW 46. Med.: Lovisa i Gyllinge. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: DgF add 25. [v, se 45.]

Nr 47

1843. Hustru Egg.

Östergötland, Wikbolandet

Och Jungfrun får vid fjöggetrand och kalla vattnet
öfte Hå ha fal-låren-ra och kalla vattnet
öfte Och

47. ks 47. Med.: Hustru Egg. – Ort och år: Wikbolandet 1843. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: DgFotr 29.

Nr 48:1

Hustru Egg, Lovisa.

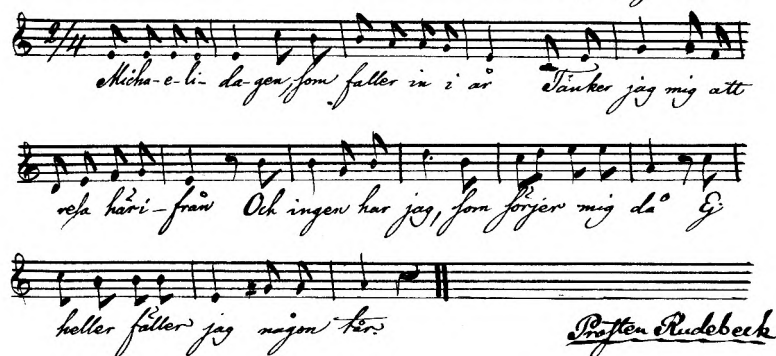
Wikbolandet

Och Mi-ka-e-li dag, som faller ut i höft Då
tänker jag att resa här-i-från Och alla mina vänner de
följa efter mig Men jag faller alls ingen tår Och

48: 1. MMW 48. Med.: Hustr Egg, Lovisa. – Ort och år: Wikbolandet 1843. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: SVAS. – [v: nr 48: 2, 145: 1,

Nr 48:2

Wist, Östergötland.

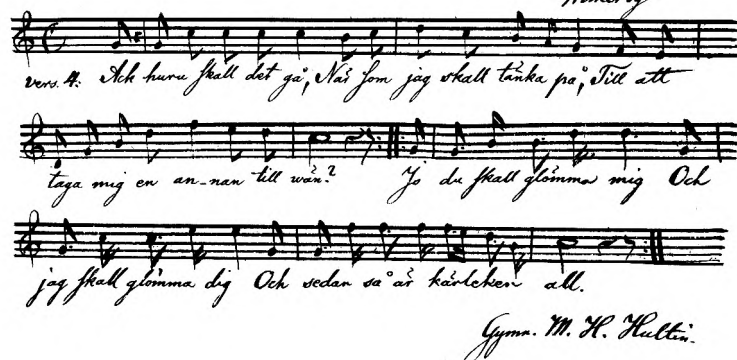
Micha-e-li- da-gea som faller in i år Tänker jag mig att
 se ha-ri-från Och ingen har jag, som förfjer mig då G
 heller faller jag någon tär

Prosten Rudebeck

48: 2. ks 48 version 1. Med.: -. - Ort: Wist, Östergötland. - Uppt.: Prosten Rudebeck. - Texttyp: SVAS. - [v, p och t, se 48: 1.]

Nr 48:3

Wimerby

vara. Ah huru skall det gå, När som jag skall tänka på, Till att
 taga mig en an-nan till vän? Jo du skall glömmas mig Och
 jag skall glömma dig Och sedan så är kärleken all.

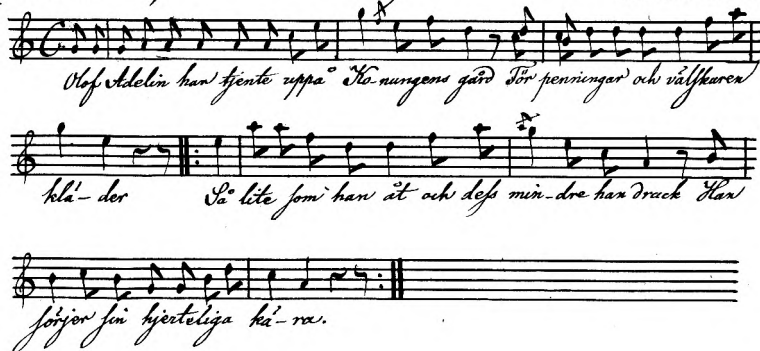
Gymn. M. H. Hultin.

48: 3. ks 48 version 2. Med.: -. - Ort: Wimerby. Uppt.: Gymn. M. H. Hultin. - Texttyp: SVAS.

Nr 49

(Stina i Stensö)

Wikbolandet

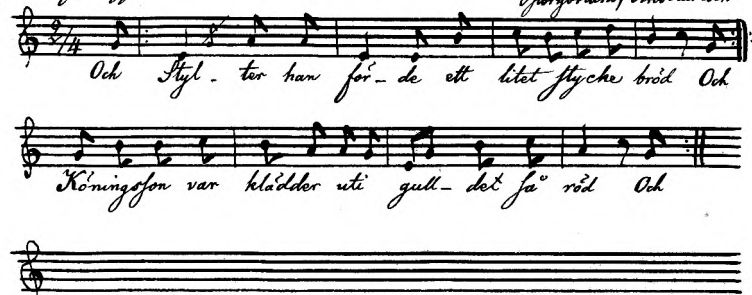
Hof Adelin han tjente uppa Kå-nungens gård För penningar och välfare
 klä-der Så lite som han åt och druck min-dre han druck Han
 förfjer sin hjerteliga kä-ra.

49. MMW 49. Med.: Stina i Stensö. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: SVAS. - [p, se nr 31.]

Nr 50

1843. Hustru Egg.

Östergötland, Wikbolandet

Och Stul-ter han för-de ett litet flytche bröd Och
 Kå-ningsson var klädder uti gull-det ja röd Och

50. ks 50. Med.: Hustru Egg. - Ort och år: Wikbolandet 1843. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF add 32.

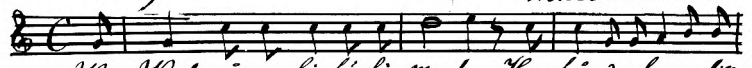
51. Melodi saknas till detta nr i hs.

52. Melodi saknas till detta nr i hs.

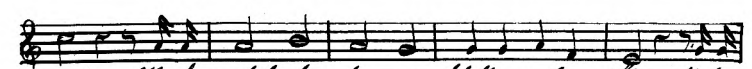
53. Melodin redan citerad under nr 5.

Nr 54

(Stina i Stensö) *Gey. o. Aff. n. 26.*
Wikbolandet

Herr Karl gångr sig för sin Mo-der Han frågade henne till

någs Har hen skul-le den-na klostergångfru på Medon

Karl lefver al-le-na

L. Wiede

54. ks 55. Med.: Stina i Stensö. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: DgF 409. – [v: 207: 1, 207: 2.]

Nr 55

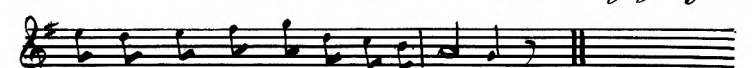
(Öfverstinna Klingspor) *Gey. och Aff. n. 33.*
Wikbolandet.

Liten Herr stin hon ri-der till Ko-nungens gård för hon

får hon vill till höfs Och ute för hon-ne själv konungen stin för hon

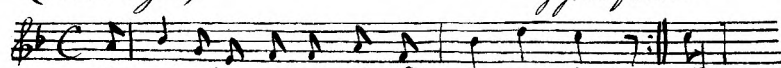
får hon vill till höfs att lära ri-da.

L. Wiede.

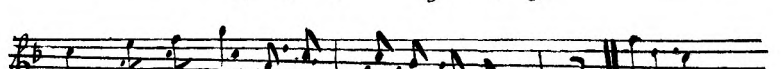
55. MMW 56. Med.: Öfverstinna Klingspor. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: DgF 267.

Nr 56:1

(Hustru Boglina) *Gey. o. Aff. n. 33.*
Wikbolandet.

He-lena hon gångr sig åt fjö-ge-ftand Och

der fick hon höra hur klokoorna de fang ha na na

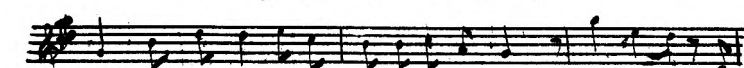
56: 1. ks 57 version 1. Med.: Hustru Boglina. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: DgF 38. – [v: nr 56: 2.]

Nr 56:2

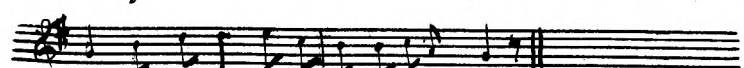
He Jäger? *Gey. o. Aff. n. 33.*
Wikbolandet.

He-lena hon gångr sig åt fjö-ge-ftand Och

der fick hon hö-ra hur klokoorna de fang Ha, ha, na Och

der fick hon hö-ra hur klokoorna de fang

L. Wiede

56: 2. ks 57 version 2. Med.: Hustru Jäger? – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: DgF 38. – [v, se nr 56: 1.]

Nr 57

(Hustru Boglina)
Don lilla båtmann!
Gaj. och Af. Folks. n. 37.
Wikbolandet.
Och hör du liten gångrar fyllt hvad jag dig säga
vill och vill! Och har du lust att spe-la gull=
täl-ming med mej och mej?
L. Wiede

57. ks 58. Med.: Hustru Boglina. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede - Texttyp: DgF 238.

Nr 58

(Hustru Boglina)
Herr Redewall
Gaj. och Af. Folks. n. 52.
Wikbolandet
Lilla Li-ns moder hon fa-de ja: "Hvad är det som
är på de bollarne blå? He, ha! na, na! Hvad
är det som är på de bollarne blå?
L. Wiede

58. ks 59. Med.: Hustru Boglina. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF 271. - [v, se nr 21.]

Nr 59

(Hustru Boglina)
Magdalenas
Gaj. och Af. Folks. n. 1.
Wikbolandet.
Ma-ria går sig åt källa-fla Jelfvar hon al=
le-na Jesus Christen för henne fröd Allt under
hinden gröna
L. Wiede

59. ks 60. Med.: Hustru Boglina. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF 98. - [v: 295: 1, 295: 2.]

Nr 60

(Orrewalla grufvor)
Gaj. och Af. n. 99.
Wikbolandet.
Oh Staffan var en ställdräng, ställdräng, ställdräng Ja
Hans vaktar fela fela fela fela fela fela
le-korna lack, tralli fall, falli na-ra, Jofarne låta sig
luffiga vara, En gång jul, en gång jul, en gång jul om å-ret.
L. Wiede

60. MMW 64. Med.: -. - Ort: (Orrewalla grufvor) Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF 96. - [v: 300.]

Wiedes kommentar: Wisan, hvaraf endast första versen var bekant, sjöngs af en vid grufvor på Wikbolandet för några år sedan, nu afflyttad, arbetare från öfva Sverige (Wermland?).

Nr 61

Wikbolandet.
Gay. 2. Afs. n. 23.

Ro-fe, a lilla tjente på ko-nungens gård Med ära och med
lygd Och kon-tingens hjerta till Ro-fe, a lilla lög I
vimen väl båd ro-for och liför.

61. MMW 54. Med.: —. — Ort: Wikbolandet.
— Uppt.: L. Wiede. — Texttyp: DgF add 1. —
[v och p, se nr 7: 1.]

Nr 62

Wikbolandet.
Gay. 2. Afs. n. 74.

Och get-pigan gångar sig med getter och får Sjung
fallale-ralla-lög så drager hon sig ut med Konungens
gård Sjung fallale-ralla lög falla la lög.

62. MMW 61. Med.: Hustru Boglina. — Ort:
Wikbolandet. — Uppt.: L. Wiede. — Texttyp:
DgF 243. — [p. nr 73.]

Nr 63

Wikbolandet.
Gay. 2. Afs. n. 91.

Och hafs-fru-en gick sig till ungerskon fram Hon
lette så väl med hans röda gull- fränd Medan
linden hon grönfkar så väl

63. MMW 63. Med.: Hustru Boglina. — Ort:
Wikbolandet. — Uppt.: L. Wiede. — Texttyp:
DgF 45.

Wiedes kommentar: Anmärkn. Wisan har alls
intet gemensamt med den under titeln: *Hafsfrun*
i Geyers och Afzelii samlingar (Del. III. s. 148)
anförda. Den är snarare en oredig sammangytt-
ring af några andra, och erinrar i åtskilligt om
Visan om *Hertig Magnus och Elfvorna* (l.c. s.
172) och att man på ett skoglöst slättland nära
hafskusten sjunger om en *Hafsfru*, när man i
inre Sverige sjunger om en *elfquinna*, bör icke
falla underligt. Visan kommer dock närmast den
om *Harpans kraft*, hvaraf en redan anford
variant från Wikbolandet har en och annan vers
ordagrannat lika. En annan Variant af samma,
som kommer helt nära den allmänna, finnes på
danska i Hammerichs Skandinaviske Reise-
minder (ur Tidskr. Brage og Idun, för 1839. s.
316) med melodi ...

Nr 64

(Hör Boglina)

Wikbolandet.
Gay. 2. Afs. n. 94. 23.

Och ungerskon han far sig åt grönska sig Under
li-lan Der möter honom en elfve dans På
jent om en aftons tid

L. Wiede.

64. ks 64. Med.: Mör Boglina. — Ort: Wikbo-
landet. — Uppt.: L. Wiede. — Texttyp: DgF 47.

Wiedes kommentar: Wisan är till förra hälften
en variant af den med öfverskriften *Elfquinman*
och *Herr Olof* i Geyers och Afzelii samling (Del.
III. n° 94) anförda. Sednare hälften (från och
med 11te versen, der ungersvennens namn först
uppgifves vara Herrman), kommer närmast
den 22^{dra} visan i citerade samling, om *Herr*
Tideman och lilla Rosa, hvarifrån också versbygg-
nad och omkväde äro lånade. Mindre öfver
ensstämmelse äger rum med visan N° 93 om
Herr Olof i Elfvornas dans, som dock säges
äfven anträffas i Östergötland.

Nr 65:1

*Hustru Boglina.**Wikbolandet.
Gej. o. Abo. vi.*

Och ungeforen och jung-frun de möttes på bro: Med

fog-len fjinger i sko-gen Och lofar de mig nu din

ära och tro Med fog-len fjinger i sko-gen.

65: 1. ks 65 version 1. Med.: Hustru Boglina.
- Ort: Wikbolandet. - Uppt. L. Wiede. - Text-
typ: DgF 109. - [v: nr 65: 2, nr 272: 1, 2.]

Nr 65:2

Säby socken, Småland

Och konungen skulle åt främmand land fara Med

fogelen fjinger i sko-gen Herr Petter och Liten Konsten skulle

hemma vara Mig räcker på fötts jung-fru - der

65: 2. ks 65 version 2. Med.: -. - Ort: Säby sn,
Småland. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF
109. - [v, se nr 65: 1.]

Wiedes kommentar: Wisan saknas i den Geijer-
afzelianska samlingen, men torde finnas hos
Arvedsson, enär den icke är synnerligt sällan
förefunnen, hvarken i Östergötland eller Små-
land. Märkbar är melodiernas noga öfverens-
stämmelse från båda dessa Provincer.

Nr 66:1

Wikbolandet.

Ack ack se hur jag är bun-dan Kan ej själfva lösa mig

Gif-ve Gud jag löfva kun-de Tills den dag jag finge dig

Men fött det fanns mig på fänter vara Hvem kan veta hvad Gud kan

66: 1. ks 66 version 3. Med.: -. - Ort: Wikbo-
landet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: SVAS. -
[v: nr 66: 2, 66: 3.]

Nr 66:2

*(Lofsa, i Gyllinge)**Wikbolandet.*

Ack, ack! se hur jag är bun-dan, Kan ej själfva

löf-fa mig. Gif-ve Gud jag löf-va kun-de

Tills den dag jag fin-ge dig!

66: 2. ks 66 version 2. Med.: Lovisa i Gyllinge.
- Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. -
Texttyp: SVAS. - [v, se 66: 1.]

Nr 66:3

Ofvantorps *Wikbolandet.*

Ack, ack, se hur jag är bunden, Han ej själv ver
hyel-pa mig Gifva Fred jag lef-va kunde
Till den dagen jag finger dig.

L. Wiede

66: 3. ks 66 version 1. Med.: -. - Ort: Ofvantorps, Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: SVAS. - [v, se nr 66: 1.]

Wiedes kommentar: Wisan, tryckt år 1836 i Norrköping, sjunges temligen allmänt men på 2de olika melodier. Efter den förra hopslås alltid 2de versar till en, hvarigenom den skulle få blott 7 versar: enl. den sednare klyfves hvarje vers i 2de, hvarigenom visan skulle få 28 versar. Ingendera melodien tycks alltså vara den ursprungligt rätta.

Nr 67:1

Wikbolandet

Ack, hi-gafte him-mel och lå-gafte jord Det koster för en
yng-ling att lefva här på jord Att lefva uppa jorden det
plägsamt vara må Att älfva lilla vänner den man aldrig kan få.

67: 1. MMW 67 version 3. Med.: -. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: SVAS. - [v: nr 67: 4, 67: 5. - p: nr 81: 2, 89, 149, 176: 1, 232: 1, 309.]

Nr 67:2

Lilla hälfva/le 4. första takterna gaspa osäkra *Lärdeby från Mörkinds härad: =*

Ack hi-gafte him-mel och lå-gafte jord Det koster för en
yng-ling att lefva här på jord Att lefva här på jor- den det
plägsamt vara må Att älfva lilla vänner den man al-dig kan få.

67: 2. hs 67 version 2. Med.: -. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: SVAS. - [v: nr 67: 3. Se även nr 67: 1.]

Nr 67:3

Wikbolandet.

Ack, hi-gafte him-mel och fal-lande jord Det koster för en
yng-ling, en yng-ling så god, Som trampar uppa jorden och
ömkligt vara må Att älfva en vän den kan aldrig kan få

67: 3. hs 67 version 3. Med.: -. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: SVAS. - [v, se nr 67: 2.]

Nr 67:4

Torpa sn, Ydre härad.

Ack, hi' gäffe him-mel och hi' gäffe jord! Det koster på en
yng-ling att lefva här på jord, Att lefva här på jorden det
önskligt vara mig, Att älska en vän den man aldrig kan få.

67: 4. MMW 67 version 2. Med.: -. - Ort: Torpa sn, Ydre härad. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: SVAS. - [v och p, se nr 67: 1.]

Nr 67:5

Wikbolandet.

Ack hi' gäffe himmel och fal-lande jord Det koster på en
yng-ling, en yng-ling så god, Du trampar upp på jor-den och
önskligt vara mig, Att älska en vän den man aldrig kan få.

L. Wiede.

67: 5. hs 67 version 5. Med.: -. - Ort: -. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: SVAS. - [v och p, se nr 67: 1.]

Wiedes kommentar: Anmärkn. Wisan var för 10 år sedan en af de omtyckteste och oftast sjungna; nu är den mestadels »medlagd», utom i någon trakt der den kan åter vara »uptagen». Den mängd af nonsens den innehåller, tillåta den icke så obarmhertigt behandlas, som den blifvit af Sättarne i tryckta exemplaren. ...

Nr 68

Wikbolandet.

Af hjertat jag dig älskar, I all-min lefnadstid Men det kan jag väl
veta jag får ejt aldrig dig Teft du mig hafver lefnat Att
du skall trogen bli Men jag är alltför gärtlig Det kan ejt aldrig ske.

L. Wiede.

68. hs 68. Med.: Lovisa i Gyllinge. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: SVAS. - [p: 81: 1, 176: 2, 187, 232: 2.]

Wiedes kommentar: Visan, upptecknad efter ett i Norrköping år 1826 tryckt exemplar, är, för att vara skrifven (el. diktad) af en obildad författare, både till mening och melodi ett värdigt motstycke till den allmännare och redan meddelade visan under titel Landtsfickans klagan, som börjas: Förgäfves uppå stigen &c.

Nr 69

(Hustru Alard)

Tjellmo sn, Östergötland.

Bräusvin är mitt en da gull Som kan mina fel för
Super jag mig nå-got full Att jag utför förfäret
gulle. Bräusvin följde mig be-drog, mig be-drog mig be-drog
ville.
ritardando
Att jag kannan stöder slog.

69. ks 69. Med.: Hustru Alard. - Ort: Tjellmo sn, Östergötland. - Uppt.: L. Wiede.

Nr 70

(Per på Rumnskad)

Wikbolandet.

Det ett är möt som grämer mig Mitt hjerta flaget är Men
 Trohetens känsla bär i mig Att jag har någon kär
 och jag väljes mest för den Som jag har utvalt till min Vän Men
 när jag finner den i-gen Strukt är min ängslan glömd

70. ks 70. Med.: Per på Rumnskad. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - [p: nr 244: 1.]

Nr 71:1

Wikbolandet.

Det hände sig uti Stockholms stad Att Kung
 Gustaf den tredje var ute På Skuttbacken, der ka-
 no-nerna låg, Der stod Kronung Gustaf för skott-kön

71: 1. ks 71 version 1. Med.: -. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - [v: nr 71: 2.]

Nr 71:2

Orrevalla flickor
 Gärstads d'z

Orrevalla flickor
 Gärstads d'z

Det hände väl sig uti Stockholms stad Att Kung
 Gustaf den tredje var ute På Skuttbacken der ka no-
 nerna låg Der kumma Kung Gustaf för skotten!

71: 2. ks 71 version 2. Med.: Orrevalla - Gärstads flickor. - Uppt.: L. Wiede. - [v, se nr 71: 1.]

Wiedes kommentar: Wisan är en af de många, på Wikbolandet förefundna, rörande mordet på Gustaf III. Sångaren, en Krono Båtsman, ville ogerna låta höra den, emedan den mot slutet var för sträng mot Herrarna, hvadan han också icke kunde förmås att sjunga den här saknade sista (o: 18:de) versen. Melodien, så oharmonisk den än ljuder, är med allra största omsorg upptecknad.

Nr 72

(Orrevalla)

Wikbolandet. (tryckt)

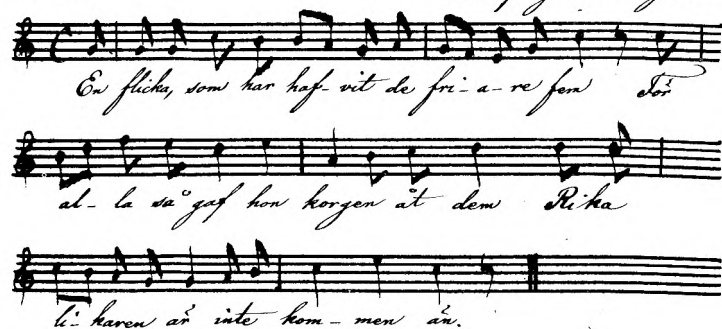
En riddare gick vid bäckens strand Gick på proveny blomster
 ängar Han röjde med sin vanda hand på jättrors lifvra gyllne strängar
 ögat tårarna de drojole Hans älska riddaren dock röjde

72. ks 72. Med.: Orrevalla-flickorna. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede.

Wiedes kommentar: Sjunges, trots alla omeningar, allmänt på Wikbolandet, enl. ett i Norrköping 1843 tryckt exemplar. Torde dock, åtminstone för sin raska melodie, förtjena upmärksamhet. Dess många falska språkwänningar vet jag ej orsak till, månne den är en öfversättning?

Nr 73

Linköpings hållstuga.

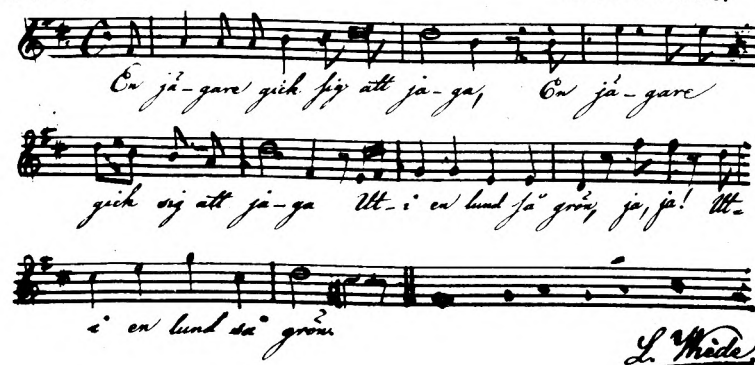

En flicka, som har haf vit de fri - a - re fem. Den
al - la sa' gaf hon korgen åt dem. Rika
li - kare än är inte kom - men än.

73. MMW 73. Med.: Calle Moberg i Haninge.
- Ort: Linköpings hållstuga. - Uppt.: L. Wiede.
- Texttyp: DgF 369. - [p, se nr 62.]

Nr 74

Wikbolandet.

En ja - gare gick för att ja - ga, En ja - gare
gick sig att ja - ga. Ut - i en lund ja grö, ja, ja! Ut -
i en lund sa' grö.

L. Wiede

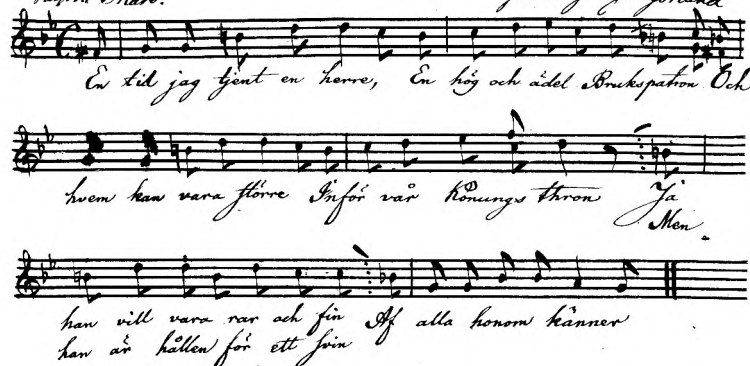
74. hs 74. Med.: -. - Ort: Wikbolandet. -
Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: Ekl B 12.

Wiedes kommentar: Anmärkning. Af ofvanstående Folkvisa finnes en något obetydligt afvikande Variant, som äfven deruti skiljer sig, att hvarje vers delas i tvenne nya versar. För att få de fyra repriserna, hvaraf en visa vanligen består, fullständiga, repeteras vid afsjungandet hvarje af versens 2de rader; ett förhållande, som någongång anträffas äfven med andra folkvisor.

Nr 75

Hustru Alard.

Tjellmo i Östergötland

En tid jag tjent en herre, En hög och ädel Brukspatron Och
hem kan vara större Inför vår Konungs thron. Ja
han vill vara rar och fin Af alla honom känner
han är källan för ett fin.

75. ks 75. Med.: Hustru Alard. - Ort: Tjellmo
sn, Östergötland. - Uppt.: L. Wiede.

Wiedes kommentar: Anmärkn. Denna nidvisa är sammansatt af »Skuttens Anners» (Den vackra Östgöta Berslagsvisans författare, Betjenten Anders Örlin från Öhlstad i Risinge Socken) som derföre också lagfördes. Då han inför Tingsrätten upmanades att sjunga visan, förändrade han den sålunda:

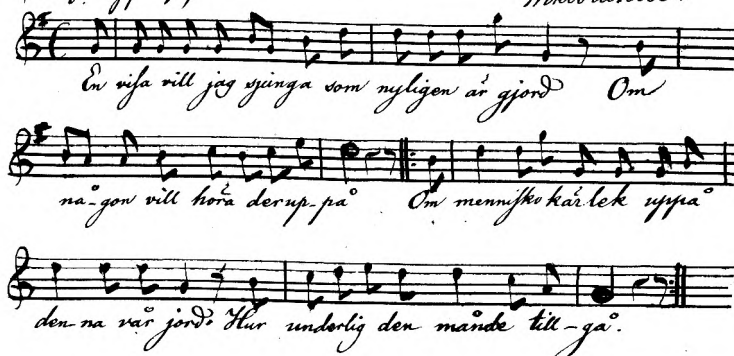
1. En tid jag tjent' en Herre
En hög och ädel Brukspatron
Och hvem kan vara större
Inför vår Konungs thron
Ja han vill vara rar och fin
Och han har druckit båd mjöd och win
Bland sina bästa wänner. o. s. v.

I Hammerichs Skandinaviske Reiseminder (Brage og Idun, høsthaftet 1839. Köpenhⁿ 1840. sid. 445.) förekommer en dylik från Norrige ...

Nr 76:1

(Lovisa i Gyllinge)

Wikbolandet

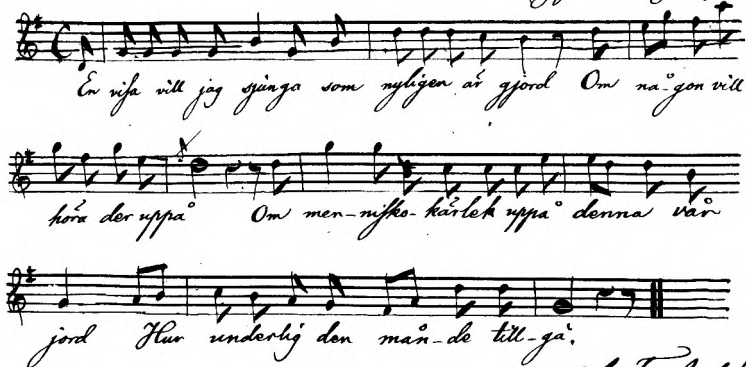

En visa vill jag sjunga som nyligen är gjord Om
nå - gon vill höra derup - på Om mennisko kärlek uppå
den - na vår jord. Hur underlig den mände till - gå.

76: 1. ks 76 version 1. Med.: Lovisa i Gyllinge.
- Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Text-
typ: SVAS. - [v: 76: 2, 341.]

Nr 76:2

Ostgöta Berslag

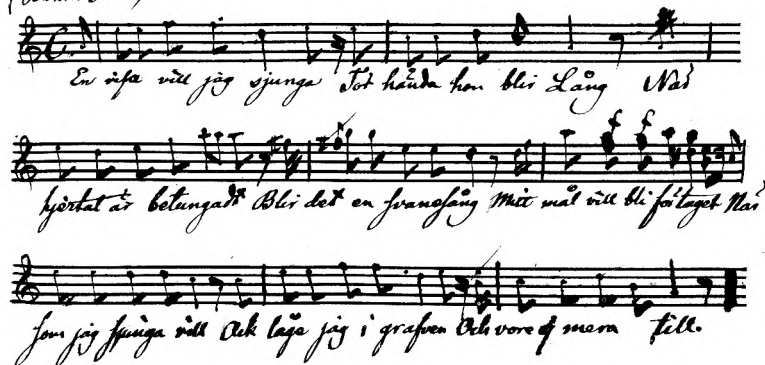

A. F. Sondén

76: 2 ks 76 version 2. Med.: -. - Ort: Ostgöta Berslag. - Uppt.: A. F. Sondén. - Texttyp: SVAS. - [v, se 76: 1.]

Nr 77

(Båtsm. Krum)

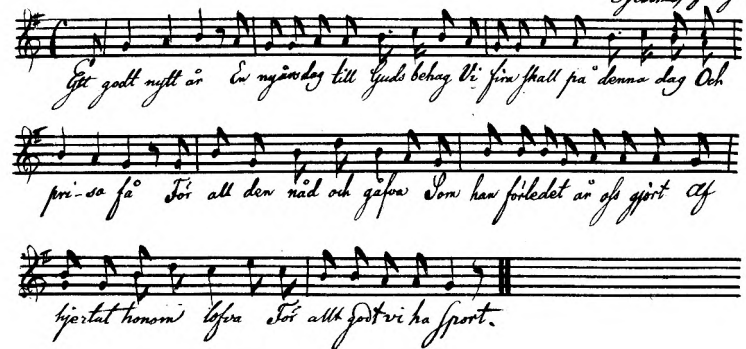
77. ks 77. Med.: Båtsman Krum. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: SVAS. - [p: nr 81: 3, 222: 1. Se även 67: 1.]

Wiedes kommentar: Efter ett i Norrköping år 1836 tryckt exemplar.

Nr 78

Hustru Alard

Tjellmo, Östergöt.

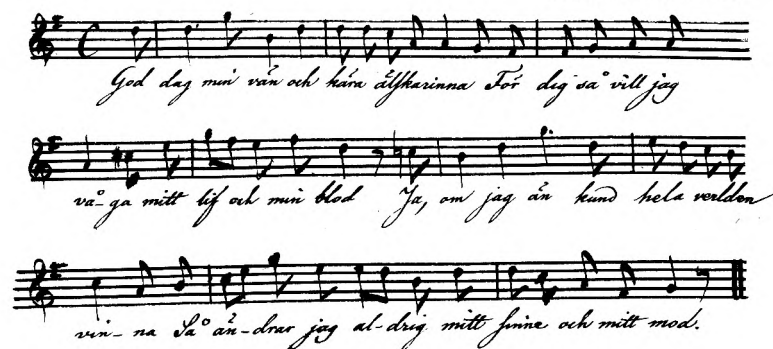

78. ks 78. Med.: Hustru Alard. - Ort: Tjellmo sn, Östergötland. - Uppt.: L. Wiede.

Wiedes kommentar: Wisan, travesterad efter den gamla bekanta Julsången: Guds Son är född (Arvids. Forn. III. s. 516) är sammansatt af Mälaren Wassberg i Tjellmo.

Nr 79

Wikbolandet.

79. MMW 79. Med.: Hustru Boglina. - Ort: Wikbolandet. - Upptecknare: L. Wiede.

Nr 80

Lovisa i Gyllinge

Wikbolandet.

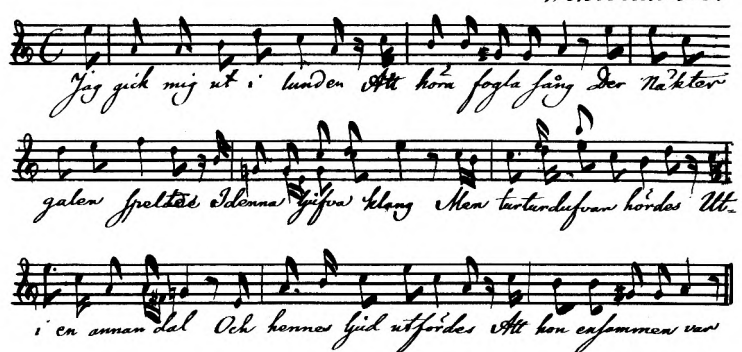
Hur kan jag vara nej-der Hur kan jag vara
glad När mitt hjerta af oro sig bö-jer Jag kan
in-ger gla-dan dag

80. ks 80. Med.: Lovisa i Gyllinge. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: SVAS.

Wiedes kommentar: Visan är tryckt i Jönköping 1835, i Norrköping 1841.

Nr 81:1

Wikbolandet.

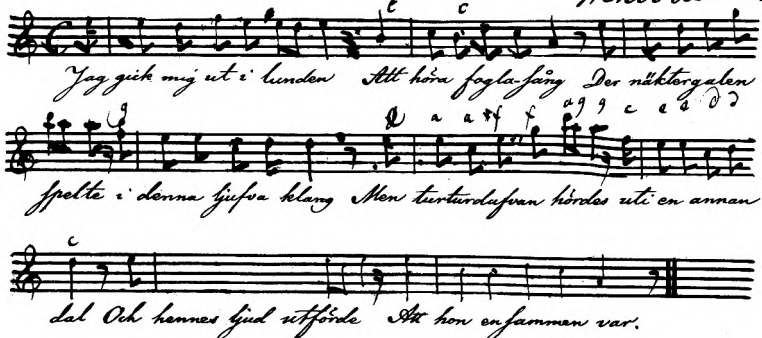

Jag gick mig ut i lunden Att höra fogla-fång Der näktorgalen
galen speltas i denna lifva klang Men turturdufvan hördes Ut-
i en annan dal Och hennes ljud utfördes Att hon enfamman var

81: 1. ks 81 version 2. Med.: –. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: SVAS. – [v och p, se nr 68.]

Nr 81:2

Wikbolandet.

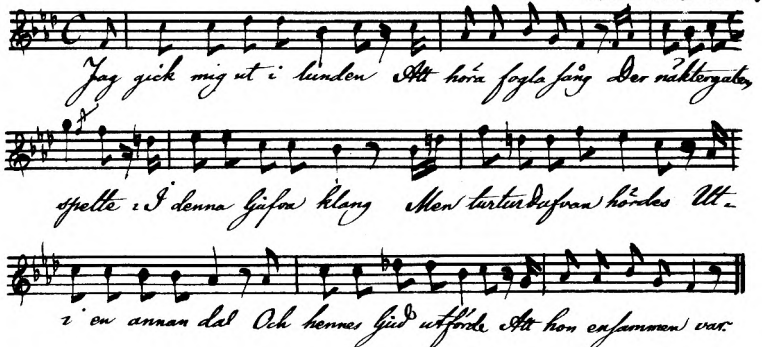

Jag gick mig ut i lunden Att höra fogla-fång Der näktorgalen
spelte i denna lifva klang Men turturdufvan hördes uti en annan
dal Och hennes ljud utförde Att hon enfamman var.

81: 2. ks 81 version 3. Med.: –. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: SVAS. – [v och p, se nr 67: 1.]

Nr 81:3

Wikbolandet.

Jag gick mig ut i lunden Att höra fogla-fång Der näktorgalen
spelte i denna lifva klang Men turturdufvan hördes Ut-
i en annan dal Och hennes ljud utförde Att hon enfamman var.

81: 3. ks 81 version 1. Med.: –. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: SVAS. – [p, se nr 77.]

Wiedes kommentar: Afskrifven efter ett i Norrköping år 1838 tryckt ex.

Wikbolandet.

Jag tjente hos en bonde Allt längre up i landet När hon gifte mig
 gif han mig en tuppe Och tuppen hette Ottorgal Och hunden hette
 Ing-fing och gärdan hette Vänd-er-ut-kurran.

82. ks 82. Med.: -. Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: D 88. - [p, se nr 25: 1.]

Wiedes kommentar: Visan har kanske ursprungligen varit ämnad till minnesöfning för barn. En i Arvidsons Fornsånger (Del. III. s. 529 ff.) anförd variation lär i Blekinge dansas såsom ringlek, men uptager endast sju verser, och i de efterföljande verserna uprepas intet af de föregående. I det afseendet liknar då vår nu upptecknade visa mera en hos Arvedson (III. s. 475) införd Barnsång under titel: *Hvad skall frun till lifvet ha?* Som melodien för alla verserna är lika, uptages den här endast för den 3de versen.

Wikbolandet.

Kung Gustaf Adolph tänkte Sjelf taga sig en brud Till
 Den lyckan honom fränkte För det han trott på Gud
 Bruden han ansländer Han friar och får ja Och fru blir
 bruden får der Skif frött från flugge-na

83. ks 83. Med.: -. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - [p: nr 225.]

Lofte: Gyllinge

Wikbolandet.

Kärlens leja som många kaffer får rat Han tar der up
 hans-er ut-i våra bröf. Det bli för den skull jag får följa
 ta-ras Som många för fucha med änglande röst

84. ks 84. Med.: Lovisa i Gyllinge. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: SVAS.

Wiedes kommentar: Wisan är tryckt i Jönköping 1826, i Norrköping 1843. &c

Wikbolandet.

Lilla vackra flicka om du vill Hörer du mitt hela hjerta till
 Jag är öm och trogen Och till kärlek mogen Tycker om att vara höf och gill
 Jag är öm och trogen Och till kärlek mogen Tycker om att vara höf och gill

85. ks 85. Med.: -. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: SVAS.

Wiedes kommentar: Wisan är tryckt i Norrköping 1828 ff., - men mycket felaktig. Den går och gäller för att vara författad af Tegnér, men Poeten lär vara en Alstermark i Wermeland.

(Hustru Alard)

Tjellmo sn Östergötland

När där och Frida'n ge-fällerna spet ja-ra Det kan handa
 On-s-dagen med; Torsdagen kommer måstären och frågar
 Herrar Geseller churu de ma'

86. ks 86. Med.: Hustru Alard. – Ort: Tjellmo sn, Östergötland. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: Nordl. 105.

A. M. Borgstedt.

Närtha lilla hon sig ångslas Hvar en gång hon övnte lilla far
 För det enkan honom fångslar Och så mildt åt honom ler Men i
 tyfthet tänker hon O, ack, han friker mig med lyft Sj det vet jag
 ríft Enkan öven ifrån mig ta-ger När jag, hur jag skall få en
 ann som vill bli min man.

87. ks 87. Med.: A. M. Borgstedt. – Ort: –
– Uppt.: L. Wiede.

Wikkolandet.

O lifsens ljus var Jesu kär Jag på ditt hjör ta vår
 Och bader om för barmande In för din nåd dö
 Ak, lät mig ej o hulpen gå Ditt arma usla verk Jes
 vet din om het är så flör Ak på min svackan märk

88. ks 88. Med.: –. – Ort: Tjellmo sn, Östergötland. – Uppt.: –.

Torpa Socken, Ydre härad.

Om oflönen när all ting var fälla och lyft, Och alla trun sig
 bi ja, och alla ifrån fjell, Så klappar del på förtol; Hon frågar
 hvem del är; Hon frågade: hvem är del, som gör mig be-fuär.
 L. Wiede

89:1. hs 89 version 1. Med.: (Lagergrens Gustaf. – Ort: Torpa sn, Ydre härad. – Uppt.: L. Wiede. – [v och p, se 67:1.]

Och Thursdagen den femtonde en fria-re dot kom Han fria-re till en
flicka i den fag-refte lund Om jag skall hampa fötterna, ja kunna
fem fria-rad Så skall du aldrig ä-ga den vännen jag vill ha.

89: 2. hs 89 version 2. Med.: Hustru Boglina.

- Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede.

Wiedes kommentar: Wisan, som troligen aldrig varit tryckt, är upptecknad efter en oredig tradition från Torpa Socken i Ydre Härad, och kan möjligtvis vara hoplappad af flera särskilda visor, som råkat hafva haft samma melodi. Den förtjenar dock att upmärksammas, icke blott för melodiens skull, utan ock för den egenheten, att för visans början ligger till grund ett ämne ur Grekiska mythologien - Amor, husvill - som redan blifvit af Anacreon (Carm. N° 3) behandladt. Man saknar icke heller anledning till den förmodan att C. F. Dahlgren, som sommaren 1823 besökte Torpa Socken, kunnat lika-såväl af denna folkdikt, som af Anacreons ofvan citerade sång låna idén till sin visa.

På Wikbolandet sjunges ett fragment af en kärleksvisa, som i alla verserna, med undantag af den sista, erinrar om ofvan anförda visans sednare hälft. Äfven melodien, ehuru liggande i dur, då den förra är i moll, har det gemensamt, att den, likasom de främmande (plaga[la]) kyrkotonarterna, ej slutar med skalans grundton. - - -

90. MMW 90. Med.: Calle Moberg i Haninge.

- Ort: Linköpings hållstuga. - Uppt.: L. Wiede.

- Texttyp: DgF 370.

För Riddaren och Jungfrun de möttes uppå ång För
hi hopp, för ha! tra la-la la-la la! Han lofvade henne de
gull-ringar fem. Tra la-la la-la la! Tra-la-la! Tra-la-la!

Sko-maharen han kommer med he-la-fra-rad Han ska väl inte kom-ma på
ut-fattan dag Ljöst ljäger han en månad eller fy-ra Sen kom-mer han
in Med fika-lådan sin Sen fäster han sig neder till att hvi-la

91. ks 91. Med.: -. - Ort: Orrevalla grufva,

Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - [p, se 43: 2.]

Ä skulle de vare Vår Herres be-lag Ä du häre Herse-fa
Så mener ja väl de kunne ta-lag Ä in-te hampa så
ville illa Att vi te ett hönslag kumme i-hop ja har ju fke
lof ba' kanner ä stop Ä mer än du dej kan in-bille

92. ks 92. Med.: A. M. Borgstedt. - Ort:

Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - [p: nr 102, 231: 3, 258.]

Nr 93:1

Såg ju, Småland.

Stätt still, du yngling, och se dig väl för. Be-håll na att lefva här.
Håll all-tid för ö-gon din Gud och din Her-re. Sjy alla de onda be-
farligt det är. Ack, akta dig väl. Till lif och till fjäl. Sjy
gå-re-na här.
snarligt till fun-dar ett e-rikt för-väl.

93: 1. ks 93 version 3. Med.: -. - Ort: Säby sn, Småland. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: SVAS. - [v: 93: 3. - p: nr 224.]

Nr 93:2

Stätt stilla du yngling och se dig väl för. Be-håll na att lefva här.
Håll all-tid för ö-gon din Gud och din Her-re. Sjy alla de onda be-
farligt det är. Ack, akta dig väl. Till lif och till fjäl. Sjy
gå-re-na här.
snarligt till fun-dar ett e-rikt för-väl.

93: 2. ks 93 version 1. Med.: -. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: SVAS.

Nr 93:3

Stätt stilla du yngling och se dig väl för. Be-håll na att lefva här.
Håll all-tid för ö-gon din Gud och din Her-re. Sjy alla de onda be-
farligt det är. Ack, akta dig väl. Till lif och till fjäl. Sjy
gå-re-na här.
snarligt till fun-dar ett e-rikt för-väl.

93: 3. ks 93 version 2. Med.: -. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: SVAS. - [v och p, se 93: 1.]

Wiedes kommentar: Wisan, som i Småland samt Öster- och Westergötland lär vara mycket allmän, säges vara författad af en »Stortjuf», som blifvit dömd till fästningsarbete för lifstiden, (enl. uppgift af Länsn. J. A. Meurling från Wernamo). Åtskilliga imitationer hafva sedermera framstått, såsom: Pigan Brita Olsdotters visa: »Statt stilla du Flicka & c.» Tryckt i Nyköping år 1825. Likväl är anledning förmoda, att ännu en annan sång ligger till grund för alla dessa visor, neml. den, som börjas: »En Hårdag i höjden bebodad är worden», som i hemska drag målar yttersta dommen, och förekommer icke så sällsynt i tryckta exemplar äfven från Norrköping l. Linköping på 1840 talet.

Nr 94

*Orrevalla grufva.**Königska tryckt. Norrköping 1808*

Sveriges Kung! Din lifsvakt fylls på fältet täga; Gammal, Ung, Vilt
lifvet för dig väja. Med glädte med vi wära vapens barn
Blott segra, Oscars ära, Kristna ossas blod.

94. ks 94. Med.: -. - Ort: Orrevalla grufva. - Uppt.: L. Wiede.

Wiedes kommentar: Wisan sjöngs år 1845 efter ett i Norrköping 1808 tryckt exemplar, och utgör förmodl. en travestering af Bellmans folkvisa: Sveriges Kung, som lærer utgöra N° 8. af »C. M. Bellmans Skaldestycken efter C. M. Wölsehow's manuscripter första gången utgifna. I tvenne delar. Stockh. 1814.» som endast efter Svensk Literatur Tidn. för år 1815. N° 19 d. 17. Maj är mig bekant.

Tro ej min vän jag kan-far dig för det du
ri-ka-re är Ty ri-ke dom den snart för-gås men
kai-ke-kan kan längft be-fär An jag dig äga för

L. Wiede.

95. hs 95. Med.: -. - Ort: Wikbolandet. -
Uppt.: L. Wiede. - [p, se nr 42.]

Nr 96:1

(Hustru Boglina)

Neckens list.

Wikbolandet.

Och Ungerfven tager bår, san och sa sin lilla hand
gän-gar han sig åt den rofande lund Der möter han en
Jung-fra på finis

96: 1. ks 96 version 1. Med.: Hustru Boglina.
- Ort: Wikbolandet. Uppt.: L. Wiede. - Text-
typ: DgF 25. - [v: 96: 2.]

Nr 96:2

Wermälänningar på Wikbolandet.

Och tåg du nu din böfja och på den lilla lund
morgon skall du möta mig i ro-sande lund De
rofar och de liför att be-fär-da

96: 2. ks 96 version 2. Med.: Wermälänningar
på Wikbolandet. - Uppt.: -. - Texttyp: DgF
add 25. - [v, se 96: 1.]

Wiedes kommentar: Visan är en af de många,
mer och mindre fullständiga Varianter af samma
Tema om Neckens list, hvaraf en redan förr
blifvit meddelad. I den Geijer-Afzelianska sam-
lingen finns den ej, ehuru den torde vara en af
de allmännast spridda öfver hela Sverige. En
Wermälänning, som arbetade vid grufvor på
Wikbolandet, har meddelat mig den, sådan hon
förekommer i hans hembygd, Fernebo socken,
men Melodien saknas, emedan referenten sjelf
icke hade tecken till röst. ...

Nr 97:1

Och ungerfven utvalde sig en ro-fande vild Den skinnade som
Med de för kan både
fannas uppa jord Det tal-te han om för sin hära far och mor Till
hållit kunnat käi Nu re-for jag bort och kommes snart i-ger
att på träffa och tala med den Som han hade utvaldt till vän

97: 1. ks 97 version 2. Med.: -. - Ort: Wikbo-
landet. - Uppt.: L. Wiede. - [v: 97: 2, 3.]

Nr 97:2

(Hustru Boglina)

Wikbolandet

Och ungerskon utvalde sig en ro-sande räd Den skönaste som
 för henne vill han lef-va för henne vill han dö för han ha-de
 Jans uppa jord Det talte han om för sin kärna far och mor
 kallt henne här Nu raser jag bort och kommer snart i gon
 till att få träffa och tala med den som jag hafver utvalt till vän.

97: 2. ks 97 version 3. Med.: Hustru Boglina.
 - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - [v,
 se nr 97: 1.]

Nr 97:3

Regna, Östergötland

Och ungerskon utvalde sig en ro-sande räd Den skönaste som
 för henne vill han lef-va för henne vill han dö för han ha-de
 Jans uppa jord Det talte han om för sin kärna far och mor
 kallt henne här Nu raser jag bort men jag kommer snart i gon
 till att få träffa och tala med den som jag hafver utvalt till vän.

Lektor Sondén

97: 3. ks 97 version 1. Med.: -. - Ort: Regna,
 Östergötland. - Uppt.: Lektor Sondén.

Nr 98

Hustru Alard

Tjellmo socken, Östergötland

Utvalda lilla Vän Som plågar hjärtat mitt Vifst hafver himmelen mig
 dig till vän utvalt Mig tyckas att jag dig Har redan i din
 famn In förtat visserlig Och att jag fått din hand.

98. ks 98. Med.: Hustru Alard. - Ort: Tjellmo
 sn, Östergötland. - Uppt.: L. Wiede.

Nr 99

A. M. Borgstedt.

Wikbolandet.

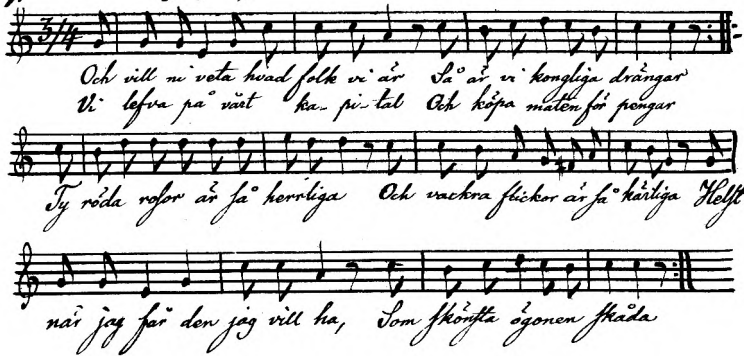
Vacker jungfru, lilla vänfö, Hör på minne gubbenas tal! Minns pröta uppe
 färfö, Är ni nu at gubben fö? Va vill mins till er fria, Vacker jungfru,
 ge mig ja! I min dag min jungfru klla, Ty vill mins fins ha.

99. ks 99. Med.: A. M. Borgstedt. - Ort:
 Norrköping. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp:
 SVAS. - [p: nr 240.]

Nr 100

(Döfjon i Stenby Järstad)

Wikbolandet.

Och vill ni veta hvad folk vi är
Vi lefva på vårt ha-pi-tal Och köpa maten för pengar
Ty röda rosor är så herrliga Och vackra flickor är så kärliga
Helst när jag får den jag vill ha, Som skönsta ögonen skådar

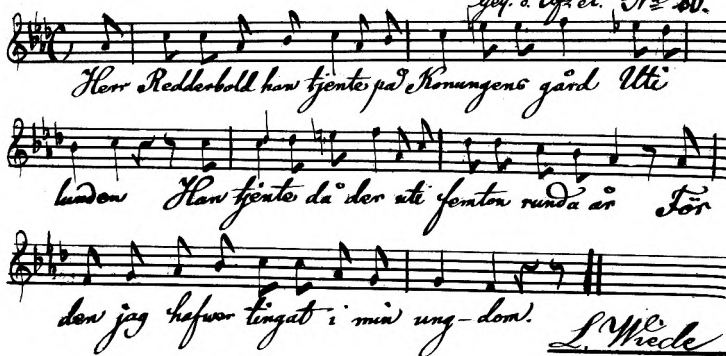
100. ks 100. Med.: Per Olsson, Döfjon i Stenby, Järstad. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: D 142. – [p: nr 137, 276.]

Wiedes kommentar: Anm. Visan är en af de otaliga varianter, som finnas på Folkleken. Der står ett träd på min faders gård &c. hos Arvidson, Fornsång. III: s. 299. ff. Nyttjas ock såsom sånglek. Stundom får man höra sista versen förvänd eller tillagd:

7. Gud nåde mej, som ska' ha' dej,
Som har den slarfve rocken;
Allt hvad du har, du super opp
Och går med »nakiga» kroppen.
För röda rosor är' så herrliga.
Och vackra flickor är' så kärliga;
Helst när jag får den jag vill ha',
Som skönsta ögonen skådar.

Nr 101

Wikbolandet Östergötland
Gay. a. Af. el. Nr 80.

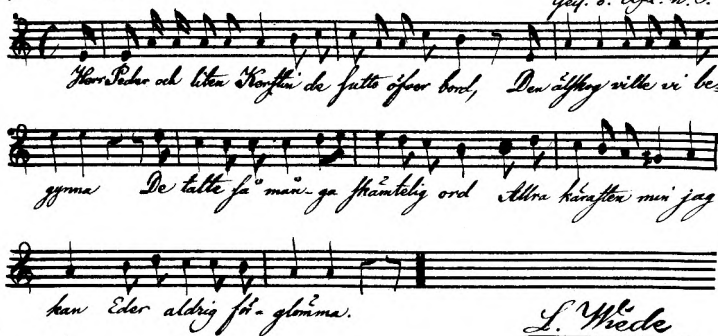
Herr Redderbold han tjente på Konungens gård Uti
Lunden Han tjente då der uti femton runda år För
den jag hufvud tingat i min ung-dom. L. Wiede

101. ks 109. Med.: Hustru Qvarsboms dotter. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: DgF 82. – [v: nr 117, 164, 215, 217. – p, se även nr 13: 1.]

Nr 102

(Hs Qvarsbom)

Wikbolandet.
Gay. a. Af. n. 9.

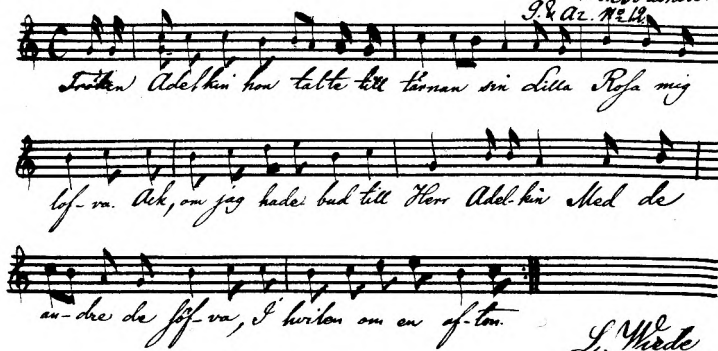
Herr Seder och lita Konfuden fäddes öfver bord, Den äffty villen vi be-
gynna De talte ja minn ga främling ord Allra kärast min jag
han Eder aldrig för glömma. L. Wiede

102. ks 110. Med.: Hustru Qvarsbom. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: DgF 210. – [p, se nr 92.]

Nr 103

hs Qvarsbom

Wikbolandet
DgF 266.

Fröken Adeltin hon talte till barnen om lilla Refa mig
lef-va. Och, om jag hade bud till Herr Adeltin Med de
an-der de lef-va, I hvilken om en af-ten. L. Wiede

103. ks 111. Med.: Hustru Qvarsbom. – Ort: Wikbolandet. – Uppt. L. Wiede. – Texttyp: DgF 266.

Wiedes kommentar: Anmärkning: Det ovanliga i denna visa, är att båda de älskande bära samma namn: »Herr Adeltin», »Fröken Adeltin» (uttalas: Adälltjinn). Detta tyckes vilja gifva tillkänna, att namnet *Hollkin* hos Geijer och Afzelius, såväl som detta (*Adeltin*) ej är något nomen proprium utan appellativum, betecknande hvarje person av adelig släkt (Anglosax. *kyn*, &c.). Så lär ordet *Konr* bemärka en adelsman, och *Konung* en adlig ättling. Eljest nyttjas oftare ordet *Adelin* om adliga unga personer af båda könen; t. ex. »Fröken Adelin», »Olof Adelin», etc. (den sista benämnes i en Wikbolandsvisa helt enkelt: »Adlingen», och påminner detta om den äfven i Nordiska historien ryktbare Anglosaxiske prinsen *Edgar Atheling*).

Nr 104

ks Qvarsbom. *Wikbolandet*
f. g. 2. 17. n. 15.
 Och flappas far i aror-na och börjar till att ro. Och
 jungfrun hon vinder sina hunder uti blo. För det hon skulle
 komma till det Hov-di-sha landet att förderfres.
L. Wiede

Nr 105

ks Qvarsbom. *Wikbolandet, Östergötland*
f. g. 2. 17. n. 17.
 Och flappas hon talle till flappas far. Tungt är mitt lif. Kom
 vilkom vi gånge ät flappas far. Vi vorom två jungfruer
 ba-da
L. Wiede

Nr 106

ks Qvarsbom. *Wikbolandet.*
f. g. 2. 17. n. 18.
 Och jungfrun hon gånge sig i ge. Hund. Och lilla vänner
 min! Der bäter och flutor de ga i ti land. Efter dag faller
 rågn/häns det dagas intet än. Men det dagas likväl under ti. den.
L. Wiede

Nr 107

f. g. 2. 17. n. 21.
 Riddar Olof han rider sig ät sunnan flög
 drupen-dra fallor, Och u-te för honom han kunnat
 den hankar lovat tro si
A. F. Sonden

104. ks 112. Med.: Hustru Qvarsbom. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: DgF 486. – [v: nr 105, 118.]

Wiedes kommentar: Anmärkning: Wisan, som på Wikbolandet är allmän, kommer till text och melodi mycket nära en redan förut meddelad, hvars omkväde nämner det turkiska, det hedniska, i ställe för det Mordiska land. Ordningen i verserna är alltid lika, och har jag aldrig funnit den så omkastad som i den Småländska samlingen I: s. 154. Jemf. Svensk. Literatur Tidn. 1815. spalt. 729, 730. »Mordiska landet» betyder antingen detsamma, som i Trettonde dagsvisan (Arvidssonska saml. III. s. 522) kallas Morieland, Mohrernes, Morianernes land (Spanien, Marocco &c.) och vore ordet då liktydigt med »Turkiska», Mohamedanska landet; eller ock Mordwa-landet, Mordwinernes (en Finsk nation, som redan Herodotus [IV: 18] kände såsom menniskoätare, jfr Strahl Russische Geschichte, Inledn. om Finska folkstammar) land, hvadan det då skulle vara liktydigt med det »hedniska», hunniska landet, och påminner om vår allmoges ännu lifliga tro på Hundturkens grymma menskohandel. Eljest nyttjas ordet Mordisk (contracte morsk) allmänt om råa, våldsamma och stridslystna människor t. ex. Wikbolänningarnes Båtsmän och Grufarbetare.

105. ks 113. Med.: Hustru Qvarsbom. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: DgF 105. – [v, se nr 104.]

Wiedes kommentar: Den förra redaktionen synes vara lånad från en annan wisa, neml. den om harpans magt.

106. ks 114. Med.: Hustru Qvarsbom. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: DgF 241.

Wiedes kommentar: Den märkvärdigt vackra melodien har af en Musikkännare i Norrköping blifvit mottagen och fyrstämmigt behandlad. Dess försök torde kunna framdeles meddelas. Emedlertid meddelas nu den första stämman, för att i framtiden supplera de öfriga.

107. ks 354. Med.: –. – Ort: Regna sn, Östergötland. – Uppt.: A. F. Sonden. – Texttyp: DgF 208. – [p, se nr 32.]

Wiedes kommentar: Anmärkning: Oaktadt alla möjliga efterspaningar har det ej lyckats erhålla denna visa fullständig. Upteckningen är från Regna Socken i Östgöta Bergslag, men hvarken der eller i öfriga Berslagssocknar har jag kunnat erhålla den kompletterad. Sista versen lyder sålunda:

Riddar Olof han lutar sig allt öfver sadelknapp
 Drifven dra fallo ri
 Då hade hon en silboknif och i hans hjerta stack
 För den han hade lofvat tro si.

Man vet altså ej med visshet om visan är en variant af Herr Olof (n. 21) Herr Helmer (n. 54) eller Rövaren Brun (n. 83). Första omkvädet är lånadt ur den gamla varianten af visan om Herr Olof i Elfvornas dans, som är aftryckt i den Geyer-Afzelianska samlingen III, s. 165. Deremot förekommer allsingen likhet med visan om Riddar Olle (l.c. II. ss. 56, 59, 215).

Nr 108

Hustru Qvarsbom. *Wikbolandet, Östergötland.*
Gay. 5. Apr. nr 22.

Och jungfrun han tatte till sin broder på under liden skad
 sporde du fotsmyt vid tinget i gås så
 just om en afton i kända *L. Wiede.*

108. ks 116. Med.: Hustru Qvarsbom. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: DgF 460. – [p, se nr 32.]

Nr 109:1

Lika med Hustru Eggs vika
i A/B/C med Hustru Qvarsbom. *Wikbolandet, Östergötland.*
Gay. 5. Apr. nr 23.

Och Hestingen han rider sig på Torparens gård Med
 å-nan och dygd Och ute för honom den lilla jungfrun
 flär Så vinna vi båd' re-for och lil-jör *L. Wiede*

109: 1. ks 117 version 1. Med.: Hustru Qvarsbom. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: DgF 124. – [v och p, se nr 13: 1.]

Nr 109:2

Hustru Jern.

Och Hestingen han rider sig på Torparens gård Med all
 å-nan och dygd Och ute för honom hans dotter, flär Så
 vinna vi båd' re-for och lil-jör

109: 2. ks 117 version 2. Med.: Hustru Jern. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: DgF 124. – [v och p, se nr 13: 1.]

Nr 110:1

Och Lagerwall och jungfrun de möttes ut på bro De
 lof vade hvar-andra sin ära och sin tro Med vi
 re dom tid

110: 1. ks 118 version 2. Med.: -. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: DgF 124. – [v/?/: 110: 2, 157: 1, 157: 2.]

Nr 110:2

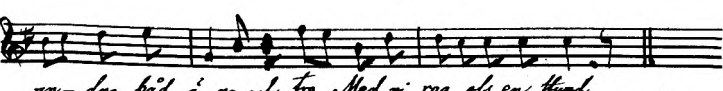
Glädningsta flickor *Wikbolandet.*
G. B. A. 172 23.

Och Lagerwall och jung-frun de möttes ett par tro De lefnads hvar-

an-dra båd ä-ra och tro Med vi roa oss en stund De lefnads hvar

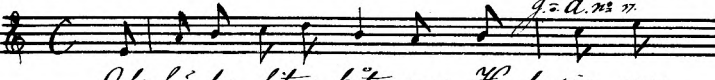
an-dra båd ä-ra och tro Med vi roa oss en stund

L. Wiede

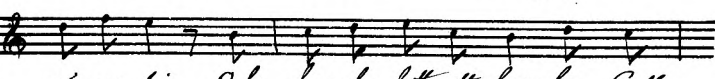
110: 2. ks 118 version 1. Med.: Glädningsta flickor. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF 124. - [v, se nr 110: 1.]

Nr 111

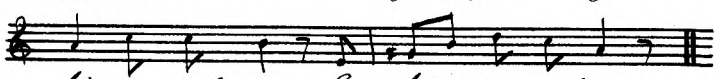
Hr. Qvarsbom. *Wikbolandet.*
G. B. A. 172 17.

Och hör du, liten bätt-man Hvar jag nu

sä-ger dig: Och har du lust att fre-la Gull =

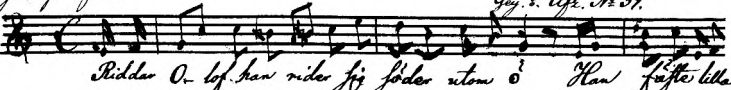
tärning med mig Gull = tär-ning med mig.

L. Wiede.

111. ks 119. Med.: Hustru Qvarsbom. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF 238. - [v och p, se nr 118.]

Nr 112:1

Glädningsta flickor *Wikbolandet.*
G. B. A. 172 39.

Ridder O lof han rider fj föder utom ö Han föfte lilla

vän-nen, han mente hon var mō Han föfte lilla vännen han

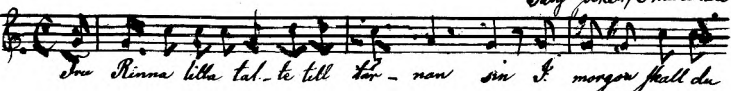
mente hon var mō Ridder O lof

L. Wiede.

112: 1. ks 120 version 1. Med.: Glädningsta flickor - Ort: Wikbolandet - Uppt.: L. Wiede - Texttyp: DgF 274. - [v: nr 112: 2, 210: 1.]

Nr 112:2

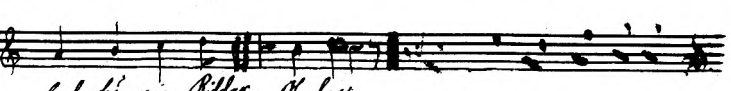
Säby socken, Småland

En Rinna lilla tal-te till tår-nan sin I morgon skall du

flän-da bjud för mig. I morgon skall du flän-da

bud för mig. Ridder Oh-lar.

112: 2. ks 120 version 2. Med.: Eva Andersson. - Ort: Säby sn, Småland. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF 274. - [v, se nr 112: 1.]

Nr 113

H. Qvarsbom

Wikbolandet
Geij. 5. Afz. n. 40.

Det ligger ett fött i Österrik Det är så väl be-
ken- det sked silfver och det röda fta gull rödaste
gull Och make mofter nar up- ma- vadt. *L. Wiede*

113. ks 121. Med.: Hustru Qvarsbom. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: Ekl A 5 – [v: nr 211.]

Wiedes kommentar: Efter ett för ej så många år sedan tryckt exemplar hvars titelblad, med angifven tryckningsort och år, förkommit. Ett annat defekt exemplar är tryckt i Norrköping år 1826.

Nr 114:1

Herr Lager han finter i Konungens gård I varon väl mo I
femten veckor och dertill ett är Sjens troget sa Jon Jag
vinner det höftar mitt rödaste gull Ho bli mi sa Jon

114: 1. ks 122 version 2. Med.: – – Ort: Södra Tjust, Kalmar län. – Uppt.: L. Wiede – Texttyp: DgF 390. – [v: nr 114: 2.]

Nr 114:2

H. Qvarsbom

Wikbolandet
Geij. 5. Afz. n. 40.

Herr Lager han finter i Konungens gård I varon väl mo I
fem- ten veckor och dertill ett är Sjens troget sa Jon Jag
vinn' det fta höftar mitt rödaste gull Jag följer sa Jon *L. Wiede*

114: 2. ks 122 version 1. Med.: Hustru Qvarsbom. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede – Texttyp: –. – [v, se 114: 1.]

Wiedes kommentar: Anmärkning: Denna skämtedikt torde, likasom den om Ramunder m. fl. tillhöra kämpe- och riddarevisornas sednaste period, helst den förlöjligar, hvad som i äldre tider behandlades med fullt allvar. På Wikbolandet sjunges den någon gång, och öfverensstämmar, förkortningarna oberäknade, troget med den under n° 46. i Geijer-Afzelianska samlingen (II. s. 144 ff) intagna, som torde vara hemtad från en gemensam källa, som den Wikboländska, nemln i gamla tryckta exemplar. Jag har dock ej lyckats öfverkomma något sådant, och i wishandeln har den, mig vetterligt, aldrig varit synlig. I Calmar Län sjunges den något mindre sällan; den förekommer då med annat omkväde (»Ho blir mi' sa' Jon»), och för att höja den komiska effekten blir den 4de raden i hvarje vers aldrig sjungen, utan talad (reciterad).

Nr 115:1

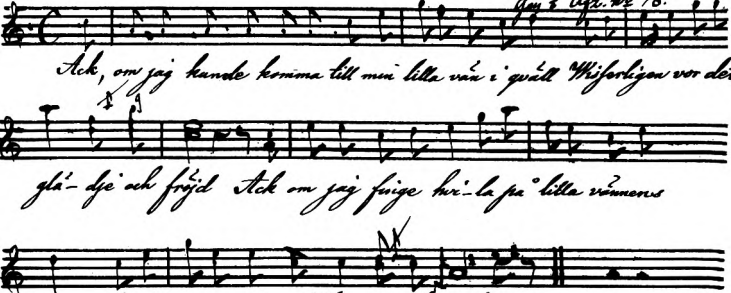
Ur "Wermalandspickan."

Ah om jag kunde komma till min lilla vän i quell Mänskligheten var det
glädje och fröjd Ah om jag finge bli- la på lilla vännen som i de
vare jag af lyer- tet förtärd

115: 1. ks 123 version 2. Med.: –. – Ort: –. Uppt.: –. – Texttyp: DgF 306. [v och p, se nr 31.]

Nr 115:2

Wikbolandet
94. 5. 1876.

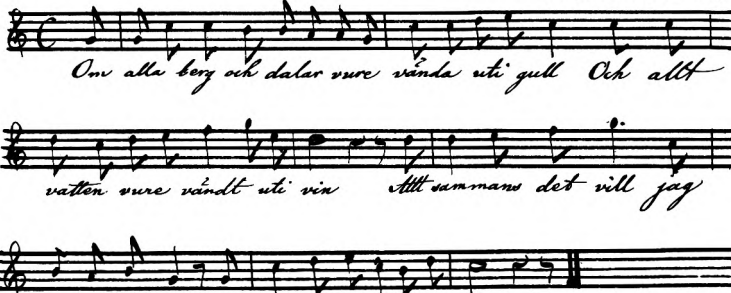
Äck, om jag kunde komma till min lilla vän i grott Wikbolanden vor det
glä-dje och fröjd Äck om jag finge här-la på lilla vänner
arm. Ä då vore jag af hjärtat för-nigil.

L. Wiede

115: 2. ks 123 version 2. Med.: -. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF 306. - [v och p, se nr 31.]

Nr 115:3

Wikbolandet,

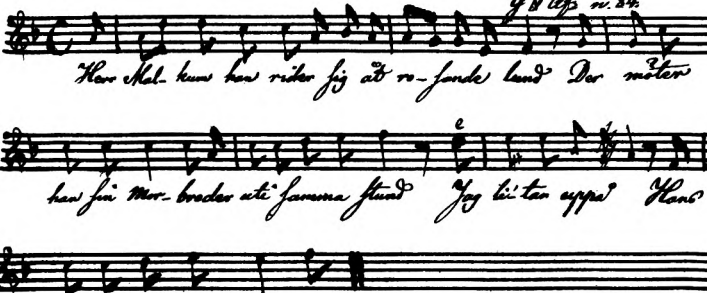
Om alla berg och dalar vore vända uti gull Och allt
vatten vore vändt uti vin Allt sammans det vill jag
gifva för dig Om du vore härstam min.

L. Wiede.

115: 3. ks 123 version 3. Med: Tjocka Fia hos Hans i Berga. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF 306. - [p, se nr 10.]
Wiedes kommentar: Efter ett i Norrköping år 1843 tryckt exemplar.

Nr 116

Wikbolandet.
94. 1876.

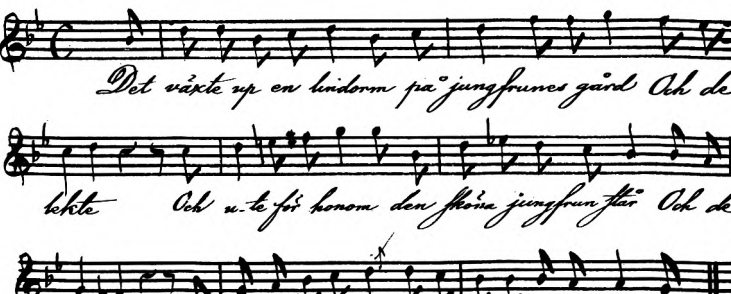
Här Hel. kunn han rider fj ät re-funder land Der möter
han för Mer. bröder uti famma stund Jag bi-ter upp Hans
nåder och min jung-fra

L. Wiede

116. ks 124. Med.: Hustru Qvarsbom. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF 336.

Nr 117

Wikbolandet.

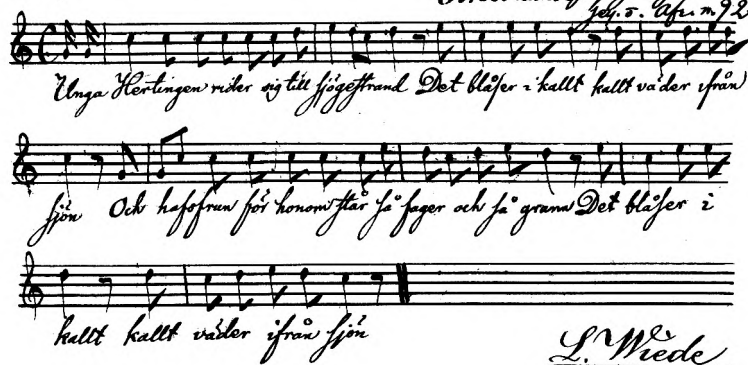

Det vänta up en lindorm på jungfruns gård Och de
ekte Och u-te för honom den sköna jungfrun står Och de
ekte De ekte uti nätter och alla sina dagar

117. ks 125. Med.: Hustru Qvarsbom. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF 65. - [v och p, se nr 101.]

Nr 118

Hustru Qvarsbom.

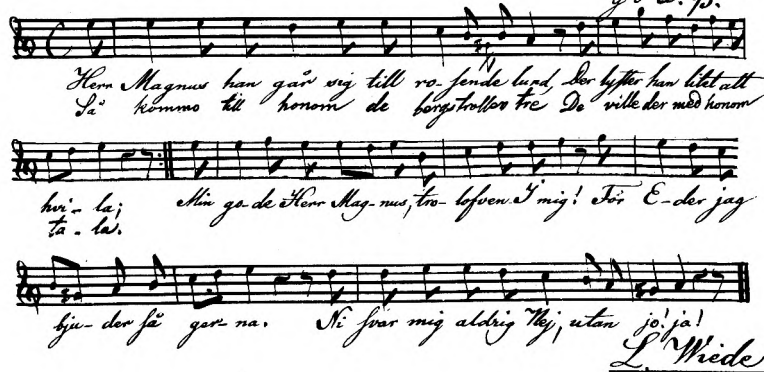
Wikbolandet. Östergötland.
Jeh. s. Afz. n. 92

Unga Hertingen rider sig till fjöggränd Det blåser i kallt kallt väder ifrån
fjörn Och hafsfrun för honom står ja jager och ja grann Det blåser i
kallt kallt väder ifrån fjörn

L. Wiede

118. ks 126. Med.: Hustru Qvarsbom. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: DgF 380. – [p, se nr 104.]

Nr 119

Wikbolandet.
Jeh. s. Afz. n. 95

Herr Magnus han går sig till ra fjende land, der lyfter han blåt att
Ja kommo till honom de bergställen tre De vilde der med honom
hur la; Men ga de Herr Mag-nus, tro- lefven i mig! För E-der jag
ta la.
fju-der ja gar na. Ni för mig aldrig till, utan jo ja!

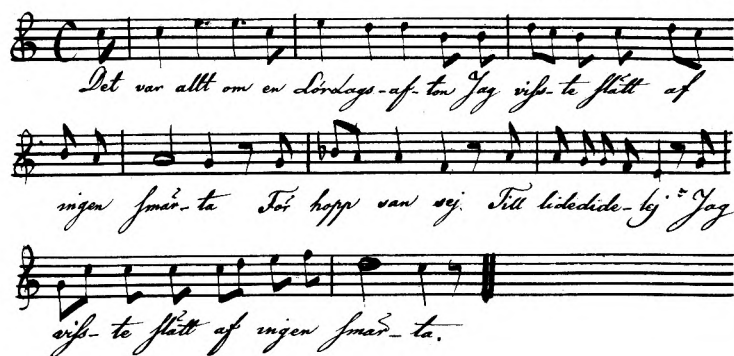
L. Wiede

119. ks 127. Med.: Hustru Qvarsbom. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: DgF 48.

Wiedes kommentar: Efter ett i Jönköping 1819 tryckt exemplar sjunges på Wikbolandet denna visa, som utom för sin märkvärdigt wackra melodi, äger den egenheten, att wara på hela orten den enda, som vänder sig kring fablen om bergtroll, o. d. I öfrigt saknas här alla dylika, till och med den för öfrigt i Östergötld och Småland så allmänna folkvisan om Bergakungen eller den Bergtagna. (Gey. o. Afz. Folkvisor. I. s. 1. II. s. 32.). Lokala förhållanden torde vara orsaken dertill. Deremot äro de som behandla Hafmän, Hafsfruar o. s. v. icke sällan anträffade.

Nr 120

Wikbolandet.

Det var allt om en Lördags-af-ten Jag visste flött af
ingen smär-ta För hopp var sej. Till haledide-ty Jag
visste flött af ingen smär-ta.

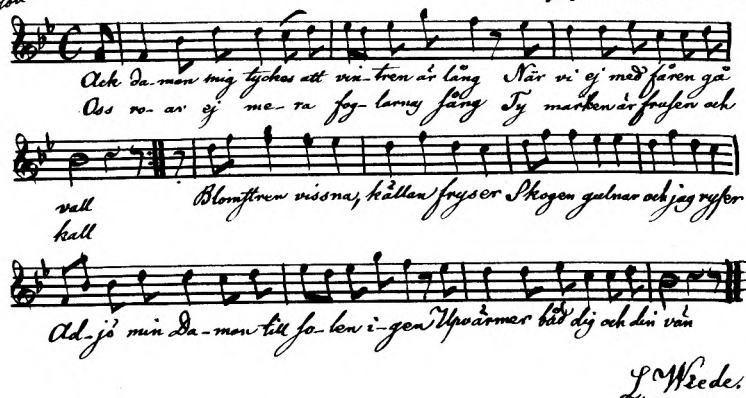
120. MMW 128. Med.: -. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: DgF 446. – [v: nr 343.]

Wiedes kommentar: Wisan är en betydligt afvikande variant af den förr meddelade om Olof Adelin, af hvilken finnas åter andra, som bilda öfvergångar mellan dem båda. Sådana torde kunna framdeles meddelas.

Nr 121

Hustru i Piltorp

Wikbolandet.

Ach da-man mig tyckas att vi tren år lång När vi ej med fären gå
Oss ro- ar ej me- ra fog-lung fäng Ty marken var frugen och
vett
kall Blomstren visnar, källan fryser Skogen gulnar och jag ryffer
Ad-jo min da-man till fo-len i-gen Upvärmes båd dig och din vän

L. Wiede

121. ks 129. Med.: L. Larsson i Piltorp. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: SVAS. – [p: nr 139.]

Wiedes kommentar: Efter ett i Norrköping, 1806, tryckt exemplar, äfven som efter ett äldre, utan tryckningsort, »tryckt i år».

Nr 122

Wikbolandet.

Äls du min vän och hjertans flicka Den jag af hjertat
Hjer tan taäka Den jag af hjertat
hal - ler kån Din af fjeds fjäl den vill jag dricka Om
du mig i ditt hjerta bär

L. Wiede.

122. ks 130. Med.: -. - Ort: Oklunda, Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: SVAS.
Wiedes kommentar: Efter ett bristfälligt, i Norrköp. 1801. tryckt exempl.

Nr 123

Mora i Dalarna.

Att älska tra lösa Mathilla Mathilda var trogen och
om Mårig en dag var vi fjällda Tre äi hafva
flytt som en dröm.

L. Wiede.

123. ks 131. Med.: Vandrande folk från Mora, Dalarna. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: SVAS.

Nr 124

(Brita Lena i Glädingstad)

Wikbolandet.

Dum gynnas mig Synon Goffe var fjäl och fjögda dig till din ä.
Tort lät en kara-fin Med gyllna Cyper-vin Ja di-to en op-pel
fin Ja di-to en fjäl ap-el sin.

L. Wiede

124. ks 132. Med.: Brita Lena i Glädingstad. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: SVAS.
Wiedes kommentar: Efter ett i Norrköping 1841. tryckt exemplar.

Nr 125

(Pers hustru på Gärdet)

Wikbolandet.

Den unga Refrenman var dygdig och fjön Med arbete
Josef Albert lag till'na med vaka och bön För gåfve för-
vann hon fin fö-da Alf Adelin han fjön de på unga kungens gäst-
spillde fin mö-da.
panningen och vällfaren kilder de'

L. Wiede

125. ks 133. Med.: Pers hustru på Gärdet. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: SVAS.
Wiedes kommentar: Efter ett i Norrköping 1841. tryckt exemplar.

Nr 126:1

(Brita Lena i Glädingstad) *Wikbolandet.*

Det gick ett skepp från Gi. brattars stad Som
 skulle till Hög. in-di-en ga På vägen de möter de
 röf-va-re så frus-ta och fa-gre

126: 1. ks 134 version 2. Med.: Brita Lena i Glädingstad. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: SVAS. – [v: nr 126: 2.]

Nr 126:2

Rörums och Ringarums socknar Östergötland.

Det kom ett skepp från Gi. brattars stad Och
 skulle till Hög. in-di-en ga På vägen de möta vi
 de röf-va-re De vore ja frusta och gre.

L. Wiede!

126: 2. ks 134 version 1. Med.: -. – Ort: Ringarum sn, Östergötland. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: SVAS. – [v, se nr 126: 1.]

Nr 127

(Lagergrens Gustaf) *Ydre i Östergötland*

Det fänt en pige uppa Halländska bet Hon var både
 tjäcker och fet Opp i högt uti frogt. Dalli ralla lej
 ralla lej Hon var både tjäcker och fet.

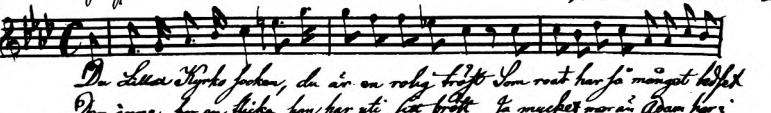
L. Wiede!

127. ks 135. Med.: Lagergrens Gustaf. – Ort: Ydre, Östergötland. – Uppt.: L. Wiede.

Wiedes kommentar: Flere verser följa, men kunna ej upptagas, emedan de innehålla blott grofheter o. d. Den anföres här synnerligast för melodiens skull.

Nr 128

Brita Lena i Glädingstad *Wikbolandet.*

Den Lilla Styrke Johan, du är en rolig bröjt Som varit här ja mycket blygt
 Der inne bor en flicka hon har ett litet bröjt Ja mycket mor i Adam kari
 fin-re. Den flickan hon är vacker hon har ett roligt fin Hon
 min-re.
 - det kan väl hända sig att hon kan bli min Det framtida spiff får ut visa.

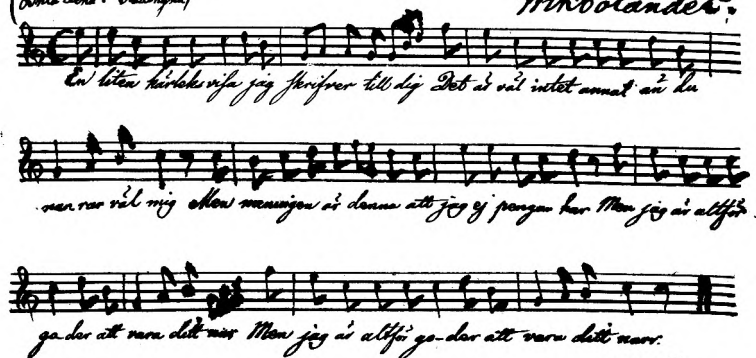
L. Wiede

128. ks 136. Med.: Brita Lena i Glädingstad. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: SVAS. – [p, se nr 7: 1.]

Wiedes kommentar: Efter ett i Norrköping 1844, o. s. v. tryckt exemplar.

(Brita Lena i Glädingstad)

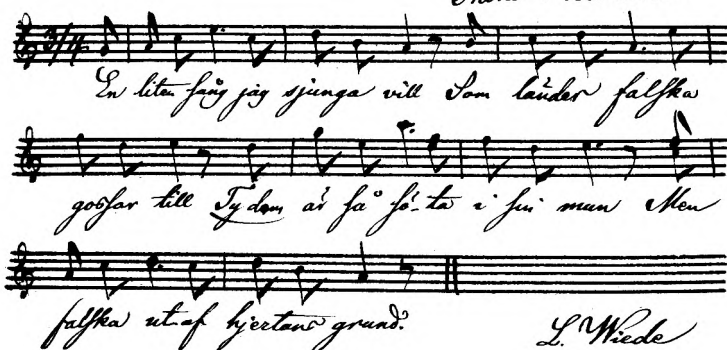
Wikbolandet.

L. Wiede

129. ks 137. Med.: Brita Lena i Glädingstad.
– Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede.

Mora i Dalearna

L. Wiede

130. ks 138. Med.: Wandrande dalfolk från Mora. – Uppt.: L. Wiede. – [v: 198.]

Wiedes kommentar: Den dalkulla, efter hvilkens muntliga föredrag, visan är upptecknad, sjöng densamma mycket långsamt, och med länge ut-hållna cadencer, likasom det varit en choral. På orden hade hon ej bättre reda, än att hon, anmodad att å nyo recitera visan, läste 4de versen sålunda:

Men om du tänker till att öfvergifva mig
Så går det dig en liten tid
Men kom ihog uppå den sista dag
När vi skall göra räkenskap
För hvar och ett ord, som vi ha talat
med hvarann
Framställas du så väl som jag,

samt sista versen:

Nu slutar jag min korta sång
Adjö, haf tack för hvarje gång
Som vi ha talat med hvarann
Så lefver jag förnöjd och glad
Nog blir det qva---ad
Jag önskar Dig att glädje få
Fast jag i sorgen sjelf måste gå

hvaraf man inser att texten ingalunda är korrekt; äfvenså är melodien något osäker och sväfvande, fastän vid visans meddelande afseendet mest blifvit fästadt vid denna.

(Brita Lena i Glädingstad)

Wikbolandet.

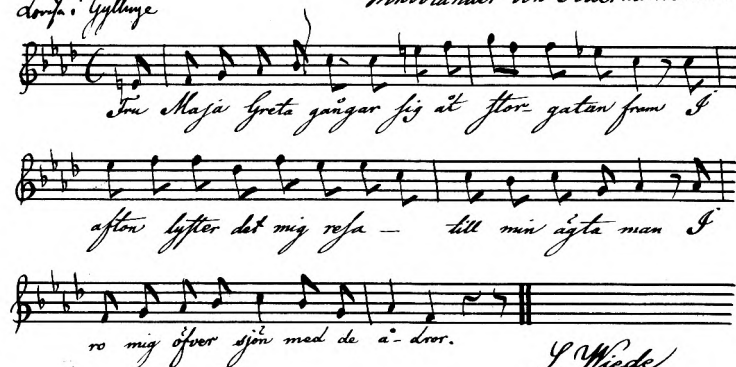
L. Wiede.

131. ks 139. Med.: Brita Lena i Glädingstad.
– Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Text-
typ: SVAS.

Wiedes kommentar: Efter ett i Norrköping år 1841. tryckt exemplar.

Lovisa i Gyllinge

Wikbolandet och Södermanland.

L. Wiede

132. ks 140. Med.: Lovisa i Gyllinge. – Ort: Wikbolandet och Södermanland. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: DgF add 3. – [v och p, se nr 7: 1.]

Nr 133

Dalkullan. *Wikbolandet.*

Från min födelse ort jag har vandret Inte mycket långt men
dygt för mig: jag har vågat lif och blod för andra,
Han jag int jag våga det för dig L. Wiede.

133. ks 141. Med.: Dalkullan. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede.

Wiedes kommentar: Efter ett i Norrköping år

Nr 134

Mora i Dalarna

Här är en som int är ledsen än de Hopp fränta lura
ledsen ändå { Rätt som jag gör jag } tar ja nej en tår
Hopp fränta lura lura lej.

134. ks 142. Med.: Wandrande dalfolk från Mora. – Uppt.: L. Wiede.

Nr 135

Wikbolandet.

Jag borde ej skrifva som inte är lerd J heller arbeta i fladens af-
järd Men efter den gifva löfven vill gifva Hurd som i dag-
Skall jag med en vifva förtälja och skrifva
bladen man läsa kan få Hurd pigor nu ställa till sitt giftermål.
L. Wiede.

135. ks 143. Med.: –. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: SVAS.

Wiedes kommentar: Efter en handskrift från detta århundrades början.

Nr 136:1

Wikbolandet.

Jag hälsar ingen härare allt uppå denna jord Du dig min lilla vän som jag
Mitt hjerta är be- kun- det allt neder för för stor Hurd af minas förar mände
älskar. Du dig min lilla vän som jag har uti mitt hjerta Men kanske att jag
rinna jag skrifvar af allt för- ta att du skall blifva min
di alltså rin- ga Hurd kan- ske att jag är alltså rin- ga

136: 1. ks 144 version 1. Med.: –. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: SVAS. – [p: nr 147. Se även nr 7: 1.]

Jag hafver ingen kärare allt uppe denna jord. Än dig min lilla
 Mitt hjerta är be- bunnat allt med en förgäflor. Hvar af mina
 vän, som jag älskar. Än dig min lilla vän, som jag har ett mitt hjerta, Jag
 tänker, mända vin- na.
 inffar af allt hjerta att du skall blifva min! Men han, som jag är ett för rätta- ga.
 L. Wiede

136: 2. ks 144 version 2. Med.: -. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: SVAS. - [p, se nr 43: 3.]

Wiedes kommentar: Anmärkning: Denna, en af våra bättre bondvisor, sjunges temmeligen allmänt, men något annat tryckt exemplar deraf har jag ej kunnat öfverkomma än ett defekt från ej så många år tillbaka, hvars slut samt titelblad, med angifven tryckningsort och år, förkommit.

Ja skulle säga att min gubbe do. Ja kom mej inte te a
 Ja gick i länkte påt i fjorton da. Ja gick et inte te a
 gräte. Det röda ro- fer a de gröne bla. Danfer fiska me
 la te. gäsen
 { gäsen ho } vill ha Da a de nöje te a lefve.
 { flocken han }
 L. Wiede

137. ks 145. Med.: Mor i Wisäter. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: D 141. - [p, se nr 100.]

Wiedes kommentar: Anmärkn: Wisan är affattad i det vanliga Wikboländska folksidiomet, och begagnas ofta såsom Sånglek.

Jag våg ett hus i öfver land. Det lyfte som en
 Det var så likt min lilla vän. Jag älska de sa
 fjör- na. Jag tror den vän han lefver än. Och
 ger- na
 tänker up sitt hus i- gen. Mel- lan två fä- ta vänner.

138: 1. ks 146 version 2. Med.: -. - Ort: -. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: SVAS. [v: 138:2, 302].

Jag våg ett hus i öfver land. Det lyfte som en
 Det var så likt min lilla vän. Jag älska de sa
 fjör- na. Jag tror den vän han lefver än. Och
 ger- na
 tänker up sitt hus i- gen. Mel- lan två fä- ta vänner.

138: 2. ks 146 version 2. Med.: -. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: SVAS. - [v, se 138: 1.]

Nr 138:3

Wikbolandet, Österåker

Jag såg ett hus i österland det lyfte som en fjärna jag
 Det var så lilla min lilla vän jag älskade så gerna
 tror den vän han lever än Och tändes på ett hus igen Mel-
 lan två fjärra vännar

L. Wiede

138: 3. ks 146 version 3. Med.: -. - Ort: Wikbolandet. - Uppt. L. Wiede. - Texttyp: SVAS. - [v, se 138: 1.]

Wiedes kommentar: I Jönköping år 1819 finnas båda dessa varianter, tillsammans tryckta.

Nr 139

(Brita Lena i Glädingstad)

Wikbolandet.

Äck om jag kunde skriva på papper några ord Om äro och kärlek uppa denna
 jag vill le nu
 jord för nu har jag fått huru förligt det är Att fålla sin lit till hand gyllerna får för
 ty deras falkhet den är nu ja för Att ingen kan veta huru deras hjerta bor

L. Wiede

139. ks 147. Med.: Brita Lena i Glädingstad. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - [p, se nr 121.]

Nr 140

(Brita Lena i Glädingstad)

Wikbolandet

Jag vill nu om falk. heta försva på papper att teckna några
 En ges på mitt hjerta jag vill Och han har mig lof. att sin
 ord och falkheten by honom bor, Han köll inte längre sin tro Han
 tänkte för han fått mig för-färra En tanke han by en annan ros.

L. Wiede

140. ks 148. Med.: Brita Lena i Glädingstad. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede.

Nr 141

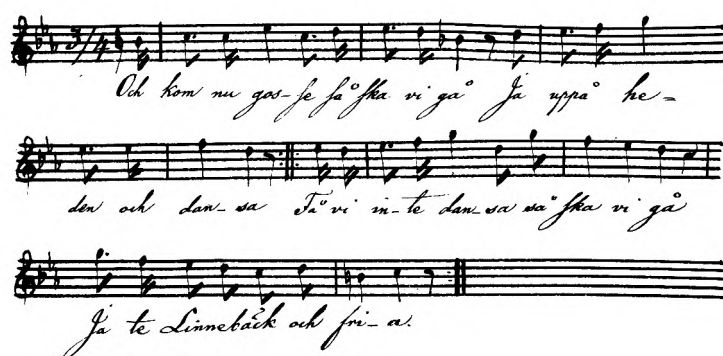
Jag är kufar till lif och själ Och strida är min och för
 för kung och foför - landets väl Jag tänkar min so-lack
 Gustaf Adolfh Svargens kung Jag gerna för fast jag är ung Ty
 han ler själv åt furaerna lilla skörvorna kufareerna.

L. Wiede.

141. ks 149. Med.: -. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede.

Wiedes kommentar: Efter ett i Norrköping år 1808 tryckt exemplar.

Nr 142

Och kom nu gas-se ja' fka vi ga' Ja' uppa' he-
den och dan-sa Ja' vi in-te dan-sa sa' fka vi ga'
Ja te Linnébäck och fri-a.

142. MMW 151. Med.: Wandrande dalfolk från Mora. – Uppt.: L. Wiede.

Nr 143

Pastor Liljedahl

Kisa socken; Östergöt

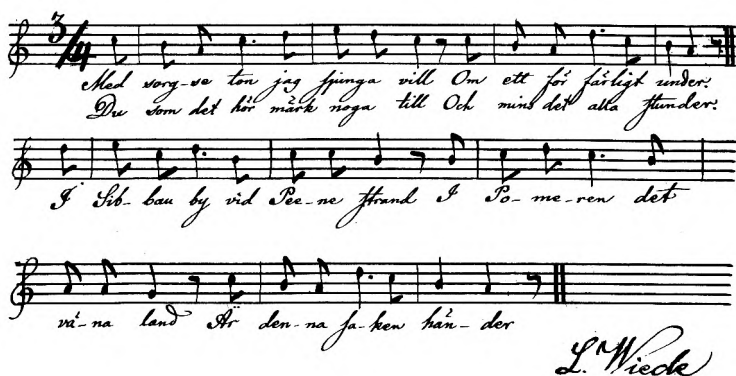
Hing Gustaf för jagan Och det är väl han Värjiga hans lekamen den kalla Och
englarna i himmelen de fröjdas åt hans fjäl Och vänta uppa' Konungar alla I
hafven det väl hört, de adolige mildade Hing Gustaf.

L. Wiede

143. ks 152. Med.: Pastor Liljedahl. – Ort: Kisa sn, Östergötland. – Uppt.: L. Wiede. – [p: 226.]

Nr 144

Wikbolandet.

Ned sorg-sa ten jag fjunga vill Om ett för färligt under:
Du som det hör märk roga till Och mins det alla ftunder:
I Lb-ban by vid Pee-ne ftand I So-me-ren det
vä-na land Ar den-na ja-ken här-der

L. Wiede

144. ks 153. Med.: -. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: SVAS. – [p: nr 190, 327.]

Wiedes kommentar: Wisan är tryckt i Jönköping åren 1813, 1819, &c.

Nr 145:1

Ur "Wernlandofliken".

Om Mi-cha-e-li-da-gen, som faller in i år Tinker
jag till att reja här i-från Men ingen jag kaper som
för-jer mig då G. heller faller jag något till.

145: 1. hs 145 version 1. Med.: -. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: SVAS. – [v och p, se nr 48: 1.]

Nr 145:2

Wikbolandet.

Om Mi-cha-e-li da-gen som faller in i år Tänken
jag till att reja här i frän Men ingen jag hefer som
för-jer mig då G' heller fälter jag någon tär

L. Wiede.

145: 2. hs 145 version 2. Med.: -. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: SVAS. - [v och p, se nr 48: 1.]

Wiedes kommentar: Båda varianterna finnas tryckta: den förra i Norrköping 1833, den sednare i Jönköping 1842. Den förras fem första versar motsvara den sednares 1^a, 3de, 7de, 4de och 10de vers. De öfriga verserna i bådaderna hafva med hvarandra ingen motsvarighet. Melodien är innerligt vacker.

Nr 146

Wandrande Dalfolk
från Mora.

Nu kommer första fräaren, mor lilla, juft nu Hur
många penningar har han, min dotter Julian? Hur
många penningar har han, min dotter Julian?

L. Wiede

146. ks 155. Med.: Wandrande dalfolk från Mora. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: Skv 85.

Wiedes kommentar: Anm: En variant af denna lærer finnas intagen i Rich. Dybecks Runa för år 1845.

Nr 147

(Brita Lena i Glädingstad)

Wikbolandet.

Nu va jag bort till min lilla vän jag far jag vandrar ja font uppe
Men när jag kom fram, fick jag se hur hon står jag lyftade ja vänligt på
nättan. Hon vinkade med handen, hon bad mig stiga in Hon talar debara
häften Hon talar debara or-den att du skall lifva min
or-den ja vida I natt skall du kurla vid min fi-da.

L. Wiede
Anders Ohlin i Gillerhälla
fö: 40^{ar} sedan

147. ks 156. Med.: Brita Lena i Glädingstad. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - [p, se nr 136: 1.]

Nr 148

Wikbolandet, samt.
Qvarsebo sn, Östergötland.

När jag va en liten pilt Kni ja tta a forje
Kom jag te e gammel Karngjaktet karare faga, inte
feck ja om dagen ga, inte feck ja nättero för karnga.

148. ks 157. Med.: -. - Ort: Wikbolandet, samt Qvarsebo sn, Östergötland. - Uppt.: J. V. Stylin. - Texttyp: Skv 112. - [p, nr 282, 352.]

Wiedes kommentar: Denna, på vikboländska språkidiomet nu meddelade, Barnsång är en Variant af den ondsinnte käringen (Arwidson Forns. III. s. 146), men de wersar, som beskrifva resan till bispn (vers. 5-7), samt slutversen (v. 11) saknas här.

Nr 149

Båtsman Lärka

Wikbolandet.

Och orderna de kommo både hastigt och snällt Att
vi skulle vara färdiga marchera i tätt Då vi fick öfvergifva
både åker och plog Och taga det blanka geräret emot

L. Wiede

149. ks 158. Med.: Båtsman Lärka. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: SVAS. - [v och p, se nr 67: 1.]

Wiedes kommentar: Tryckt i Norrköping 1836 &c.

Nr 150

Hustru Ståhl

Säg mig utaf de fyra? Tyra är fyra ängelstjänare Tre är tre patriarker
Abraham, Isak och Jakob Tre vore taflor i Moyses En vore
Jesum al. le. na Som himmelen och jorden kan re-ge-ra.

L. Wiede

150. ks 159. Med.: Hustru Ståhl. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: SVAS.

Wiedes kommentar: Visan tycks vara ämnad till minnesöfning för barn. En mera utlagd finnes med början: »En visa vill jag sjunga, om tal i Skriften finns», hvilken är tryckt, och skall framdeles kunna lemnas, samt utgör en öfvergång mellan den nu meddelade, och en Psalm, N° 379 i Gamla Svenska Psalmboken.

Nr 151

Madam Stenbäck

Wikbolandet.

Gay. 5. Aff. n. 5.

Och väl så vet jag hur fjärfvare bo. De bo uti öfrä
landen De hafva bort. flutit ett Konungabarn Det
barnet het för Anna.

L. Wiede.

151. ks 163. Med.: Madam Stenbäck. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF 258. - [v, se nr 5.]

Nr 152

Mad Stenbäck
rätt

Wikbolandet

Gay. 5. Aff. n. 2.

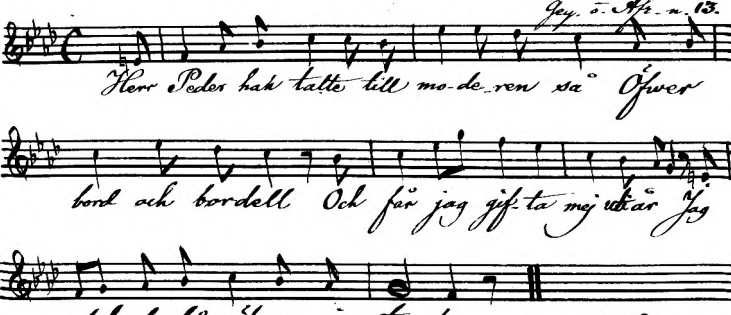
Och jungfrun hon går till fjärfvare Glöm inte bort
mig Dor klappar hon kläder både vita och granna Här
dansar en jungfru på fager ö.

L. Wiede

152. ks 164. Med.: Madam Stenbäck. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF 381.

Nr 153

Wikbolandet.
Jag. 5. A. n. 13.

Herr Peders hant tatte till mo-de-ren så öfver
bord och bordell Och får jag gif ta mig utär jag
lek-te för väl om jag tor-de.

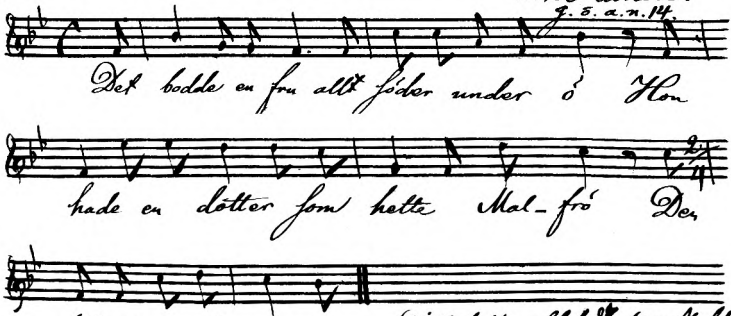
L. Wiede.

153. ks 165. Med.: Madam Stenbäck. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: DgF 208.

Nr 154:1

De jag

Wikbolandet
J. 5. A. n. 14.

Det bodde en fru allt fider under ö Hon
hade en dotter som hette Mal-frö Den
skönaste gar un-der (2 1/8 takt; moddelakt till Ankholm)

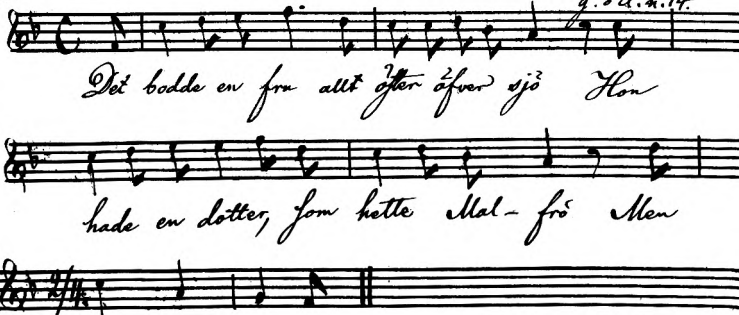
L. Wiede.

154: 1. ks 166 version 1. Med.: Hustru Jäger. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: DgF 445.

Nr 154:2

Mad Stenbäck

Wikbolandet
J. 5. A. n. 14.

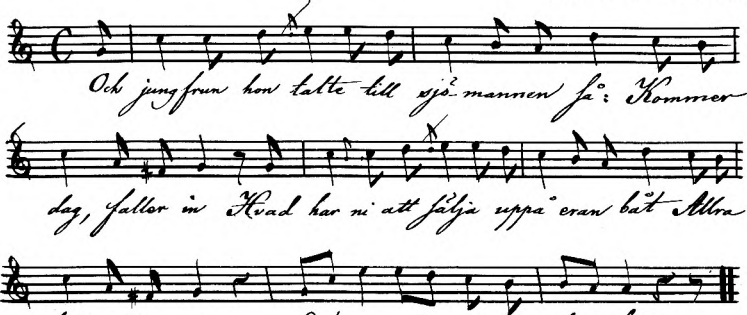
Det bodde en fru allt öfver öfver sjö Hon
hade en dotter, som hette Mal-frö Men
sjön gör allri.

L. Wiede

154: 2. ks 166 version 2. Med.: Madam Stenbäck. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: DgF 445.

Nr 155

Wikbolandet.

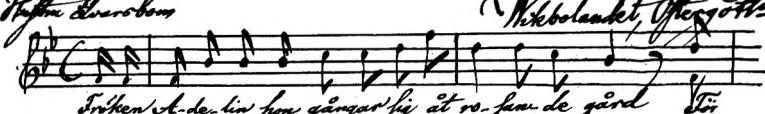
Och jungfrun hon tatte till sjö-mannen för Kommer
dag, fallor in Hvad har ni att följa uppå eran båt Allra
här-raften min Det nu da-gas i luv-don!

L. Wiede.

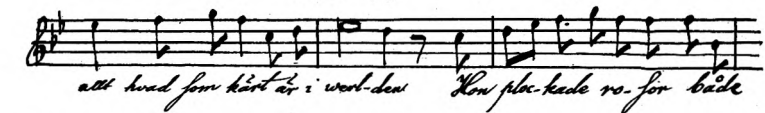
155. MMW 167. Med.: Madam Stenbäck. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: DgF 241.

Nr 156:1

Hustru Qvarsbom *Wikbolandet, Östergötland*

Tröken A-de-lin hon gånge-sij åt ro-fan de gård

allt hvad som kärt är i werl-den Hon plock-hade ro-för både

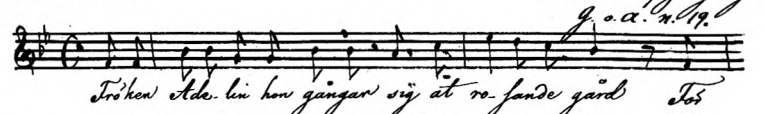
hin-ta och blå Mig tyckes det är tungt till att lifva.

L. Wiede

156: 1. ks 168 version 2. Med.: Hustru Qvarsbom. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF 305. - [v och p, se 12: 1.]

Nr 156:2

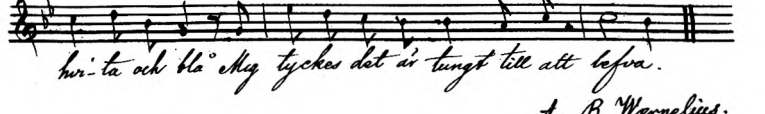
Simonstorp, Östergötland
J. o. A. n. 17.

Tröken A-de-lin hon gånge-sij åt ro-fan de gård

allt hvad som kärt är i werl-den Hon plock-hade ro-för både

hin-ta och blå Mig tyckes det är tungt till att lifva.

A. B. Wærnelius.

156: 2. ks 168. Med.: -. - Ort: Simonstorp. - Uppt.: A. B. Wærnelius. - Texttyp: DgF 305. - [v och p, se 12: 1.]

Nr 157:1

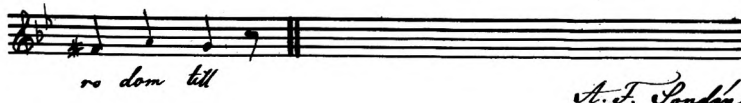
Motala

Herr Lagerman och jungfrun de möttes uppi' bro De

lofvade hvar-an-dra sin ära och sin tro Med vi

ro dom till

A. F. Sondén.

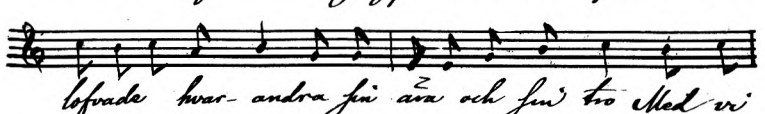
157: 1. ks 169 version 1. Med.: -. - Ort: Motala. - Uppt.: A. F. Sondén. - Texttyp: DgF 124. - [v, se nr 110: 1.]

Nr 157:2

Wikbolandet, Östergötland
Gey. o. A. n. 27.

Herr Lagerman och jungfrun de möttes åt på bro De

lofvade hvar-andra sin ära och sin tro Med vi

ro dom tid

L. Wiede

157: 2. ks 169 version 2. Med.: Faster Carin. - Ort: Wikbolandet ?/. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF 124. - [v, se nr 110: 1.]

Nr 158

Simonstorp, Östergötland
g. s. n. 123.

Och ungeroven och jungfrun de möt tes ut på bro De

lofvade hvar andra både ä-ra och tro Men vi

både om tid

A. B. Wærnelius.

158. ks 170. Med.: -. - Ort: Simonstorp sn, Östergötland. - Uppt.: A. B. Wærnelius. - Texttyp: DgF 124. - [p, se nr 25: 1.]

Nr 159

Hustru Jäger

Wikbolandet, Östergötland

Ridder Olof han rider fjer allt fjer om en ö Han

fjer fröken Wännelig han tänkte hon var Mo Han fjer

fröken Wännelig han tänkte hon var Mo Ridder O- lof

159. ks 171 Med.: Hustru Jäger. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF 274.

Wiedes kommentar: Anmärkning. Sångerskan kände ej flera versar af visan än dem, som här blifvit anförde. Framdeles torde wisan kunna komplett meddelas.

Nr 160

En Svanik han gämgar fjer den vägen fram Pa

mötter der honom en wah-lare-maa. Och höre Du wallara Hwad

jag säger Dig Och kan Du de spörmål som jag spörjer Dig

160. ks 172. Med.: Faster Carin. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF 18.

Wiedes kommentar /ks 172/: Ur minnet är visan nu af undertecknad upptecknad. Egentligen saknar den både början och slut, och kan ej nu, efter 60 års uppehåll, förfullständigas. Min moders faster, en 80 årig gumma, sjöng den och den upptecknades genast, samt finnes troligen i den handskrift till Atterbom 1823 aflemnade samlingen.

Nr 161

Wikbolandet
g. s. n. 58.

Och lit ha Lifa och hena nes höra mor. De

futto i buren och fickle gull-fel Ha ha na na na

na na De futto i buren och fickle gull-fel.

L. Wiede.

161. ks 173. Med.: -. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF 271. - [v, se nr 21.]

Nr 162

Hu Jäger. *Wikbolandet.*
G. B. N. 72.

Det bodde en Hovre i Linneva stad Så
fjätter han sig Tru Silfverlav Så fjätter han
sig Tru Silfverlav.

L. Wiede

162. ks 174. Med.: Hustru Jäger. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF 89.

Nr 163

Wikbolandet.

Om alla berg och da-lar de vare riktig gull Och
alla frömmas vän-da i sin All-fammans ja vilke jag
vi-ga för dig Om du vare allra-hä-rasten min.

L. Wiede

163. hs 163. Med.: Madam Stenbäck. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF 306. - [v och p, se nr 31.]

Nr 164

Wikbolandet.

Hörting Ljögbrand han fön-te på Kungens gård, Uti
lun-den I fem-tän wackor och der till ett år För
den han sig har tingat i sin ung-dom.

L. Wiede

164. hs 164. Med.: Madam Stenbäck. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF 82. - [v och p, se nr 101.]

Wiedes kommentar: Anmärkning wid melodien: Femte taktens 2^a och 3^{dje} not torde rättast sjungas:

der till ett år. För

Nr 165

Simonstorps sn. Östergöth.
G. o. A. N. 84.

Herr Melkom han sadlas sin gängare grå Och sedan så
red han sig åt ro-fande gård Jag litat på ja näder af min
jung-fra

A. B. Wærnelius

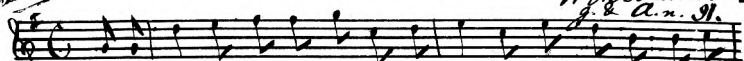
165. ks 177. Med.: -. - Ort: Simonstorps sn, Östergötland. - Uppt.: A. B. Wærnelius. - Texttyp: DgF 336.

Nr 166

Madam Stenbäck.

Wikbolandet.

a. n. 31.

Hertig O lof han gånge sig på gården och låter Under

A-lo-ra Jungfru Lena hon sitter i buren och gråter Du

fej mig hvem du följ, Jungfru Lena.

L. Wiede.

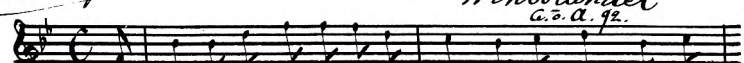
166. ks 178. Med.: Madam Stenbäck. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF 40.

Nr 167

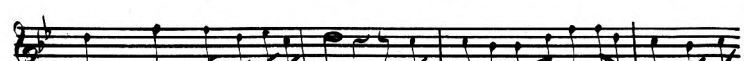
Emilie Dahlström

Wikbolandet

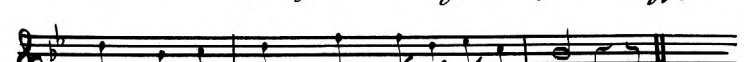
a. n. 92.

Och Hertigen rider sig åt hafsthunden ut, Blåser

hellt, hållt vider ifrån fjön, Då fick han se hvar haffrun hon

jamm, blåser hållt, hållt vider ifrån fjön.

L. Wiede.

167. ks 179. Med.: Emilie Dahlström. - Ort: Ö. Ny sn, Östergötland. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF 380.

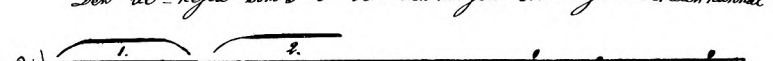
Nr 168

2dra versen.

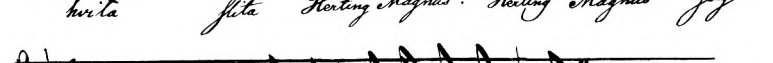

Och Eder vill jag gifva en fjör, ta på för ett af bästa folk det

Den li-kesta som i i verlden har fått. Som någon i verlden kunnat

hvitte flite Hertig Magnus! Hertig Magnus Jag

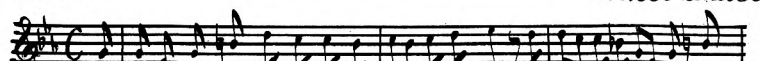
bjuder Eder goda gåvor, Viljen i mig åga.

L. Wiede.

168. MMW 180. Med.: Madam Stenbäck. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF 48.

Nr 169

Wikbolandet.

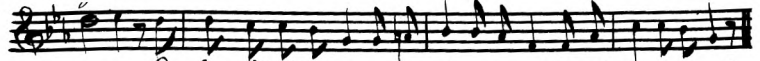
Och ungerborn han gånge sig åt grå-nafte lund Der jag larna böja att

Oh oh-ter-gal ge-ken den jagra ungerborn Han ha de en sådan fallte

spinga. Oh ho-ra Herr Magnus tro- lofar du mig Tvi di jag nu bjuden så

tunga.

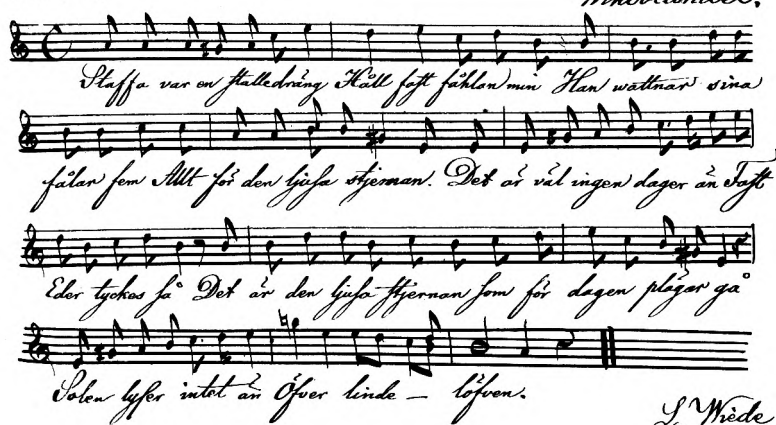
ger-na Du kan väl inte svara mig ja eller nej Om du vill eller ej.

L. Wiede.

169. hs 169. Med.: Carl i Asptorp. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF 48. - [p, se 43: 5.]

Nr 170

Wikbolandet.

Slappa var en ställdning, Kallt fött fäcken min. Han vattnar sina
fäcken som allt för den lilla stjärnan. Det är väl ingen dager än
Eder tyckas för Det är den lilla stjärnan som för dagen pleger gå
Volen lyser intet än Över linde - lifven.

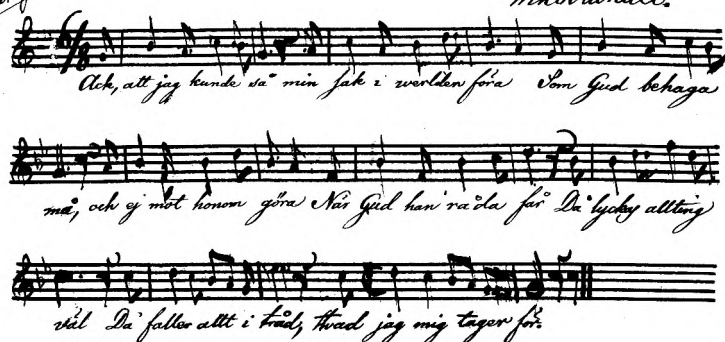
L. Wiede

170. MMW 182. Med.: Hustru Jäger. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF 96. - [v: nr 220.]

Nr 171

L. Larsson: Piltorp

Wikbolandet.

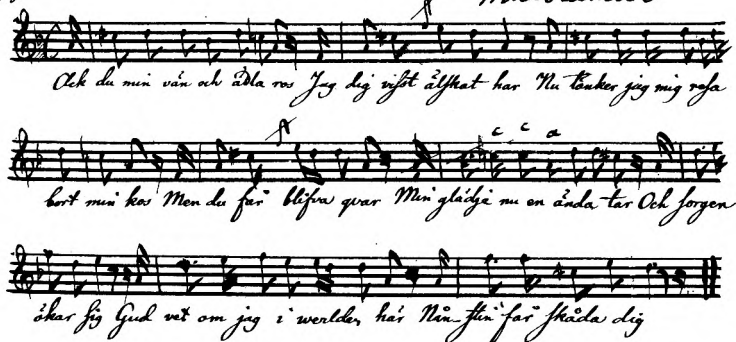
Ah, att jag kunde se min jakt i världen för. Som Gud behaga
mig, och jag mot honom göra. När Gud han väder för. Du lyckas allting
väl. Du faller allt i träd, träd jag mig tiger för.

171. MMW 183. Med.: L. Larsson i Piltorp. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: SVAS.

Nr 172

Hustru Jäger

Wikbolandet

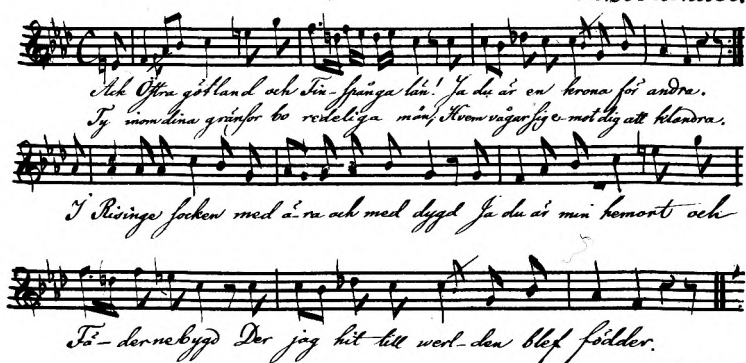

Ah du min vän och älska var. Jag dig röst i fjärr har. Nu tycker jag mig rofa
hört min kar. Men du får blifva kvar. Min glädje nu en ända tar. Och sorgen
ohar för Gud vet om jag i världen har. Nu får jag skada dig.

172. ks 184. Med.: Hustru Jäger. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: SVAS.

Nr 173:1

Wikbolandet.

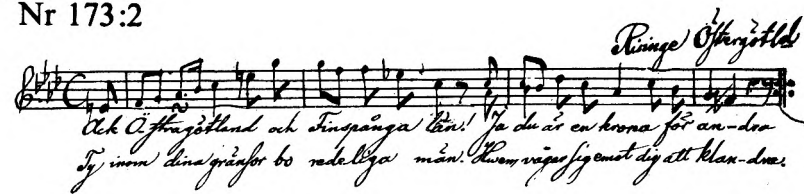
Ah Östra götland och Sjö-sjöngalän. Ja du är en krona för andra.
Ty minnena gör för de redbeliga min. Hovvagnen för mot dig att kländra.
I Ringe socken med ä-ra och med dygd. Ja du är min hemort och
Fö-dornebygd. Der jag hit till verd-den blef födder.

L. Wiede

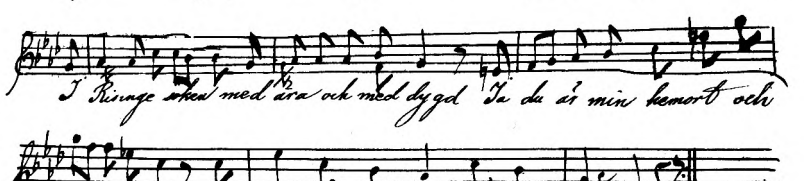
173: 1. ks 185 version 1. Med.: Hustru Jäger. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: SVAS. - [v: nr 173: 2, se nr 7: 1.]

Nr 173:2

Risinge Östergötland

*Och Östergötland och Tingsånga län! Ja du är en kroma för an-dra
Sj' inna dina gränser bo redeliga män. Kunna väja sig emot dig att klan-dra.*

*I Risinge sken med ära och med dygd. Ja du är min hemort och
fädernebygd, Der jag hit till werlden blef födder.*

173: 1. ks 185 version 1. Med.: Hustru Jäger. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: SVAS. – [v: nr 173: 2, se nr 7: 1.]

173: 2. ks 185 version 2. Med.: -. – Ort: Risinge, Östergötland. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: SVAS. – [v och p, se 173: 1.]

Wiedes kommentar: Anmärkning: Denna är den förr så allmänt omtyckta, omtryckta och omsjungna *Östgöta Bergslagsvisan* författad i slutet af sistledne (eller kanske i början af innevarande) århundrade af den å annat ställe omförmälte Betjenten vid Skönnarbo bruk i Tjellmo Socken, Anders Örlin, vanligen kallad »Skuttens Anders», född af bondfolk i Ölstad i Risinge Socken. Denne med en för sitt stånd ovanlig poetisk förmåga begåfvade yngling uphörde aldeles att sjunga, sedan han gift sig från Östra Eneby Socken, samt bosatt sig inom Tjellmo, der han försörjde sig med skräddare arbete. Han är, för icke många år sedan, död.

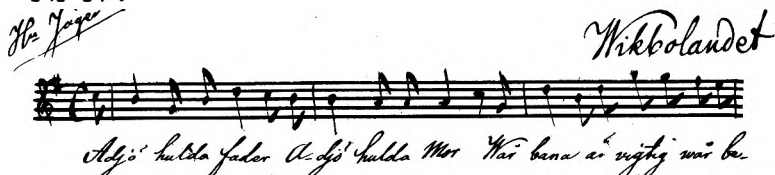
Med hvad skäl melodien till nu anförda wisa kan kallas *Wermlandsvisan*, lemnas derhän. H⁷ Dybeck i Tidskriften, Runa, säger att den bland allmogen i Wermland endast till melodien är känd, men sjunges med föga förändring till en Visa i Nerike och Westmanland», samt tillägger, att »den blifvit i högre kretsar bekant, först sedan Ol. Fryxell (o: Professor A. Fryxell) som ock gifvit ord till melodien, infört henne tillika med dessa i sitt täcka sångspel kalladt *Vermlandsflickan*». Denna upgift torde tåla någon jemnkning. Är meningen med visans bekantskap i högre kretsar, att hon blifvit läst och sjungen af bättre folk, så gäller samma förhållande utan undantag för alla folkvisors melodier, ända till dess H⁷ Geyer och Afzelius år 1814 utgafvo 1^a häftet af sin samling af äldre Romancer, bland hvilka den nu omförmälde icke kunde få någon plats. Men att den för 30 å 40 år sedan, ofta hördes sjungas bland allmogen, och med nöje upfattades äfwen af en och annan bland högre kretsar, kan undertecknad med fullkomlig visshet vitsorda. Åtminstone i min barndom (omkr. år 1809 och 1810) sjöngs wisan, sådan den här till text och melodi meddelas, allmänt i min födelseort, norra delen af Kalmare Län. Tryckta exemplar woro den tiden icke eller så sällsynta, och fastän det icke warit mig möjligt att på sednare årtal återfinna något enda sådant, fortlefwer dock wisan under sin välkända melodi bland hela allmogen i Östergötland och Nordöstra Småland, ehuru så väl textens fullständighet som melodians renhet undergått en och annan förändring, hvilket antyder att den alltmåra torde småningom gå förlorad. Jag har derföre icke dragit i betänkan, att här meddela den, sådan den nu för tiden sjunges på Wikbolandet, om jag ock icke kan ansvara för, att verserne bibehållit sin ursprungliga ordning och fullständiga antal.

174. ks 186. Med.: Hustru Jäger. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: SVAS.

Wiedes kommentar: Efter ett i Linköping 1836. tryckt exemplar.

Nr 174

Wikbolandet

*Adel's hults fader Adel's hults Mor. När bana är riktig wär be
färmelfe för att följa i: werlden Carl Johan på färdan Det
är wär enda yrke det wet jag hvad jag tror.*

Nr 175

Wikbolandet.

Den lever ditt för mig der som har en trogen vän. Sjung,
Den öger tu sen fröj der som ensam lever än.
fallale-ralla-lej! Han förre nöje vara må An
härskerskap mellan två Sjung fallale-ralla-lej!
L. Wiede.

175. MMW 187. Med.: -. - Ort: Wikbolandet.
- Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: SVAS.

Nr 176:1

Skärkinds sn, Östergötland.

Den yjande December då skuggan synes lång I föder utom
floden vid solens nedgång Bland andra mig möter en
flicka hyggelig Det rogde mig att fråga: Hvar ämnar du dig?
Organist. C. Törnbom

176: 1. ks 188 version 1. Med.: -. - Ort: Skärkinds sn, Östergötland. - Uppt.: Organist C. Törnbom. - Texttyp: SVAS. - [v och p, se nr 67: 1.]

Nr 176:2

Wikbolandet.

Den yjande December då skuggan synes lång I föder utom
floden vid solens nedgång Bland andra mig möter en
flicka hyggelig Jag frågade och frågade: Hvar ämnar du dig?

176: 2. ks 188 version 2. Med.: -. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: SVAS. - [v och p, se nr 68.]

Wiedes kommentar: Tryckte 1845. den förra i Linköping, den sednare i Norrkpg.

Nr 177

Wikbolandet.

Det kommer en Hrefman ridandes på de bonden Och
ge' frukt ut och be'n ge' in Han skal ha öl och
brännerin Svarede bondens hustru.
L. Wiede.

177. ks 189. Med.: Hustru Jäger. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: Skv 70.

Wiedes kommentar: Anmärkn: Wisans återstående fyra versar kunna icke här återgifvas, såsom innehållande idel grofheter. Den tyckes likväl vara en reminiscens af den naiva Dalvisan: Nu kommer första friarn. Takten till melodien är icke fullt säkert upptecknad. ...

Nr 181

Hustru Jäger

Wikbolandet.

Äck, högafta himmel och fallande jord Det parfar för en
 yngling en yngling för god Du trampar på jorden och ångsligt
 rara ma! Att älska en vän den du alleri kan för

181. ks 193. Med.: Hustru Jäger. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: SVAS.

Nr 182

Hustru Jäger.

Wikbolandet

En krigsman han bör ha En lätt och lätlig kropp Sjung
 Ty han för ofta vaka När an- den sjuva fött Sjung
 fallale-rallale-lej Ja han bör ha ett hult mod Som
 våga skall både lif och blod Sjung fallale-rallale-lej.

182. ks 194. Med.: Hustru Jäger. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede.

Nr 183

Hustru Jäger

En visa jag nu sjunga vill Med oro och be- far
 Ty jag mig minns visa an När jag i fallskop är Det
 Det ej min oro lindra kan Som jag i mitt hjerta bär.

183. ks 195. Med.: Hustru Jäger. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede.

Nr 184

Hustru Jäger.

Wikbolandet

En visa vill jag sjunga Allt om en flicka som Som i sin är har varit långt
 borta från sin vän När han då henne försvann När han kom hem igen Om
 han glömt bort sin lilla Och allra käraste vän Och allra käraste vän

184. ks 196. Med.: Hustru Jäger. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: SVAS.

Wiedes kommentar: Anmärkning: Traditionen var något oredig, så att omskrifningar och luckor icke kunnat helt och hållet undvikas; den är dock tillräckligt fullständig för att visa den nära öfverensstämmelsen mellan denna visan och den allmänna, som börjas: »Och jungfrun gångar sig i gröna lunden» (eller: »Det gick en jungfru uti en hage»). Kännare må afgöra, antingen denna visa är en parafras af den andra, eller den andra ett compendium af denna. Jag gissar det sednare, på grund af bådas versbyggnad och melodier. I detta fall vore ingendera äldre än från medlet af sistförflutna århundradet.

Nr 185

Wikbolandet.

En visa jag vill sjunga och skriva på här Den är allt
om den lilla vän så här Och om jag kunde tala om
kärleken så om Så hejaren han den allervärdigaste.

185. ks 197. Med.: Österberg. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: SVAS.

Wiedes kommentar: Visan uppgifves vara författad af en bonddräng öfver dess fästems död. Muntliga traditionen är långt renare än de tryckta visor, som säljas af kringvandrande krämare. . . .

Nr 186

L. Larsson i Piltorp

Wikbolandet

En allhelig vän uti världen jag har Den jag håller hjertligt
kär Och aldrig jag glömmar den vännen så för Torr
än man till grafven mig här.

186. ks 198. Med.: L. Larsson i Piltorp. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: SVAS.

Wiedes kommentar: Anmärkn. Visan är upptecknad efter en muntlig tradition och ett äldre exemplar »tryckt i år». Härmed öfverensstämmer teml. noga en yngre upplaga, tryckt i Linköping år 1845, hvilket eljest sällan är händelsen. Åtskilliga versar ur denna (t. ex. vers. 4, 11, 14, 19.) äro lånade till de yngre redactionerna af visan, som börjas: »Om Michaeli-dagen, som faller in i år», tryckta i Jönköping 1842 och Norrköping 1843.

Nr 187

L. Larsson

Wikbolandet.

Ett bref af kärlekslängtan för Dig skrives vännen kuller Hur alltså
du från honom för Han går på sorgesfull Hur skall min ögon skada kung Du
är ändå ej der Förutan dig allt ingenting Så jorden jag be går.

187. ks 199. Med.: Lovisa i Gyllinge. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: SVAS. – [p, se nr 68.]

Wiedes kommentar: Anmärkning. Visan är upptecknad efter ett i Norrköping år 1845 tryckt exemplar. En något äldre upplaga (af år 1843) äfven från Norrköping, lär äga 6 å 7 versar

Nr 188

Hustru Jäger

Wikbolandet.

Gosse din tro är bruten Den du mig en gång
för Säg hvem har loft up bruten Jag snart i
grafven går.

188. ks 200. Med.: Hustru Jäger. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: SVAS.

Wiedes kommentar: Efter ett i Linköping 1842. tryckt exemplar.

Nr 189

J. Fr. Svanbeck

Wermeland

*Jag fråggar fahn ätte Kärgekills Okla: Ja fä fäll
kläcke ja' vilt fom han, Ah inte bocker ja' mej te jökla fäst
ja a fätte Ah han a' grann.*

L. Wiede

189. ks 201. Med.: J. Fr. Svanbeck. - Ort: Wermeland. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: SVAS.

Wiedes kommentar: Anm: Wisan lærer vara författad af Kgl. Secr. Dahlgren i Stockholm.

Nr 190

Hustru Jäger

Wikbolandet

*Jag sitter i min enslighet jag fischer fischer frä ra
Jag beder Gud ut i min nåd jag faller många tä rar
Jag beder Gud så innae hj Att han min fjnd förs
låter mig för fristid död och pi na.*

L. Wiede

190. ks 202. Med.: Hustru Jäger. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - [p, se 144!]

Wiedes kommentar: Efter ett i Norrköping 1838 tryckt exemplar, under titel: »Wisa, diktad och författad af Smeden Jonas Ringström i Jonsbergs församling, då han wardt blind år 1828.

Nr 191

*Nämnslaman förs h: i Walle (en af Åbydottarna).
Storparen Larsen h: i Oxhagen.
Olofs h: i Jönkö nedergård.*

Wikbolandet

*Jag var väl inte mer än på mitt fjortonde år Då
Jag ifrån Dan-nemark för Och det gjorde jag för min
lil-la mamsell för hon skulle växa till och bli stor*

Åby flickorna, Kudby socken.

L. Wiede

191. ks 203. Med.: Åbyflickorna. - Ort: Kudby sn, Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF 397.

Wiedes kommentar: Anmärkn: En äkta rid-dareromance, men, thyvärr, blott i fragmenter! I Kudby socken, der den oftare förekommer, benämnes den »Mamsellevisan». I öfrigt finns den hvarken tryckt, eller sjunges den annorstädes än på Wikbolandet.

Nr 192:1

Lovisa

Wikbolandet

*Jag är en liten lil-ja, som nu är upväxt i bland detta ogräs som
ännu står kvar: Med felfkhet och frok De vill förföra mig Ah
snarorna de ligga så fördolda på min stig.*

L. Wiede

192: 1. ks 204 version 1. Med.: Lovisa i Gyl-linge. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: SVAS. - [v: 192: 2.]

Nr 192:2

(Sångaren från Östra Skrukeby socken, har lärt
visan på Linköpings Halmklätt under *Wiede*
(1845))

Jag är en liten lisa, som ryglig är upväxten bland allt detta ogräs, som
amma står gvar med falskhet och juck de vill förföra
mig Och snarorna de ligger så fördolda för min stjär.

Per Ulr. Stenhammar. 1847.

192: 2. ks 204 version 2. Med.: -. - Ort och
år: Östra Skrukeby sn, 1847. - Uppt.: Per Ulr.
Stenhammar. - [v, se 192: 1.]

Nr 193:1

Tvårdala fl.

V. Husby, Östergötland

J Rodala socken och Vårkinda by Det hände sig ett underibland
En utvalden flicka med rofande by Som lifan man henne månd
al-la Hon var icke rik på silfver eller gull Men hon-nes
kal-la
hjärta var af trohetsfrukter full Hon var ett dygdomsöfver ibland alla.

L. Wiede

193: 1. ks 205 version 1. Med.: Tvårdala fl. -
Ort: V. Husby sn, Östergötland. - Uppt.: L.
Wiede. - Texttyp: SVAS. [v och p, se nr 7: 1.]

Nr 193:2

Kisa socken, Östergötland

J Ro-dala socken och Vårkinda by Det hände sig ett under ibland
En ut-valden flicka med rofande by Som lifan man henne kan
alla Hon var icke ri-ker på silfver eller gull Men hennes hjerta var af
kalla
trohetsfrukter full Hon var ett dygdomsöfver ibland alla

193: 2. ks 205 version 2. Med.: -. - Ort: Kisa
sn, Östergötland. - Uppt.: -. - Texttyp: SVAS.
- [p: nr 233, 278: 1, 178: 2.]

Wiedes kommentar: Wisan är upptecknad dels
efter mundtlig tradition, dels ock efter ett i Norr-
köping år 1824 tryckt exemplar; som dock mot
slutet äger annan wersättning, och dessutom
aldeles saknar den här införda sjette versen.
Den tryckta visan hyser dessutom än flera fel i
redaktionen än den genom traditionen med-
delade. Någon socken med namnet Rodala finnes
för närvarande icke i Skandinavien: man kan
altså icke af lokalnamnet sluta till visans dikt-
ningsort, så framt icke det bemälda Rodala är en
provinciell förkortning af Rångedala i Wester-
götland; hvilket synes vinna någon bekräftelse
deraf, att visan omtalar en sjöresa »Till England»,
som tyckes förutsätta någon lokalens belägenhet
å vestra delen af Sverige. Ett Rotala omtalas väl
i svenska medeltidsannaler, men det låg ej i
Skandinavien utan i Estland.

Nr 194

Wermeland

1. 2.
Ah janta ah ja, ah allt uppå lända-vägen ah ja. vägen Der
träffa vi hvarann en morgontid ja klar Ah sola fatt ah skön på
himmel ja var Ah wackar som en busen da-jer ho var Mitt hjerte smärte du vägen
L. Wiede

194. ks 206. Med.: J. Fr. Svanbeck. - Ort:
Wermland. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: SVAS.

Wiedes kommentar: Anmärkning. Visan lär
vara författad af Kongl. Sekreterarn Dahlgren i
Stockholm.

Nr 195

(Brita Lena i Glädingstad)

Wikbolandet

Med en blomkrans sedan fick Tände han en sorgsen
blick Till en fläcka sorgsen fader: Nej det kan ej
ske.

L. Wiede

195. ks 153. Med.: Brita Lena i Glädingstad.
- Ort: Wikbolandet. - Uppt. L. Wiede.

Nr 196

My tycktes i lundens ha-rit För gälfes jag ropar ditt namn
Och elskot från bergen mig fruarak elsk hjerta jag fröjdar att hö-
föta du Jag tyckte jag hörde din lä-ra Du ropar ack lilla
ned ditt hjul
närken kom Jag vill inte mera begära lå med minna armar få famna dig om

L. Wiede

196. ks 207 version 2. Med.: -. - Ort: Wikbo-
landet. - Uppt.: L. Wiede. - [v: 350.]

Wiedes kommentar: Visan är afskrifven efter
ett tryckt exemplar (Lkpg. 1835?).

Nr 197

Wikbolandet

O du kätika Lejonhufvud När du till Carlskrona gick
Och du flötan fullt antaga Skälla Sveringar uti fläk
Da du Carle-ondres tog Till ett röja lif och blod

197. ks 208. Med.: -. - Ort: Wikbolandet. -
Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: SVAS.

Wiedes kommentar: Efter ett i Norrköping år
1808 tryckt exemplar.

Nr 198

Wandrande dalfolk från Mora

Till himmelen dit längtar jag När jag får lefva
med behag Da himmelkronan för mig flär Den
jag har länge väntat på.

L. Wiede

198. MMW 150. Med.: Wandrande Dalfolk
från Mora. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: SVAS.
- [v, se nr 130.]

Wiedes kommentar: Anmärkn: Med undantag
af den 2^{dra} versen, som förmodl. aldrig varit
upptecknad, finnes visan tryckt i Norrköping,
1843, der den utgör 23-27 verserna eller sednare
hälften af en annan längre visa med olika meter,
som börjas:

1. Hvarmed skall jag trösta mig
Utan Herren visserlig!
Fastän tiden görs mig lång
Väntar jag dock slut en gång.

Nr 199

Hustru Ståhl.

fr. Östergötland

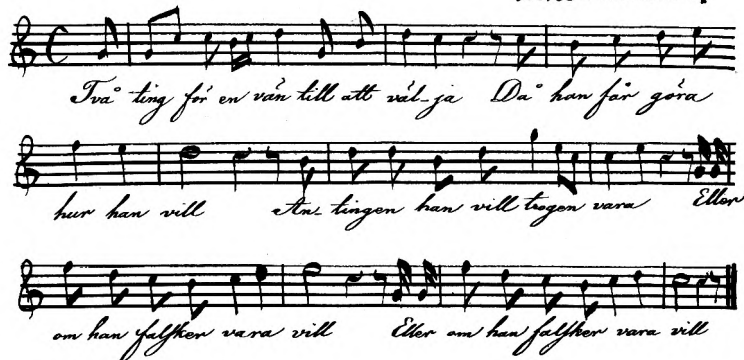

199. ks 209. Med.: Hustru Ståhl. – Ort: S...
 sn, Östergötland. – Uppt.: L. Wiede.

Wiedes kommentar: Efter ett i Linköping 1842
 tryckt exemplar.

Nr 200

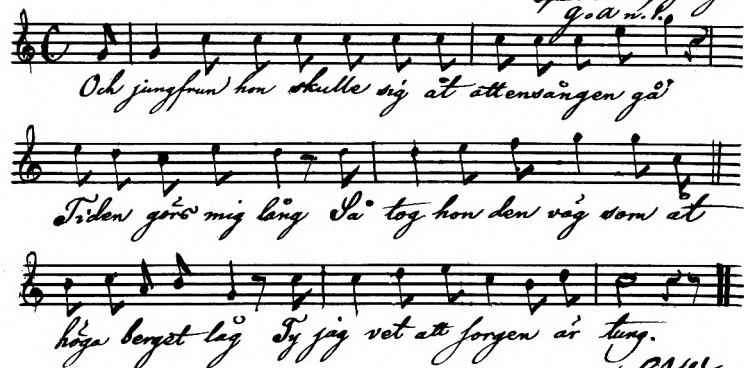
Wikbolandet.

200. MMW 160. Med.: Brita Lena i Gläding-
 stad. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. –
 Texttyp: SVAS.

Nr 201

*Ringarum
 Glädingstad i Östergötland
 G. A. W. 1840*

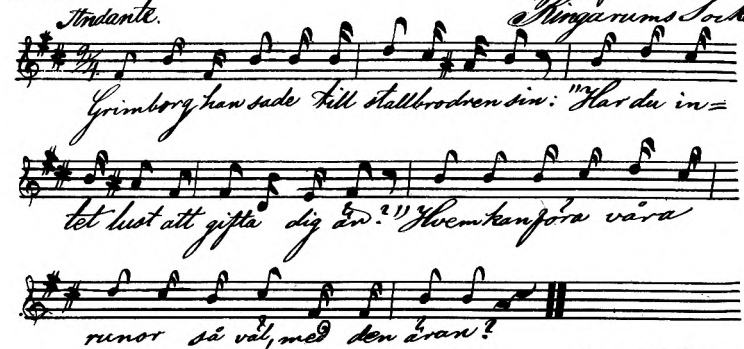
L. Wiede

201. ks 211. Med. Jungfru Ringström. – Ort:
 Ringarum sn, Östergötland. – Uppt.: L. Wiede.
 – Texttyp: DgF 37.

Nr 202

Studente.

*G. k. a. 4
 Ringarums Loken.*

Gymnasisten Ringwall

202. ks 212. Med.: -. – Ort: Ringarum sn. –
 Uppt.: Gymnasisten Ringwall. – Texttyp: DgF
 add 36.

Wiedes kommentar: Denna, den äkta ursprung-
 liga kämpavisan om Grimborg, är svår att öfver-
 komma. På Wikbolandet höres den någongång,
 men kämpen kallas Gullborg. ...

Nr 203:1

Risinge kyrkbyggare, Östergötland.
Jes. 5. Aff. n. 12

Det bodde sju råfnare vid en strand E mellan två
 konunga-riken De fäl en kungadöter i-från ett frammat
 land Hon vill g' vara deras ge- liken

P. U. Stenhammar

203: 1. ks 213 version 1. Med.: Risinge kyrkbyggare. - Ort: Östergötland. - Uppt.: Per Ulr. Stenhammar. - Texttyp: DgF 258. - [v och p, se nr 5.]

Nr 203:2

Det bodde sju råfnare vid en strand E mellan två
 konunga-riken De fäl en kungadöter i-från ett
 främmandt land Hon vill g' vara de-ras ge- liken.

P. U. Stenhammar

203: 2. ks 312 version 2. Med.: -. - Ort: Risinge sn, Östergötland. - Uppt.: Per Ulr. Stenhammar. - Texttyp: DgF 258. - [v och p, se nr 5.]

Nr 204:1

Adagio *96A.9*
Ringarums socken

Herr Peder och Christin de sitta öfver bord, Med älfkog
 vi begyuna De talte så många förtretliga ord. Aldra-
 karasten min, jag kan fder aldrig förglomma.

Gymnasist, Ringwall

204 1. ks 214 version 1. Med.: -. - Ort: Ringarum sn, Östergötland. - Uppt.: Gymnasisten Ringwall. - Texttyp: DgF 210. - [v: 204: 2.]

Nr 204:2

Ringarum
Quavda i Östergötland
96A.13

Herr Peder och liten Christin de sitta till bordo Med älfkog
 vilje vi begyuna De talte så många förtretliga ord Aldra-
 karasten min jag kan Eder aldrig förglomma.

L. Wiede

204: 2. ks 214 version 2. Med.: Jungfru Ringström. - Ort: Ringarum sn, Östergötland. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF 210. - [v, se 204: 1.]

Nr 205

Båtsman Wærn *Från Östergötland*
Från Östergötland
 Det bod-de en Fru up-på en ö Gud rädd
 Hon hade en dotter som hette Mal-frö När
 Gud sådde öf sin Nåde. *A. B. Wærnelius.*

205. ks 215 version 1. Med.: Båtsman Wærn.
 - Ort: Simonstorp sn, Östergötland. - Uppt.:
 A. B. Wærnelius. - Texttyp: DgF 445.

Nr 206:1

Från Södermanland
Från Södermanland
 Oh Gud mäd mig för mina barn Jmäs och Halsen kom
 Stolsen kom Stolsen hij kom Inge lilla kom Fillehorn
 feg kom Erik-(K)ungen dyre. *A. F. Sondén*

206: 1. ks 216 version 2. Med.: -. - Ort:
 Södermanland. - Uppt.: A. F. Sondén. - Text-
 typ: DgF 241.

Nr 206:2

Från W. Stenby
Från W. Stenby
 Och skepparen han seglar och lilla jungfrun farom och lilla vänner
 min men jungfrun hon hann lilla färd i land det
 dagas inte än men det dagas likväl under tiden

206: 2. ks 216 version 1. Med.: -. - Ort: W.
 Stenby. - Uppt.: A. F. Sondén. - Texttyp:
 DgF 241. - [v: nr 206: 3.]

Nr 206:3

Från W. Stenby *Från W. Stenby*
Från W. Stenby *Från W. Stenby*
 Och jungfrun hon gävar sig åt byggen efter färd Och lilla
 vännen min Der fick hon se ett skepp som seglade i land Dri för
 dröf-la-rinn Det dagas inte än men det dagas likväl under tiden.
L. Wæde.

206: 2. ks 216 version 1. Med.: -. - Ort: W.
 Stenby. - Uppt.: A. F. Sondén. - Texttyp:
 DgF 241. - [v: nr 206: 3.]

Nr 207:1

Jfr. Ringström

Ringarum, Östergötland

Herr Karl han giv för sin fästman en Han frågade henne om
red Hur skall jag få den num. nan Som uti klyftet giv Medan
Karl Madan Karl segdes al- le- na

L. Wiede

207: 1. ks 217. Med.: Jungfru Ringström. – Ort: Ringarum sn, Östergötland. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: DgF 409. – [v, se nr 54.]

Nr 207:2

Södra Tjust, Helmaslätt.

Och röj bort bord och röj bort stol Skänk i och jätt från sin
morgen skall mitt bröllop stå med klyftorjungs fru för i morgon skall
mitt bröllop stå med klyftorjungs fru för alla Herr Karl segdes allena

L. Wiede

207: 2. hs 207 version 2. Med.: -. – Ort -. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: DgF 409. – [v, se nr 54.]

Wiedes kommentar /avskrift i ks 308/: Efter ett i Norrköping år 1841, tryckt exemplar. Sjunges temlⁿ allmänt på Wikbolandet i Östergötland; men tillfälligtvis saknas melodien; den här meddelade är hemtad från S. Tjust i Kalmar län från en uppteckning af år 1818, meddelad 1823 till Prof. Atterbom. Sångerskan tog de två sista takterna dubbelt så fort, än hvad uppteckningen utvisar.

Nr 208

*Ringarum, Östergötland.
f. o. A. nr 53*

Lita Christen kom giv och fändom uppe Och den unga allt
hur hos skulle kom ma på Hönungens gård i värt
stall har hon fäst i för lö- dom.

L. Wiede

208. ks 218. Med.: Jungfru Ringström. – Ort: Ringarum sn, Östergötland. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: DgF 267. – [v och p, se nr 15: 1.]

Nr 209:1

Andante

f. o. A. nr 37.

Trakten af Gusums bruk.

Jungfrun sitt i fenestret och sydde på silket röd, In
kom der en skingjare pillt be- gärde ett stycke bröd. Be-
gärde ett stycke bröd.

Gymnasisten Ringwall.

209: 1. ks 219. Med.: -. – Ort: Trakten af Gusums bruk. – Uppt.: Gymnasisten Ringwall. – Texttyp: DgF 238.

Nr 209:2

Wikbolandet.

Och höi du lilla båtsman komd jag nu jagar dig Och
lyfter dig allt öpe-la gull-lärning med mej Gull-
lärning med mej Men de lekte de lekte gull-lärning.

L. Wiede

Nr 210:1

Bör vara B. dar.

Andante.

G. A. 49.

Ringarums Låkan.

Ridder O- lyf han rider sig söder om ö, Der fäste han fru
Wenna lilla, Lekte hon varmo. Der fäste han fru Wenna
lilla, Lekte hon varmo. Ridder dlof.

Gymnasisten Ringwall

Nr 210:2

Ringarum, Östergötland

Ridder Oh ler han seglar sig söder om en ö Der
fäste han fru Wändelig och hon var inte mö Ridder
Ohler

L. Wiede

Nr 211

Wikbolandet.
G. A. n. 41.

Jag vet väl huru förtjätt ett flott, Det är för härligt ut
ginst Med silfver och med röda gull med röda gull Med
utskuggen flen up murat.

L. Wiede

209:2. hs 209 version 2. Med.: Botvid i Skälf. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF 238. - [v, se nr 18.]

Wiedes kommentar: Visan är en af de många varianterna om »den lilla Båtsman», i Geyer-Afzelianskasamlingen uptagen under N° 37. Ordet Svettkorf förklaras af Wieselgren i Inledn. till Ny Smålands beskrifning I, s. 45 rad 13 nedifr och s. 500 rad 15.

210:1. ks 220 version 1. Med.: -. - Ort: Ringarum sn, Östergötland. - Uppt.: Gymnasisten Ringwall. - Texttyp: DgF 274. - [v, se nr 112:1.]

210:2. ks 220 version 2. Med.: -. - Ort: Ringarum sn, Östergötland. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF 274.

211. ks 221. Med.: Brita Stina i Glädingstad. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF 57. - [p, se 113.]

Wiedes kommentar: Med undantag af rättstafningen, som icke här är iagttagen, är visan ordagrant afskrifven efter ett gammalt defekt exemplar, »tryckt i år», i en liten vissamling tillhörig någon af allmogen. Hvad som här fattas, kan suppleras ur den Geyer-Afzelianska samlingen N° 41. men sångerskan, som ägde det defekta exemplaret, hade äfven kännedom om några af de här saknade verserna. Så sjöng hon t. ex. vers 21:

»Först skapte hon sig till lejon och björn,
»Och så till hundrade små ormar
»Sist skapte hon sig till en lindorm så stor
»Läddes vilja den Riddaren förgöra,

hvilket kommer närmare den Atterbomska redaktionen i Poetisk kal. för år 1816 än den ofvan citerade Geyer-Afzelianska.

Åtskilliga andra Andeliga Romanser påträffas stundom i allmogens tryckta små samlingar. (Den äldsta kända uplagan af »Slottet i Österrike» torde vara den i tidskriften Frej citerade af år 1642). Sällan hafva de dock fäst sig i folkets minne. Visan om Riddaren Sankt Göran, om den sköna Dorotéa m. fl. träffas ej så sällan: de sjungas då ur de tryckta exemplaren, och vanligtvis gå de på någon Psalmmelodi.

Nr 212

Det bodde en präst i vårt land Och den
un-ga Och allt hvad hon sade det var väl fint Ty
bedjen så väl för Kung E-rik.

Wikbolandet.
L. Wiede

212. ks 222. Med.: Botvid i Skålf. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF 42. - [v och p, se nr 23.]

Wiedes kommentar: Med undantag af dess oeffterrättliga ortografi är visan ordagrant afskrifven efter en uppteckning, som blifvit besörjd af en bonddräng, hvilken äfven meddelat melodien.

Nr 213:1

Wikbolandet

Skor-mor, som ansade pullorna små "Uppå herrgården vår"
Dag sjutton - hundra femtio - två På sitt hundra år
Så hon fått befälla Att jag skulle tralla Och hönorna
valla På herrgården här Som jag ännu är Hos pullorna här.

L. Wiede

213: 1. ks 223 version 1. Med.: -. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: SVAS. - [v: 213: 2.]

Nr 213:2

Wikbolandet

Skor-mor som an-sade pul-lorna små "Uppå Herrgården" vår
Dag sjutton - hundra fem-tio två På sitt hundra år
Så hon fått befälla Att jag skulle tralla Och hö-norna valla På
herrgården här Som jag ännu är Hos pullorna här.

L. Wiede

213: 2. ks 223 version 2. Med.: -. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: SVAS. - [v, se 213: 1.]

Nr 214

Westergötth. trakten af Kungslena.
f. o. A. n. 68

Hvar har du varit så länge? Gåsa lilla hvita
Jag har varit åt ale här allena Min svan säll
Skallat mina ungar små så rena
Min svan Min svan min svan säll.

A. F. Sonden

214. ks 224. Med.: -. - Ort: Kungslena, Westergötland. - Uppt.: A. F. Sonden. - Texttyp: D 267. - [p, se nr 25: 1.]

Wiedes kommentar: Den torde vara ett fragment af något längre qvåde, och lär ännu sjungas i Westergötland kring Kungslena (Lekt. Sonden) och Wenersborg (Jfr. Ringström). I en feuilletonsartikel i Aftonbladet år 1844. el' 1845. finnes den till en del införd. Melodien erinrar om »den Lillas Testamente» (Sv. Folkv. No 68), sådan den sjunges på Wikbolandet.

Nr 215

Ringarum Saken.
g. & a. 70
 Jungfrun kongår sig åt kyrkan in, kyrkan in, Det
 ljfte opp en ros på begge hennes kind på begge hennes
 kind. I himmelen der är en stor gläde.
Gymnasisten Ringwall

215. ks 225. Med.: -. - Ort: Ringarum sn, Östergötland. - Uppt.: Gymnasisten Ringwall. - Texttyp: DgF 104. - [p, se nr 101.]

216. ks 226. Med.: Appuna Lena. - Ort: Appuna invid Skeninge. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF 306.

Nr 216

Appuna Lena
Appuna Östergötland
g. & a. 76.
 Och nog kunde jag välle råda mig själv Och följa utom
 landet med dig Men när som vi kommas utom
 främmande land Då torde du väl fricka mig.
L. Wiede

216. ks 226. Med.: Appuna Lena. - Ort: Appuna invid Skeninge. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF 306.

Nr 217

Simonstorp, på Östergötland
 Herr Waldemar han sad - lar sin gån-gare grå Uti
 lunden Och fö-dan få-red han sig åt Konungens
 gård Ty den mig hafver tingat i min ungdom
A. B. Wærnelius
Kyrkohendes.

217. hs 217. Med.: Båtsman Wærn?/. - Ort: Simonstorp sn, Östergötland. - Uppt.: A. B. Wærnelius. - Texttyp: DgF 82. - [v och p, se 101.]

Nr 218:1

Gunns Bruk, Östergötland
 Och Hestungen sköte i femtende år Det blåser kallt kallt
 väder ifrån sjön Till dess han kom uppa höffruens
 gård Det blåser kallt kallt väder ifrån sjön.
Ringwall

218: 2. MMW 228 version 2. Med.: Jungfru Ringström. - Ort: Ringarum, Östergötland. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF 380.

Nr 218:2

Ringarum, Östergötland

Herr Skiller-brand han flyktar sin fräcka ifrån land Bläfer
kallt, kallt vider ifrån sjön Se'n vegla de sig till
hoffrunens strand. Bläfer kallt, kallt vider ifrån sjön.
L. Wiede

218: 2. MMW 228 version 2. Med.: Jungfru Ringström. – Ort: Ringarum, Östergötland. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: DgF 380.

Nr 219

Ringarum, Östergötland

Ja' var jag nu en så fager vinger sven Jag skulle mina ärenden ut
Och när som jag kommer till Re- sende lund Der sätter jag mig neder till att
rida När lindan faller af löf och löfven faller af
hvila
alla gröna skogar
Ringwall.

219. MMW 229. Med.: -. – Ort: Ringarum, Östergötland. – Uppt.: Ringwall. – Texttyp: DgF 48.

Wiedes kommentar: Visan är en till text och melodi förkortad och försämrad variant af den förut meddelade »om Hertig Magnus och Bergtrollen», hvilken motsvarar den danska »Elverhøj» och den under N° 95 i den Geyer Afzelianska samlingen intagna.

Nr 220

Wikbolandet

Skaffe var en fladdermus, fladdermus, Han vattna sina fetar för att alla flyga
Hjerner i egen dager flyga in Hjerner på himmelen de blänka klippfjellerna,
hopp fulla nora. Gysar, låter de lyftiga nora! En gång jät, en gång jät om året.
L. Wiede

220. hs 220. Med.: Calle hos Hans i Berga. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: -. – [v, se nr 170.]

Wiedes kommentar: Visan är en oredig kompilation af 2^{ne} andra förut meddelade »Staffas-visor». Den är dock troget upptecknad. Fortsättningen improviseras, så länge vanligen, till dess sångarna inbjudas på välfägnaden.

Nr 221

Wikbolandet, Östergötland

Ack, hör du lilla Herde tick hvad hörer jag af
Dig? Af mig? Du går i andras skogar in Ack tröskes man vill
Hör. Af mig Ack hör du lilla Herde tick hvad hörer jag af dig? Af mig?
L. Wiede

221. ks 231. Med.: L. G. Wissin. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede.

Wiedes kommentar: Visan lär vara tryckt och är här ofullständig: den tyckes tillhöra medlet af 1700 talet.

Nr 222:1

Tångestads fl.

Wikbolandet

Ack hör du tåcka flicka Hvem har förfästat dig Se dina ögons
blickar De hafva fängslat mig Din kinder lika fä' Söft jag dig
g' kan fä' Jag går i tyfthet fälla Och för mig ingen räd.

L. Wiede.

222: 1. ks 232 version 1. Med.: Tångestads fl. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede.

Nr 222:2

Wikbolandet

Ack hör du tåcka flicka, Hvem har förfästat dig Se dina ögons
blickar De hafva fängslat mig Din kinder likaså Söft jag dig ej kan
fä' Jag går i tyfthet fälla Och ser mig ingen räd.

222: 2. ks 232 version 2. Med.: -. – Ort: Wikbolandet. Uppt.: L. Wiede.

Nr 223

Österberg.

Wikbolandet

Ack, lycklig, du sandtman, du har ett nyfamt lif När du din lyfsla
fröter vil du lefva du med frid Men deromot en spöman får ofta för oro Bland
flömmar och oväder begrunda hvad det är Begrunda hvad det är.

L. Wiede.

223. ks 233. Med.: Österberg. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede.

Wiedes kommentar: Wisan lär vara tryckt och torde ej här vara fullständig.

Nr 224

Skärkinds sn. Östergötland

Ack menliga to - mer från opåddaste hjertan När gråter du fram då du föddes här fram
Ans - sijn den den le - de rikt detta orsakar Som utvandringsfar till den menliga kind
Ack hafte från Tia din frälavan Hon nå digt dig renar tar dig i sin famn

C. Törnbom.

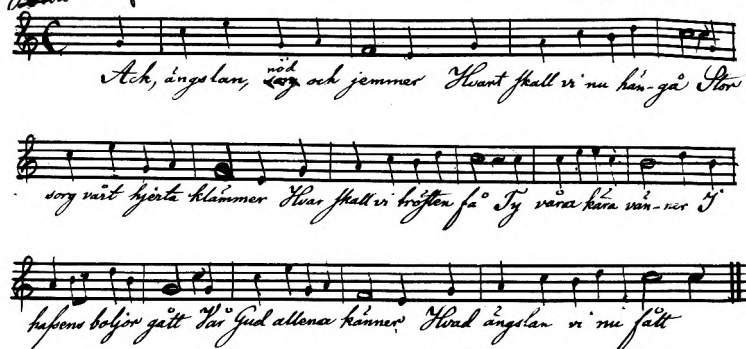
224. ks 234. Med.: -. – Ort: Skärkinds sn, Östergötland. – Uppt.: C. Törnbom. – Texttyp: SVAS.

Wiedes kommentar: Författad af Bonden Samuel Eriksson Ulberstad af Skärkinds sn. en from och rättskaffens man, död för några år sedan.

Nr 225

Botvid i Skälf.

Wikbolandet

Ack, ångslan, ^{nöd} och jemma! Hvant skall vi nu han-gå! Stör
sorg vort hjerte klämmer! Hvar skall vi brösten få? Ty vara kura vär-ner i
hafens böljor gått! För Gud allena känner! Hvar ångslan vi nu fått!

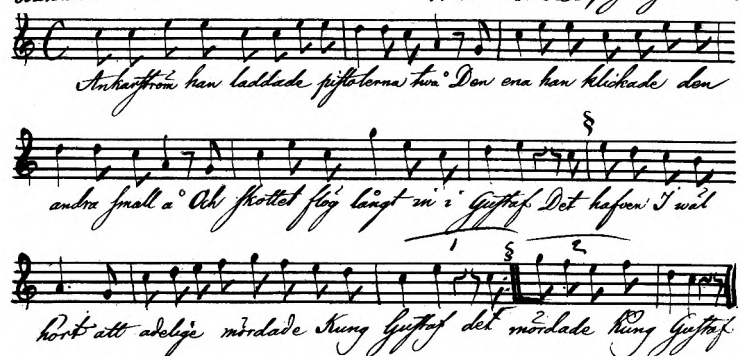
225. ks 235. Med.: Botvid i Skälf. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – [p, se nr 83.]

Wiedes kommentar: Visan, som aldrig varit tryckt, är omkr år 1817 el' 1818 diktad af Lotsen Vesterbergs hustru i Gränsö, af Jonsbergs Soc-ken, som i 20 år varit sängliggande.

Nr 226

Båtsman

Wikbolandet, Östergötland.

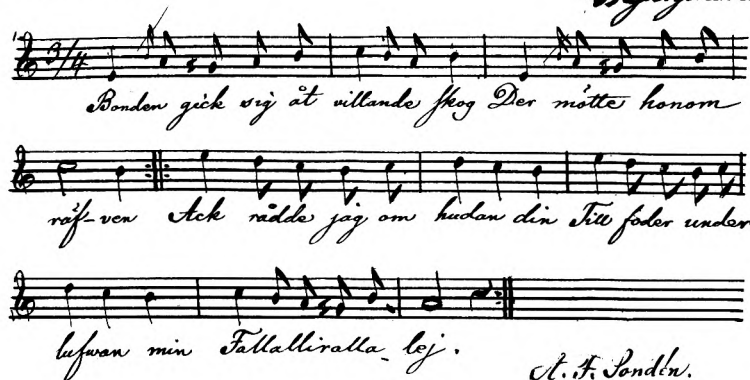
Ankarefrön han laddade pistolerna! Den ene han klickade den
andra smäl! Å! Å! skottet flög långt in i Guffaf! Det hafven i väl
hört att adelige mördade Kung Guffaf det mördade Kung Guffaf

L. Wiede

226. ks 236. Med.: Båtsman Krumm. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – [p, se nr 143.]

Nr 227:1

Östergötland.

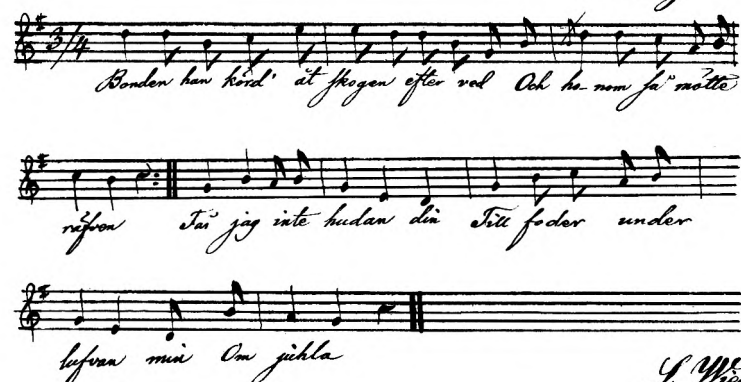
Bonden gick sig åt villande skog! Der mötte honom
räfven! Ack rädda jag om huden din! Till foder under
lufvan min! Fallalliralla! lej.

A. F. Sondén.

227: 1. ks 237 version 1. Med.: -. – Ort: Westergötland. – Uppt.: A. F. Sondén. – [v: nr 227: 2.]

Nr 227:2

Södra Tjust.

Bonden han körd! åt skogen efter val! Och ha nem ja mötte
räfven! Tus jag inte huden din! Till foder under
lufvan min! Om jilla

L. Wiede

227: 2. ks 364 version 2. Med.: -. – Ort: Södra Tjust. – Uppt.: L. Wiede. – [v, se nr 227: 1.]

Wiedes kommentar: Jemf. A. I. Arwidsons Fornsånger III: s. 469.

Nr 228:1

Botvid i Skälf.
Wikbolandet
 Den fromma fru Sigrild på sot-sängen låg Dels afsked Herr
 Lät, sade hon sorgen ej ned. så då hog Mig plägar långt
 Esbjörn så smärtsamt farar Jag önskar att Gud snart en
 mer än min död dina tårar
 ma-hu dig ger Att du må bli glad och ej sakna mig mer.

Nr 228:2

Andante
Ringarums socken.
 Den fromma fru Sigrild på sotsängen låg, Herr Esbjörn dars
 "Lät, sade hon, sorgen ej nedblå din hog, Mig plägar långt
 afsked så smärtsamt öfvar:
 mer än min död dina tårar." Jag önskar att Guds digen makt snart ger,
 Att du må bli glad och ej sakna mig mer.

L. Wiede.
Gymnasiet Ringvall.

Nr 228:3

(Orrevalla)
Wikbolandet.
 Den fromma fru Sigrild på sotsängen låg Dels afsked Herr Esbjörn så
 Lät, sade hon, sorgen ej nedblå ditt mod Mig plägar långt mer än min
 smärtsamt fa-rar Jag önskar att Gud snart en makt Dig
 död dina tårar
 ger Att du må bli glad och ej sakna mig mer

Nr 228:4

Locknevi socken, Calmar län.
 Den fromma fru Sigrild på sotsängen låg Dels afsked Herr Esbjörn så
 Lät, sade hon, sorgen ej nedblå din hog Mig plägar långt mer än min
 smärtsamt farar Jag önskar att Gud snart en makt dig ger att
 död dina tårar
 du må bli glad och ej sakna mig mer

L. Wiede.

228: 1. ks 238 version 1. Med.: Botvid i Skälf.
 - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Text-
 typ: SVAS. - [v: 238: 2, 3, 4.]

228: 2. ks 238 version 2. Med.: -. - Ort: Ringa-
 rum socken. - Uppt.: Gymnasisten Ringvall. -
 Texttyp: SVAS. - [v, se nr 238: 1.]

228: 3. ks 238 version 3. Med.: -. - Ort: Orre-
 valla, Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Text-
 typ: SVAS. - [v, se nr 238: 1.]

228: 4. ks 238 version 4. Med.: -. - Ort:
 Locknevi socken, Calmar län. - Uppt.: L. Wiede.
 - Texttyp: SVAS. - [v, se nr 238: 1.]

Wiedes kommentar: Visan är en af våra all-
 männaste folkvisor, som småningom utträngdt
 sina föregångare, t. ex. N° 72 i den Geyer-
 Afzelianska samlingen. Den är ock vida spridd
 genom förnyade uplagor, såsom från Jönköping-
 ska officinen år 1819, från den i Nyköping 1834,
 s. s. v. Den är författad af Fru Lenngren, bland
 hvars Skaldestycken så väl denna, som visan om
 den sköna Rosina, finnas intagna.

Märkvärdig är mängden af dess varierande
 melodier. Dess normal-melodi återfinnes, troligen
 författad (komponerad) af Fru Lenngrens Svåger,
 Krigs Rådet Ol. Ahlström, i Skaldestycken, satta i
 musik, 4de delen, der den ock är försedd med
 accompagnement. Ännu flera musikvarianter, än
 de här meddelade fyra, skulle kunna lemnas,
 men dessa torde vara nog.

Texten är endast efter muntlig tradition, up-
 tecknad från Söderköpingsstrakten af Gymna-
 sisten Ringvall. Genom jemförelse med det tryckta
 originalet erfar man troheten af vår allmoges
 traditionella upfattning i allmänhet. Hvad är då
 orsaken, att våra äkta, aldrig tryckta, folkvisor
 så gränslöst variera, att sällan tvenne sångersk or
 sjunga någon visa lika? Jo, folkvisan likasom
 folksagan var ursprungligen en slags improvisa-
 tion, som ännu till en del fortlever, men hvars
 dödsslag just den tryckta eller skrivna visan är.

Nr 229:1

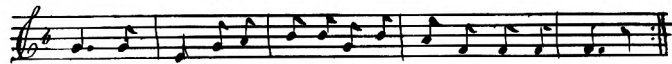
Risinge.

Det bodde en jungfru så högt upp i land Till henne så

frände så många riker man Hi ho så högt upp i

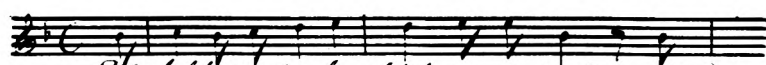
land Till henne, så frände så många riker man

Lektor A. F. Sonden

229: 1. ks 239. Med.: -. - Ort: Risinge. -
Uppt.: Lektor A. F. Sonden. - Texttyp: DgF
369.

Nr 229:2

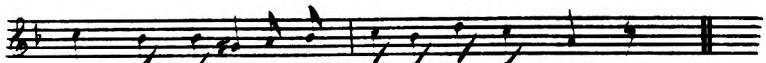
Wikbolandet.

Det bodde en jungfru högt up i land Till

hennes så fria både rik och ärlig man

Hör min gelike han är ej kummen än

L. Wiede

229: 2. hs 229 version 2. Med.: -. - Ort:
Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp:
DgF 369.

Wiedes kommentar: Anmärkning. Denna torde
väl vara den i Östergötland allmännaste visform
om Jungfrun och Tiggarn. 2de andra äro förut
angifvna neml. en från Wikbolandet och en
annan från Linköpings hällstuga, hvilken kom-
mer närmast den här meddelade. . . .

Nr 230

Andante.

Ringarums Socken.

Drottning Dammon hon ligger i Rimstad sjuk, Till Riddarbygd

mände henne vänta, Och alla de fruar som i Dammemarkto, De

mände nu till henne hemta. I Rimstadskvilen Drottning Dammon.

Gymnasisten Ringvall.

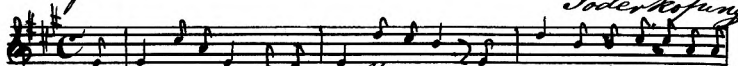
230. ks 240. Med.: -. - Ort: Ringarums Soc-
ken. - Uppt.: Gymnasisten Ringvall. - Texttyp:
DgF 135.

Wiedes kommentar: Anmärkning: På Torpaön
i Ydre härad har jag, som barn, hört visan
sjungas, och ett fragment af ett tryckt exemplar
påträffades i en torpstuga i Dagsbergs socken
å Wikbolandet. Den är mig i öfrigt obekant.
Öfverraskande var det altså att af Gymnasisten
Ringvall erhålla den från Ringarum i fullständigt
skick.

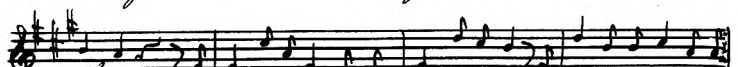
Nr 231:1

Allegretto

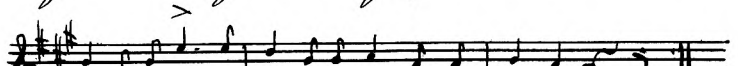
Söderköping.

En krigsman så bold och en fröken så grön, De sutto tillhopa i det

gröna, De sågo med sinna blick på hvar annas. Alvar den tappre, så

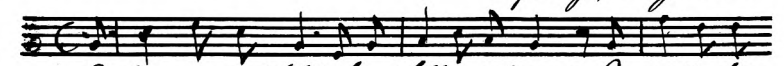
kallades han, Och hon, Imogi - re den sköna.

Gymnasisten Ringvall

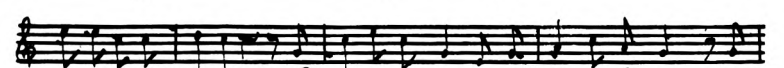
231: 1. ks 241 version 1. Med.: -. - Ort: Sö-
derköping. - Uppt.: Gymnasisten Ringvall. -
Texttyp: SVAS. - [v: 231: 2.]

Nr 231:2

Qvillinge, Östergötland.

En krigsman så böld och en fröken så grann De sitta till

hopa i det gröna De sågs med ömma blick på hvarann Och

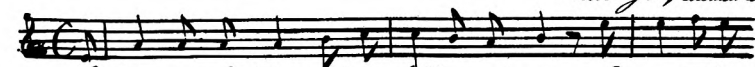
längs den tåppe så kallades han Och hon I-magine den sköna.

L. Wiede.

231:2. ks 241 version 2. Med.: -. - Ort: Qvillinge, Östergötland. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: SVAS. - [v, se nr 231:1.]

Nr 231:3

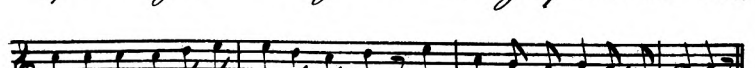
Södra Tjust, Calmar län.

En krigsman så böld och en fröken så grann De sitta till

hopa i det gröna De sågs med ömma blick på hvarann Och

längs den tåppe så kallades han Och hon I-magine den sköna.

L. Wiede.

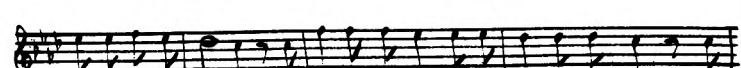
231:3. hs 241 version 3. Med.: -. - Ort: Södra Tjust, Calmar län. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: SVAS. - [p, se nr 92.]

Nr 231:4

Södra Tjust, Calmar län.

En krigsman så böld och en fröken så grann De sitta till

hopa i det gröna De sågs med ömma blick på hvarann Och

längs den tåppe så kallades han Och hon I-magine den sköna.

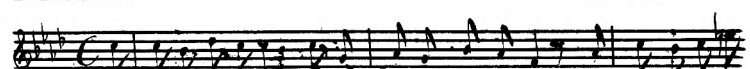
L. Wiede.

231:4. hs 241 version 4. Med.: -. - Ort: Södra Tjust, Calmar län. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: SVAS.

Wiedes kommentar: Författarn måtte vara Biskopen m. m. Doct. A. C^{lson} Kullberg i Calmar; Uptecknarn H^r Ringwall.

Nr 232:1

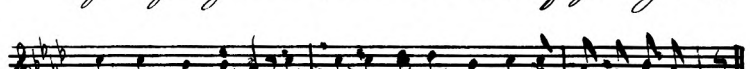
Wikbolandet

En liten tid i vor' den Da hade jag en vän Den jag föi ulla

älsket väst Gud i himmelen Men så kom fulle tungor Och

för det bandet af Den vännen jag ej glömmor för än jag lägg i graf.

L. Wiede.

232 1. ks 242 version 2. Med.: -. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - [p, se nr 67:1.]

Nr 232:2

Wikbolandet.

En liten tid i världen. Du hade jag en vän. Den jag för alla
älskat. Själf Gud i himmelen. Men du kom fulla tungen. Och
för det bandet af. Den vinnest jag ej glömmes. Torst jag läggs i graf.

L. Wiede.

232: 2. ks 242 version 1. Med.: -. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - [p, se nr 68.]

Nr 233

(Orrevalla)

Wikbolandet

En vift jag sjunger uti min enslighet. Jag minns de förra åren och dagar
Då jag mig förminner den lifva barnsängstid. Och ung - kommas glättiga allgar
Då jag uti glädje för natten min tid. Och lefdes hvar dag uti
fjärrhet och frid. Men dagen ej mer kommer åter.

L. Wiede

233. ks 243. Med.: Orrevalla flickor. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - [p, se nr 193: 2.]

Nr 234

Wikbolandet

En vift vill jag sjunga. Om tal i skriften finns. Om du det vill begrunda
De Betänka här och minns, Dets kraft och innehåll. Hvad hon har
att inpräta. Hon går allt upp i tuff.

L. Wiede.

234. ks 244. Med.: -. - Ort: Konungsund, Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede.

Wiedes kommentar: Wisan är afskrifven efter ett i Norrköping år 1838 tryckt exemplar, och erinrar om den gamla Psalmen om »Tolf dagsens stunder». Melodien är en Choral, N° 295. i Nya Svenska Psalmboken.

Nr 235

He Jäger

Wikbolandet.

Och flickan gick åt an - ger. Hon skulle skära fjän. Och
Tran kom der en skrifvare. Höfj faller alla skrifva
re. Han bad kenna fjella fjä.

L. Wiede

235. ks 245. Med.: Hustru Jäger. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: D. 40.

Wiedes kommentar: Den fullständiga visan har ännu andra fyra versar, hvilka dock icke här kunna återgifvas. Den är en variant af ringdansens el' sångleken i Arvidssons Fornsånger III. s. 271. der den likväl saknar melodi.

Nr 236:1

Från Götaland i lyckligt marchera-de Till Rangsberg jag
länder i fördrag Men när vi kom till Stradelfundha
por ten Der blif' vi inqvarterade hvar man.

236: 1. ks 246 version 1. Med.: -. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: D 238. [v: nr 236: 2.]

Nr 236:2

Jag gick mig ut en afton att spara ferande Spar. serades åt
hun- den så grön Der möter mig en ung och vacker
flä- ka En flicka både fager och skön.

236: 2. ks 246 version 2. Med.: -. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: D. 258. - [v, se nr 236: 2.]

Nr 237

A. G. Wessin *Wikbolandet.*

I en lund vid en bäck Un. der kuggan af en häck Der satt en flicka
Med en vörn ut i hand På flä- ka i bland På flä- ka som lekte på
menbi och läk Tankfull men in i fjällen rejst Kände hon omma makars
strönd
frihet Af sin fläkt tillförförd Himmels och fad. hvars gif. Skyld för sin menligt lif.
L. Wiede.

237. ks 247. Med.: A. G. Wessin. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede.

Wiedes kommentar: Visan lär finnas tryckt, och är här ofullständig. Dess författande tyckes tillhöra medlet af 1700 talet. Bellman har, med vederbörliga förändringar lånat melodien för en af sina Epistlar.

Nr 238

Wikbolandet.

I en fäcken bor en Bonde Trall falli ralla falli ralla rej!
Han är svor an gjöf. va On. de = = = =
Rusthållare det är hans namn Som han bär med
mycken fram Trall falli, fall falli ralla falli - ralla trall falli rej!
L. Wiede.

238. ks 248. Med.: A. F. Ölander. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede.

Wiedes kommentar: Denna smådevisa, som lär äsyfta någon illaberyktad man i Nykil Socken, är tryckt 1846 både i Linkpg och Norrköping.

Nr 239

Österberg

Ja ingen kan länka ej heller man kan tro Hwad
 Ha. har hvarer dag eller natt någon ro Trallti.
 andt som en Spömar mände lida Tot bankar och fo' fo' fo'
 kända och fo' Spömar mänd' har grida
 Tärker, hedningar och andra spöfarliga spögridor.
 Lundroth i Norrköping författat o' låtit trycka - tryckt.

239. ks 249. Med.: Båtsman Österberg. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: SVAS.

Wiedes kommentar: Wisan, i sitt närvarande skick ofullständig, lärar hafva blifvit från tryck utgifven.

Nr 240

Enligt melodi
 Öfverste Klingspor

Wikbolandet

Slippingshandfkar jag Er lofar Slippingshandfkar jag er ger Det är vålen
 ringa gärdelom jag lägger för er ner Men betänk min lilla Lila Att jag är en
 fattig kar Det är ja en gammal vife Sköld som ger mer än han har.
 L. Wiede

240. ks 250. Med.: Öfverste Klingspor. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: SVAS. - [p, s. nr 99.]

Wiedes kommentar: Visan är »tryckt i år», och första versen, använd till Ringdans i Arvids-sonska samlingen III. s. 322, är förut känd, utan att fortsättningen är antydd.

Nr 241:1

Wikbolandet

Och kom te mig om Söndag quält Slapp, fält: rött: rulla
 Söndag quält Så ska du få deh jäh löfust dej, Souve
 lille! Så ska du få deh jäh löfust dej, Souve lille!
 L. Wiede

241: 1. hs 241 version 1. Med.: -. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: Skv. 126. - [v: 241: 2, 3.]

Nr 241:2

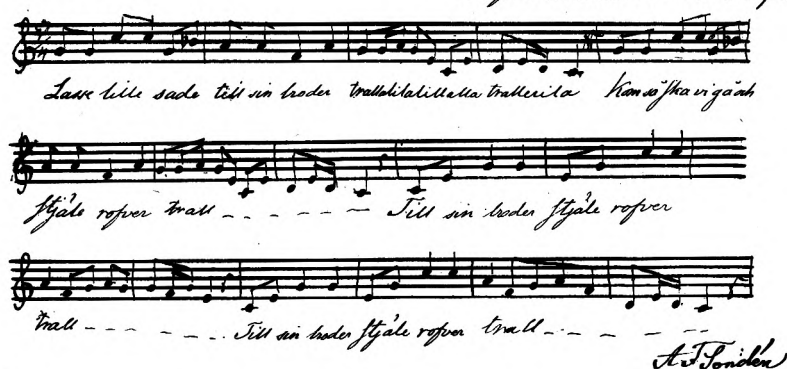
pin biter Norra Vedbo, Småland.

Så kom te mig i måraguält Sallan lilla-la-lila!
 a tempo.
 måraguält Så ska du få deh jäh löfte dej Tante nilla! Så
 skak deh få deh jäh löfte dej, Tante nilla!
 L. Wiede

241: 2. hs 241 version 2. Med.: -. - Ort: Norra Vedbo, Småland. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: Skv 126. - [v, se 241: 1.]

Nr 242

fanns i Landeryd före 1811.
desig'n inkommit i barnsång af Mbl.

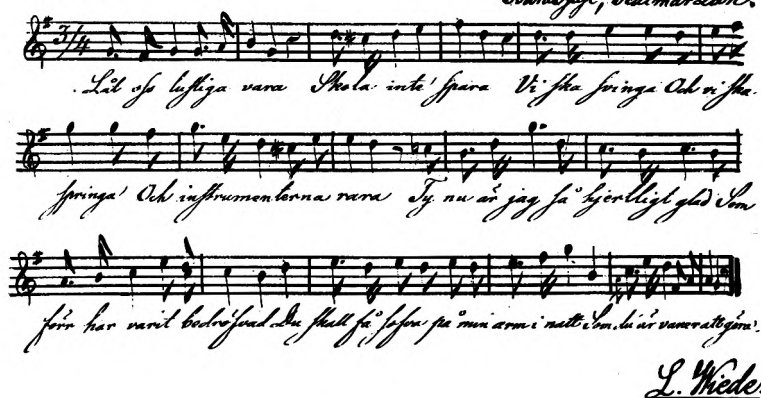
Lång lilla sadla till sin bröder trallalilalilla trallalilla Hånsöfha viga'n
Hjälte ropar trall - - - - - Till sin bröder Hjälte ropar
trall - - - - - Till sin bröder Hjälte ropar trall - - - - -

A. F. Sondén

242. ks 252. Med.: A. F. Sondén. - Ort och
år: Landeryd före 1811. - Uppt.: A. F. Sondén.

Nr 243

Södra Tjust, Kalmar län.

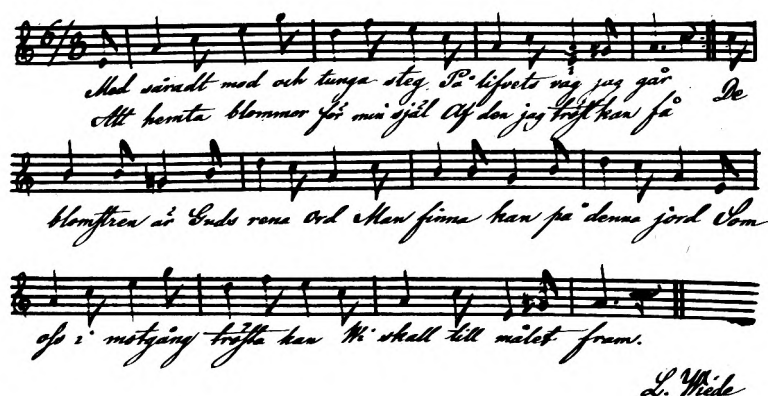
Låt oss lustiga vara Skola inte spara Vi ska springa Och vifta.
springa! Och instrumentlärarna vara Ty nu är jag så förtärligt glad som
fjör har varit bedröfvad. Du skall få se jag på min arm i natt. Den är varmt röd.
L. Wiede.

243. MMW 253. Med: Maja Andersdotter. -
Ort: Södra Tjust, Kalmar län. - Uppt.: L.
Wiede. - Texttyp: D 72.

Wiedes kommentar: Versen utgör en förändring
af första strofen till den i Arvidssons Fornsänger
(III. s. 343) anförda Folklek, som dock der sak-
nar melodi. Här meddelas den nu också just för
den synnerligt raska och vackra melodiens skull,
hvars första takter något likna Polskans början
i Isid. Dannströms Souvenirs de Varsovie.

Nr 244:1

Wikbolandet.

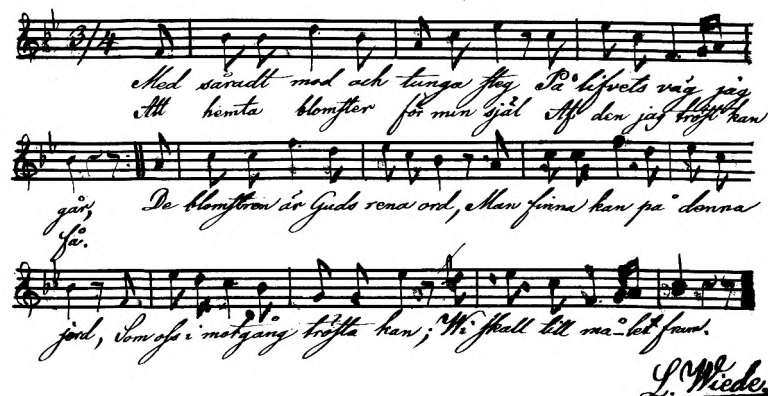

Med säradt med och tunga steg. På lifvets väg jag går De
Att hämta blommar för min själ. Att den jag trösta kan få
blomman är Guds rena ord. Men finna kan på denna jord. Com
ofs i motgång trösta kan. Vi skall till målet fram.
L. Wiede

244: 1. hs 244 version 1. Med.: -. - Ort: -. -
Uppt.: -. - Texttyp: SVAS. - [p, se nr 70.]

Nr 244:2

Wikbolandet.

Med säradt med och tunga steg. På lifvets väg jag går
Att hämta blomman för min själ. Att den jag trösta kan
gär, De blomman är Guds rena ord, Men finna kan på denna
jerd, Som of i motgång trösta kan; Vi skall till målet fram.
L. Wiede

244: 2. MMW 254. Med.: -. - Ort: Wikbo-
landet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: SVAS.

Nr 249

Wikbolandet.

Täcka flicka, vilja skön Han du hjerta
utaf skön Han du nu för - neka mig
Att en gång få äga dig

L. Wiede

249. MMW 258. Med.: -. - Ort: Wikbolandet.
- Uppt.: L. Wiede.

Wiedes kommentar: Wisan, som är temligen sällspord, är äfven för sin melodi icke utan intresse. Nära beslägtade melodier äro: den i 4/4 takt till Nya Svenska Psalmen N° 231, som här nedan anføres, samt den i 5/4 takt, som tillhör den Finska Runan. Jfr: Musikbilagan till Finnsche Runen von Dr H. R. von Schröter Ups. 1819, samt en afhandl. af Porthan i Kgl. Witterh. Ak^s nya handlingar.

Nr 250 saknar melodi

Huvudsamlingen (hs) slutar vid nr 250 Nedanstående visor förekommer således blott i konceptsamlingen (ks).

De många avskrifter från bl. a. GA och Arw som ingår i den sistnämnda har ej medtagits i denna melodikommentar.

Nr 251

Skeppsta i Södermanland

Gusum, Östergötland.
g. a. n. 15. 17.

Min stoma hon går sig åt jö - a - strand, Spelja - runde
jön så nära, Der möt te det hon - en lid - da - re
skön, Han hjälpa - de jo' hon - ne med i - ran.

Dahlström
Organist vid Gusum

251. ks 251. Med.: -. - Ort: Skeppsta i Södermanland. - Uppt.: Dahlström, Organist vid Gusum. - Texttyp: DgF 258. - [p: 342.]

Nr 252

Wist, Östergötland.
g. a. n. 18.

Jungfrun hon gånger fy' at fy' ge - fränd' 'Är det inte
dager än? Der möter hon en borgare - man! Der
dansa de skönaste jungfrur

Prosten Rudebeck

252. ks 252. Med.: -. - Ort: Wist, Östergötland. - Uppt.: Prosten Rudebeck. - Texttyp: DgF 241.

Nr 253

Wist, Östergötland.
g. a. n. 18.

Jungfrun hon går fy' at fy' ge - fränd' 'Der möter hon en
borgareman Kom Linge lilla, kom Linge lilla, Kom vilken fy' skön
Da - ni - ol, kom Hölken fy' Kom vilken vi ge - mora.

Prosten Rudebeck

253. ks 253. Med.: -. - Ort: Wist, Östergötland. - Uppt.: Prosten Rudebeck. - Texttyp: DgF 241.

Nr 254:1

Wikbolandet

Ack har du ej vilja att bli för min brud jag har jag dig
 gifvit mitt hjärta jag minns än den tiden för dig jag var träl jag
 minns än den dagen jag följde din fot De följde jag här derom vittna

254: 1. ks 257 version 1. Med.: -. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: -. - Texttyp: SVAS. -
 [v: nr 254: 2, 254: 3.]

Nr 254:2

Ack har du ej vilja att bli för min brud jag har jag dig gifvit mitt
 jag har jag dig gifvit mitt blodigt hjärta jag minns än den tiden jag följde din fot
 jag följde jag minns än den tiden jag följde din fot De följde jag här derom vittna

254: 2. ks 257 version 2. Med.: -. - Ort: -. - Uppt.: -. - Texttyp: SVAS. - [v, se nr 254: 1.]

Nr 254:3

Jesus och Själens. Melodi från Regna

Ack har du ej vilja att bli för min brud, jag har jag dig gifvit mitt
 jag har jag dig gifvit mitt blodigt hjärta jag minns än den tiden jag följde din fot
 jag följde jag minns än den tiden jag följde din fot De följde jag här derom vittna

254: 3. ks 257 version 3. Med.: -. - Ort: Regna. - Uppt.: A. F. Sondén. - Texttyp: SVAS. -
 [v, se nr 254: 1.]

Wiedes kommentar: Efter ett s. l. 1773 tryckt exemplar, som kan sjungas som: O, Jesu Christ, du nådenes brunn & c.

Nr 255

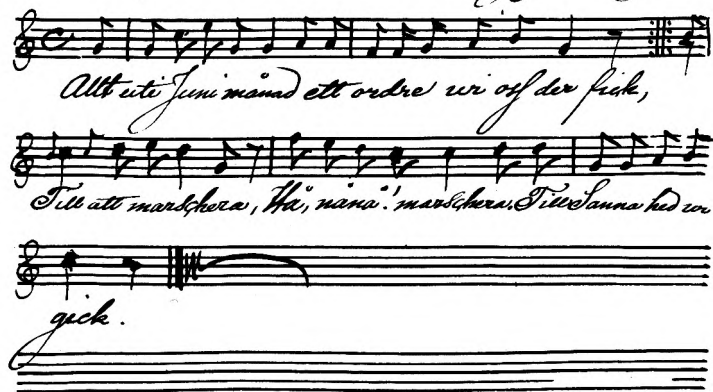
Wikbolandet

Det är om jag vore den rätta här Allt världen ej hade min
 Det är om jag vore en kung och för Allt öfver att jorden
 like Di skulle jag lyckas om i färd för omkring alla
 rike gångarna pengar i
 jordenes kantar skola spenderas för utan för syn.

255. ks 258. Med.: Botvid i Skålf. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede.

Nr 256

(Ohlstad i Risinge socken, Östergötland.)

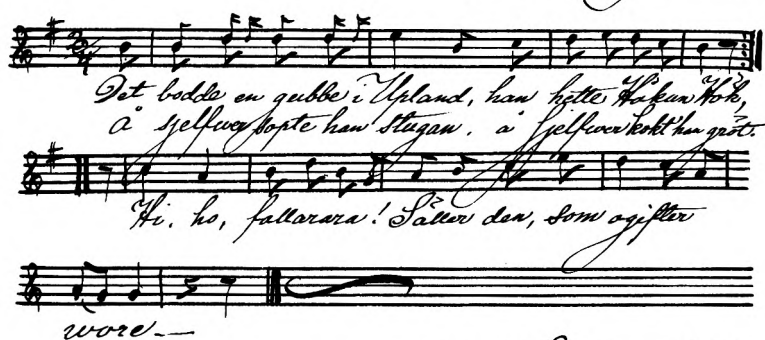
Allt ett Juni månad ett ordre vi oss der frisk,
Till att marschera, Hi, nära! marschera, Till samma hed vi
gick.

Per Ulr. Stenhammar 1847.

256. ks 260. Med.: -. - Ort och år: Ohlstad i Risinge socken, Östergötland 1847. - Uppt.: Per Ulr. Stenhammar.

Nr 257

Kumla i Östergötland.

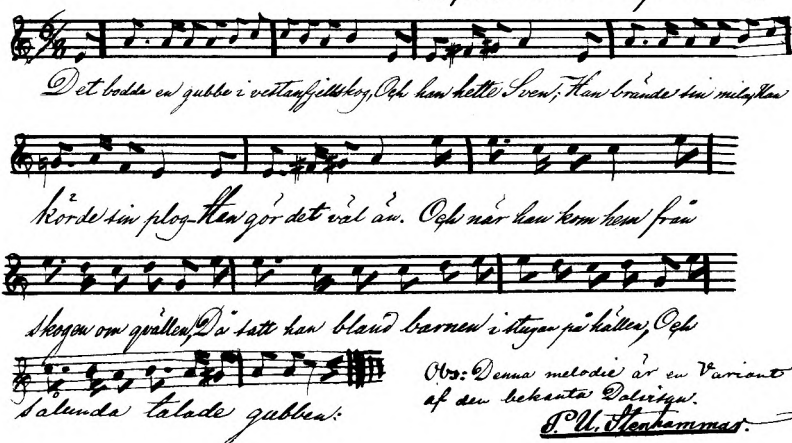
Det bodde en gubbe i Upland, han hette Håkan Håk,
i sjelfverpopte han stugan, i sjelfverkokt han gäst.
Hi, ho, fallarara! Låter den, som ogifter
vore.

Per Ulr. Stenhammar 1847.

257. ks 261. Med.: -. - Ort och år: Kumla i Östergötland 1847. - Uppt.: Per Ulr. Stenhammar. - Texttyp: Skv 4r.

Nr 258

Järlåsa, Ed, Hammarby, Fresta, m. fl. socknar i Upland.

Det bodde en gubbe i vettanfjällsberg, Och han hette Lenn, Han brände sin mätelkan
Körde sin plog Han gör det väl an. Och när han kom hem från
Skogen om grällen, Då satt han bland barnen i stugan på kallen, Och
salunda talade gubben:

Obs: Denna melodie är en Variant af den bekanta Polka.

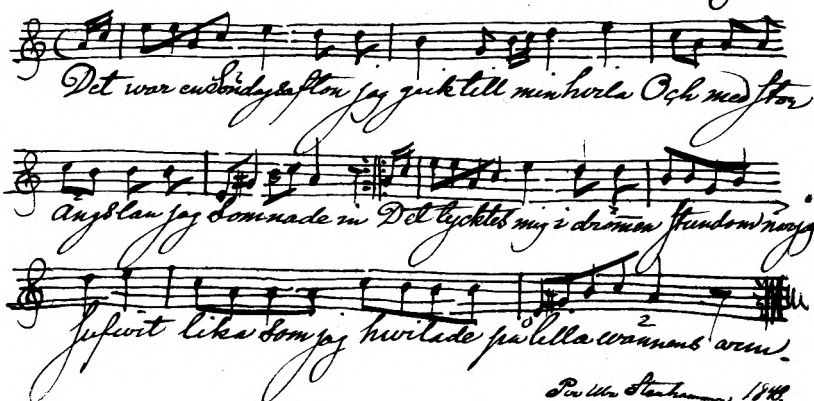
Per Ulr. Stenhammar.

258. ks 262 Med.: -. - Ort: Järlåsa, Ed, Hammarby, Fresta m. fl. socknar i Upland. - Uppt.: P. U. Stenhammar. - Texttyp: SVAS. - [p, se nr 92.]

Wiedes kommentar: Visan är hemtad från operetten »Torparen».

Nr 259

Risinge.

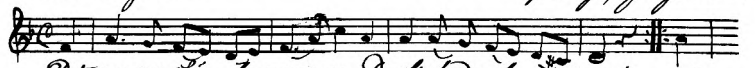
Det var en lördagsafton jag gick till min herla Och med stor
Ångslan jag domnade in Det tycktes mig i drömmen fröndomsvägar
Sjufvitt lika som jag hvitade på lilla vännans arm.

Per Ulr. Stenhammar 1848.

259. ks 263. Med.: -. - Ort och år: Risinge 1848. - Uppt.: Per Ulr. Stenhammar.

Nr 260

Det vara g. mott *Qvillinge, Östergötland.*

Det var en *Ti- dags* mor- gen Den fortönde da- gen i maj Vår
Prins Carl han lyf- tade an- her Fru Portugal seg- tade han

fol i glans fram- träder Ni skulle i Lifabon gå De berg och dalar voro

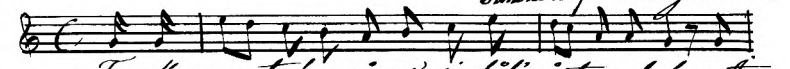
kläd- da Med fränder och yngfränder fina

C. F. Tåhlin.
Organist i Qvillinge

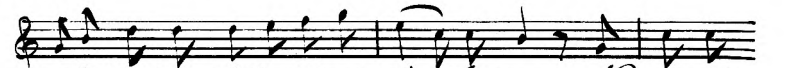
260. ks 264. Med.: -. - Ort: Qvillinge, Östergötland. - Uppt.: C. F. Tåhlin, organist i Qvillinge. - Texttyp: SVAS.

Nr 261

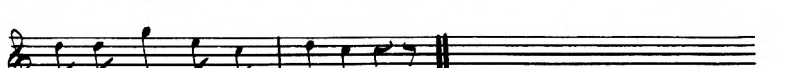
Simonstorp, Östergötland.

Fru Maja gre- ta hon gångar sig bäl' a- ter och fram i

aften vill jag tala vid min äg- ta man Ni rör mig

äfrer sjön med de ä- ror.

A. B. Wærnelius
Prost i Gårdby

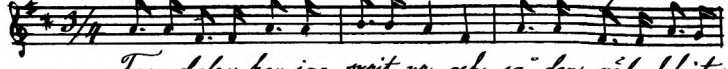
261. ks 266. Med.: -. - Ort: Simonstorp, Östergötland. - Uppt.: A. B. Wærnelius, Prost o. Past. i Gårdby. - Texttyp: DgF add 3.

Wiedes kommentar: Visan är en variation af den fullständigare »Stolts Margareta», som Arwidson intagit i Sv. Fornsånger II, s. 12. Ett ännu bristfälligare fragment har jag förr meddelat; det börjar så:

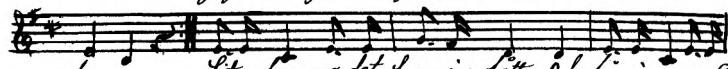
Fru Maja Greta gångar sig åt storgatan fram:
I afton lyster det mig resa till min ägta man
I ron mig öfver sjön med de ädror.

Nr 262

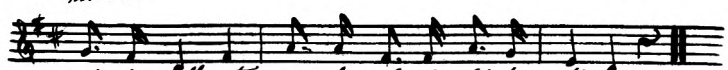
Wimmerby

Tyra dalar har jag svurit up och så den röd och hvita
Fäte har jag mer af den igen, än bara knoppen öfver

ko- na; Lite kan- nor det har jag fått, Och får jag mera
hor- na.

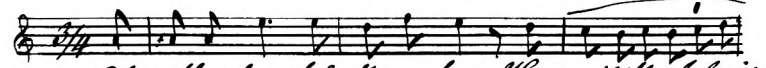
gör det gödt, För jag har dansat förder fjörna.

M. H. Hultin.

262. ks 267. Med.: -. - Ort: Wimmerby. - Uppt.: M. H. Hultin.

Wiedes kommentar: Anm. Sjunges till dansen, då man saknar Spelemannen.

Nr 263

Och gubben kom från fjögen hem Han varit fä och kuggat
Äck hära Gumma ge mig mat i Skall

tyre du får dan- sa der före För skaret och fenton rumpeliga
kräkt och

flutar Den som vill en fästen fucha ha, Han skall bäst ligga och mola

Prosten Rudebeck

263. ks 268. Med.: -. - Ort: Wist, Östergötland. - Uppt.: Prosten Rudebeck.

Nr 268

Botvid, 1824 *Tempo di Marcia.* *Wikbolandet*

Oh hör nu på du Svampke man Hård dunder hörs i fjändens län
 Da Svampke flottan visat fram af kis
 var Storadmiral Hvar Ryfsmått bäfva för dets knall Oh - tonde
 många far da ne - der full som
 väga of e - mot Pa Hoglands frästa flod.

L. Wiede

268. ks 274. Med.: Botvid i Skälf. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede.

Nr 269

Just, Kalmar län

Jag gick mig ut af hvar ideliga äfftyg Här gårde lilla Vilt du
 ha mig Vi förlam väl ofa Här a hand - sterna som du ga mig Liten är
 du och inte fler än jag Vika hvar du viker vill Mig ska du ha

L. Wiede

269. ks 275. Med.: -. - Ort: Tjust, Kalmar län. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: D 157.

Wiedes kommentar: Jfr. Arwidssons fornsånger III, s. 284.

Nr 270

Svanshals.

Jag står i tågenständer Oh äfftyg den jag ej kan få Som här i världen
 vankas Pa stället spörja på För förg som jag i bytet här står
 dig min vän så här Och alla fästa monstret Or faken det till är.

*A. F. Ölander
 Collega Scholæ*

270. ks 276. Med.: -. - Ort: Svanshals. - Uppt.: A. F. Ölander Collega Scholæ. - Texttyp: SVAS.

Wiedes kommentar: Efter ett i Linköping 1848 tryckt exemplar.

Nr 271

Oden, 1824 *a la polacca* *Wikbolandet.*

Jäta vet jag här länge jag bär tro och var ty jag
 marker och befinnur att han var hos mi huffra stas
 Jäta vet jag och inte vet jag här länge jag bär tro Alla var

Organisten Oden i Å

271. ks 277. Med.: -. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: Organisten Oden i Å.

Nr 272:1

Gusum Östg.

Konungen skulle till Västergötland fara Men fogelen
 springer i sko- gen Herr Peder och liten Korfven skulle
 komma vara Mig möter de flotta jung- fru- dor.

Gymnas. Ringwall.

272: 1. ks 278 version 1. Med.: -. - Ort: Gusum, Östergötland. - Uppt.: Gymnas. Ringwall. - Texttyp: DgF 109. - [v, se 65: 1.]

Nr 272:2

Ringarum Östergötland

Och konungen han skulle åt främmand land fara Medan
 fogelen springer i sko- gen Herr Peder och liten Korfven skulle
 komma vara Mig väntar de flotta jung- fru- dor.

272: 2. ks 278 version 2. Med.: Jungfru Ringström. - Ort: Ringarum, Östergötland. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF 109. - [v, se 65: 1. p, se även 7: 1.]

Nr 273

Skeppsta i Södermanland. Gusum Östergötland.

och Konungen och Drottningen de färdas till bords, I skäret af grön
 sil-ber, De tala- de ja mycket om li- ten Kjö- fru, Men
 sedan gick jag hem- för i min egendom.

*Dahlström.
 Organist vid Gusum.*

273. ks 279. Med.: -. - Ort: Skeppsta i Södermanland. - Uppt.: Dahlström, organist vid Gusum. - Texttyp: DgF 126.

Nr 274

Skeppsta i Södermanland. Gusum Östergötland.

Konungen och Korfven de färdas till bords, Den
 lilla vinter- dag, De tala- de ja mycket om li- ten Kjö- fru.
 Men, I skäret mig en dyrt af det goda.

*Dahlström
 Organist i Gusum*

274. ks 280. Med.: -. - Ort: Skeppsta i Södermanland. - Uppt.: Dahlström, Organist i Gusum. - Texttyp: DgF 131.

Nr 275

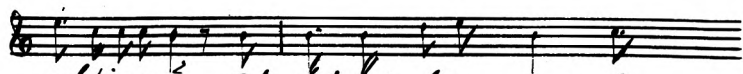
*Demais
Joh. Nystrand.*

Wikbolandet.

Och kära mor i fri-seln

Tu

redeliga män Och får jag springa vi-fer

Det är inte dagar än Det dagar inte än.

L. Wiede.

Nr 276

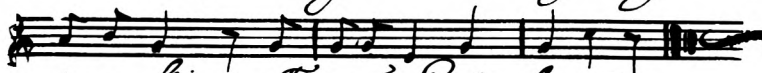
(Wiby socken i Östergötland)

Och Sember skulle resa bort, han skulle resa ut
Och hemman skulle hans dotter bli, Och så hans resande

Primme! Och får nu bort, ja, heller hem, liksom så det är i
blomma. Och får nu bort, ja, heller hem, liksom så det är i

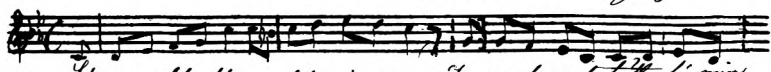

samma skinn! För nu är Sember borte.

Per Ulr Stenhammar 1847.

Nr 277

Malexanders Socken, Östergötland

Lik-vom en liten lilla, ja, var dalar jag upprätt Jag var den enda troffen för min
Jag var den enda troffen allt vid min tidens brist Jag deras framtidsdagad skulle

Jader De väntade af mig De framtiden att bli Den enda troffen allt
lilla

främman för och stor De fad! De är vår enda (dotter) uppe jorden.

275. ks 281. Med.: Demois. Joh. Nystrand.
- Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Text-
typ: DgF 386. - [p, se nr 25: 1.]

276. ks 282. Med.: -. - Ort och år: Wiby
socken i Östergötland, 1847. - Uppt.: Per Ulr.
Stenhammar. - Texttyp: Skv 38. - [p, se nr 100.]

277. ks 283. Med.: -. - Ort: Malexander
Socken, Östergötland. Uppt.: -. - Texttyp: SVAS.
Wiedes kommentar: Tryckt i Linköping 1845,
Norrkpg 1846.

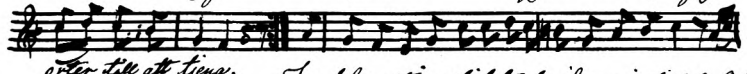
Nr 278:1

melodien (244)

Ö. Wähla Upland.

Långt borta är jag hemman från fader och från mor B. främmande
O- knugga kamrater på en o- knugga ort Der får jag minna

örter till att tjena. Jag lever att i enlighet och gifver mig tillfreds Och
dagar främlingar. Jag lever att i enlighet och gifver mig tillfreds Och

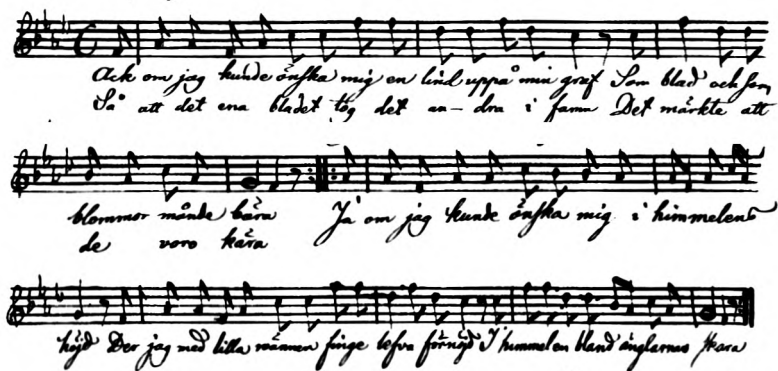
roar mig med gräsarna De det tillfälle ges De kunna mig omöjligt varre-

P. U. Stenhammar.

278: 1. ks 284 version 1. Med.: -. - Ort: Ö.
Wähla, Upland. - Uppt.: P. U. Stenhammar. -
[p, se 193: 2.]

Nr 278:2

Melodien (2443)

Ack om jag kunde öfsta mig en lind uppa min graf Sen bladt och för
 Så att det ena bladet till det andra i famn Det märkte att
 Kommer minde bära Ja om jag kunde öfsta mig i himmelens
 de vore nära
 Hög Der jag med lilla smånen följde lefva förtigt i himmelens bland änglarnas skara

Stud. M. H. Hultin.

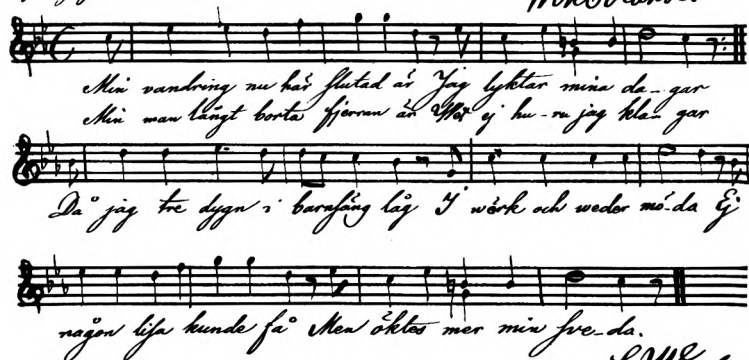
278: 2. ks 284 version 2. Med.: -. - Ort: -. -
 Uppt.: Stud. M. H. Hultin. - [p, se 193: 2.]

Wiedes kommentar: Melodien är hemtad från
 den bekanta Östgöta visan: Ack Östra götland
 och finsp. Län men redigerad i Dur. Jfr Direkt
 Södlings Norsk o Svensk folksång.

Nr 279

Hustru Jäger

Wikbolandet

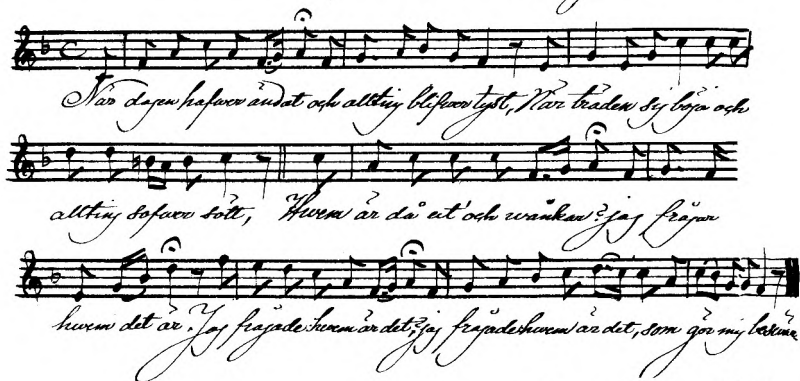
Min vandring nu har flutit är jag lyfter minn de gar
 Min man långt borta fjärran är Har ej ha-ra jag klan gar
 Da jag tre dygn i barafäng låg i verk och veder möda Ej
 någon lifa kunde få Men öfles mer min föda.

L. Wiede

279. ks 285. Med.: Hustru Jäger. - Ort: Wik-
 bolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: SVAS.

Nr 280

*från Östra Skrukeby socken,
 i Östergötland*

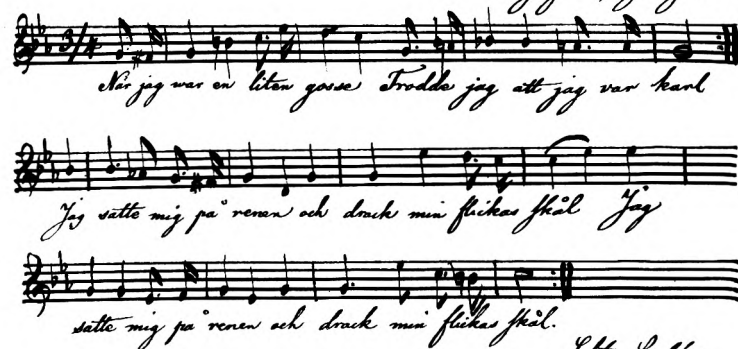
När dagen hafver ändat och allting blefver lyst, När trädens sig böja och
 allting sofver sött, Hurra är då ett och evankan jag fröjnen
 hurra det är. Jag fröjades hurra är det, jag fröjades hurra är det, som gör mig bekant

Per Ulr. Stenhammar 1847.

280. ks 289. Med.: -. - Ort och år: Östra
 Skrukeby socken i Östergötland 1847. - Uppt.:
 Per Ulr. Stenhammar.

Nr 281

*Norrland, Härnösand
 Fröken af Nordin*

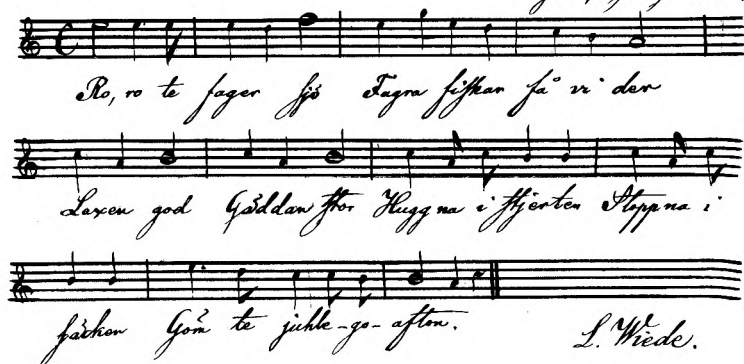
När jag var en liten gosse Fröjdes jag att jag var kard
 Jag satte mig på renen och drack min fliskas skål Jag
 satte mig på renen och drack min fliskas skål.

*Lektor Sondén.
 af Fröken af Nordin.*

281. ks 290. Med.: Fröken af Nordin. - Ort:
 Härnösand, Norrland. - Uppt.: Lektor Sondén.

Nr 282

Mogata, Östergötland.

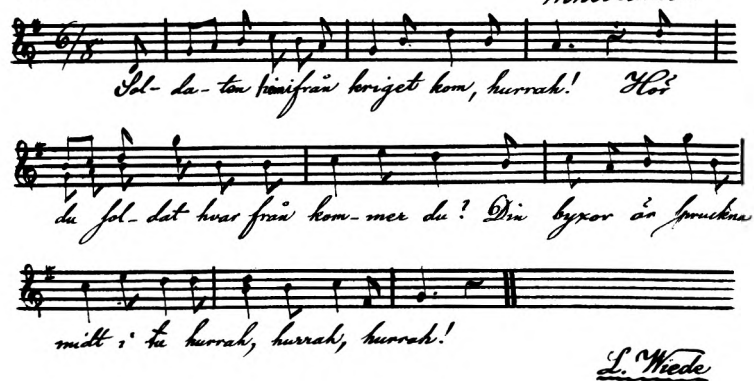

Ro, ro te fager för Tagra färfar ja' i' der
Laxen god Galden för Kluggna i' Hjerten Stoppna i'
färdhon Gön te julle-go-aften. L. Wiede.

282. ks 291. Med.: -. - Ort: Mogata, Östergötland. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: Nordl. 5. - [p, se nr 148.]

Nr 283:1

Wikbolandet

Sol-da-ten från kriget kom, hurrah! Hör
du sol-dat hur från kom-mer du? Din byxor är spruckna
mitt i: ta hurrah, hurrah, hurrah! L. Wiede

283: 1. ks 292 version 1. Med.: -. - Ort: Jemjö, Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede.

Nr 283:2

(Ohlsta) i Risingesöken i Östergötland

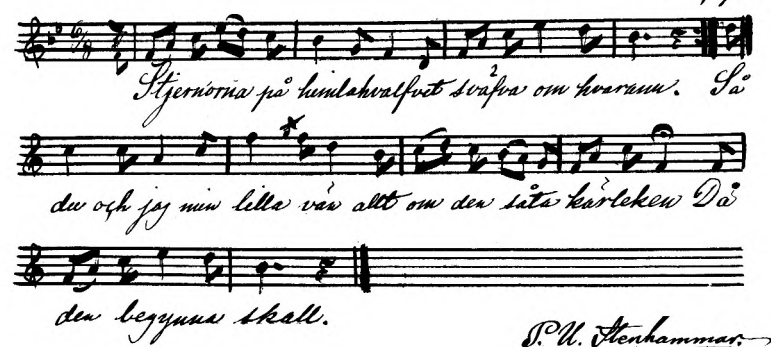
Soldaten han är från kriget kom. Hurrah! Och hör du soldat hur vi
från komma du? dina byxor är sönder och spruckna i tu. Hur-
rah, hurrah, hurrah! - och spruckna mitt i tu. Hurrah, m.m.
*I första Vers sjunges:
Per Ulr. Stenhammar. 1847.

283: 2. ks 292 version 2. Med.: -. - Ort och år: Ohlsta i Risinge Söken i Östergötland 1847. - Uppt.: Per Ulr. Stenhammar.

Wiedes kommentar: Efter ett i Norrköping 1846 tryckt exemplar. Men visan torde vara mycket äldre författad, kanske från pomerska sjuåra kriget.

Nr 284:1

Ö. Wähla, Uppland

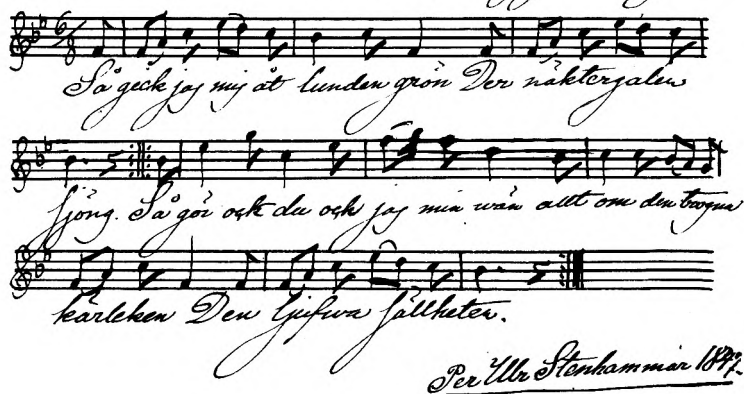

Stjärnorna på himlavalvet sväpa om korarna. Så
du och jag min lilla vän allt om den sista kärleken Du
den begynna skall. P. U. Stenhammar.

284: 1. ks 293 version 1. Med.: -. - Ort: Ö. Wähla, Uppland. - Uppt.: P. U. Stenhammar. - [v: nr 284: 2.]

Nr 284:2

(Ohlstad af Risinge Sökn, Östergötland)

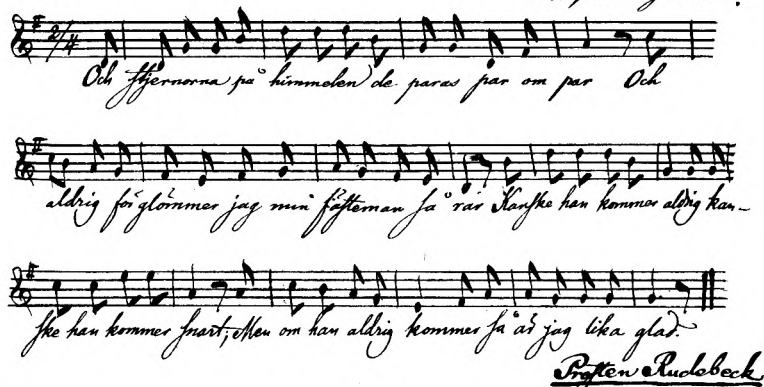
Så gick jag mig åt lunden grön Der näktergalen
sjöng. Så gör och du och jag min vän allt om den tryne
karleken Den lifliga fjällheten.

Per Ulr Stenhammar 1847.

284: 2. ks 293 version 2. Med.: -. - Ort och
år: Ohlstad af Risinge Sökn, Östergötland 1847.
- Uppt.: Per Ulr. Stenhammar. - [v, se nr 284: 1.]

Nr 284:3

(Wist, Östergötland)

Oh fjärrorna på himmelen de paras par om par Och
aldrig för glömmas jag min fjärran på rar Sänke han kommer aldrig han
jke han kommer friskt, eller om han aldrig kommer på är jag lika glad.

Prosten Rudebeck

284: 3. ks 293 version 3. Med.: -. - Ort: Wist,
Östergötland. - Uppt.: Prosten Rudebeck.

Nr 285

(Regna, Östergötland)

Till stads för Nippertuppen Till stads för jag
Till stads för Orjan som bad mig fara bra Till stads för
Alla gode minner som i huset var.

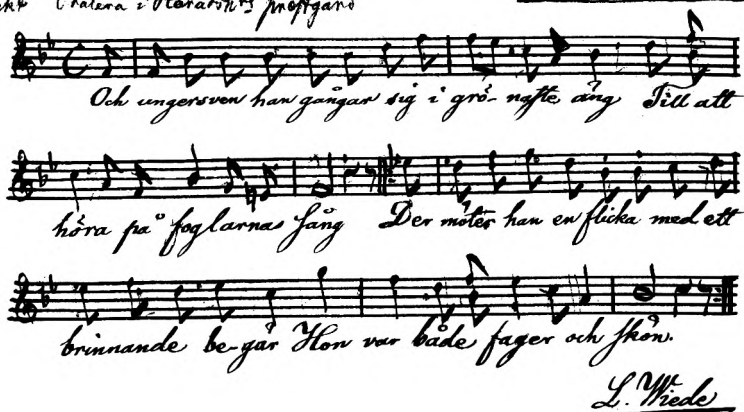
Lektor A. F. Sondén.

285. ks 296. Med.: -. - Ort: Regna, Öster-
götland. - Uppt.: Lektor A. F. Sondén. -
Texttyp: D 243.

Nr 286

tryckt i Håstad i Håstadskyrkans prästgård

(Wikbolandet)

Och ingersven han gånge sig i grö. näfte, äng Till att
höra på foglarnas fäng Der möter han en flicka med ett
brinnande be-gär Hon var både fager och skön.

L. Wiede

286. ks 297. Med.: -. - Ort: Wikbolandet. -
Uppt.: L. Wiede.

Wiedes kommentar: Wisan, som är tryckt i
Norrköping år 1846, är ett bevis på huru vår
allmoge ännu (ej för ett år sedan) kunde dikta
i den äkta folkvisans versmått. Förfuskad är
hon dock af sättaren på boktryckeriet, som
sålunda redigerat, den ofvanstående ordagrannt,
som den sjungits, afskrifna första versen:

1. Det var en rasker yngling,
som gick ut om en qväll,
För att roa sitt hjerta om sinn,
Då möter han en flicka med brinnande
begär,
Och hon var både fager och skön. o. s. v.

Nr 287

Botv. i Skälf.

Wikbolandet.

Uppå vår ort vid en herrgård der tvänne drängar lade räs Och
hur de der vankar allt väl Så ftulo de sig Anker
Ni för från mig väl

L. Wiede

287. ks 298. Med.: Botv. i Skälf. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede.

Nr 288

Botv. i Skälf.

Wikbolandet

Vi ska ju på spjunga och spela Rosor i våra dar Tro frött om gä
penningar fela Stog att jag engång är blifven karl Att jag kan för-
fjona och är allena Att jag kan förfjona och är allena Men jag vill en flicka ha.

L. Wiede.

288. ks 299. Med.: Botv. i Skälf. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede.

Nr 289

Vifolka, Kallhals h. i Östergötland.

Och det var Piel-dane Tyg-ru Han skulle skjuta björten och
händer Så fick han se Ulfen lilla vargens dotter allt
under de grönskande händer I fjällen vil de ru-ru

289. ks 303. Med.: -. – Ort: Vifolka. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: DgF 34.

Nr 290

Säby sn, Småland.

Så-fa talle till Ko-nungen så Under
li-ne Och vi så väl hä-la bröl-lor i år I
riden mellan Roskult och Linsö.

290. ks 304. Med.: -. – Ort: Säby sn, Småland. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: DgF 460.

Nr 291

Madam Sundström på Tvärdala

Gay = Afz. nr. 306

De lekte Sult-tärning vid brö- den bord i glädje och lust med
 ah la De Fru-er trunne med i ran för så underlig leken min
 fal- la Men ly-kan vänder sig of- ta om.

Nr 292:1

Och jungfrun gick på berget, som låg i grönan
 dal, Ah dal. Där fick hon se ett gångande skepp, de
 fick hon se ett gångande skepp, som fullt af grofvar var.

P. E. Rudebeck

Nr 292:2

Wikbolandet.

q. v. d. n. 31.

Jung fru hon gånge sig åt högan berg Hon skådar i djupen
 dal Där fick hon se ett gångande skepp som
 fullt med grofvar var.

Nr 292:3

Ekbyarna Östergöth.

q. v. d. n. 31.

Och jung-fru gånge sig åt hö- gan berg Till att
 på- da det speg- lande haf Där fick hon se ett skepp fyllt med
 uti träderallor Uti höggfarsfog. Med de trunne man- skorna på.

291. ks 306. Med.: Madam Sundström på Tvärdala. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF 475.

Wiedes kommentar: Ehuru man haft prof på så utmärkt minne hos vår Allmoge, att en och annan kunnat utantill lära sig sjunga t.ex. Malcolm Sinclairs wisa, 90 strofer med 8 rader i hvarje, vet jag dock ingen å min ort, som ur minnet kan sjunga skön Valborgs visa, alla 200 versarna. Sällan träffas ock tryckta exemplar af densamma, hvadan man ock oftast finner dem, som blott känna visans början och slutverser, och dessa kanske mera efter den kända Dalinska travesteringen, än efter sjelfva originalet. Ett exemplar har dock lyckats mig påträffa, med titel: En mycket skön Historisk wisa om A. Th. och W. Immers Dotter, Uti hwilken Lyckones ostadighet kan korteligen beskådas, alle unge Personer til et lustigt tidsfördrif, nu å nyo af Trycket utgången. Tryckt i år (s. l. e. a.). Den kommer närmare till den i 1815 års Literatur-Tidning införda variant fr. 1670-talet än G. & Afz. redaction af 1815; men tyckes vara fr. slutet af 1700-talet.

292: 1. ks 307 version 1. Med.: -. - Ort: -. - Uppt.: P. E. Rudebeck. - Texttyp: Ekl B 47. - [v, se nr 14: 1.]

292: 2. ks 307 version 2. Med.: -. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: Ekl B 47.

293. ks 309. Med.: -. - Ort: Färjestaden i Wikbolandet. - Uppt.: -. -

Nr 293

Färjestaden *Wikbolandet.*
g. s. d. 44.

O Jefe! o Jefe! hvad är det för en rikt, hvad är det för en
 lys som jag ser uti mitt bröst! I detta mörkrens tält Allt
 för ett ädelt vif jag mifter nu mitt lif.

293. ks 309. Med.: -. - Ort: Färjestaden i
 Wikbolandet. - Uppt.: -.

Nr 294

Säby sn, Småland.
g. s. d. 44.

Herr Hjelman han tjente på konungens gård
 I fyra tio dagar och der till ett år På
 främmt val Herr Hjelman i fa-delen

294. ks 311. Med.: -. - Ort: Säby sn, Småland.
 - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF 415.

Nr 295:1

Lika med kapten Boelung
vila i a mörk. Mor Qvarbom *Wikbolandet, Östergötland.*
(1. 97)

Ma-ria gån-garfjät Källa-ren Solen skinner
 vida Och Herren Jesus för henne kom allt
 uti den lunden gröna. *L. Wiede.*

295: 1. ks 312 version 1. Med.: Mor Qvar-
 bom. - Ort: Wikbolandet, Östergötland. - Uppt.:
 L. Wiede. - Texttyp: DgF 98. - [v, se nr 59.]

Nr 295:2

Wikbolandet.
g. s. d. 59. d.

Ma-ri-a gån-gar sig åt källaren Solen skinner
 vida Der mött hon Jesum sin frälsman Allt
 under lunden gröna. = under lunden gröna.
L. Wiede.

295: 2. ks 312 version 2. Med.: -. - Ort: Wik-
 bolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF
 98. - [v, se nr 59.]

Nr 296

Wikbolandet.
Gay. & Alf. 1/2 2/2 (39) 70

Det fatt en fogel på lifi-gift Om fem ma ren Han
sang så dejligt om Jesum Christ I him-melen
är en stor gläd-je.

296. ks 313. Med.: -. - Ort: Wikbolandet. -
Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF 104.

Nr 297

Ringarum
Ringarum sn Östergötland.
Gay. & Alf. 1/2 2/2 (39) 70

Min lilla flod uti quannen och mol. Han
sjöng mycket bättre än göken han gal Allt
uti den ekelunden gröna

297. ks 314. Med.: Jfr Ringström. - Ort:
Ringarum sn, Östergötland. - Uppt.: L. Wiede.
- Texttyp: DgF 243.

Nr 298

Östergötland.
Gay. & Alf. 1/2 2/2 (39) 70

Jag var mig så liten jag misste min mor Min
Fader han gaf mig i Hufvmoders våld I
är så blir det en sommar.

298. ks 315. Med.: -. - Ort: Östergötland. -
Uppt.: -. - Texttyp: DgF 66.

Nr 299

Säby
Säby sn Småland.
Gay. & Alf. 1/2 2/2 (39) 70

Ma-le-na hon ha-de en Hufv dotter rik
Den Huf-pade hon till en grö-na lind Ingen
man min sorg fördrifva han-de

299. ks 316. Med.: -. - Ort: Säby sn, Småland.
- Uppt.: -. - Texttyp: DgF 66.

Nr 300

Wibolandet.
G. v. A. N: 99.

Gud morgon på 'ta härna far! härna far, härna far! Jag faller-ri falle-ri falle-ri
änthar att Ni vaknar glad, vaknar glad vaknar glad

ri falle-rara Gossar låter oss luffiga vara En gång jul om året barn

fattle-ra falle-ra falle-rej

L. Wiede

300. ks 317. Med.: - - Ort: Ofvantorp, Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF 96. - [v, se nr 60.]

Nr 501
 i. inga i Vicks.
 2. Rit. 3. Allegro.
 Mikböländet.
 Ack lifvet tungt och sorgligt är Min vandring
 är så svar Ty jag har varit blind och lam I
 många herrans år
 L. Wiede.

301. ks 319. Med.: Inga i Wicklō. – Ort: Wikbolandet. – Uppt.: L. Wiede. – Texttyp: SVAS.

Nr 302

Wibbolandet.

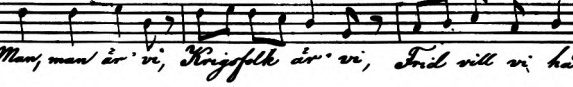
Handwritten musical score for the song 'Wibbolandet'. The score is written on three systems of staves. The first system has a treble clef and a 3/4 time signature. The melody is written on the first staff, and the lyrics are written below it. The second system has a treble clef and continues the melody and lyrics. The third system has a treble clef and continues the melody and lyrics. The lyrics are written in a cursive script.

All- ingan flicka te fler jag Der till är jag så in- ga När
När nog vet jag hvem jag vill ha Som hjertat mitt menar till ge När
kon i bland de andra gör Lik- ska en ros bland förnen
flor Kon är i från mig te- gen

302. ks 320 version 1. Med.: -. - Ort: Wikbo-
landet. - Uppt.: -. - Texttyp: SVAS. - [v, se
138: 1.]

Wiedes kommentar: /ks 320 version 2 = nr 138: 2./ Blinde gossen Olof Svenssons visajunges ännu ofta, dock vanligen med utelämnande af första versen, och åtskilliga andra små redaktionsförändringar; troligen efter något tryckt exemplar. Tvenne olika melodier, en sällsyntare i moll (trol. från Finland, Jfr. Arwids. Forn. IIIs.) och en allmänare i dur, meddelas. För flere år sedan aflemnades några andra variationer af samma visa, pub. n°. 146 neml. en (med melodi) efter muntlig tradition om 6 versar och en annan (med två melodier) efter ett i Jönköping 1819 tryckt exemplar om 10 versar. Det synes alltså som att den blinda gossens 6 verser vore blott en afkortad förändring från en äldre visa. Således vore hans andra vers hemtat från den äldre visans 1:sta vers, senare hälften af 3:de versen hämtad från Jönköpings exempls 1a och traditionella exempls 2a, hans 4de vers från traditionellas 3de vers, och hans 6te dels från Jönköpings exemplarets 4de och traditionella exemplarets 2a vers.

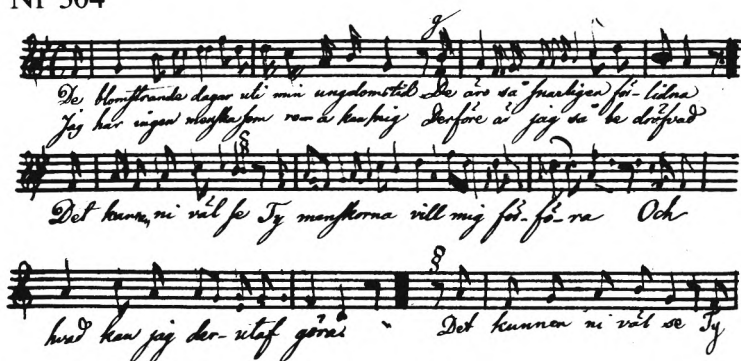
2de version.

Man, man' är vi, Krigfolk är vi, Frid vill vi ha'lla,
frid vill vi ligga; Inte slipper jag dig fram När du säger
här finns minn Houd he-ter {här
her}?

303. ks 321. Med.: - . - Ort: - . - Uppt.: L.
Wiede. - Texttyp: D. 29.

Nr 304

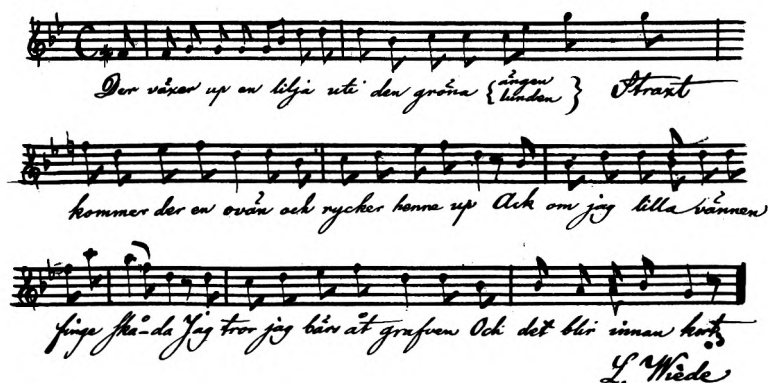

De blomstrandes dagar uti min ungdomstid. De äro så fruktiga för lidna
jag har ingen slufstyg som du och därför är jag så be dröfmad
Det kann ni väl se Ty menckorna vill mig för. för. ra Och
hvad kann jag der utaf göra. Det kunnen ni väl se Ty

304. ks 322. Med.: Grenadj. Jern. - Ort: -.
- Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: SVAS.

Nr 305

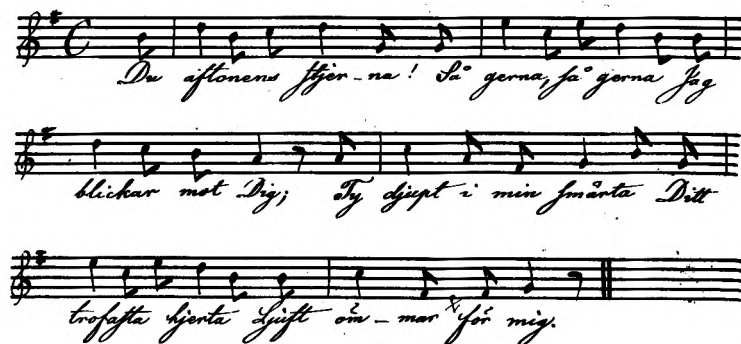
Wikbolandet.

Der växer up en lilja uti den gröna {ingen} stråkt
kommer der en ovän och rycker henne up Och om jag lilla vännen
finge få-da jag tror jag bäst är grafven Och det blir innan kort
L. Wiede

305. ks 323. Med.: -. - Ort: Wikbolandet. -
Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: SVAS.

Nr 306

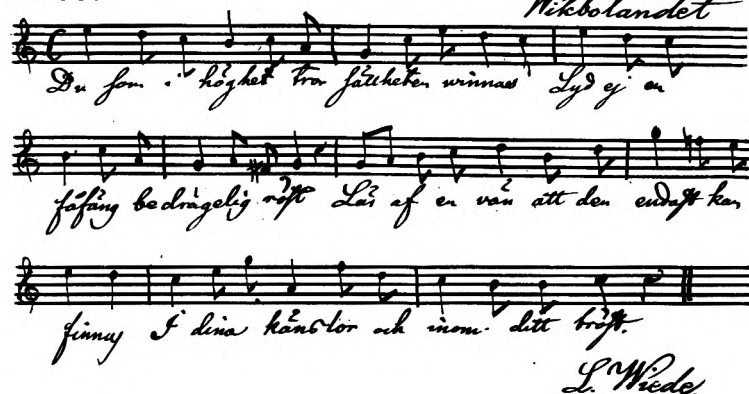

Du aftonens fjör-na! Se gärna, ja gärna jag
blickar mot Dig; Ty djupt i min smärta Ditt
trofast hjerta Gifft om - mar för mig.

306. ks 324. Med.: -. - Ort: -. - Uppt.: L.
Wiede.

Nr 307

Wikbolandet

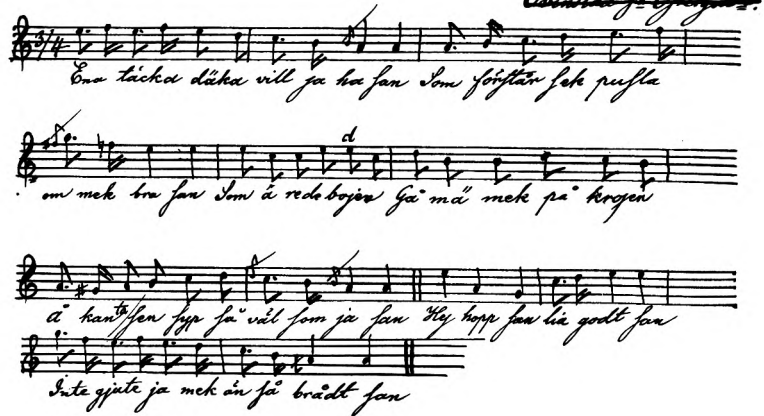
Du som höghet från fattighet vinnas Lyd ej en
fälsk bedräglig röst Låt af en vän att den endast kan
finnas I dina händer och inom ditt bröst.
L. Wiede

307. ks 325. Med.: -. - Ort: Wikbolandet. -
Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: SVAS.

Wiedes kommentar: Efter ett i Jönkpg 1842
tryckt exemplar.

Nr 308

Sannitad för Östergötland.

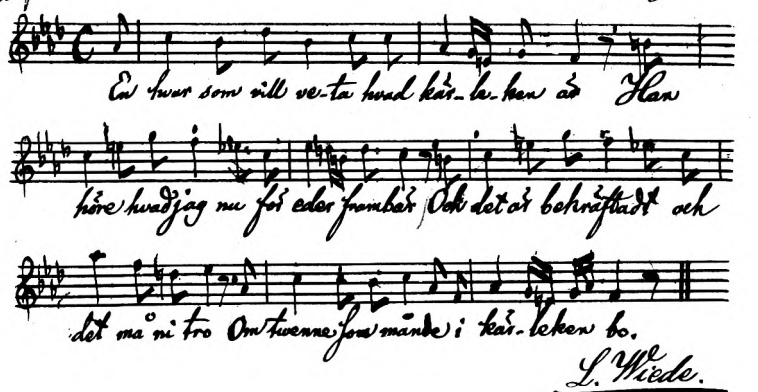

Ena tärnan duka vill ja ha fan som förfädd lek prufva
om mek tra fan som ä redde bojan ja mä mek ja krogen
ä kant fan fyll ja väl som ja fan Hög hopp fan lå godt fan
Inte gäta ja mek än ja bräddt fan

308. 326. Med.: -. - Ort: -. - Uppt. -. -
Texttyp: SVAS.

Nr 309
H. Qvarsbom

Vikbolandet, Östergötland.

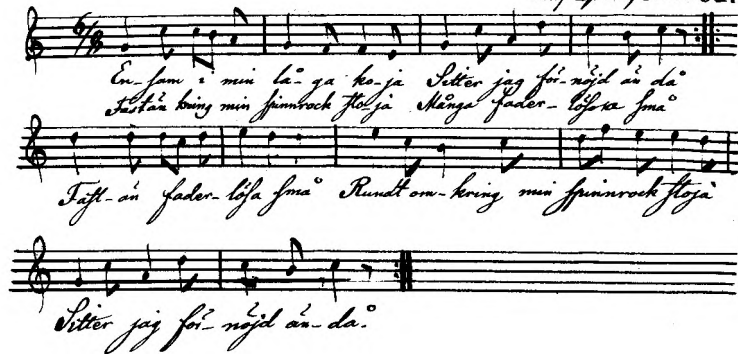

En tvar som vill ve-ta hvad kär-leken är Han
kär-hvad jag nu för edar frambär Och det är bekräftadt och
det må ni tro Om tvenne fars män i kär-leken bo.
L. Wiede.

309. ks 327. Med.: Hustru Qvarsbom. - Ort
Vikbolandet, Östergötland. - Uppt.: L. Wiede.
- Texttyp: SVAS. - [v och p, se nr 67: 1.]

Nr 310

*Södermanland,
Näpveqvarn, Thuna S.*

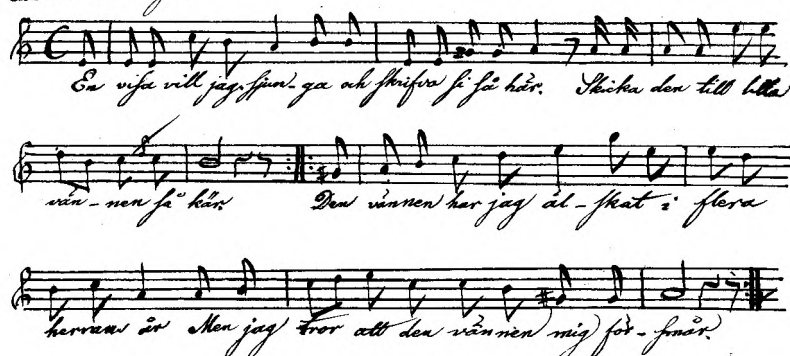

En som i min lä-ga ho-ja Sitter jag för-nöjd än då
Sitter kring min spinnrock flö-ja Känna fader-lofsa fna
Sitt-än fader-lofsa fna Rundt om-kring min spinnrock flö-ja
Sitter jag för-nöjd än då.

310. ks 328. Med.: -. - Ort: Näpveqvarn,
Thuna S., Södermanland. - Uppt.: -. -

Nr 311

Carolina Samuelsson

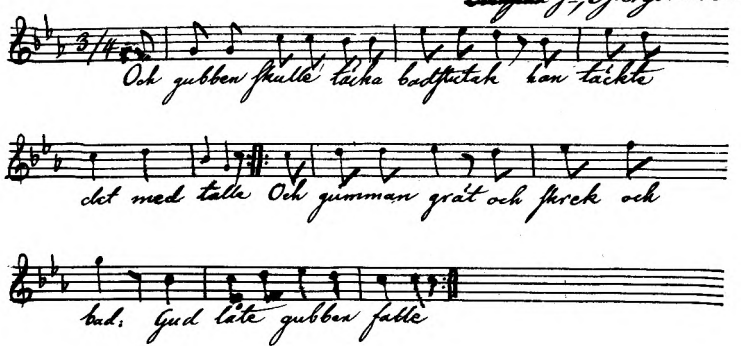

En vika vill jag spinn ga och spinn för-fä här. Skicka den till lilla
vän-nen ja kär Den vännen har jag al-fkat i flera
herrar är Men jag tror att den vännen mig för-för.

311. ks 329. Med.: Carolina Samuelsson.
- Ort: -. Uppt.: -. -

Nr 312

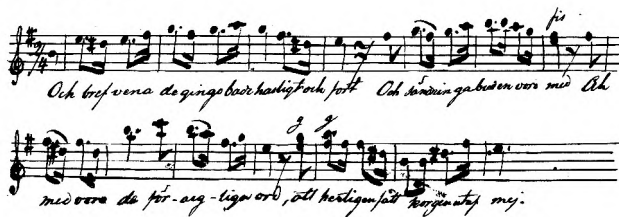
Tjust. Östergötland

Och gubben skulle läsa bönstuck han läste
det med talle Och gumman grät och järeck och
här: Gud låte gubben fälle

312. ks 331. Med.: -. - Ort: Tjust. - Uppt.: -.
Wiedes kommentar: De många återstående verserna innehålla gummans fririer till karlar af olika stånd och åldrar, hvilka hon alla förkastar, sedan hon först betraktat deras särskilda förmåner och olägenheter samt slutar dermed:
»Jag vill ogifter wara.»

Nr 313:1

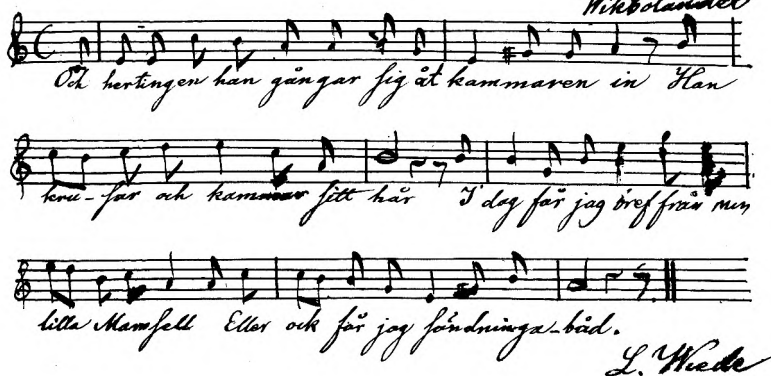

Och brefveta de ginge bär handigt och fott Och sörjningabuden vor med Oh
med vore de för-arg-liga ord, att hertigen föt hertigen mig.

313: 1. ks 332 version 1. Med.: -. - Ort: -. -
Uppt.: M. H. Hultin. - Texttyp: DgF 397.

Nr 313:2

Wikbolandet

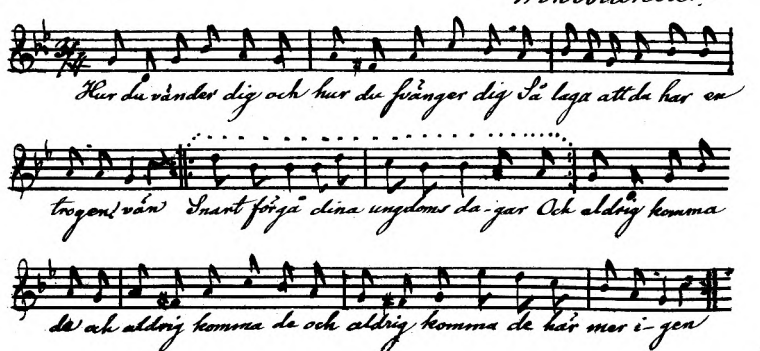
Och hertigen han gångr sig åt kammaren in Han
kon-far och kammaren fette här I dag får jag bref från min
lilla Namfett Eller och för jag förändringa-bädd.
L. Wiede

313: 2. ks 332 version 2. Med.: -. - Ort:
Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp:
DgF 397.

Wiedes kommentar: Wisan anträffas på Wikbolandet icke sällan; men utan ordnad versättning. Här har en uppteckning från Kalmar län eller Ydre, af Studenten M. H. Hultin, måst begagnas, dock med någon jemkning af både versättning och melodi.

Nr 314:1

Wikbolandet

Hur du vänder dig och hur du fränder dig Så lega att du har en
trogen vän Snart förgå dina ungdoms da-gar Och aldrig komma
de och aldrig komma de och aldrig komma de här mer i-jen

314: 1. ks 333 version 1. Med.: -. - Ort:
Wikbolandet. - Uppt.: -. - Texttyp: D 168. -
[v: nr 314: 2, 314: 3.]

Nr 314:2

Wikbolandet

Hur du vändes dig och hur du fränger dig ja laga att du har en
trugen' vän. Snart förgå dina unga dagar Och aldrig komma de och
aldrig komma de och aldrig komma de här mer i-gen!

314: 2. ks 333. version 2. Med.: -. - Ort: -. -
Uppt.: -. - Texttyp: D 168. - [v, se nr 314: 1.]

Nr 314:3

Wikbolandet

En och två och tre och fyra fem och sex och sju och åtta, nio,
tio, elfva, tolf och tretton, fjorton, femton, sexton, sju,
åtton och nitten, tyge

314: 3. ks 333 version 3. Med.: -. - Ort:
Wikbolandet. - Uppt.: -. - Texttyp: D 168. -
[v, se nr 314: 1.]

Wiedes kommentar: Denna enkla vers nyttjas
ofta som dansmelodi. Melodien är dock tvåfaldig:
en i Dur en annan i moll. Denna senare, lånad
från »Sparfvens visa» nyttjas äfven som barnvers
för att lära dem räkna till 20 sålunda:

En och två och tre ...

Nr 315

Kikil i Mastad
Brita Lena i Glädingstad

Wikbolandet.

Hur glada minna vi ju I gaspar ha'n som plöjer
fältet äker-fält När vi värt handverk drif-va Kan
vi g' kaffer. Hef-va Luftkretsen är värt fältet L. Wiede.

315. ks 334. Med.: Botvid i Mastad (Brita Lena
i Glädingstad). - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L.
Wiede. - Texttyp: SVAS.

Nr 316

Konungsund

Wikbolandet.

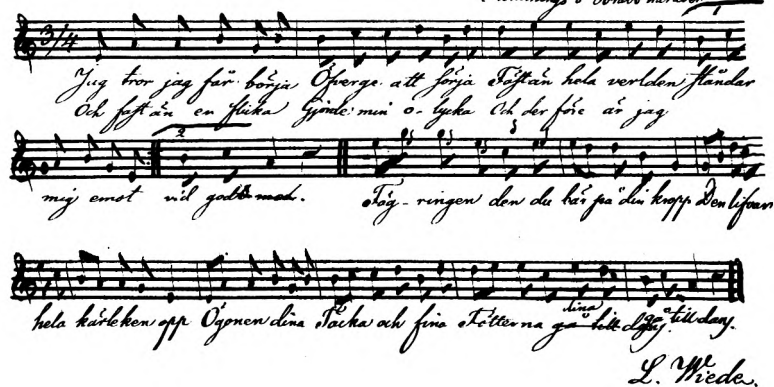
Hör till, I' Kristne gode, Du grimma och du man
profven ofo bebedar Utli det styfka hand som roj i fanning
är Skatt Bredda väl bejstet I förbomatte land. L. Wiede

316. ks 335. Med.: -. - Ort: Konungsund,
Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp:
SVAS. - [v, se nr 218: 1.]

Wiedes kommentar: Titeln: En helvetes djefvul
som sändebud den 11 November år 1726. Visan
lärer ännu sjungas i Bohuslän.

Nr 317:1

Östergötland
Memmings- o. Bräbo härader

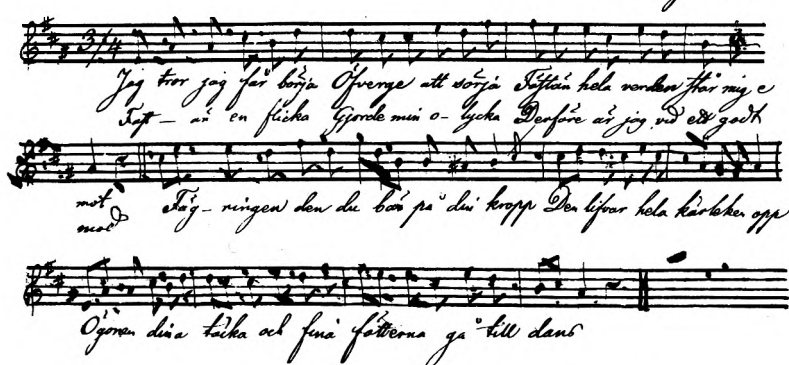

Jag tror jag får börja Öfverge att sörja Soffan hela världen ständer
Och föt en en flicka Gjorde min o- lycka Och det före är jag
mig emot vil gatt med. Stig- ringen den du har på din kropp Den lifar
hela kärleken opp Ögonen dina Tacka och fina Fötterna gå till dans
L. Wiede.

317: 1. ks 337 version 1. Med.: -. - Ort:
Memmingsjö o. Bräbo härader, Östergötland. -
Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: D 27. - [v: 317: 2.]

Nr 317:2

Westergötland

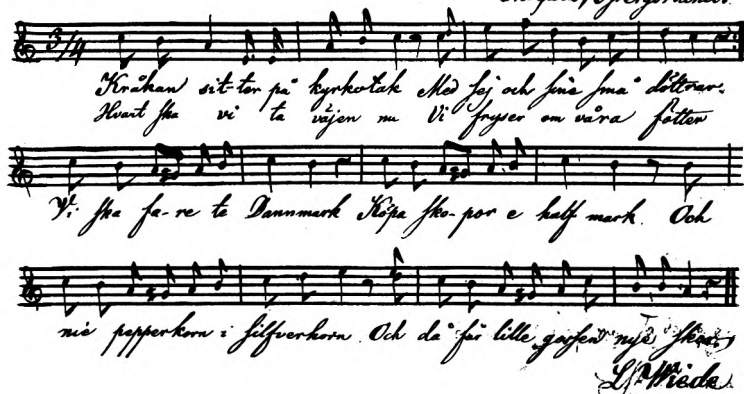

Jag tror jag får börja Öfverge att sörja Soffan hela världen står mig e
Stig- är en flicka Gjorde min o- lycka Derfor är jag vid ett godt
mot Stig- ringen den du har på din kropp Den lifar hela kärleken opp
Ögonen dina tacka och fina Fötterna gå till dans

317: 2. ks 337 version 2. Med.: -. - Ort:
Westergötland. - Uppt.: -. - Texttyp: D 217.
[v, se 317: 1.]

Nr 318

Mogata, Östergötland.

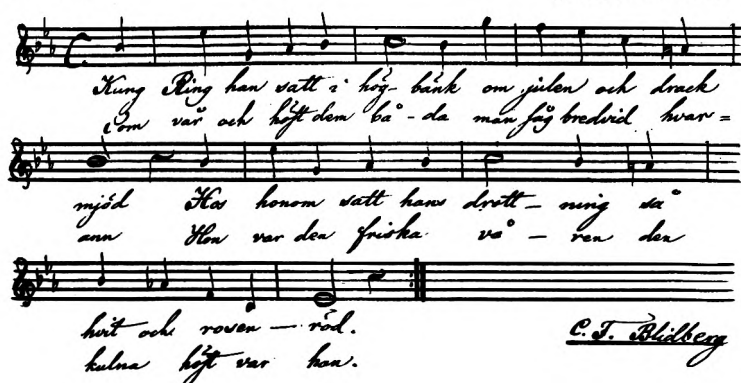

Krakhan sit-ter på kyrkporten Med tej och fina fina döttrar.
Kvart ska vi ta vägen nu Vi fryser om våra fötter
Vi ska fa-re te Danmark Kopa sko-por e half merk. Och
ni pepparkorn: fiffverkorn Och de får lilla gästen nysa skett
L. Wiede.

318. ks 338. Med.: -. - Ort: Mogata, Östergöt-
land. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: Nordl.
48.

Nr 319

Wikbolandet

Kung Ring han satt i hög bänk om julen och drack
Om var och höft den ba- da man sig bredvid hvar-
mjöd Han honom satt hans drött- ning da
ann Han var den friska va- ren den
hvit och rosen- röd.
kulna höft var han.
C. F. Blidberg

319. ks 339. Med.: -. - Ort: Wikbolandet. -
Uppt.: C. F. Blidberg. - Texttyp: SVAS.

Nr 320

(Wessberg, Sadelmakare)

320. ks 340. Med.: Wessberg, Sadelmakare. - Ort: -. - Uppt.: -. - Texttyp: Nordl. 95.

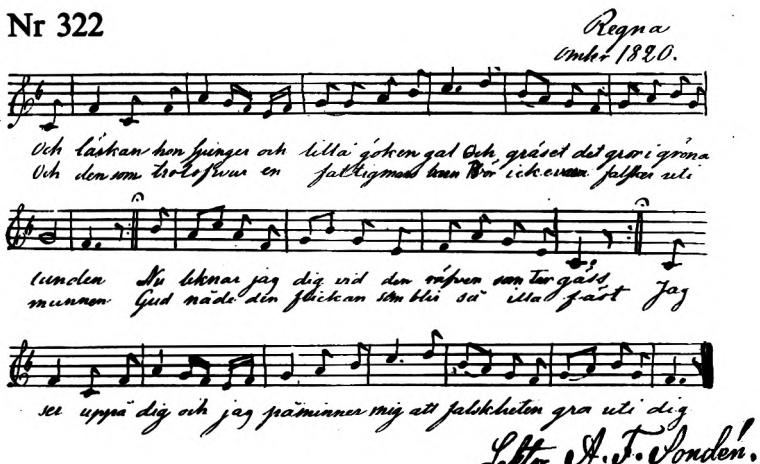
Nr 321

321. ks 341. Med.: -. - Ort: Näfveqvarn, Thuna sn, Södermanland. - Uppt.: H. Spaak. - Texttyp: SVAS.

Wiedes kommentar: Uptecknad d. 19. Maji 1845 af P. H. Spaak.

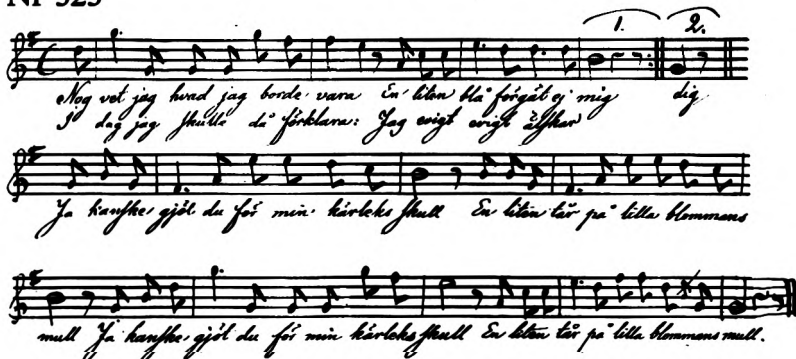
Nr 322

322. ks 342. Med.: -. - Ort och år: Regna under 1820. - Uppt.: Lektor A. F. Sondén.

Sondéns kommentar: Detta fragment af en längre mycket sjungen visa meddelas i fall det skulle vara möjligt att få den hela. Ehuru meddeladt ur mitt eget minne är fragmentet visst riktigt så till vida att de fyra och fyra raderna följt hvarandra i den ordning de stå.

Nr 323

323. ks 343. Med.: -. - Ort: -. - Uppt.: -. - Texttyp: SVAS.

Nr 324

J. P. I.

Ramunder han vore sig en bättre man Om han hade bättre
 klä: der Och drottningen gaf honom kläderna og af bost och bloggare te Mäste
 Tack för mig bra fader Ramund Tack för mig: fader fader Ramund

324. ks 344. Med.: -. - Ort: Mogata, Östergötland. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: Skv 2.

Wiedes kommentar: Anmärkning. Ramunder bodde på Ramshällsberget i Ramundersborg invid Söderköping. Han var sjelf ingen jätte, men han var fasligt stor, ty han tog råde på jättar. Han skulle vara lika som Bergakung der, och vore detta ej sannt, hade de ej diktat om honom. Han fick sitt gifte ifrån Omberg, som ligger vesterut, långt, långt borrt. o. s. v.

Nr 325

Länstaden, Östergötland.

Jung b. ten fygel på grönan gift drottin för mig din
 vana Och slå bort forgen fjung blott hett vift
 Sängen han hjertat lifa.

325. ks 345. Med.: -. - Ort: Östergötland. - Uppt.: -. - Texttyp: SVAS.

Nr 326

Wikbolandet

Ar fjuttiohundrafjuttio Da' fanns knappt en fyg {som nu
 Samma dagen ätti ätti Da' kom allt i högsta mätta
 Lu: stigt, lefligt, mina bröder lefligt. L. Wiede.

326. ks 346. Med.: -. - Ort: Ofvantorp och Jemjö, Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede.

Nr 327

Wikbolandet.

Sto under jag & foga vill Som alla till märksamhet bli: der Jof der för
 allt och noga höi till och att du o vord dig om vändas till en flod vift
 Ett under har hänt i
 Sjöens land till en flod rätt väl bekant, Mäst till ja lyder undret.

327. ks 347. Med.: -. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: -. - Texttyp: SVAS. - [p, se nr 144].

Wiedes kommentar: Efter ett i Norrköping år 1841. tryckt exemplar.

Nr 328

Trött jag vandrade på lif-vets fjärr skattens vandrings
villade mitt ö-ga Ingen huslig lycka mötte mig
Ingen fjärr-na blänkta i det hö-ga.

328. ks 348. Med.: -. - Ort: Wikbolandet.
 Uppt.: -. - Texttyp: SVAS.

Nr 329

Och vill inte du sa' vill fälla jag Och vi ska dansa med
kulla Kulla kulla kulla kulla fallat i kulla Vi ska
dansa med kulla

329. ks 349. Med.: -. - Ort: -. - Uppt.: -. -
 Texttyp: D 14.

Nr 330

Mogata, Östergötland.
Och ä'-färr den-dra och det gaf rika Det
färr de bort min gröna äng Om
sommaren

330. ks 350. Med.: -. - Ort: Mogata, Öster-
 götland. - Uppt.: L. Wiede.

Wiedes kommentar: Lika många gossar och
 flickor taga-ihop i en ring, liksom »att skära hafre».
 Vid 4 versens början skynda de sig att utlottas till
 par, och efter sångens slut »skiftas makar».

L. Wiede.

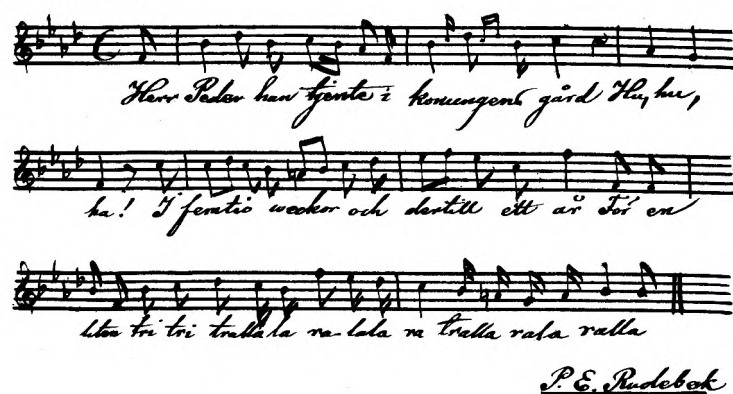
Nr 331:1

Herr Peder han tjönade i Konungens tjänst Medan
I soffen nu sa' al-le na I fönstret veckor och dertill ett
är Ty han hade jungfru i hägen I talen alle om den ena

331: 1. ks 351 version 1. Med.: -. - Ort: -. -
 Uppt.: P. E. Rudebeck. - Texttyp: DgF 458.

P. E. Rudebeck

Nr 331:2

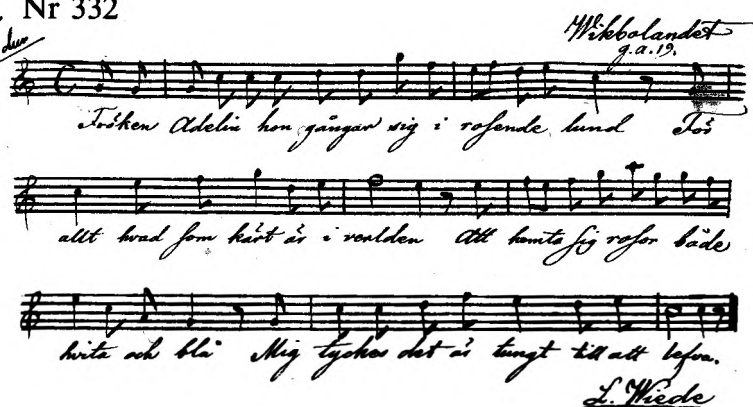

Herr Pader han fjernte i konungens gård Ha, ha,
 ha! I fjernte wecker och der till ett år för en
 lita tri tri trilla la ra lala ra trilla rala ralla

P. E. Rudebeck

331: 2. ks 351 version 2. Med.: -. Ort: -. -
 Uppt.: P. E. Rudebeck. - Texttyp: DgF 458.

Jemjö, Wikboland
 Nr 332

Tröken Adelin hon gämnar sig i rofande hund för
 allt hvad som kärt är i världen att kunna sig rofor både
 hrita och bli Mig tyckas det är tungt till att lifa.

L. Wiede

332. ks 353. Med.: -. - Ort: Jemjö, Wikbolan-
 det. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: DgF 305. -
 [v, se 12: 1.]

Nr 333

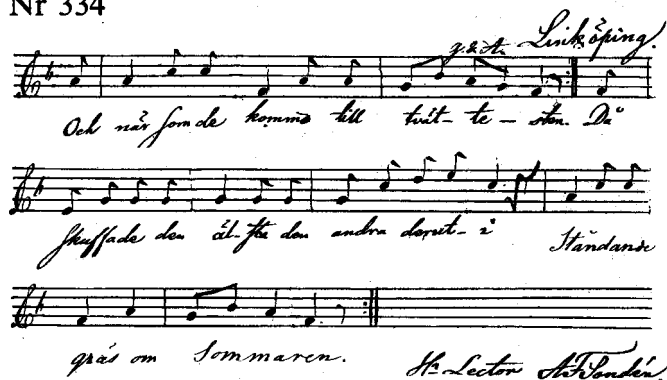

Det var två ädelas konunga-barn Två rosor och två
 ädeliga blomma De gingo så sorgna den långa vägen
 fram De tydde sig väl detta var komna

A. F. Sondén

333. ks 355. Med.: -. - Ort: Regna. - Uppt.:
 A. F. Sondén. - [v, se 12: 1.]

Nr 334

Och när förde komna till trit-te-sten De
 skuffade den äl-fa den andra derut i Ständans
 gräs om sommaren.

A. F. Sondén

334. ks 356. Med.: -. - Ort: Linköping. -
 Uppt.: A. F. Sondén. - Texttyp: DgF 95.

Nr 335

Aska härad
g. r. a.

Det gingo ett par systrar till gästfranden ner bläier kallt
kallt väder ifrån fjön; den yngsta gick före med uteslaget
här bläier kallt kallt väder ifrån.

A. F. Sondén

335. ks 357. Med.: -. - Ort: Aska härad. -
Uppt.: A. F. Sondén. - Texttyp: DgF 95. -
[p: se 218: 1.]

Nr 336

Kumla sn. ÖG.
g. r. a.

Och ungenöva han rider sig till hafspuens gård bläier kallt kallt
väder ifrån fjön Och ute för honom hafspuens stäi bläier kallt kallt
väder ifrån fjön

A. F. Sondén

336. ks 358. Med.: -. - Ort: Kumla sn, ÖG.
- Uppt.: A. F. Sondén. - Texttyp: DgF 380.

Nr 337:1

Wikbolandet.
g. r. a. n. 98.

Joh To-res-es döttrar i Vänge Kallter var deras
tro De suser en sömn för länge Medan
fjo-gor han löfvas

L. Wiede

337: 1. ks 360 version 1. Med.: -. - Ort:
Jemjö, Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Text-
typ: DgF 338. - [v: 337: 2.]

Nr 337:2

Kärna invid Linköping

Per Tyrefas döttrar i Wänge Kallter var
deras fjo' De suser en sömn för länge
ge Medan fjo-gen han löf-jas.

337: 2. ks 360 version 2. Med.: -. - Ort:
Kärna invid Linköping. - Uppt.: -. - Texttyp:
DgF 338. - [v: se nr 337: 1.]

Nr 338

Wikbolandet

Å-å min lit-la flicka Och så min lilla
ros Låt ingen dig bort-lac-ka När
Jom jag, far min hos.

L. Wiede

338. ks 363. Med.: -. - Ort: Wikbolandet. -
Uppt.: L. Wiede.

Nr 339

f. Hagebyhöga
Aska härad.

Det var en lördagsafton jag beladde mig till dans. Oh
Det var några flickor som gick öfver mig förtän Oh det var några
flickor till fyra eller fem det var en stor fröjelse ja tala med dem

A. F. Sondén

339. ks 366. Med.: -. - Ort: f. Hageby höga,
Aska härad. - Uppt.: A. F. Sondén. - Texttyp:
SVAS.

Wiedes kommentar: Visan är förut meddelad
under N° 42, efter fullständiga exemplar om 8
versar, tryckta både i Norrköping och Linköping
år 1842. Melodien från Wikbolandet borde före-
dragas den från Aska härad, emedan den förra
(för consequensens skull) innehåller likasom
texten idel non-sens.

Nr 340

Byggnaden, Öfverflåttan
Wikbolandet

En liten vacker vifva jag nu fringa vill Jag vill inte friga
hvem hon hörer till Pappas fru är hennes namn
Det vill jag förkunna framför alla man Maken finns ej.

L. Wiede

340. ks 367. Med.: -. - Ort: Wikbolandet. -
Uppt.: L. Wiede.

Nr 341

Regna (på 1822)
talat

Oh Flickans kärlek oh viljan så från de pydda hela marken så
grön Men gossarnas kärlek den säger jag förrest att den
fäller ut i flugen på en quist

A. F. Sondén

341. ks 368. Med.: -. - Ort och år: Regna (på
1820-talet). - Uppt.: A. F. Sondén. - Texttyp:
SVAS.

Nr 342

(från W. Stenby)
Aske härad.

Huru Adelen han bjöte på konungens gård för penningsor
 välfärens kläder så litet han åt och drö mindre han
 drack han söjde in bystliga kär.

A. F. Sondén.

342. ks 374. Med. -. - Ort: W. Stenby, Aske härad. - Uppt.: A. F. Sondén. - Texttyp: DgF 458. - [p, se nr 251.]

Wiedes kommentar: Visan sjungen i Ydre och Vikbolandet, är förut anförd under N° 49.

Nr 343

West, Östergötland.

Herr Peder han föddar sin gån-gare grå med de
 an-dra som följt mände följa för hi och fa ra Ja-ralla ralla
 nu med de andra som följt mände följa.

P. E. Rudebeck

343. ks 374. Med.: -. - Ort: -. - Uppt.: P. E. Rudebeck. - Texttyp: DgF 446. - [v, se nr 120.]

Nr 344

Neckens lift.

Säby sn, Småland.

Och kär du, min Svär-far, kan jag din dotter få
 Ty annars vill jag snar-liga resa här-fra Och
 aldrig nänsin } kom-ma här mer-ra.
 al-drig }

L. Wiede.

344. hs, melodier rubricerade med III nr 6. Med.: Eva Andersdotter. - Ort: Säby sn, Småland. - Uppt.: L. Wiede.

Nr 345

Wikbolandet

Jag ömkar den som är en dräng Ja bitti'n
 up och sent i säng Ja det ska' va' ett
 satans fräl Om det ska' låta väl.

L. Wiede.

345. ks 379. Med.: -. - Ort: Wikbolandet. - Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: SVAS.

Nr 346

Linköpingstrakten.

1. Sida vil jag sitta vid i din rum an jag får en annan rum till om du vill
 2. Sida vil jag sitta vid i din rum an jag får en annan rum till om du vill
 3. Sida vil jag sitta vid i din rum an jag får en annan rum till om du vill

A. F. Sondén

346. ks 380. Med.: -. - Ort: Linköpingstrakten.
 - Uppt.: A. F. Sondén.

Nr 347

Tollkisa Variant fra Hanekinds Härad

Kallundeta tälte till moder sin så Under
 tiden och ler för vät hälla köksgryn i är I
 hyllat kan ni tro hus det frider

A. F. Sondén

347. ks 382. Med.: -. - Ort: Hanekinds härad.
 - Uppt.: A. F. Sondén.

Nr 348

Wikbolandet

Kom min lilla Sida du Går hvad jag be-gär Vilt du
 blifva nu min fru Vet att jag dig äger Jag skall ge dig
 handskar bekör mig färdigt det är nog Jag skall ge mera Sida lilla karna

L. Wiede

348. ks 384. Med.: -. - Ort: Wikbolandet. -
 Uppt.: L. Wiede. - Texttyp: SVAS. - v: nr 351.]

Nr 349

Risinge

Oh Michaeli - dagen som faller vi i är tänker jag till att
 flytta hufvud Och ingen har jag då som mig sörja
 må ej heller att jag faller någon tår

Lektor A. F. Sondén

349. ks 391. Med.: -. - Ort: Risinge. - Uppt.
 Lektor A. F. Sondén. - Texttyp: SVAS.

Wiedes kommentar: Visan är i flera varianter
 förut (under N^{ris} 48 och 154) meddelad såväl
 efter muntliga traditioner som efter de i Norrköping 1833 och i Jönköping 1842 tryckta exemplaren. Huruvida den af Geyer och Afzelius meddelade Riddar Romancen: »Wedergällningen», som blifvit lemnadt under N^{ris} 31, 123 och 175 äfven brukas af Folket sjungas under denna melodi, vet jag ej, men nog går det an, helst båda visorna hafva samma versmått.

